

1- KİTÂBU'L-ÎMÂN. (Îmân Kitabı)

1- Îmân Babı Ve Peygamberin: İslâm Beş Şey Üzerine Bina Edilmiştir... Kavli

2- Îmâna Âid İşler Ve Yüce Allah'ın Şu Kavli Bâbı: "Yüzlerinizi doğu ve batı yönüne döndürmeniz hâlis iyilik değildir. Fakat hâlis iyilik, Allah'a, âhiret gününe, meleklerle, Kitâb 'a ve peygamberlere îmân eden, malı sevgisine rağmen akrabaya, yetimlere, yoksullara, yol oğluna, dilenenlere, köle ve esirleri kurtarmaya veren, namazı dosdoğru kılan, zekâtı veren, ahidleştikleri zaman sözlerini yerine getirenler, sıkıntıda ve hastalıkta ve muharebenin kızıştığı zamanlarda sabr ve metanet gösterenlerin bu hayırlı işleridir. İşte böyleleri, sâdik olanlardır ve onlar takvâya erenlerin tâ kendileridir" (el-Bakara: 2/177) ;

"Mü'minler muhakkak felah bulmuştur ki, onlar namazlarında huşû 'u gözetenlerdir, onlar boş ve fâidesiz şeylerden yüz çeviricidirler, onlar zekâtlarını verenlerdir, onlar ırzlarını koruyanlardır, şu var ki, zevcelerine yâhud sağ ellerinin mâlik olduklarına karşı müstesnadır, çünkü onlar kınanmış değildirler. O hâlde kim bunların ötesini isterse şübhe yok ki, onlar haddi aşanlardır. Ve öyle mü'minler ki, onlar emânetlerine ve ahidlerine riayetkardırlar, onlar namazlarına devam ederler" (el-Mu'minûn: 23/1-9).

3- Müslümân. Dilinden Ve Elinden Müslümânların Selâmette Kaldığı Kimsedir Bâbı

4- Müslümânların Hangisi Efdaldır Bâbı

5- Yiyecek Yedirmek İslâm'dandır Bâbı

6- Kişinin Kendi Nefsi İçin Arzû Ettiğini Kardeşi İçin De Arzû Etmesi Îmândandır Bâbı

7- Rasûlullah(S)'ı Sevmek Îmândandır Bâbı

8- Îmânın Tatlılığı Babı

9- Bâb: (Kâmil) Îmânın Alâmeti Ensâr'ı Sevmektir

10- Bâb

11- Bâb: Fitnelerden Kaçmak Dîndendir

12- Peygamber(S)'in "Allah'ı en çok bilenez benim" Sözü Ve Yüce Allah'ın: "Allah sizi yemînlerinizdeki lağvden dolayı sorumlu tutmaz, fakat sizi kalblerinizin azmettiği yeminler yüzünden muâhaze eder..." (el-Bakara: 2/225) Kavli Sebebiyle Ma'rifetin, Kalbin Fiili Olduğu Babı

13- Kişinin, Kâfirliğe Dönmekten, Ateşe Atılacakmışcasına Hoşlanmaması Îmândandır Babı

14- Îmân Ehlinin Ameller Sebebiyle Birbirlerinden (Faziletçe) Üstün Oluşları Babı

15- Haya Îmândandır Bâbı

16- Bâb: "... Eğer tevbe ederler, namaz kılarlar, zekât verirlerse yollarım serbest bırakın..." (et-Tevbe: 9/5) .

17- Yüce Allah'ın: "İşte bu, sizin yapageldiğiniz iyi amelleriniz sayesinde mîrasçı kılındığınız Cennettir" (ez-Zuhrûf: 43/72; küçük fark ile el-A'râf: 7/43) Kavlından Dolayı "Îmân Ancak Ameldir" Diyen Kimse Babı

18- Bâb: İslâm Hakikat Üzere Olmadığı Zaman, Sırf İnkîyâd İçin Yâhud Öldürülmekten Korkmaktan Dolayı Olduğu Zaman (Muteber Olmaz)

19- Bâb: Selâm (Vermek) İslâm'dandır

20- Hayât Yoldaşına Nankörlük Etmek (Bir Nevi' Küfürdür) Ve Kâfirliğin Berisinde Kâfirlik Vardır Babı

21- Ma'siyetler, Câhiliyyet İşî Nev'indendir Babı

22- Bâb: "Eğer mü'minlerden iki zümre birbirleriyle döğüşürlerse aralarım barıştırın..." (el-Hucurât: 49/9). Yüce Allah bu döğüşen kimselere mü'minler ismini verdi .

23- Bâb: Zulmün Bâzısı Daha Hafiftir

24- Münâfıkın Alâmeti Babı

25- Bâb: Kadr Gecesini Tâatle Geçirmek Îmândandır

26- Bab: Cihâd Îmândandır

27- Bâb: Ramazân Gecelerini Nafîle İbâdetle Geçirmek Îmândandır

28- Bâb: Mükâfatını Yalnız Allah'tan Umarak Ramazân Orucunu Tutmak Îmândandır

29- "İslâm Dîni kolaylıktır" ve Peygamber(s)'in: "Allah'a en sevgili olan dîn müsâadekârlık (semahat) ve kolaylık üzerine kurulmuş olan, hanîf İslâm Dîni'dir" Sözü Babı

30- Bâb: Namaz Îmândandır

31- Kişinin Müslümanlığının Güzelliği Babı

32- Bb: Allah'a En Sevgili Olan Dîn (Ameli), En Devamlı Yapılandır

33- Îmânın Artıp Eksilmesi Ve Yüce Allah'ın Şu Kavilleri Babı: "Biz de onların hidâyetini artırmıştık" (el-Kehf: 18/13), "...îmân edenlerin de inançları artsın..." (el-Müddessîr: 74/31)

34- Bâb: Zekât İslâmdandır

35- Bâb: Cenazenin Arkasından Gitmek Îmândandır

36- Mü'minin, Farkında Olmaksızın Amelinin Bâtıl Olup Boşa Gitmesinden Korkması Babı

37- Cibrîl'in Peygamber'e Îmândan, İslâm'dan, İhsandan, Kiyamet Vaktinin Bilgisinden Sorması Ve Peygamberin Ona Bunları Beyân Etmesi Babı

38- Bâb

39- Dînini Tertemiz Yapmak İsteyen Kimsenin Fazileti Babı

40- Bâb: Ganimetten Beşte Birini (Devlete) Vermek Îmândandır .

41- Amellerin Ancak Niyet Ve İhlâs İle Muteber Olacağına Ve Herkesin Eline Ancak Niyet Ettiği Şeyin Gececeğine Delîl Olarak Gelen Hadîs Babı

42- Peygamber(S)'in: "Dîn ancak Allah için, Rasûlü için, Müslümânların imamları için ve bütün halk için nasihattir" Kavli İle, Yüce Allah'ın: "Allah için ve Rasûlü için nasihat ettikleri takdirde..." (et-Tevbe: 9/91) Kavli Babı

Rahmân ve Rahim olan Allah'ın ismiyle

1- KİTÂBU'L-ÎMÂN[1]. (Îmân Kitabı)

1- Îmân Babı Ve Peygamberin: İslâm Beş Şey Üzerine Bina Edilmiştir... Kavli

Îmân, dil ile söylemek ve organlarla işlemektir. Îmân, artar ve eksilir. Yüce Allah şöyle buyurdu:

"O, mü'minlerin yüreklerine, îmânlarını kat kat artırmaları için sekîneti indirendir" (el-Feth: 48/4);

"Biz de onların hidâyetini artırmıştık" (el-Kehf: 18/13);

"Allah hidâyeti kabul edenlerin hidâyetini artırır" (Meryem: 19/76);

"Hidâyeti kabul edenler (e gelince), onların muvaffakiyyetini artırmış, onlara takvalarını ilhâm etmiştir" (Muhammed: 47/17);

"Îmân edenlerin de îmânları artsın " (el-Muddessir: 74/31);

Ve Allah'ın şu kavli:

"Bir sûre indirildiği zaman içlerinden kimi: Bu sûre hanginizin îmânını artırdı, der. Îmân etmiş olanlara gelince (her inen sûre) dâima onların îmânını artırmıştır ve onlar birbirleriyle müjdeleşirler" (et-Tevbe: 9/124);

Ve zikri celîl olan Allah'ın şu kavli:

"Onlar öyle kimselerdir ki halk kendilerine: (Düşmanlarınız olan) insanlar size karşı ordu hazırladılar, o hâlde onlardan korkun, dedi de, bu (söz) onların îmânını artırdı ve: Allah bize yeter, o ne güzel vekildir, dediler" (Âli İmrân: 9/173).

Ve Yüce Allah'ın şu kavli:

"Mü'minler düşman ordularını görünce: işte bu Allah'ın ve Rasûl'ünün bize va'd ettiği şeydir. Allah ve Rasûlü doğru söylemiştir, dediler. (Bu) onların îmânlarını ve teslimiyetlerini artırmaktan başka bir şey yapmadı" (el-Ahzâb: 33/22)[2].

Allah için (yânî Allah'a tâat sebebiyle) sevmek ve Allah için sevmemek îmândandır [3].

Umer ibn Abdilazîz (101), Adiyy ibn Adiyy (123)'e şöyle yazdı: Muhakkak ki îmânın bir takım farizaları, akideleri, men' edilmiş şeyleri ve mendûbları vardır. Kim bunları tam yaparsa îmânı tamamlamış olur, kim de bu işleri tam yapmazsa îmânı kemâle erdirmemiş olur. Eğer ben yaşarsam, bu işleri bilmeniz için ben onları size iyice beyân edip açıklayacağım. Ve şayet ölürsem, ben sizlere hemdem ve yâr olmaya hırslı değilim [4].

İbrâhîm aleyhi's-selâm da: "Ey Rabb'im, ölüleri nasıl dirilteceğini bana göster, dedi; Allah: inanmadın mı yoksa, dedi; O da: İnanırım, fakat (gözümle de görerek) kalbimin yatışması için." (el-Bakara: 2/260) demişti.

Muâz ibn Cebel (18), bir zâta: Bizimle otur da (dîn işlerini müzâkere ederek) bir sâat îmânı artıralım, dedi[5].

İbn Mes'ûd (32): Yakîn, îmânın tamâmıdır, dedi [6].

İbn Umer (73): Kul, gönlündeki şübhe veren şeyleri tamâmiyle terk etmedikçe takvanın hakîkatine ulaşmaz, dedi[7]. Mucâhid ibn Cebr (101), "Dînden Nuh'a tavsiye ettiğini sizin için de bir şeriat yaptı" (eş-Şûrâ: 42/13) âyetini: Ey Muhammed, sana da Nuh'a da bir tek dîn tavsiye ettik, demektir diye tefsîr etti.

İbn Abbas, "Sizden herbîriniz için bir şeriat, bir yol ta'yîn ettik" (el-Mâide: 5/48) âyetindeki "şır'a ve minhâc"ı, geniş yol ve sünnet diye tefsîr etti. Yine İbn Abbâs, "Duanız olmasaydı Rabb'im size değer verir miydi de" (ei-Furkan: 25/77) kelâmı sebebiyle, duânız îmânınız demektir, diye tefsîr etti. Duânın lugattaki ma'nâsı îmândır [8].

1- Bize Ubeydullah ibn Mûsâ (213-214) tahdîs edip şöyle dedi: Bize Hanzalatu'bnu Ebî Sufyân (151), İkrime ibn Hâlid(115)'den, o da İbn Umer'den haber verdi: İbn Umer (R) şöyle demiştir: Rasûlul-lah (S) şöyle buyurdu:

İslâm beş şey üzerine kurulmuştur: Allah'-tan başka ilâh olmadığına ve Muhammed'in Allah'ın Rasûl'ü olduğuna şehâdet etmek, namaz kılmak, zekât vermek, hacc etmek, ramazân orucunu tutmak"[9].

2- İmâna Âid İşler Ve Yüce Allah'ın Şu Kavli Bâbı: "Yüzlerinizi doğu ve batı yönüne döndürmeniz hâlis iyilik değildir. Fakat hâlis iyilik, Allah'a, âhiret gününe, meleklerle, Kitâb 'a ve peygamberlere îmân eden, malı sevgisine rağmen akrabaya, yetimlere, yoksullara, yol oğluna, dilenenlere, köle ve esirleri kurtarmaya veren, namazı dosdoğru kılan, zekâtı veren, ahidleştikleri zaman sözlerini yerine getirenler, sıkıntıda ve hastalıkta ve muharebenin kızıştığı zamanlarda sabr ve metanet gösterenlerin bu hayırlı işleridir. İşte böyleleri, sâdık olanlardır ve onlar takvâya erenlerin tâ kendileridir" (el-Bakara: 2/177) [10];

"Mü'minler muhakkak felah bulmuştur ki, onlar namazlarında huşû 'u gözetenlerdir, onlar boş ve fâidesiz şeylerden yüz çeviricidirler, onlar zekâtlarını verenlerdir, onlar ırzlarını koruyanlardır, şu var ki, zevcelerine yâhud sağ ellerinin mâlik olduklarına karşı müstesnadır, çünkü onlar kınanmış değildirler. O hâlde kim bunların ötesini isterse şübhe yok ki, onlar haddi aşanlardır. Ve öyle mü'minler ki, onlar emânetlerine ve ahidlerine riayetkardırlar, onlar namazlarına devam ederler" (el-Mu'minûn: 23/1-9)[11].

2- Bize Süleyman ibn Bilâl (172), Abdullah ibn Dînâr(127)'dan o da Ebû Sâlih(101)'ten, o da Ebû Hureyre(R)'den tahdîs etti. Pey-gamber (S): "İmân altmıştan fazla şu'bedir. Hayâ da îmândan bir şu'bedir" buyurmuştur [12].

3- Müslümân. Dilinden Ve Elinden Müslümânların Selâmette Kaldığı Kimsedir Bâbı

3- Bize Şu'be (160), Abdullah ibn Ebî's-Sefer'den ve İsmâîl ibn Ebî Hâlid(145)'den, onlar da Şa'bî'den, o da Abdullah ibn Amr(R)'dan tahdîs etti. Peygamber (S) şöyle buyurmuştur: "Müslü-man dilinden, elinden müslümânların selâmette kaldığı kimsedir. Mu-hacir de Allah'ın nehy ettiğini terk edendir".

Ebû Abdillâh el-Buhârî şöyle dedi: Ve Ebû Muâviye (194) dedi ki: Bize Dâvûd ibn Ebî Hind (139) Âmir eş-Şa'bî'den tahdîs etti. Şa'bî: Ben Abdullah ibn Amr'dan işittim; o da Peygamber'den dedi.

Ve keza Abdu'l-A'lâ (189) Dâvûd'dan; o da Âmir'den, o da Ab-dullah ibn Amr'dan, o da Peygamber'den söyledi[13].

4- Müslümânların Hangisi Efdaldır Bâbı

4- Ebû Mûsâ (R) şöyle demiştir:

- Yâ Rasûlallah! Müslümanların hangisi efdaldır? diye sordular. Rasûlullah (S):

- "Müslümanlar, dilinden ve elinden selâmette kalandır" bu-yurdu [14].

5- Yiyecek Yedirmek İslâm'dandır Bâbı

5- Bize Leys ibn Sa'd (175) Yezîd(128)'den, o da Ebu'l-Hayr(90)'dan, o da Abdullah ibn Amr(R)'dan tahdîs etti (O şöyle de-miştir): Bir kimse Rasûlullah'a:

- İslâm'ın en hayırlısı hangisidir? diye sordu.

Rasûlullah (S):

- "Yiyecek yedirmen, tanıdığına tanımadığına selâm vermendir" cevâbını verdi [15].

6- Kişinin Kendi Nefsi İçin Arzû Ettiğini Kardeşi İçin De Arzû Etmesi İmândandır Bâbı

6- Bize Müsedded ibn Muserhed (228) tahdîs edip şöyle dedi:

Bize Yahya ibn Saîd el-Kattân (198) Şu'be ibn Haccâc'dan, o da Ka-tâde ibn Diâme es-Sedîsî(117)'den, o da Enes ibn Mâlik(93)'ten, o da Peygamber(S)'den tahdîs etti.

Ve kezâ Hüseyin el-Muallim'den; dedi ki: Bize Katâde, Enes(R)'den tahdîs etti. Peygamber (S): "Hiçbiriniz, kendiniz için arzû ettiğinizi kardeşiniz için arzû etmedikçe, (kemâliyle) îmân etmiş olmaz" buyurdu [16].

7- Rasûlullah(S)'ı Sevmek Îmândandır Bâbı

7-.....Bize Ebû'z-Zinâd (130) el-A'rac(l 17)'dan, o da Ebû Hureyre(R)'den tahdîs etti ki, Rasûlullah (S) şöyle buyurmuştur:

"Nefsim elinde olan Allah 'a yemîn ederim ki hiçbiriniz, ben ken-disine babasından da, evlâdından da daha sevgili olmadıkça (kemâ-liyle) îmân etmiş olmaz" [17].

8- Bize Ya'kûb ibn İbrâhîm (252) tahdîs edip şöyle dedi: Bize İbn Uleyye (194) Abdulazîz ibn Suheyb'den, o da Enes'ten, o da Pey-gamber'den tahdîs etti. H ve keza bize Âdem ibn Ebî İyâs tahdîs edip şöyle dedi: Bize Şu'be, Katâde'den; o da Enes(R)'den tahdîs etti. Enes şöyle demiştir:

Peygamber (S) şöyle buyurdu:

"Hiçbiriniz ben ona babasından da, evlâdından da, bütün insanlardan da sevgili olmadıkça (kemâliy-le) îmân etmiş olmaz".

8- Îmânın Tatlılığı Babı

9-.....Bize Eyyûb es-Sahtiyânî (131) Ebû Kılâbe(104)'den, o da Enes(R)'den tahdîs etti. Peygamber (S) şöyle buyurmuştur:

"Kimde üç şey bulunursa îmânın tatlılığını tatmış olur: Allah ile Rasûl'ü ken-disine başkalarından daha sevgili olmak; bir kimseyi sevmek, fakat yalnız Allah için sevmek; (Allah onu küfürden kurtardıktan sonra) yine küfre dönmekten, ateşe atılacakmışçasına hoşlanmamak" [18]

9- Bâb: (Kâmil) Îmânın Alâmeti Ensâr'ı Sevmektir

10- Bana Abdullah ibnu Abdillâh ibn Cebr haber verip şöyle dedi: Ben Enes(R)'den işittim; Peygamber (S) şöyle buyurmuştur: "Kâ-mil îmânın alâmeti Ensâr'ı sevmek, münafıklığın alâmeti de Ensâr'a buğz etmektir"[19]

10- Bâb [20]

11-.....Zuhrî şöyle dedi: Bana Ebû İdrîs Âizu'llah ibnu Abdillâh (80) haber verdi ki, Ubâdetu'bnu's-Sâmit (R) ki, birinci Aka-be gecesinde bey'at eden on iki nakîbin biri olmuş ve Bedir harbinde de hazır bulunmuş idi; şöyle demiştir: Rasûlullah (S) etrafında sahâbîlerinden bir cemâat mevcûd olduğu hâlde buyurdu ki: "Allah'a (ibâ-dette) hiçbir şeyi ortak kılmamak, hırsızlık yapmamak, zina etmemek, çocuklarınızı öldürmemek, kendiliğinizden uyduracağınız bir yalan-la (kimseye) iftira etmemek, hiçbir ma'rûfta (iyi işte) isyan etmemek üzere bana bey'at (yânî benimle ahd) ediniz, içinizden sözünde du-ran olursa mükâfatı Allah 'ın üzerindedir. Bu dediklerimden birini yapıp da ondan dolayı dünyâda cezalandırılırsa, bu ceza ona keffârettir. Bunlardan birini yapıp da yaptığı fiili Allah örterse, işi Allah'a kalır: İsterse onu afveder, isterse ona ceza verir". Biz de bu şart üze-re Peygamber'le bey'at ettik [21].

11- Bâb: Fitnelerden Kaçmak Dîndendir

12-.....Ebû Sâid (R) şöyle demiştir: Rasûlullah (S) şöyle bu-yurdu:

Yakında (öyle fanâlıklar meydana gelecek ki) bir müslümânın, kendi dînini fitnelerden selâmete kaçırmak için, dağ başlarında gezdirip, yağmur sularının düştüğü yerlerde (yânî vâdîler ve sahra-larda) güdeceği davarları, en hayırlı malı olacaktır" [22].

12- Peygamber(S)'in "Allah'ı en çok bilmeniz benim" Sözü Ve Yüce Allah'ın: "Allah sizi yemînlerinizdeki lağvden dolayı sorumlu tutmaz, fakat sizi kalblerinizin azmettiği yeminler yüzünden muâhaze eder..." (el-Bakara: 2/225) Kavli Sebebiyle Ma'rifetin, Kalbin Fiili Olduğu Babı [23]

13-.....Âişe (R) şöyle demiştir: Rasûlullah (S) sahâbîlerine em-rettiği zaman dâima takat getirebilecekleri işleri emreder idi. (O zamân) sahâbîleri: Yâ Rasûlallah, biz senin gibi değiliz. Allah senin olmuş olacak günâhlarına mağfiret

etmiştir, derlerdi de, öfke alâme-ti yüzünde bilinecek kadar kızar ve ondan sonra da: "En ziyâde takvalınız ve Allah'ı en çok bilenez, şübhesiz ki benim" buyururdu[24].

13- Kişinin, Kâfirliğe Dönmekten, Ateşe Atılacakmışçasına Hoşlanmaması İmândandır Babı

14-.....Bize Şu'be, Katâde'den; o da Enes(R)'den tahdîs etti. Peygamber (S) buyurdu ki:

"Kimde üç şey bulunursa imânın lezzeti-ni tatmış olur: Allah ile Rasûl'ü kendisine başkalarından daha sevgi-li olan kimse; bir kulu seven, fakat yalnız Allah için seven kimse; Allah kendisini kâfirlikten kurtardıktan sonra yine kâfirliğe dönmekten ateşe atılacakmışçasına hoşlanmayan kimse"[25].

14- İmân Ehlinin Ameller Sebebiyle Birbirlerinden (Faziletçe) Üstün Oluşları Babı

15-.....Bana Mâlik, Amr ibn Yahya el-Mâzinnî'den, o da ba-basından, o da Ebû Saîd Hudrî(R)'den tahdîs etti. Peygamber (S) şöyle buyurmuştur:

"Cennet ahâlîsi cennete, ateş ahâlîsi de ateşe girdikten sonra Yüce Allah: Kimin kalbinde bir hardal tanesi ağırlığınca imân varsa ateş-ten çıkarınız, diye emreder. Bunun üzerine bu kimseler simsiyah ke-silmiş oldukları hâlde çıkarılıp Hayât (yâhud Haya) nehri içine atılırlar ve orada sel uğrağında kalan yabanî reyhan tohumları nasıl sür'atle yetişirse öylece yetişirler. Görmez misin, bunlar sapsarı olarak ve iki tarafa salınarak (ne güzel) sürerler" [26].

Ve keza Vuheyb ibn Aclânî (105) dedi ki: Bize Amr ibn Yahya babasından, o da Ebû Saîd'den bu hadîsi tahdîs etti ve bu rivayetin-de "Hayât Nehri" ve "Hayırdan bir hardal tanesi" ta'bîrlerini söy-ledi [27].

16-.....Bize İbrâhîm ibn Sa'd (I 10-183), Salih ibn Keysân'dan; o da İbn Şihâb'dan, o da Ebû Umâme ibn Sehl'den tahdîs etti ki, o da Ebû Saîd Hudrî (R)'den şöyle derken işitmiştir: Rasûlullah (S) şöyle buyurdu:

- "Uyuduğum esnada gördüm ki insanlar bana arz olunuyor-lardı. Üstlerinde gömlekler vardı, bu gömleklerin bâzısı memelere ula-şıyor, bâzısı daha kısa idi. Umer ibn Hattâb da bana arz olundu. Üstünde (eteklerini yerde) sürüdüğü bir gömlek vardı."

- Yâ Rasûlallah! Bunu ne ile te'vîl (yânî ta'bîr) ettin? diye sordular.

- "Dîn ile" dedi[28].

15- Haya İmândandır Bâbı

17..... Bize Mâlik ibn Enes, İbn Şihâb'dan; o da Salim ibn Abdillâh(106, 108)'den, o da babası Abdullah ibn Umer(R)'den ha-ber verdi ki (şöyle demiştir): Rasûlullah bir gün Ensâr'dan bir kim-senin yanından geçiyordu. Ensârî, kardeşini hayadan men'ediyordu. Rasûlullah (S): "Ona ilişme, çünkü haya imândandır" buyurdu [29].

16- Bâb: "... Eğer tevbe ederler, namaz kılarlar, zekât verirlerse yollarım serbest bırakın... " (et-Tevbe: 9/5) [30].

18-.....Bize Şu'be, Vâkîd ibn Muhammed'den tahdîs etti: şöyle demiştir: Ben babamdan işittim; İbn Umer'den tahdîs ediyordu (O şöyle demiştir): Rasûlullah (S) şöyle buyurdu:

"Allah'tan başka hakk ilâh olmadığına ve Muhammed'in Ra-sûlullah olduğuna (zahirde) şehâdet, namazı ikaame, zekâtı eda edin-ceye kadar insanlarla muharebe etmekliğim bana emrolundu. Onlar bu işleri yapınca -Müslümanlık hakkının gereği (olan haddler) müstesna- İslâm hakkı olmak üzere canlarını ve mallarını benim elim-den kurtarırlar. (Bâtınlarından dolayı olan) hesâblarına gelince, o (he-sabı görmek) Allah'a âiddir"[31]

17- Yüce Allah'ın: "İşte bu, sizin yapageldiğiniz iyi amelleriniz sayesinde mîrasçı kıldığınız Cennettir" (ez-Zuhrûf: 43/72; küçük fark ile el-A'râf: 7/43) Kavlinden Dolayı "İmân Ancak Ameldir" [32] Diyen Kimse Babı

Ve ilim ehlinde bir cemâat, Yüce Allah'ın şu: "İşte Rabb'ına and olsun ki onlara, topuna yapmakta oldukları şeylerden elbette soracağız" (el-Hıcr: 13/92-93) kavli hakkında (sorulacak şey) "La ilahe illa'llâh" tır dediler. Ve bir de "Artık çalışanlar da bunun gibi (bir murâd için) çalışmalıdır" (es-Sâffât: 37/61) [33] buyurduğu için (imân kalbin, lisanın ve a'zâların amelidir).

19-.....Bize İbn Şihâb, Saîd ibn Museyyeb (93 ? 95)'den; o da Ebû Hureyre(R)'den tahdîs etti (şöyle demiştir): Rasûlullah'a:

- Amelin hangisi efdaldır? diye soruldu. Rasûlullah (S):
- Allah'a ve Rasûl'üne î mân etmektir, buyurdu.
- Ondan sonra hangisi? diye soruldu.
- Allah yolunda cihâddır, buyurdu.
- Ondan sonra hangisi? denildi.
- Makbul olmuş haccdır, cevâbını verdi [34]

18- Bâb: İslâm Hakikat Üzere Olmadığı Zaman, Sırf İnkıyâd İçin Yâhud Öldürölmekten Korkmaktan Dolayı Olduğu Zaman (Muteber Olmaz)

Çünkü Yüce Allah: "Bedeviler î mân ettik dediler. De ki: Siz henüz î mân etmediniz, velâkin henüz î mân kalblerinizin içine girmemiş olduğu hâlde İslâm 'a girdik deyin..." (el-Hucurât: 49/14) buyurdu. İslâm hakikat üzere olursa böylesi de zikri celîl olan Allah'ın şu: "Hakk dîn, Allah indinde İslâm'dır" (Âli İmrân: 3/19) kavlinin gereği üzere olmuştur.[35]

20-.....Zuhrî şöyle dedi: Bana Âmir ibn Sa'd(103,104),babası Sa'd ibn Ebî Vakkas(R-55, 58)'dan haber verdi ki, şöyle demiştir: Rasûlullah (S) bir takım insanlara dünyalık veriyordu; bu Sa'd da orada oturuyordu. Derken Rasûlullah içlerinden en ziyâde beğendi-ğim birini bıraktı. Bunun üzerine:

- Yâ Rasûlallah! Fulânı niçin bıraktın? Vallahi onu bir mü'min biliyorum, dedim.
- Öyle deme, müslim (de), buyurdu [36].

Bir müddet sustum. Nihayet o adam hakkındaki bilgim bana ga-lebe etti de dayanamadım, yine sözümü tekrar ederek:

- Fulânı niçin mahrum bıraktın? Vallahi ben onu mü'min bili-yorum, dedim.

Yine:

- Öyle deme, müslim (de), buyurdu.

Ben yine sustum. Lâkin o zât hakkındaki bilgim bana galebe et-ti, sözümü tekrar ettim. Rasûlullah yine o sözü tekrar ettikten sonra:

- Ey Sa 'd, bir adama, Allah onu yüzü koyun ateşe atmasın diye başkasını daha ziyâde sevdiğim hâlde ihsanda bulunduğum olur, bu-yurdu [37].

Bu hadîsi Zuhrî'den Yûnus, Salih ibn Keysân, Ma'mer ibn Râşid ve Zuhrî'nin erkek kardeşinin oğlu Muhammed ibn Abdillâh da rivayet etti[38].

19- Bâb: Selâm (Vermek) İslâm'dandır

Ammâr ibn Yâsir (37) şöyle dedi: Üç şeyi her kim biraraya getirebilirse î mânı tam toplamış olur: Nefsine karşı olsa da insafı elden bırakmamak, herkese selâm vermek, fakîr iken de infâk eylemek [39].

21-.....Abdullah ibn Amr(R)'dan (şöyle demiştir): Bir kimse Rasûlullah'a:

- İslâm'ın en hayırlısı hangisidir? diye sordu.

Rasûlullah (S):

"Yiyecek yedirmen, tanıdığına ve tanımadığına selâm vermendir" buyurdu [40].

20- Hayât Yoldaşına Nankörlük Etmek (Bir Nevi' Küfürdür) Ve Kâfirliğin Berisinde Kâfirlik Vardır Babı[41]

Bu konuda Ebû Saîd Hudrî'den ve Peygamber(S)'den rivayet edilmiş hadîs vardır [42].

22-..... İbn Abbâs (R) şöyle demiştir: Peygamber (S):

- Bana cehennem gösterildi, bir de gördüm ki cehennem ahâlî-sinin çoğu kadınlardır. Onlar küfr ederler, buyurdu.

Bunun üzerine:

- Allah'a mı küfr ederler? diye soruldu. Peygamber:

- Onlar kocalarına karış küfrün ederler, iyiliğe karşı küfrân eder-ler. Birisine bütün zaman ihsan etsen de sonra senden (hoşuna git-meyen) bir şey görse, "Ben senden hiçbir hayır görmedim" der [43].

21- Ma'siyetler, Câhiliyyet İşi Nev'indendir Babi

Allah'a ortak koşma müstesna, bu Câhiliyyet işlerinin sahihleri, bunları işlemeleri sebebiyle kâfir sayılmazlar. Çünkü Peygamber (S), Ebû Zerr'e: "Demek ki sen, içinde henüz Câhiliyyet ahlâkı bulunan bir kimsesin" buyurdu; Yüce Allah da: "Şübhesiz ki Allah, kendisine ortak tanınmasını mağfiret etmez, ondan başkasını, dileyceği kimseler için mağfiret eyler..." (en-Nisâ: 4/48,116) buyurdu [44].

23-..... Bize Şu'be, Vâsıl el-Ahdeb(120)'den, o da el-Ma'rûr ibn Suveyd'den tahdîs etti. O şöyle demiştir: Ben Rebeze köyünde Ebû Zerr'e kavuştum. Toplamı bir hullelik, yânî bir ridâ ile bir izâr-dan ibaret bir takımlık kumaşın yarısı kendisinin, yarısı kölesinin sır-tında bulunuyordu. Ben kendisine böyle birer yarı parçanın her ikisinin sırtında ayrı ayrı bulunmasının sebebini sordum. Bunun üzerine Ebû Zerr (R) şöyle şöyle anlattı: Ben bir kerre bir adamla söğüşüm de onu anasından dolayı ayıbladımdı. Peygamber (S) bana:

Yâ Ebû Zerr! Onu sen anasından dolayı mı ayıblıyorsun? De-mek ki sen, içinde henüz Câhiliyyet (ahlâkı) bulunan bir kimsesin. Hizmetçileriniz sizin öyle kardeşlerinizdir ki, Allah onları sizin elle-rinizin altına emânet etmiştir. Her kimin eli altında kardeşi bulunur-sa, ona yediğinden yedirsın, giydiğinden giydirsın. Onlara güçleri yetmeyecek zahmetli bir iş yüklemeyiniz. Şayet yüklerseniz, onlara yardım ediniz" buyurdu [45].

22- Bâb: "Eğer mü'minlerden iki zümre birbirleriyle döğüşürlerse aralarım barıştırın..." (el-Hucurât: 49/9). Yüce Allah bu döğüşen kimselere mü'minler ismini verdi [46] .

24-.....Bize Eyyûb es-Sahtiyânî ile Yûnus ibn Abîd (139), Hasen el-Basrî(110)'den, o da el-Ahnef ibn Kays(67)'tan tahdîs etti. Şöyle demiştir: Şu adama -Buhârî'nin Fiten'deki rivayetinde Peygamber'in amucaoğlu Alî'ye- yardıma gidiyordum. Ebû Bekre beni karşıladı ve:

- Nereye gidiyorsun? diye sordu.

- Şu adama yardım etmek istiyorum, dedim. Ebû Bekre bana:

- Geri dön; çünkü ben Rasûlullah(S)'tan işittim: "İki müslümân kılıçlarıyla karşılaştıkları zaman, öldüren de ölen de cehennem-dedir" buyuruyordu [47].

- Yâ Rasûlallah! Öldüren böyle; ya ölene ne oluyor? diye sordum.

- "Ölen de arkadaşını öldürmeğe hırslı idi de ondan" buyurdu.

23- Bâb: Zulmün Bâzısı Daha Hafiftir [48]

25-.....Bize Ebu'l-Velîd (227) tahdîs edip şöyle dedi: Bize Şu'be tahdîs etti. H Buhârî dedi ki: Ve bana Bişr ibn Hâlid (253) tahdîs edip şöyle dedi: Bize Muhammed ibn Ca'fer (192 ? 194) Şu'be'den, o da Süleyman ibn Mıhrân(148)'dan, o da İbrahim ibn Yezîd(96)'den tahdîs etti. Abdullah ibn Mes'ûd (R) şöyle demiştir: "îmân edip de îmânlarına zulüm karıştırmayanlar, işte emin olmak ancak onların hakkıdır. Doğru yola giden de onlardır" (el-En'am: 6/82) âyeti indiği za-man Rasûlullah(S)'ın sahâbîleri: Hangimiz nefsine zulm etmemiştir? dediler. Bunun üzerine: "Allah'a ortak edinmek şübhesiz büyük bir zulümdür" (Lukmân: 25/13) âyeti nazil oldu [49].

24- Münâfıkın Alâmeti Babi

26-.....Bize Nâfi' ibn Ebî Âmir Ebû Süheyl, babası Mâlik ibn Ebî Âmir(112)'den; o da Ebû Hureyre(R)'den tahdîs etti. Peygam-ber (S): "Münâfıkın alâmeti üçtür: Söz söylerken yalan söyler; va'd ettiği vakit sözünde durmaz; kendisine birşey emniyet edildiği zaman hıyanet eder" buyurdu.

27-.....Bize Sufyân es-Sevrî (160), A'meş'ten; o da Abdullah ibn Murre(100)'den o da Mesrûk(63)'tan; o da Abdullah ibn Amr(R)'dan tahdîs etti ki, Peygamber (S) şöyle buyurmuştur:

"Dört şey her kimde bulunursa hâlis münafık olur; her kimde bunların bir parçası bulunursa onu bırakıncaya kadar kendisinde münafıklık-tan bir huy kalmış olur. Bunlar şunlardır: Kendisine bir şey emniyet edildiği zaman hıyanet etmek; söz söylerken yalan söylemek; ahd et-tiğinde ahdini tutmamak; husûmet zamanında da haktan ayrılmaktır".

Şu'betu'bnu'l-Haccâc bu hadîsi Süleyman el-A'meş'ten rivayet etmekte Sufyân es-Sevrî'ye mutâbaat etti[50].

25- Bâb: Kadr Gecesi ni Tâatle Geçirmek İmândandır [51]

28-.....Ebû Hureyre (R) şöyle demiştir: Rasûlullah (S): "Her kim îmânından dolayı ve ecrini yalnız Allah'tan umarak kadr gecesi-ni tâatle geçirirse, onun lehine geçmiş günâhları mağfiret olunur" buyurdu.

26- Bab: Cihâd İmândandır

29-.....Bize Ebû Zur'a ibnu Amr ibn Cerîr tahdîs edip şöyle dedi: Ben Ebû Hureyre(R)'den işittim; Peygamber (S) buyurdu ki: "Allah kendi yolunda cihâda çıkan kimseye: "Onu evinden çıkaran şey yalnız bana îmân ve elçilerimi tasdik ise, nail olduğu ecir ve gani-metle (salimen yurduna) geri getireyim, yâhud cennete girdireyim" diye tekeffül etmiştir. Ümmetime meşakkat verecek olmasaydım, hiç-bir cihâd müfrezesinin arkasından geri kalmazdım. Yemîn olsun ki Allah yolunda öldürölüp tiiriltilmemi, ondan sonra öldürölüp diriltilmemi, ondan sonra öldürölmemi ne kadar isterdim!" [52]

27- Bâb: Ramazân Gecelerini Nafîle İbâdetle Geçirmek İmândandır

30-.....Bana Mâlik, İbn Şihâb'dan; o da Humeyd ibn Abdirrahmân(95)'dan; o da Ebû Hureyre(R)'den tahdîs etti ki, Rasûlullah (S) şöyle buyurmuştur:

"Her kim ramazânda îmânı sebebiyle ve ecrini yalnız Allah'tan umarak nafîle ibâdetlerle uğraşırsa, kendisi lehine, geçmiş günâhları mağfiret olunur"[53] .

28- Bâb: Mükâfatını Yalnız Allah'tan Umarak Ramazân Orucunu Tutmak İmândandır

31-.....Ebû Hureyre (R) şöyle demiştir: Rasûlullah (S) şöyle buyurdu:

"Her kim ramazân orucunu, îmânı sebebiyle ve mükâfatını yalnız Allah'tan umarak tutarsa, kendi lehine, geçmiş günâhları mağfi-ret olunur"[54].

29- "İslâm Dîni kolaylıktır" ve Peygamber(s)'in: "Allah'a en sevgili olan dîn müsâadekârlık (semahat) ve kolaylık üzerine kurulmuş olan, hanîf İslâm Dîni'dir" Sözü Babı [55]

32-.....Bize Umer ibn Aliyy (190), Ma'n ibn Muhammed el-Gıfârî'den; o da Saîd ibni Ebî Saîd el-Makburî(100)'den; o da Ebû Hureyre(R)'den tahdîs etti. Peygamber (S) şöyle buyurmuştur:

"Şübhesiz ki bu dîn kolaylıktır. Hiçbir kimse yoktur ki, bu dîn hususunda (amellerim eksiksiz olsun diye) kendini zorlasın da dîn ona galebe et-mesin (ve erinip büsbütün amelden kesilmesin). Öyle olunca ortala-ma gidin. (Eğer en kâmilî yapamazsanız, ona) yaklaşın, (az olsa da devamlı amel ve ibâdetten dolayı) sevinin; sabah, akşam ve gecenin bir cüz'ünde (ibâdete tevfiik vermesi için Allah'tan) yardım isteyin"[56].

30- Bâb: Namaz İmândandır

Ve Yüce Allah: "Allah îmânınızı zayı' edecek değildir..." (el-Bakara: 2/143) kavliyle, Beytu'l-Makdis'e doğru kıldığınız namazlarınızı zayı' edecek değildir, ma'nâsını kasdeder [57].

33- Bize Amr ibn Hâlid (229) tahdîs edip şöyle dedi: Bize Zü-heyr ibn Muâviye (173) tahdîs edip şöyle dedi: Bize Ebû İshâk es-Sâbî(127) Berâ ibn Âzib(R)'den şöyle tahdîs etti:Peygamber (S) Medine'ye ilk geldiğinde Ensâr'dan olan dede-leri (yâhud diğer lâfza göre dayıları) yurduna musâfir oldu. Ve on altı yâhud on yedi ay Beytu'l-Makdis'e doğru namaz kıldı. Hâlbuki kıblesinin BeytuM-Harâm'a doğru olmasını arzu ederdi. Ka'be'ye yö-nelerek ilk kıldığı namaz, ikinci namazı olmuştu. Bir cemâat de O'nunla birlikte kıldılar. Ondandır birlikte namaz kılanlardan biri namâzdan çıktı.Mescidin birinde bulunan bir cemâate namâzdalar iken yo-lu uğradı. Onlara: "Rasûlullah ile birlikte Mekke'ye doğru namaz kıldığımı Allah için şehâdet ederim" deyince (namazlarını bozma-dan) oldukları gibi Beyt'e döndüler.

Rasûlullah Beytu'l-Makdis'e doğru namaz kıldığı sırada Yahûdîler ve Hristiyanlar O'ndan hoşlanırlardı. Ka'be'ye doğru yüzünü döndürünce, bu fiilini beğenmediler.

Zuheyr dedi ki: Bize Ebû İshâk, Berâ'dan tahdîs etti. Berâ ibn Âzib bu hadîsinde şöyle demiştir: Kible tahvîl edilmeden evvel, ilk kibleye doğru namaz kılarak vefat etmiş, öldürülmüş kimseler de vardı. Bunlar hakkında nasıl bir hüküm vereceğimizi bilemedik. O zaman Yüce Allah: "Allah îmânınızı zayıf edecek değildir" (el-Bakara: 143) âyetini indirdi[58].

31- Kişinin Müslümanlığının Güzelliği Babı

34- İmâm Mâlik şöyle dedi: Bana Zeyd ibn Eslem haber verdi. Ona da Ata ibn Yesâr haber verdi. Ona da Ebû Saîd Hudrî haber verdi ki, kendisi Rasûlullah(S)'dan şöyle derken işitmiştir:

"Bir kul müslümân olur ve müslümânlığı da güzel olursa, Allah onun evvelce işlemiş olduğu her kötülüğünü örter. Ondan sonra sıra kısasa (yânî mükâfat ve mucâzâta) gelir. Bir hasene, ondan yedi yüz kat büyük hasene ile; bir seyyie (yânî kötülük) ise, yalnız kendi mis-li ile karşılanır: meğer ki Allah o seyyieyi afveder"[59].

35-..... Bize Ma'mer ibn Râşid, Hemmâm ibn Münebbih(131)'den haber verdi. Ebû Hureyre (R) şöyle demiştir: Rasûlullah (S) şöyle buyurdu:

"Biriniz İslâm'a girişini güzel yaparsa, yapacağı her bir hasene, kendisi lehine on mislinden yedi yüz katına kadar büyük derecelerle yazılır; yapacağı her bir seyyie ise, ancak kendi misli ile yazılır"[60].

32- Bâb: Allah'a En Sevgili Olan Dîn (Ameli), En Devamlı Yapılanıdır [61]

36-..... Hişâm dedi ki: Bana babam Urvetu'bnu'z-Zubeyr,

Âişe(R)'den haber verdi ki, Peygamber (S), Âişe'nin yanında bir ka-dın varken yanlarına girdi.

- "Bu kadın kimdir?" diye sordu. Âişe:

- Fulânca kadındır, dedi ve o kadının kıldığı namazları anlat-mağa başladı.

Rasûlullah ise:

- "Bu sözü bırak. Dâima elinizden gelecek şeyleri yapınız. Yoksa Allah'a yemîn olsun ki, siz usanmadıkça Allah usanmaz" buyurdu. Rasûlullah'ın en ziyâde sevdiği dîn (yânî tâat), sahibinin devâmlı olarak yaptığı idi [62].

33- İmânın Artıp Eksilmesi Ve Yüce Allah'ın Şu Kavilleri Babı: "Biz de onların hidâyetini artırmıştık" (el-Kehf: 18/13), "...îmân edenlerin de inançları artsın..." (el-Müddessîr: 74/31)

Ve Allah: "Bu gün sizin dîninizi kemâle erdirdim..." (el-Mâide: 5/3) buyurdu. Binâenaleyh kemâlden bir şey eksildiği zaman, o eksiktir [63].

37-..... Bize Katâde, Enes(R)'ten tahdîs etti. Peygamber (S) buyurdu ki: "La ilahe ille'llâh deyip de kalbinde bir arpa ağırlığınca hayr (yânî îmân) bulunan kimse cehennemden çıkacaktır. La ilahe ille'llâh deyip de kalbinde bir buğday ağırlığınca hayr bulunan kimse cehennemden çıkacaktır. La ilahe ille'llâh deyip de kalbinde bir zer-re ağırlığınca hayr bulunan kimse cehennemden çıkacaktır."

ebû Abdillâh Buhârî şöyle dedi: Ebân: Bize Katâde tahdîs etti; bize Enes Peygamber'den tahdîs etti, dedi. Bu isnâddaki hadîste "hayrdan" yerine "îmândan" ta'bîri geldi [64].

38-.....Bize Kays ibn Müslim (120), Tarık ibn Şihâb (83-R)'den haber verdi; şöyle demiştir: Yahûdîler'den bir kimse Umer ibn Hat-tâb(R)'a:

- Ey Mü'minlerin Emîri! Sizin Kitâb'ınızda okumakta olduğu-nuz bir âyet var ki, biz Yahûdî topluluğuna nazil olmuş olaydı, nazil olduğu günü bayram edinirdik, dedi.

Umer:

- Hangi âyettir o? diye sordu. Yahûdî:

"Bu gün sizin dîninizi kemâle erdirdim, üzerinizdeki nimeti-mi tamamladım ve size dîn olarak müslümânlıktan hoşnûd ol-dum..." (el-Mâide: 5/3) cevâbını verdi.

Bunun üzerine Umer:

- Biz bu âyetin indiği günü de, yeri de biliyoruz (kıymetini takdîr ediyoruz). Bu âyet Peygamber'e bir cumua günü Arafa'da kaa'im iken nazil olmuştur, dedi [65].

34- Bb: Zekât İslâmdandır

Ve Allah'ın şu kavli: "Hâlbuki onlar Allah'a, O'nun dininde ihlâs erbabı muvahhidler olarak ibâdet etmelerinden, namazı dosdoğru kılmalarından, zekâtı vermelerinden başkasıyla emrolunmamışlardı. En doğru dîn de bu idi" (el-Beyyine: 98/5)

39-.....Bana Mâlik ibn Enes, amucası Ebû Süheyl ibn Mâlik'ten, o da babası Mâlik ibn Ebî Âmir'den tahdîs etti ki, o, Talha ibn Ubeydillah(R)'dan şöyle derken işitmiştir: Necd ahâlîsinden saçı darmadığı'nık (fakîr) bir kimse Rasûlullah'a geldi. Uzaktan sesini kar-makarışık duyuyor, fakat ne söylediğini anlayamıyorduk. Nihayet yaklaştı; meğher İslâm'ın ne olduğunu soruyormuş. Bu suâle karşı Rasûlullah(S):

- Bir gün bir gece içinde beş namaz, buyurdu. O zât:

- Üzerimde bu namazlardan başkası da olacak mı? diye sordu.

- Hayır, meğher ki kendiliğinden kılasın, buyurdu. Ondan sonra Rasûlullah:

- Bir de ramazân orucu, buyurdu. O zât:

- Üzerime bundan başkası da olacak mı? diye sordu. O da:

- Hayır, meğher ki kendiliğinden tutasın, cevâbını verdi. Talha der ki: Rasûlullah, zekâtı da ona söyledi. O zât yine:

- Üzerimde bundan başkası da olacak mı? diye sordu. Yine Rasûlullah:

- Hayır, meğher ki kendiliğinden veresin, cevâbını verdi. Bunun üzerine (o Necdli fakîr zât):

- Vallahi bundan ne artık, ne eksik bir şey yapacak değilim, diyerek arkasını dönüp gitti. Bunu duyunca Rasûlullah:

- Eğer doğru söylüyorsa felah buldu gitti, buyurdu [66].

35- Bâb: Cenazenin Arkasından Gitmek İmândandır

40- Bize Ahmed ibnu Abdillah ibn Alî el-Mencûfî (252) tahdîs edip şöyle dedi: Bize Ravh (205) tahdîs edip şöyle dedi: Bize Avf ibn Ebî Cemile (146) Hasen Basrî'den ve Muhammed ibn Sîrîn(l 10)'den; onlar da Ebû Hureyre(R)'den tahdîs etti (ki Ebû Hureyre şöyle de-miştir); Rasûlullah (S) şöyle buyurdu:

"Her kim îmânı sebebiyle ve sevabını-yalnız Allah'tan umarak bir müslümân cenazesi arkasından gider ve üzerine namaz kılıp gö-mülmesini bitirinceye kadar beraber bulunursa, iki kîrât ecr ile döner ki, kıratların her biri Uhud dağı gibidir. Her kim o cenaze üzerine namaz kılar da defn olunmadan evvel dönerse, bir kîrât ecr ile dönmüş olur".

Usmân ibn Ebî Heysem el-Müezzîn (220), bu hadîsi Avf el A'râbî(146)'den rivayet etmekte Ravh'a mutâbaat etti. Dedi ki: Bize Avf, Muhammed ibn Sîrîn'den; o da Ebû Hureyre'den; o da Peygamber'den olmak üzere geçen hadîs gibi tahdîs etti [67].

36- Mü'minin, Farkında Olmaksızın Amelinin Bâtıl Olup Boşa Gitmesinden Korkması Babı

İbrahim et-Teymî (192): "Sözümü amelikle ne zaman karşılaştırdım ise yalancı çıkmaktan korkmuşumdur" dedi. İbn Ebî Muleyke (117): "Peygamber'in sahâbîlerinden otuz zâta yetiştim; hepsi de münafık olmaktan korkuyorlardı, içlerinde, benim îmânım, Cibrîl ve Mîkâîl'in îmânı gibi sağlam ve nifak arız olmaktan masundur diyen de hiç yoktu" dedi. Hasen el-Basrî (110?)'nin de: "Allah'tan mü'minden başkası korkmaz, münafıktan başkası emîn olmaz" dediği zikrolunur. Ve Yüce Allah'ın: "... Bir de onlar işledikleri (günâh) üzerinde, bilip dururlarken ısrar etmeyenlerdir" (Ali-İmrân: 3/135) kavlinde dolayı, tevbe etmeksizin nifak ve ma'siyette ısrar etmekten korkulur [68].

41-.....Zubeyd (122) dedi ki: Ben Ebû Vâil(100)'e Murcie fır-kası hakkında sordum. Bunun üzerine şöyle dedi: Bana Abdullah ibn Mes'ûd (R) tahdîs etti ki, Peygamber (S): "Müslüman'a sövmek fisk, onunla kıtal etmek küfürdür" buyurmuştur [69].

42-..... Bize İsmâîl ibn Ca'fer, Humeyd(143)'den; o da Enes(R)'den tahdîs etti. Enes şöyle dedi: Bana Ubâdetu'bnû's-Sâmit (R) haber verip şöyle dedi: Rasûlullah (S), Kadr gecesini haber ver-mek üzere (hücrelerinden) çıktı. Derken müslümanlardan iki kişi kav-ga ettiler. Bunun üzerine Rasûlullah:

Ben size Kadr gecesini haber vermek üzere çıkmıştım. Fulân ile fulân kavga ettiler de o bilgi ref olundu. İhtimâl ki, hakkınızda bu daha hayırlıdır. Artık siz Kadr gecesini (yirmiden sonraki) yedinci veya dokuzuncu veya beşinci gecelerde arayınız" buyurdu [70].

37- Cibrîl'in Peygamber'e İmândan, İslâm'dan, İhsandan, Kıyamet Vaktinin Bilgisinden Sorması Ve Peygamberin Ona Bunları Beyân Etmesi Babı

Ve sonra Peygamber: "Cibril aleyhi's-selâm sizlere dîninizi öğretmek için geldi" buyurdu da, Abdu'1-Kays hey'etine imândan olarak beyân ettiği şeylerle ve Yüce Allah'ın: "Kim İslâm'dan başka bir dîn ararsa ondan bu dîn asla kabul olunmaz..." (Âli imrân: 3/85) kavli ile birlikte, buradaki hadîste zikrolunan şeylerin hepsini dîn yaptı [71].

43-..... Ebû Hureyre (R) şöyle demiştir: Bir gün Rasûlullah(S) meydanda oturuyordu. Yanına bir adam geldi ve:

- İmân nedir? diye sordu. Rasûlullah:

- İmân Allah 'a, meleklerine, Allah 'a kavuşmaya, peygamber-lerine inanman; kezâlik (öldükten sonra) dirilmeye inanmandır, ce-vâbını verdi.

O zât:

- İslâm nedir? dedi. Rasûlullah:

- Allah'a ibâdet edip, O'na hiçbir şeyi ortak kılmaman, na-mazı dosdoğru kılman, farz edilmiş olan zekâtı vermek, ramazânda oruç tutmandır, buyurdu.

Sonra o zât:

- İhsan nedir? diye sordu. Rasûlullah:

- Allah'ı sanki görüyormuşsun gibi ibâdet etmendir; eğersen Allah'ı görmüyorsan şübhesiz O seni görmektedir, buyurdu.

O zât:

- Kıyamet ne zaman? dedi. Bunun üzerine Rasûlullah:

- Bu mes'elede sorulan, sorandan daha âlim değildir. (Şu ka-dar var ki kıyametten evvel zuhur edecek) alâmetlerini sana haber ve-receğim. Ne zaman satılmış câriye sahibini (yânî efendisini) doğu-rur[72], kim idikleri belirsiz deve çobanları yüksek bina kurmakta biri-biriyle yarışa çıkarsa kıyametin alâmetleri görülmüş olur[73]. (Kıyame-tin vakti) Allah'tan başka kimsenin bilmediği beş şeyden biridir, buyurduktan sonra: "O saatin ilmi şübhesiz ki Allah'ın nezdindedir. Yağmuru (mukadder olan vakitte ve yerde) O indirir. Rahimlerde olanı O bilir. Hiçbir kimse yarın ne kazanacağım bilmez. Hiçbir kimse hangi yerde öleceğini bilmez- Şübhesiz Allah (herşeyi) bilendir. Herşeyden haberdârdır" (Lukmân: 31/34) âyetini tilâvet eyledi. Sonra o zât arkasını dö-nüp gitti. Rasûlullah: "Onu geri getirin" diye emretti; fakat sahâbîler onun izini bulamadılar. Bunun üzerine Rasûlullah: "İşte bu Cibril'dir. İnsanlara dînlerini öğretmek için geldi" buyurdu.

Ebû Abdillâh Buhârî der ki: Rasûlullah bu hadîste zikredilen şey-lerin hepsini imândan kıldı[74].

38- Bâb [75]

44-.....Abdullah ibn Abbâs haber verip, şöyle dedi: Bana Ebû Sufyân haber verdi ki, Hırakl ona şöyle demiştir: "Ben sana; onlar (yânî müslümânlar) artıyor mu, yoksa eksiliyor mu diye sordum. Sen, onların artmakta olduklarını söyledin, îmân keyfiyeti de tamâm olun-caya kadar hep böyle gider. Ben sana, içlerinde O'nun dînine girdik-ten sonra beğenmemelikten dolayı dînden dönen var mıdır diye sordum. Hayır, dedin, îmân da, mûcib olduğu inşirah ve ferahlık kalblere karışıp kökleşince böyle olur; hiçkimse onu sevmemezlik er-mez..." [76]

39- Dînini Tertemiz Yapmak İsteyen Kimsenin Fazileti Babı

45-.....Âmir dedi ki: Ben Nu'mân ibn Beşîr(64-R)'den şöyle derken işittim: Ben Rasûlullah(S)'dan şöyle buyururken işittim: "Halâl belli, haram da bellidir. İkisi arasında (halâl mı, haram mı belli olmayan bir takım) şübheli şeyler vardır ki, çok kimseler bun-ları bilmezler. Her kim şübheli şeylerden sakınırsa, ırzını da, dînini de tertemiz tutmuş olur. Her kim şübheli şeylere dalarsa, (içine gir-mek yasak olan) koruluk etrafında davarlarını otlatan bir çoban gi-bi, çok sürmez içeriye dalabilir. Haberinizi olsun, her devlet başkanının kendine mahsûs bir koruluğu olur. Gözünüzü açın; Allah'ın yeryü-zündeki koruluğu da haram ettiği şeylerdir. Haberinizi olsun ki, bedeninin içinde bir lokmacık et parçası vardır ki iyi olursa bütün beden iyi olur; bozuk olursa bütün beden bozulur. İşte o(et parçası)kalbdır"[77].

40- Bâb: Ganimetten Beşte Birini (Devlete) Vermek İmândandır [78].

46- Bize Aliyyu'bnu'1-Ca'd (230) tahdîs edip şöyle dedi: Bize Şu'be, Ebû Cemre ed-Dab'î(128)'den haber verdi. Ebû Cemre şöyle dedi: Ben İbn Abbâs'ın maiyyetinde oturuyordum; İbn Abbâs beni kendi seririnin üzerine oturtur idi. Bana: Benim yanımda ikaamet et, sana kendi malımdan bir hisse ayırayım, dedi. Bunun üzerine ben onun maiyyetinde iki ay ikaamet ettim. Sonra İbn Abbâs şöyle dedi: Abdu'l-Kays hey'eti[79] (Bahreyn taraflarından) Peygamber'in yanına geldik-leri zaman, Peygamber (S):

- Sizler kimlersiniz, yâhud: Nerenin hey'etisiniz? diye sordu. Onlar:

- Biz Rabîa kabîlesindeniz, dediler.

- Hoşgeldiniz, Allah sizleri utandırmasın, pişman etmesin, buyurdu.

Bunun üzerine:

- Yâ Rasûlallah, biz sana yalnız haram ayda gelebiliriz. Senin-le aramızda kâfir olan Mudar kabilelerinden şu topluluk vardır. O hâlde bize kestirme bir şey emret de geride kalanlarımıza haber vere-lim; o sebeble de cennete girelim, dediler. Peygamber'e içkileri de sordular.

Peygamber onlara dört şey emretti, dört şeyden de nehy etti. On-lara yalnız Allah'a îmân ile emrettikten sonra:

- Yalnız Allah'a îmân etmek ne demektir, bilir misiniz? diye sordu.

Onlar:

- Allah ve Rasûl'ü en iyi bilendir, dediler. Peygamber:

- Allah'tan başka ilâh olmadığına ve Muhammed'in Allah'ın elçisi olduğuna şehâdet, namazı dosdoğru kılmak, zekâtı eda etmek, ramazân orucunu tutmak ve ganimetin beşte birini vermenizdir, buyurdu.

Keza onları dört şeyden, yâni hantem, dubbâ', nakîr, müzeffet (denilen kaplara hurma yâhud üzüm sırası koymak)ten nehyetti. İbn Abbâs'ın müzeffet yerine mukayyar dediği de rivayet edilmiştir [80].

Bunun ardından Rasûlullah o hey'et ferdlerine:

- Bu emrettiklerimi iyice belleyiniz ve bunları arkanızda bırak-tığınız kimselere haber veriniz, buyurdu [81].

41- Amellerin Ancak Niyet Ve İhlâs İle Muteber Olacağına Ve Herkesin Eline Ancak Niyet Ettiği Şeyin Gececeğine Delîl Olarak Gelen Hadîs Babı

Binâenaleyh î mân, abdest, namaz, zekât, hacc, oruç ve bütün beşerî muameleler bu kelâma girmiştir. Çünkü Allah da: "De ki: Herkes kendi şâkilesine göre amel eder... " (el-İsrâ: 17/84) buyurdu. "Şâkilesine göre" demek "niyetine göre" demektir. "Kişinin, sevabını yalnız Allah'tan umarak kendi ailesine yaptığı harcaması da kendisi lehine bir sadakadır" ve keza Peygamber (S): "(Fetihten sonra hicret yoktur) Lâkin cihâd ve niyet vardır" buyurdu [82].

47-.....Bize Mâlik, Yahya ibn Saîd'den; o da Muhammed ibn İbrahim'den, o da Alkame ibn Vakkaas'tan;o da Umer(R)'den haber verdi ki, Umer şöyle demiştir: Rasûlullah (S) şöyle buyurdu:

"Ameller niyete göredir. Her bir kimse için ancak niyet ettiği şey var-dır. Binâenaleyh her kimin hicreti Allah'a ve Rasûl'üne yönelmişse, onun hicreti Allah'a ve Rasûl'ünedir. Artık nail olacağı bir dünyâ veya evleneceği bir kadından dolayı hicret etmiş kimse varsa, onun hicreti, hicretine sebep olan şeyedir"

48-.... Bana Adıyyibn Sabit (I 66) haber verip şöyle dedi: Ben Abdullah ibn Yezîd'den işittim, o da Ebû Mes'ûd(31)'dan; Peygam-ber (S) şöyle buyurmuştur:

"Bir kimse ecrini yalnız Allah'tan uma-rak ailesine infâk ettiği zaman, onun bu nafakası kendisi lehine bir sadaka olur".

49-.....Sa'd ibn Ebî Vakkas (R) oğluna şöyle haber vermiştir:

Rasûlullah (S) bana hitaben şöyle buyurdu: "Şübhesiz sen, Allah rı-zâsını arayarak yapacağın her bir harcamadan dolayı muhakkak ec-re nail olacaksın, hattâ eşinin ağzına verdiği lokmaya kadar" [83]

42- Peygamber(S)'in: "Dîn ancak Allah için, Rasûlü için, Müslümânların imamları için ve bütün halk için nasihattir" Kavli İle, Yüce Allah'ın: "Allah için ve Rasûlü için nasihat ettikleri takdirde..." (et-Tevbe: 9/91) Kavli Babı [84]

50-.....Bana Kays ibn Ebî Hâzım'dan.o da Cerîr ibn Abdillâh(74-8)'dan tahdîs etti; o şöyle demiştir: Ben Rasûlullah(S)'a na-mazî ikaame etmek, zekât vermek, her müslümâna nasihat edip hayırhah olmak üzere bey'at ettim.

51-.....Bize Ebû Avâne, Ziyâd ibn İlâka(125)'dan tahdîs etti. Şöyle demiştir: Ben Cerîr ibn Abdillâh(R)'dan şöyle derken işittim: Basra vâlîsi Mugîre ibn Şu'be'nin vefat ettiği gün (50) ayağa kalktı da, Allah'a hamd ve sena ettikten sonra: Başınıza bir emîr gelinceye kadar tek ve ortaksız olan Allah'a ittikaa, vakaar ve sekinet üzere bulunmanızı tavsiye ediyorum. Zîrâ emîriniz şimdi buraya geliyor, diye nasihat etti. Müteakiben: (Vefat eden) Emîriniz için Allah'tan afv dileyiniz, çünkü o afvı severdi, dedikten sonra amma ba'du: Ben Peygamber(S)'e gelip:

- Müslüman olmak üzere sana bey'at edeceğim, dedim.

Şart ettiği şeyler arasında her müslümâna hayırhah olmayı da şart etti. Ben de bu şart üzerine bey'at ettim. Şu mescidin Rabb'ına yemîn ederim ki, ben sizin nasihat ediciniz, yânî hayırhâhınızım, dedi.

Cerîr ibn Abdillâh bu hutbeden sonra istiğfar ederek (minber-den) indi[85]

2- KİTÂBU'L-İLM (İLİM KİTABI)

1- İlmin Fazîleti Ve Yüce Allah'ın Şu Kavilleri Babı:

"... Allah içinizde îmân etmiş olanlarla (bilhassa) kendilerine ilim verilmiş bulunanların derecelerini yükseltir. Allah ne yaparsanız hakkıyla haberdârdır" (el-Mucâdîle: 58/12); "Rabb'im benim ilmimi artır!" (Tâhâ: 20/114)

2- Konuşmasıyle Meşgul Bulunurken Kendisinden Bir İlim Sorulduğunda, KonuşmasınıTamamladıktan Sonra Suâl Sorana Cevâb Veren Kimse Babı

3- İlme Delâlet Eden Bir Konuşmada Sesini Yükselten Kimse Babı

4- Muhaddisin Haddesenâ Yâhud Ahbaranâ Ve Enbeenâ Sözleri Babı

5- İmâmın, Kendi Maiyyetindekilere Karşı, Onlardaki Bilgiyi İmtihan Etmek İçin Ortaya Suâl Atması Babı

6- İlim Hakkında Gelen Sözler Ve Yüce Allah'ın: "Rabb'im! Ilmimi artır! de" (Tâhâ: 20/114) Kavli Babı

7- Muhaddisin Huzurunda Okumak Ve Ona Arz Etmenin Hükmünü Beyân Babı

8- Munâvele Hakkında Zikrolunan Sözler İle İlim Ehlinin, İlmi Diğer Beldelere Yazıp Göndermeleri Babı

9- Meclis Hududunun Nihayete Ereceği Bir Yerde Oturan Kimse İle İlim Halkasında Bir Yarık Görüp Hemen Orada Oturuveren Kimse Babı

10- Peygamber(S)'in: "Benden kendisine tebliğ ulaştırılanların bâzısı bizzat işitenden daha iyi belleyicidir" Kavli Babı

11- İlim Öğrenmek, Söz Söylemekten Ve Amel Etmekten Öncedir Bâbı

12- Peygamber(S)'in Kendi Sahâbilerine Va'z Ve Nasihat Etmek Ve İlim Öğretmek Hususunda Bıkkınlık Getirip Uzaklaşmasınlar Diye Hâllerini Gözetir Olduğu Babı

13- İlim Ehli İçin Belli Günler Ayıran Kimse Babı

14- Bâb: "Allah her kimin hayrını isterse ona dîn hususunda büyük bir anlayış verir".

15- İlimde İnce Anlayış (ın Fazileti) Babı

16- İlimde Ve Hikmette Gıpta Etmek Babı

17- Mûsâ Aleyhi's-Selâmın Deniz (Sâhilin)de Hızır'a Gitmesi İle Yüce Allah'ın: "Musa ona: Sana öğretilen ilimden bana da öğretmen için sana tâbi' olayım mı? dedi" (el-Kehf: 18/66) Kavli Babı

18- Peygamber(S)'in "Yâ Allah, ona Kitâb'ı öğret" Kavli Babı

19- Küçüğün Hadîs İşitip Yüklenmesi Ne Zaman Sahîh Olur?

20- İlim Aramak İçin Sefere Çıkmak Babı

21- İlim Öğrenen Ve Başkalarına Öğreten Kimsenin Fazileti Babı

22- İlmin Kaldırılması Ve Cehaletin Meydan Alıp Yayılması Babı

23- İlmin Fazileti Babı

24- Kendisi Bir Hayvan Veya Diğ er Bir Binek  zerinde Dururken Suâl Soranlara Fetva Ve Cevâb Vermek Babı

25- Fetvâ (Talebine) El Ve Baş  şaretleriyle Cevâb Veren Kimse Babı

26- Peygamber(S)'in Abdu'l-Kays Hey'etini,  m ni Ve İlmi Belleyip Ezberlemeleri Ve Bunu Arkalarındaki Kimselere Haber Vermeleri  zerine Teşvik Eylemesi Babı

27- (Bir şahsa) Vâki' Olan Bir Mes'eleyi Sormak İçin Sefer Etmek Ve Ehline De  ğretmek Babı

28- İlim (Edinmek) Hususunda Nevbetleşmek Babı

29-  ğ t Verme Ve  ğretme Sırasında Hoşlanmadığı Bir şey Gördüğü Zaman  fkelenmek Babı

30- İmâmın Yâhud Muhaddisin Huzurunda  n nde İki Dizi  zerine çöken Kimse Babı

31- Anlaşılması İçin Sözü    Defa Tekrar Eden Kimse Babı

32- Kişinin Kendi Tasarrufunda Bulunan Diş Hizmetçisine Ve Ehline İlim  ğretmesi Babı

33- İmâmın Kadınlara Va'z Vermesi Ve Onlara İlim  ğretmesi Babı

34- Hadîs  ğrenmeyi şiddetle Arzu Etmek Babı

35- İlim Nasıl Kabz Olunacak Bâbı

36- Bâb: İlim ( ğretmek)de Sırf Kadınlar İçin Gün T 'y n Edilir Mi?

37- Birşey İşitip De Anlayamayan Kimsenin, O şeyi öğrenmek İçin İşittiği Zâta Tekrar Müracaat Etmesi Babı

38- Bâb: "H zır bulunup şâhid olanlar gaaib olanlara ilmi tebliğ etsin". Bunu İbn Abbâs, Peygamber(S)'den söyledi .

39- Peygamber (S)  zerine Yalan Söyleyen Kimsenin Günâhı Babı

40- İlmin Yazılması Babı

41- Geceleyin İlim Öğretmek Ve Va'z Etmek Babı

42- İlim Uğrunda Gece Uyanık Kalıp Sohbet Ve Lâkırda Eylemek Babı

43- İlmî Hıfz Edip Bellemek Babı

44- Alimler(in Söyleyecekleri Şeyler) İçin Susup Dinlemek Babı

45- İnsanların En Âlimi Hangisidir? Diye Sorulduğu Zaman Âlim Kişiyi Müstehâb Olan Şey, İlmî Allah'a Dayandırmasıdır Babı

46- Kendisi Ayakta İken Oturmakta Olan Bir Âlime Suâl Soran Kimse Babı

47- Haccda Küçük Taşları (Cemreleri) Atma Sırasında Suâl Ve Cevâb Babı

48- Yüce Allah'ın: "Sana ruhu sorarlar. De ki: Ruh Rabb'imm emrindendir. Size az bir ilimden başkası verilmemiştir" (el-İsrâ: 17/85) Kavli Babı

49- Bâzı İnsanların Anlayışlarının Kısa Olması Ve Terkten Daha Şiddetli Bir Hâle Düşmeleri Endişesinden Dolayı Üstün Kılınmış Bâzı Şeyleri Yapmayı Yâhud İlân Etmeyi Terkeden Kimse Babı

50- Anlayamamalarından (Hoşlanmadığı Ve Bu Yüzden Aktarılmasını Hoşgörmediği İçin) İlmî, Bir Topluluktan Başka Bir Topluluğa Tahsis Eden Kimse Babı

51- İlim (Öğrenip Öğretmek)de Haya Babı

52- Âlime Bizzat Kendisi Bir Şey Sormaktan Utanıp da Sorma İşini Başkasına Emreden Kimse Babı

53- Mescid İçinde İlim Takrir Etmek Ve Herhangi Bir Suâlin Cevâbını Zikretmek Babı

54- Suâl Soran Şahsa, Sorduğu Şeyden Fazlasıyla Cevâb Veren Kimse Babı

Rahman ve Rahim olan Allah'ın ismiyle

2- KİTÂBU'L-İLM (İLİM KİTABI)[1]

1- İlmin Fazîleti Ve Yüce Allah'ın Şu Kavilleri Babı:

"... Allah içinizde îmân etmiş olanlarla (bilhassa) kendilerine ilim verilmiş bulunanların derecelerini yükseltir. Allah ne yaparsanız hakkıyla haberdârdır" (el-Mucâdîle: 58/12); "Rabb'im benim ilmimi artır!" (Tâhâ: 20/114)[2]

2- Konuşmasıyle Meşgul Bulunurken Kendisinden Bir İlim Sorulduğunda, Konuşmasını Tamamladıktan Sonra Suâl Sorana Cevâb Veren Kimse Babı

İ- Bize Muhammed ibn Sinan (223) tahdîs edip şöyle dedi: Bize Fuleyh (168) tahdîs etti. H ve keza bana İbrahim ibnu'l-Munzir (226) tahdîs edip şöyle dedi: Bize Muhammed ibn Fuleyh (197) tahdîs edip şöyle dedi: Bana babam tahdîs edip şöyle dedi: Bana Hilâl ibn Aliyy, Ata ibn Yesâr (94)'dan, o da Ebû Hureyre'den tahdîs etti. Ebû Hureyre (R) şöyle demiştir:

Meclisin birinde Peygamber (S) huzûrundakilere söz söylerken ansızın bir bedevi gelip: Kıyamet ne zamandır? diye sordu. Rasûlullah konuşmasına devam etti. Oradakilerin kimi: Bedevî'nin ne dedi-ğini işitti, amma suâlinden hoşlanmadı dedi; kimi de: Belki işitmedi diye hükmetti. Nihayet Rasûlullah sözünü bitirince: "O kıyameti so-ran nerede?" diye, yânî bunun gibi bir lâfızla suâl etti. Bedevî:

- İşte ben yâ Rasûlallah, dedi. Bunun üzerine Rasûlullah:

- Emânet zayı' edildiği vakit kıyameti bekle, buyurdu. Yine bedevî:

- Emâneti zayı' etmek nasıl olur? diye tekrar sorunca, Rasû-lullah:

- İş, ehli olmayana yöneltilip dayandırıldığı zaman kıyameti bek-le, buyurdu[3].

3- İlme Delâlet Eden Bir Konuşmada Sesini Yükselten Kimse Babı

2-.....Bize Ebû Avâne, Ebû Bişr (123-5)'den; o da Yûsuf ibn Mâhek (63-7)'den; o da Abdullah ibn Amr(R)'dan tahdîs etti. O şöyle demiştir: Gittiğimiz yolculukların birinde Peygamber (S) geride kal-mıştı da sonra bize yetişmiş idi. O sırada namaz vakti girmişti. Biz de abdest alıyorduk. Ayaklarımızı, mesh eder gibi, az su ile yıkama-ğa başladık. Peygamber bu hâli görünce en yüksek sesiyle iki yâhud üç kerre: "Cehennem'de yanacak ökçelere yazık!" diye nida etti[4].

4- Muhaddisin Haddesenâ Yâhud Ahbaranâ Ve Enbeenâ Sözleri Babı[5]

Bize Humeydî (219): Sufyân ibn Uyeyne(198)'nin nazarında Haddesenâ, Ahbaranâ, Enbeenâ ve Semi'tu bir ma'nâyâ idi, dedi. Abdullah ibn Mes'ûd da: Rasûlullah (S) sâdık ve masdûk olduğu hâlde Haddesenâ(= Bize tahdîs etti) demiştir. Şakîk da Abdullah ibn Mes'ûd'dan söyledi ki, kendisi: Ben Peygamber'den bir söz işittim, demiştir. Huzeyfe ibn Yemân (36) da: Rasûlullah (S) bize iki hadîs tahdîs etti, demiştir.[6] Ve Ebu'l-Âliye (190) dedi ki: İbn Abbâs'tan: o da Peygamber'den; O da Rabb'ından rivayet etmekte olduğu hadîsde... Enes ibn Mâlik de: Peygamber(S)'den; O da azîz ve celîl olan Rabb'ından rivayet ederek... dedi. Ebû Hureyre de: Peygamber'den; o da azîz ve celîl olan Rabb'mızdan rivayet ederek... buyurdu, dedi.[7]

3- Bize Kuteybe (240) tahdîs etti. Bize İsmâîl ibn Ca'fer (180) Abdullah ibn Dînâr (127)'dan; o da İbn Umer (R-73)'den tahdîs etti. O şöyle demiştir: Rasûlullah (S): "Ağaçların içinden bir nevi' vardır ki, yaprağı düşmez. O ağaç (kâmil) müslümânın benzeridir. Onun ne olduğunu bana tahdîs edin (-söyleyin)" buyurdu. Orada bulunan-lar vâdîlerdeki ağaçları saymağa daldılar. Abdullah ibn Umer dedi ki: Bunun hurma ağacı olduğu hatırıma geldi, fakat (söylemeğe) utan-dım. Ondan sonra: Yâ Rasûlallah, onun ne ağacı olduğunu bize tah-dîs et (=söyle), dediler. Rasûlullah: "Hurma ağacıdır" cevâbını verdi[8].

5- İmâmın, Kendi Maiyyetindekilere Karşı, Onlardaki Bilgiyi İmtihan Etmek İçin Ortaya Suâl Atması Babı

4-.....Bize Abdullah ibn Dînâr, Abdullah ibn Umer (R)'den tahdîs etti. Peygamber (S): "Ağaçların içinden bir nevi' vardır ki yap-rağı düşmez. O ağaç müslümânın benzeridir. Onun ne olduğunu ba-na söyleyin" buyurdu. Orada bulunan insanlar vâdîlerdeki ağaçları saymağa daldılar. Abdullah ibn Umer dedi ki: Bunun hurma ağacı olduğu hatırıma geldi, fakat ben söylemeğe utandım. Ondan sonra sahâbîler: Yâ Rasûlallah, onun ne ağacı olduğunu bize söyle! dedi-ler. Rasûlullah: "Hurma ağacıdır!" buyurdu[9].

7- Muhaddisin Huzurunda Okumak Ve Ona Arz Etmenin Hükmünü Beyân Babı[10]

Ve Hasen Basrî, Sufyân es-Sevrî, İmâm Mâlik muhaddisin huzurunda okumayı (ondan nakletmenin sahîhliği hususunda) caiz gördüler. Ve bâzıları âlimin huzurunda (kendisinden nakledebilmek için) ona karşı okumanın caiz olduğuna, Dımâm ibn Salebe hadîsini delîl olarak ileri sürdü: Dımâm, Peygamber(S)'e: "Namazları kılmamızı sana Allah mı emretti?" diye sormuştu da, Peygamber de ona: "Evet" diye ikrar etmişti. Bu hadîsi delîl getirenler: İşte bu. Peygamberdin huzurunda ona karşı okumaktır. Müteakiben Dımâm, Peygamber'den sorup öğrendiklerini kendi kavmine haber verdi, onlar da bunu caiz görüp, verdiği haberi kabul ettiler.

İmâm Mâlik de bir hakkı i'tirâf edenin ikrarı, yazılmış bulunan mektûbla ihticâc etti ki, o mektûb, hakkı ikrar edenlere karşı okunur; onlar da, bu, sâdece karşılarında kıraat suretiyle okunduğu hâlde "Fûlan bizleri işhâd etti" derler[11]. Keza Kur'ân okutucu muallimin huzurunda okunur da, okuyan kimse "Beni fulân okuttu" der. Bize Muhammed ibn Selâm tahdîs etti. Bize Vâsıtlı Muhammed ibn Hasen, Avf el-A'râbi den; o da Hasen Basrî'den tahdîs etti ki, o: "Âlim huzurunda okumakta bir be's yoktur" demiştir. Ve bize Muhammed ibn Yûsuf el-Firabrî haber verdi. Ve bize Muhammed ibn İsmâîl el-Buhârî tahdîs edip şöyle dedi: Bize Ubeydullah ibnu Musa, Sufyân es-Sevrî'den tahdîs etti ki, Sufyân: "Okuyanın (onu rivayet ederken): Bana fulân tahdîs etti demesinde be's yoktur" demiştir. Müellif Buhârî: Ve ben Ebû Âsım(212)'dan işittim ki, o İmâm Mâlik'ten ve Sufyân es-Sevrî'den olmak üzere: Alimin huzurunda okumak ile âlimin okuması müsavidir diyordu, dedi[12]

5- Bize Abdullah ibn Yûsuf tahdîs edip şöyle dedi: Bize Leys ibn Sa'd, Saîd el-Makburî'den; o da Şerik ibn Abdillâh ibn Ebî Nemîr'den tahdîs etti ki, o da Enes ibn Mâlik (R)'ten şöyle derken işitmiştir: Peygamber (S) ile birlikte oturduğumuz sırada deve üstünde bir kimse gelip, devesini mescide çökterttikten sonra bağladı. Ondan sonra:

- Hanginiz Muhammed'dir? diye sordu. Peygamber sahâbîleri arasında dayanmış oturuyordu:

- İşte, dayanmış olan şu beyaz kimsedir, dedik. O zât:

- Ey Abdu'l-Muttalib'in oğlu! diye hitâb etti. Peygamber:

- Seni dinliyorum, buyurdu. O zât:

- Ben sana bâzı şeyler soracağım, amma soracaklarım pek ağır-dır; gönlün benden incinmesin, dedi.

Peygamber:

- Aklına geleni sor, buyurdu. O zât:

- Senin ve senden evvelkilerin Rabb'ı aşkına (söyle), bütün in-sanlara seni Allah mı gönderdi? dedi.

Peygamber:

- Yâ Allah, evet, buyurdu. O zât:

- Allah aşkına (söyle), bir gün bir gece içinde beş vakit namaz kılmamızı sana Allah mı emretti? dedi.

- Yâ Allah, evet, buyurdu.

- Allah aşkına (söyle), senenin şu ma'lûm ayında oruç tutma-mızı sana Allah mı emretti? dedi.

- Yâ Allah, evet, buyurdu.

- Allah aşkına şu sadakayı zenginlerimizden alıp da fakirleri-mize dağıtmayı sana Allah mı emretti? dedi.

Peygamber:

- Yâ Allah, evet, buyurunca, o zât:

- Sen ne getirdin ise ben ona îmân ettim. Kavmimin geride ka-lanlarına da elçi benim. Ben, Sa'd ibn Bekr oğulları'nın kardeşi Dımâm ibn Sa'lebe'yim, dedi.[13]

Bu hadîsi Musa ile Alî ibnu Abdilhamîd de Süleyman'dan; o da Sâbit'ten; o da Enes'ten; o da Peygamber'den olmak üzere böyle ri-vayet etmişlerdir.

Bu hadîsi Musa ibn İsmâîl ile Alî ibn Abdilhamîd (222) Süleyman ibnu'l-Mugîre (150)'den; o da Sabit el-Bunânî (123)'den; o da Enes'ten; o da Peygamber'den olmak üzere bu şekilde rivayet ettiler.

8- Munâvele Hakkında Zikrolunan Sözler İle İlim Ehlinin, İlmi Diğer Beldelere Yazıp Göndermeleri Babı

Enes: Usmân Mushafları yazdırdı da müteakiben bunları diğer şehirlere gönderdi, dedi. Abdullah ibn Umer ibn Âsim (171), Yahya ibn Saîd ve İmâm Mâlik, bu yazıp gönderme işini caiz gördüler. Hicâzlılar'ın bâzısı da munâvelenin câizliği hususuna Peygamber'in şu hadîsini delîl getirdiler: Peygamber, bir müfrezenin kumandanı için bir emirname yazıp eline verdi ve: "Bu mektubu ancak şu, şu yere ulaştığın vakit oku!" diye emretti. Kumandan o yere ulaşınca mektubu açıp maiyyetindekilere karşı okudu da, böylece Peygamber'in yazılı emrini onlara haber verdi.[14]

6-.....Abdullah ibn Abbâs (R) şöyle haber vermiştir: Rasûlullah (S) bir adama bir mektûb verip Bahreyn büyüğüne teslim et-mesini emretti. Bahreyn'in büyüğü mektubu Kistrâ'ya ulaştırdı. Kistrâ onu okuyunca yırttı. (Arada râvî olan Muhammed ibn Şihâb) dedi ki: Zannederim ki Saîd ibn Müseyyeb'den işittim, şöyle dedi: Rasûlullah, Kistrâ ile kavmine "Parça parça olsunlar" diye beddua etti.[15]

7-..... Bize Şu'be, Katâde'den; o da Enes ibn Mâlik(R)'den haber verdi, o şöyle demiştir:Peygamber (S) bir mektûb yazdırdı yâhud yazdırmak istedi. Kendisine: Onlar (yânî Rûm'dan, Acem'den muhâtab olanlar) bir mektubu mühürlü olmadıkça okumazlar, de-nildi. Bunun üzerine gümüşten bir mühür edindi ki, nakşı "Muhammed Rasûlullah" idi. Bu mührün Peygamber'in elindeki beyazlığı hâlâ gözümün önündedir.

Şu'be dedi ki: Ben Katâde'ye, onun nakşı "Muhammed Rasûlullah" diyen kimdir? diye sordum. Katâde: Enes'tir, dedi[16].

9- Meclis Hududunun Nihayete Ereceği Bir Yerde Oturan Kimse İle İlim Halkasında Bir Yarı Görüp Hemen Orada Oturuveren Kimse Babı

8-..... Ebû Vâkıd el-Leysî (R-68) şöyle demiştir: Rasûlullah (S), huzurunda sahâbîleri olduğu hâlde mescidde otururken, karşı-dan üç kişi geldi. İki Rasûlullah'a doğru yöneldi; birisi de gitti. Râ-vî dedi ki: Bu iki kimse Rasûlullah'ın huzurunda durdu. Bilâhare bu ikiden biri halkada bir aralık bularak, oracıkta oturdu. Diğer ise, ora-daki cemâatin arkasında bir yere oturdu. Üçüncüye gelince, arkasını dönüp gitti. Rasûlullah meşgul olduğu konuşmayı bitirince, şöyle bu-yurdu:

"Bu üç kişinin hâlini size haber vereyim mi? İçlerinden biri Al-lah'a sığındı, Allah da onu barındırdı. Diğer (sıkıntı vermekten) utandı, Allah da ondan haya etti. Öteki ise (bu meclisten) yüz çevir-di, Allah da ondan yüz çevirdi"[17].

10- Peygamber(S)'in: "Benden kendisine tebliğ ulaştırılanların bâzısı bizzat işitenden daha iyi belleyicidir" Kavli Babı[18]

9-.....Ebû Bekre (R) Peygamber'! zikrederken şöyle demiştir:

Rasûlullah (veda haccında) devesi üzerinde oturdu. Devenin dizgini-ni bir adam tutuyordu.

- Bu gün hangi gündür? dedi.

Biz sükût ettik; o derecede ki, başka bir isim ile isimlendirecek zannettik;

- Kurbân günü değil mi? buyurdu.

- Evet, dedik.

Sonra:

- Bu ay hangi aydır? diye sordu.

Yine sükût ettik; o derecede ki isminden başka bir isim ile isim-lendirecek zannettik.

- Zu'l-hicce değil mi? buyurdu.

- Evet, dedik.

Bunun üzerine şöyle buyurdu:

- "Kanlarınız, mallarınız, ırzlarınız bu belde içinde, bu ayda, bu günün harâmlığı kadar birbirinize haramdır. Burada hâzır bulu-nanlarınız, burada bulunmayanlara (yânî müstakbel nesillere) bunu tebliğ etsin. Olabilir ki, hâzır olan kimse, bunu daha iyi anlar bir kim-seye tebliğ etmiş olur"[19]

11- İlim Öğrenmek, Söz Söylemekten Ve Amel Etmekten Öncedir Bâbı

Çünkü Yüce Allah: "Allah'tan başka hiçbir tanrı yoktur hakikatini bil..." (Muhammed: 47/19) buyurup, bunda evvelâ bilmek .emriyle başladı[20]. "Âlimler, ancak ilim mîrâsı bırakan peygamberlere vâris olanlardır. Bu ilim mirasını alan, bol ve kâmil bir nasîb almıştır"[21]. Ve "Her kim ilim arayarak bir yola girerse Allah da ona, cennette ulaştıracak yolu kolaylaştırır"[22]. Ve zikri ulu olan Allah şöyle buyurdu: "... Allah'tan, kulları içinde, ancak âlimler korkar" (Fâtır, 35/28). Ve keza: "İşte misâller; biz onları insanlar için getiriyoruz. Âlim olanlardan başkası onları anlamaz" (el-Ankebût: 29/43): "Eğer biz iştir yâhud düşünür insanlar olsaydık, şu çılgın cehennem yaranı içinde bulunmazdık, dediler" (el-Mülk: 67/10) buyurdu. Ve keza: "De ki: Bilenlerle bilmeyenler musâvî olur mu?..." (ez-Zümer: 39/9) buyurdu[23]. Peygamber (S) de: "Allah her kimin hayrını isterse ona dîn hususunda büyük anlayış verir"; "ilim, ancak öğrenmekledir" buyurdu[24]. Ebû Zerr de ensesini göstererek şöyle demiştir: "(Beni öldürmek için) kılıcı şuraya koysanız, ben de Rasûlullah'tan iştmiş olacağım bir sözü siz işinizi tamamlayıncaya kadar infaz edebileceğimi, yânî i'lân edebileceğimi bilsem yine infaz ederim"[25]. İbn Abbâs da: "Rabbâniler olunuz" (Âli imrân: 3/79) demek, halimler ve fakîhler olunuz demektir, dedi. Ve: Rabbani, insanlar üzerinde ilim ile siyâset icra eden ve büyük ilimden evvel küçük bilgilerle terbiye eyleyen kimseye denilir[26].

12- Peygamber(S)'in Kendi Sahâbîlerine Va'z Ve Nasihat Etmek Ve İlim Öğretmek Hususunda Bıkkınlık Getirip Uzaklaşmasınlar Diye Hâllerini Gözetir Olduğu Babı

10-..... İbn Mes'ûd (R) şöyle demiştir: Peygamber (S), va'z ve nasihat hususunda bize bıkkınlık gelmesin diye hâlimize bakıp gün-ler içinde vakitler kollardı.

11-.....Bize Şu'be tahdîs edip şöyle dedi: Bana Ebu't-Teyyâh (128), Enes'ten tahdîs etti ki, Peygamber (S): "Kolaylaştırın, zorlaştırmayın; müjdeleyin nefret ettirmeyin" buyurmuştur[27].

13- İlim Ehli İçin Belli Günler Ayıran Kimse Babı

12-..... Ebû Vâil şöyle dedi: Abdullah ibn Mes'ûd (R) her perşembe günü insanlara va'z nasîhat edip ders yapardı. Bir kimse kendisine: Yâ Ebâ Abdîrrahmân! Vallahi senin bizlere her gün ders yapmanı çok arzu ettim, dedi. İbn Mes'ûd:

Beni sizlere her gün ders vermekten men' eden şey, sizleri usandırmak istemememdir. Ben sizlere va'z vermekte sizin hâlinize uygun vakitler gözetiyorum. Nite-kim Peygamber (S) de bizlere usanç gelmesinden endîşe ettiği için, bizim durumumuza uygun zamanlar gözetirdi, dedi.[28]

14- Bâb: "Allah her kimin hayrını isterse ona dîn hususunda büyük bir anlayış verir".

13-.....İbn Şihâb dedi ki: Humeyd ibn Abdîrrahmân şöyle dedi: Ben Muâviye ibn Ebî Sufyân'dan hutbe yaparken işittim; şöyle di-yordu: Ben Peygamber(S)'den işittim, şöyle buyuruyordu:

"Allah her kimin hayrını isterse ona dîn hususunda büyük bir anlayış verir. Ben (verici değil) yalnız taksim ediciyim. Veren ise Allah'tır[29]. Bu ümmet Allah'ın (kıyamet) emri zuhur edinceye kadar Allah'ın dîni üze-rinde hep sebat edip duracak ve kendilerine muhalefet edenler onlara zarar veremeyecektir"[30].

15- İlimde İnce Anlayış (ın Fazileti) Babı

14-.....Mücâhid (100) şöyle demiştir: Medîne'ye doğru yaptı-ğımız bir yolculukta Abdullah ibn Umer'e yoldaşlık ettim. Ken-disinden bu yolculuğumuzda Rasûlullah'tan tahdîs ederken bir tek hadîsten başka hadîs işitmedim. Kendisi şöyle dedi: Biz Peygamber (S)'in yanında idik. Bir hurma göbeği getirildi. Bunun üzerine: "Ağaç-lardan bir ağaç nevi' vardır ki, onun meseli müslümânın meseli gibidir" buyurdu. Ben, o hurma ağacıdır deyivermeyi istedim. Fa-kat bir de baktım ki, oradakilerin en küçüğü benim; onun için sus-tum. Peygamber, "O hurma ağacıdır" buyurdu[31].

16- İlimde Ve Hikmette Gıpta Etmek Babı

Ve Umer ibn Hattâb: "Seyyidler olmanızdan önce fakîhler olunuz" dedi[32].

15-.....Ben Abdullah ibn Mes'ûd (R)'dan işittim, şöyle dedi: Peygamber (S) şöyle buyurdu: "İki kişiden başkasına gıpta olmaz: Allah tarafından kendisine mal verilip de hakk yolunda o malı helak etme-ğe musallat kılınan kimse, Allah tarafından kendisine hikmet verilip de onunla hükmeden ve onu başkalarına öğretene kimse".

17- Mûsâ Aleyhi's-Selâmın Deniz (Sâhilin)de Hızır'a Gitmesi İle Yüce Allah'ın: "Musa ona: Sana öğretilen ilimden bana da öğretmen için sana tâbi' olayım mı? dedi" (el-Kehf: 18/66) Kavli Babı[33]

16-.....İbn Şihâb da kendisine bu hadîsi Ubeydullah ibn Abdillâh'ın haber verdiğini tahdîs etti ki, İbn Abbâs (R) bir defa Hurr ibn Kays ibn Hısn el-Fezârî ile, Musa'nın arkadaşı hakkında mü-nazaa etmiştir. Bu münazaada İbn Abbâs: Musa'nın arkadaşı Hızır'-dır, dedi. Derken onların yanına Ubeyy ibn Kâ'b uğradı. İbn Abbâs onu çağırıp: Ben şu arkadaşım, Musa'nın buluşmak için yol aramış olduğu arkadaşı hakkında çekiştim. Sen Peygamber (S)'den onun hâ-lini zikrederken işittin mi? dedi. Ubeyy şöyle dedi: Evet, ben Rasûlullah'tan işittim, şöyle buyuruyordu:

"Musa, îsrâîl oğulları'ndan seçkin bir topluluk içinde bulunduğu sırada ona bir kimse geldi ve: Senden daha âlim bir kimse biliyor musun? diye sordu. Musa: Ha-yır, bilmiyorum, dedi. Bunun üzerine Allah Musa'ya: Hayır, kulu-muz Hızır vardır, diye vahyetti. Musa da onunla buluşmak yolunu taleb etti. Allah da onun için balığı bir alâmet yaptı. (Allah tarafın-dan) kendisine: Balığı kaybettiğin zaman hemen dön. Muhakkak sen ona kavuşacaksın, denildi. Musa deniz içinde balığın izini ta'kîb eder oldu. Musa'nın genç adamı (kendisinden kuşluk yemeğini istediği za-man) Musa'ya: Gördün mü, kayaya sığındığımız vakit ben balığı(n hâlini söylemeyi) unutmuşum; onu söylememi bana şeytândan baş-kası unutturmadı, dedi. Buna karşılık Musa genç adamına: İşte bi-zim arayacağımız bu idi, dedi ve izlerinin üzerinde gerisin geri döndüler. Derken Hızır'ı buldular. İşte Allah'ın kendi Kitâb'ında kıssa yaptığı şey, onların (Musa ile Hızır'ın) hâli-dendir"[34].

18- Peygamber(S)'in "Yâ Allah, ona Kitâb'ı öğret" Kavli Babı

17-.....Bize Hâlid el-Hazzâ'(141) İkrime(104,7)'den; o da İbn Abbâs(68)'tan tahdîs etti. İbn Abbâs (R): Rasûlullah (S) beni kucak-ladı da: "Yâ Allah, ona Kitâb'ı öğret!" diye dua etti, dedi[35].

19- Küçüğün Hadîs İşitip Yüklenmesi Ne Zaman Sahîh Olur?[36]

18-..... Abdullah ibn Abbâs (R) şöyle demiştir: Rasûlullah (S) Minâ'da sütresiz olarak namaz kıldırıldığı sırada, dişi bir merkebe binerek karşıdan geldim. O zaman bulûğ yaşına yaklaşmışım. Safflardan birinin önünden geçtim. Merkebi otlasın diye salıverdim: On-dan sonra saffa girdim. Bu yaptığım işe kimse ses çıkarmadı.

19-.....Bana Zubeydî(147), Zuhrî'den; o da Mahmûd ibnu'r-Rabî' (R)'den tahdîs etti. şöyle demiştir: Beş yaşımda iken Peygam-ber (S)'in bir kerre bir kovadan (ağızına su alıp) yüzüme püskürttü-ğünü hatırlıyorum.

20- İlim Aramak İçin Sefere Çıkmak Babı

Ve Câbir ibn Abdillâh, Abdullah ibn Uneys(54)'ten bir tek hadîsi işitebilmek için bir aylık yola gitti [37].

20-..... Evzâî (88-157) dedi ki: Bize Zuhrî, Ubeydullah ibn Abdillâh ibn Utbe ibn Mes'ûd'dan; o da İbn Abbâs'tan haber verdi ki, İbn Abbâs (R) bir defa Hurr ibn Kays ibn Hısn el-Fezârî ile Mu-sa'nın arkadaşı hakkında çekişmiştir. Derken onların yanına Ubeyy ibn Kâ'b uğradı, İbn Abbâs onu çağırıp: Ben şu arkadaşımın, Mûsâ'nın buluşmak için yol aramış olduğu arkadaşı hakkında çekiştim. Sen Rasûlullah'tan onun hâlini zikrederken işittin mi? dedi. Ubeyy şöyle dedi: Evet, ben Peygamber'den işittim; şöyle buyuruyordu:

"Musa, İsrâîl oğulları'ndan seçkin bir topluluk içinde bulundu-ğu sırada ona bir kimse geldi ve: Senden daha âlim bir kimse biliyor musun? diye sordu. Musa: Hayır, bilmiyorum, dedi. Bunun üzerine Allah Musa'ya: Hayır, kulumuz Hızır vardır, diye vahyetti. Musa da onunla buluşmak yolunu taleb etti. Allah da onun için balığı alâmet yaptı. (Allah tarafından) kendisine: Balığı kaybettiğin zaman dön, muhakkak sen ona kavuşacaksın, denildi. Bundan sonra Musa deniz içinde balığın izini ta'kîb eder oldu. Musa'nın genç adamı (kendisin-den kuşluk yemeğini istediği zaman) Musa'ya: Gördün mü, kayaya sığındığımız vakit ben balığın hâlini söylemeyi) unutmuşum, onu söy-lememi bana şeytândan başkası unutturmadı, dedi. Buna karşılık Musa genç adamına: İşte bizim arayacağımız bu idi, dedi ve izlerinin üze-rinde gerisin geri döndüler. Derken Hızır'ı buldular. İşte Allah'ın kendi Kitâb'ında kıssa yaptığı şey, Musa ile Hızır'ın hâлиндendir."

21- İlim Öğrenen Ve Başkalarına Öğreten Kimsenin Fazileti Babı

21-..... Bize Hammâd ibn Usâme (201), Bureyd ibn Abdillâh'tan; o da Ebû Musa (R)'dan tahdîs etti. Peygamber (S) şöyle bu-yurmuştur: "Allah'ın benim vâsıtamla gönderdiği hidâyet ve ilim, bol yağmura benzer. Bu yağmur kâh öyle bir toprağa düşer ki, onun bir kısmı suyu kabul eder ve çayır ile bol ot yetiştirir. Bir kısmı da kurak olur, suyu (üstünde) tutar da Allah onunla insanları fâidelendirir: On-dan hem kendileri içerler, hem de hayvanlarını suvarırlar, ekin eker-ler. Bu yağmur diğer bir nevi' toprağa daha isabet eder ki, düz ve kaypaktır; ne suyu üstünde tutar, ne çayır bitirir. Allah 'in dînini an-layıp da Allah 'm benim vâsıtamla gönderdiği hidâyet ve ilimden fay-dalanan ve bunu bilip de başkasına bildiren kimse ile, bunu duyduğu vakit kibrinden başını bile kaldırmayan ve Allah'ın benimle gönderi-len hidâyetini kabul etmeyen kimse böyledir"[38].

Ebû Abdillâh Buhârî der ki: Ishâk ibn Ibrâhîm (238): "Ve kâne minhâ tâifetun kayyeleti'l-mâe (O topraktan kimi suyu içen bir ta-ifedir)" şeklinde söyledi. "Kaaa" üzerinde su durur olan arazî par-çasıdır. "Safsaf" da dümdüz arazîdir[39].

22- İlmin Kaldırılması Ve Cehaletin Meydan Alıp Yayılması Babı

Ve Rabîatu'r-Re'y(136): "Kendisinde herhangi bir ilim bulunan kimsenin kendisini zayı' etmesi (yânî ilmini gizlemesi) lââyık değildir" dedi[40].

22-.....Enes (R) şöyle demiştir: Rasûlullah (S) şöyle buyur-du:

"İlmin kaldırılması, cehlin kökleşmesi, şarâbın içilmesi, zinanın çoğalması kıyamet alâmetlerindendir".

23-.....Enes (R) şöyle demiştir: Size öyle bir hadîs söyleye-ceğim ki, benden sonra hiç kimse onu size tahdîs edip söyleyemeyecektir: Rasûlullah (S)'tan işittim, şöyle buyuruyordu:

"İlmin azalması, cehaletin meydan alıp yayılması, zinanın meydana çıkıp şayi' olma-sı, elli kadının yalnız bir bakanı olacak derecede kadınların çoğalıp erkeklerin azalması kıyamet alâmetlerindendir"[41]

23- İlmin Fazileti Babı

24-..... İbn Umer (R) şöyle demiştir: Rasûlullah(S)'tan işit-tim: "Uykuda iken bana bir kadeh süt getirdiler. O kadar içtim ki, kanıklık te'sîrinin tâ tırnaklarımdan sızdığını hâlâ duyuyorum. İç-tikten sonra artığımı Umer ibn Hattâb'a verdim" buyuruyordu. Yâ Rasûlallah! Bunu ne ile yorumladın? diye sordular. "İlim ile" cevâ-bını verdi.[42]

24- Kendisi Bir Hayvan Veya Diğer Bir Binek Üzerinde Dururken Suâl Soranlara Fetva Ve Cevâb Vermek Babı[43]

25-.....Abdullah ibn Amr ibn As (R)'tan (o şöyle demiştir): Rasûlullah (S) Veda haccında, insanlar sorup öğrensinler diye, Minâ'da durdu. Yanına biri gelip:

- Bilemedim de kurbân kesmeden önce tıraş oldum, dedi. Rasûlullah:

- Kurbânını kes, günâhı yok, buyurdu. Diğer gelip:

- Bilemedim de taş atmadan evvel kurbân kestim, dedi.

- Taşı at, günâhı yok, buyurdu.

Peygamber'e (o gün taş atmak, kurbân kesmek, tıraş olmak, ta-vaf etmek gibi hacc işlerinden) öne geçirilmiş veya geriye bırakılmış hiçbir şey sorulmadı ki, cevâbında: "Yap, günâhı yok" buyurmasın[44].

25- Fetvâ (Talebine) El Ve Baş İşaretleriyle Cevâb Veren Kimse Babı[45]

26-.....Bize Eyyûb Sahtiyânî, İkrime'den; o da ibn Abbâs'tan tahdîs etti (ki o şöyle demiştir): Peygamber'e Veda haccında suâl soruldu. Soran kimse: Ben taş atmadan önce kurbân kestim, dedi. Peygamber (S) bu suâle: "Günâhı yoktur" diyerek eliyle işaret etti. Soran kimse: Kurbân kesmeden önce tıraş oldum, dedi. Rasûlullah: "Günâhı yoktur" diyerek eliyle işaret etti.

27-.....Salim ibn Abdillâh şöyle demiştir: Ben Ebû Hureyre (R)'den işittim ki, Peygamber (S): "İlim kabz olunacak (yânî kaldı-rılacak) cehalet ve fitneler zuhur edecek, herc çoğalacaktır" buyur-du. Yâ Rasûlallah, herc nedir? diye soruldu. Rasûlullah, katli kaseder gibi elini eğip indirerek: "İşte böyle!" buyurdu[46].

28-..... Bize Hişâm ibn Urve, Fâtıma bintu'l-Munzir'den; o da Esmâ bintu Ebî Bekr'den tahdîs etti. Esmâ (R) şöyle demiştir: (Güneş tutulması zamanında) Âişe'nin yanına gittim, o namaz kılı-yordu. Bu insanlara ne oluyor? dedim. (Güneş tutulduğunu anlat-mak için) gökyüzüne doğru (başıyla) işaret etti. Meğer insanlar hep namaza durmuşlar. Âişe': "Subhânallâh" dedi. Bu bir âyet mi? diye sordum. Başıyla evet diye işaret etti. Bunun üzerine ben de namaza durdum. Nihayet üzerime baygınlık geldi. (Yanımdaki kırbadan) ba-şıma su dökmeğe başladım. Namazdan sonra Peygamber, Allah'a hamd ve sena edip şöyle buyurdu[47]: "Cennet ve cehenneme kadar evvelce bana gösterilmemiş hiçbir şey kalmadı ki bu makaamımda görmüş olmayayım [48]. Bana vahy olundu ki, sizler kabirlerinizde Mesîh Deccâl'in imtihanlarına benzer yâhud ona yakın -Esmâ'nın bu iki sözden hangisini söylediğini bilmiyorum-[49] bir imtihan geçireceksiniz. (Kabre girmiş kimseye:) Bu adam (yânî Muhammed) hakkında-ki ilmin nedir? diye sorulacak[50]. Mü'min yâhud yakîn sahibi olan kimse -Esmâ'nın bu ikiden hangi lâfzı söylediğini bilmiyorum- : O zât Muhammed'dir. O Allah 'ın Rasûlü'dür. Bize beyyineler ile hidâ-yet getirdi. Biz de da'vetine icabet ettik ve O'na uyduk. O zât Muham-med'dir diyecek. Bu söz üç kerre tekrarlanacak. Ondan sonra o kimseye: Yat da rahatça uyu, o zâtın peygamberliğine kesin surette inanmakta olduğunu bildik, denilecek. Münafık yâhud kalbinde şübhesi olan kimseye -Esmâ'nın bunlardan hangisini söylediğini bilmiyorum- gelince, o (suâle karşı): Ben bilmiyorum, işittim, insan-lar birşeyler söylüyorlardı, ben de onu söyledim, cevâbını verecek"[51].

26- Peygamber(S)'in Abdu'l-Kays Hey'etini, İmâni Ve İlmi Belleyip Ezberlemeleri Ve Bunu Arkalarındaki Kimselere Haber Vermeleri Üzerine Teşvik Eylemesi Babı

Mâlik ibn Huveyris(R-94): Peygamber (S) bizlere: "Ailelerinizin yanına dönünüz ve öğrendiklerinizi onlara öğretiniz!" buyurdu, dedi[52].

29-..... Bize Şu'be, Ebû Cemre'den tahdîs etti. Ebû Cem-re şöyle demiştir: Ben İbn Abbâs ile insanlar arasında tercemânlık yapıyordum. İbni Abbâs (R) şöyle dedi: Abdu'l-Kays hey'eti Peygam-ber'e geldi. Peygamber:

- Hey'et kimlerdir, yâhud cemâat kimlerdir? diye sordu.

- Biz Rabîa kabîlelerindeniz, dediler.

- Hoş geldiniz. Allah sizi utandırmasın, pişman etmesin, buyurdu. Onlar:

- Bizler sana uzak bir yerden geliyoruz. Seninle bizim aramız-da Mudarr kâfirlerinden şu cemâat vardır. Biz sana yalnız haram ay-da gelebiliriz. O hâlde bize bir şey emret de geride kalanlarımıza haber verelim; o sebeble de cennete girelim, dediler.

Rasûlullah onlara dört şey emretti, dört şeyden de nehyetti. Rasûlullah onlara yalnız azîz ve celîl olan Allah'a î mân etmeyi emret-tikten sonra:

- Yalnız Allah'a î mân etmek ne demektir bilir misiniz? diye sordu.

- Allah ve Rasûlü en iyi bilendir, dediler. Rasûlullah:

- Allah'tan başka ilâh olmadığına ve Muhammed'in Rasûlul-lah olduğuna şehâdet etmek, namazı ikaame, zekâtı eda etmek, ra-mazân orucunu tutmak ve ganimetin beşte birini vermenizdir, buyurdu. Kezâlik onları dubbâ, hantem ve muzeffet denilen kaplar-dan nehyetti. Şu'be dedi ki; İbn Abbâs belki nakîr, belki de mukayyer dedi. Sonra Rasûlullah:

- Bu emrimi ezberleyin ve onu arkanızda kalanlara haber ve-riniz, buyurdu [53].

27- (Bir Şahsa) Vâki' Olan Bir Mes'eleyi Sormak İçin Sefer Etmek Ve Ehline De Öğretmek Babı

30-.....Bize Abdullah ibn Mübarek haber verip şöyle dedi: Bize Umer ibnu Saîd ibn Ebi'l-Hasen haber verip şöyle dedi: Bana Abdul-lah ibnu Ebî Muleyke, Ukbe ibnu'l-Hâris'ten tahdîs etti ki, bu Ukbe ibnu'l-Hâris (R), Ebû İhâb ibn Azîz'in kızı ile evlenmişti. Derken ya-nına bir kadın geldi ve: Ukbe'yi de, evlendiği kadını da ben emzirdim, dedi. Ukbe o kadına: Ne senin beni emzirdiğinden haberim var, ne de evvelce bunu bana söylediğinden, cevâbını verdi. Müteakiben hayvanına binip Medîne'ye Rasûlullah'a gitti ve mes'elenin hükmü-nü ondan sordu. Rasûlullah (R): "Bir kerre (senin onun kardeşi ol-duğun) söylenmiş bulunduğu hâlde (o kadınla evlilik) nasıl olur?" buyurdu. Bunun üzerine Ukbe o kadından ayrıldı, o da başka bir ko-caya vardı[54].

28- İlim (Edinmek) Hususunda Nevbetleşmek Babı

31- Bize Ebû'l-Yemân tahdîs edip şöyle dedi: Bize Şuayb, Zuhri'den haber verdi. H Ebû Abdillâh Buhari der ki, İbnu Vehb şöyle dedi: Bize Yûnus, İbn Şihâb'dan; o da Ubeydullah ibn Abdillâh ibn Ebî Sevr'den; o da Abdullah ibn Abbâs'tan; o da Umer ibn Hattâb'dan haber verdi: Umer (R) şöyle demiştir: Ensâr'dan bir komşum ile beraber Benû

Umeyye ibn Zeyd yur-dunda oturuyor idim. Bu yurd Medine'nin Avâlî denilen yüksek semtindedir. (Bir şey öğrenmek ümidiyle) Rasûlullah'ın yanına nevbetleşe inerdik. Bir gün o iner, bir gün ben inerdim. Ben indiğim zaman o gün vahy ve sâireye dâir ne duyarsam, haberini komşuma getirirdim. O da indiği zaman böyle yapardı. Ensârî arkadaşım bir defa nevbeti-nin gününde idi. Dönüşünde kapımı pek şiddetli çalarak: O burada mı? diye sordu. Ben ürktüm[55]. Yanına çıktım. Büyük bir iş meydana geldi, dedi. (Umer der ki: Ben zâten böyle birşey olacağını zanne-dip duruyordum. Sabah namazını kılınca giyinip kuşandım. Sonra Medîne'ye inip) Hafsa'nın yanına girdim. Baktım ki ağlıyor. Rasûlullah (S) sizleri boşadı mı? diye sordum. Bilmiyorum, dedi. Ondan sonra Rasûlullah'm yanına girdim. Ayak üstü durduğum yerden: Zev-celerini boşadın mı? dedim. "Hayır" dedi. Bunun üzerine ben de Allâhu ekber dedim.[56]

29- Öğüt Verme Ve Öğretme Sırasında Hoşlanmadığı Bir Şey Gördüğü Zaman Öfkelenmek Babı

32-.....Ebû Mes'ûd (R) şöyle demiştir: Bir kimse geldi ve:

- Yâ Rasûlallah! Fulânca bize (namaz kıldırırken) o kadar uza-tıyor ki, adetâ namazı terkedecek gibi oluyorum, dedi. Peygamber(S)'i hiçbir mev'ıza da o günkü kadar gadablı gör-medim. Bu şikâyet üzerine Rasûlullah: "Ey insanlar! Sizler nefret ettiricilersiniz. Her kim insanlara namaz kıldırırsa namazı hafifletsin. Çünkü cemâatin içinde hasta ola-nı, zayıf olanı ve iş güc sahibi olanı vardır" buyurdu.

33-.....Zeyd ibn Hâlid el-Cuhenî (R-72,78)'den (o şöyle demiş-tir): Bir kimse Peygamber'den lukatayı (yânî yitik malı) sordu. Pey-gamber (S):

- Bağını yâhud kabını, kılıfını belle, sonra onu ötekine beriki-ne bir sene bildir, tanıt. Ondan sonra onu kullan. Ondan sonra da sahibi çıkarsa yine ona ver, buyurdu.

O zât:

- Yitik deve de (böyle mi)? diye sordu.

Rasûlullah o kadar öfkelen-di ki, yanakları yâhud yüzü kızardı ve:

- Ondan sana ne? Su tulumunu, ayakkabısını beraberinde ta-şır. (Muhtaç oldukça) su başına gelir, ağaçlardan otlar. Onu sahibi buluncuya kadar kendi hâline bırak, buyurdu.

O zât:

- Yâ yitik davara ne buyurursun? dedi.

- O yâ senindir, yâ kardeşinindir, yâ kurdundur [57], buyurdu.

34-.....Ebû Musa (R) şöyle demiştir: Bir gün Peygamber(S)'den hoşlanmadığı bâzı şeyler soruldu. Bu gibi suâller çoğaltılınca öfke-lendi. Ondan sonra insanlara hitaben:

- Bana istediğinizi sorun! buyurdu.

Birisi kalkıp:

- Benim babam kimdir? dedi [58].

- Baban Huzâfe'dir, buyurdu. Bir diğeri kalkıp:

- Yâ Rasûlallah! Benim babam kimdir? dedi.

- Şeybe'nin azadlısı Salim'dir, buyurdu.

Umer ibn Hattâb Peygamber'in yüzündeki öfkeyi görünce:

- Yâ Rasûlallah! Biz azîz ve celîl olan Allah'a tevbe ediyoruz, dedi [59].

30- İmâmın Yâhud Muhaddisin Huzurunda Önünde İki Dizi Üzerine Çöken Kimse Babı

35-.....Bize Şuayb, Zuhrî'den haber verip şöyle dedi: Bana Enes ibn Mâlik(R) şöyle haber verdi: Rasûlullah (S) çıktı. (Kendisine hoş-lanmadığı bâzı şeyler soruldu; bu suâlleri çoğalttılar; bundan dolayı öfkelendi de, benden sorunuz dedi). Abdullah ibn Huzâfe ayağa kalkıp:

- Benim babam kimdir? dedi. Rasûlullah:

- Baban Huzâfe'dir, buyurdu.

Ondan sonra Rasûlullah "Bana sorunuz" demeyi çoğaltınca, Umer, iki dizi üstüne çökerek:

- Biz Allah'ı Rabb, İslâm'ı dîn, Muhammed'i Peygamber ola-rak kabul ve tasdîk ettik, dedi.

Bunun üzerine sükût buyurdu[60].

31- Anlaşılması İçin Sözü Üç Defa Tekrar Eden Kimse Babı

Rasûlullah: "İyi dinleyin! Bir de yalan söylemektir" dedi ve bu sözü durmadan tekrar ediyordu. Ve İbn Umer: "Peygamber üç defa "Tebliğ ettim mi?" diye söyledi, dedi[61].

36-.....Bize Sumâme ibn Abdillah, dedesi Enes(R)'den tahdîs etti ki, Peygamber (S) bir söz söylediği zaman, iyice anlaşılın di-ye üç kerre tekrar ederdi. Keza bir kavmin yanına gelip selâm verdiği zaman da üç kerre selâm verirdi[62].

37-.....Bize Ebû Avâne, Ebû Bişr'den; o da Yûsuf ibn Mâhek'den; o da Abdullah ibn Amr(R)'dan tahdîs etti. O şöyle demiş-tir: Yaptığımız yolculukların birinde Rasûlullah (S) geride kalmıştı da sonradan bize yetişmişti. O sırada ikinci namazı vakti girmişti. Biz de abdest alıyorduk. Ayaklarımızı (mesh eder gibi az su ile yıka-maya) başladık. Bu hâli görünce en yüksek sesiyle iki yâhud üç ker-re: "Cehennemde yanacak ökçelere yazık!" [63] diye nida etti.

32- Kişinin Kendi Tasarrufunda Bulunan Dişi Hizmetçisine Ve Ehline İlim Öğretmesi Babı

38-.....Âmir eş-Şa'bî dedi ki: Bana Ebû Burde, babası Ebû Musa'dan tahdîs etti. Ebû Musa (R) şöyle demiştir: Rasûlullah (S) şöyle buyuruyordu:

"Üç kişinin ikişer ecri vardır: Bunlardan biri Kitâb ehlinden olup da hem kendi peygamberine, hem de Muhammed'e î mân eden kim-sedir. Diğer köle edilmiş bir kuldur ki, hem Allah'ın hakkını, hem de efendilerinin hakkını eda ettiğinde (o da iki ecre nail olur). Üçün-cüsü öyle bir kimsedir ki, yanında tasarruf edeceği bir câriye bulu-nur da onu edeblendirir, amma (şiddetten uzak olarak) güzel güzel edeblendirir, ve onu iyice öğretir, lâkin (yine rıfk ile) güzel öğ-retimini tamamlar, bundan sonra da onu hürriyete kavuşturup onunla evlenir. İşte boylesinin de iki ecri vardır".

Bu hadîsi söyledikten sonra Âmir eş-Şa'bî, kendi muhatabına: İşte bu bilgiyi biz sana hiçbir bedel istemeksizin veriyoruz. Hâlbuki vaktiyle Peygamber zamanında bundan küçük bir mes'ele için tâ Medîne'ye kadar bineğe binilip yolculuk edilirdi, dedi[64].

33- İmâmın Kadınlara Va'z Vermesi Ve Onlara İlim Öğretmesi Babı

39-.....Bize Şu'be, Eyyûb'dan tahdîs etti. Eyyûb: Ben Atâ'dan işittim, dedi. Ata: Ben îbn Abbâs'tan işittim, dedi. îbn Abbâs (R): Ben Peygamber (S) üzerine şehâdet ediyorum, dedi. Yâhud Ata da: Ben îbn Abbâs üzerine şehâdet ediyorum, demiştir: Rasûlullah (mescidde va'z ettikten sonra) kadınlara duyuramadım zannıyla ya-nında Bilâl olduğu hâlde (erkek saflarından) çıktı. Kadınlara va'z ederek onlara sadaka vermeyi emretti. (Sözleri o kadar te'sîr etti ki) kadınların kimi (kulaklarındaki) küpeyi, kimi (parmağındaki) yüzü-ğü çıkanp atmağa başladılar. Bilâl de onları eteği içine topluyordu.

Ve İsmâîl (194), Eyyûb'dan; o da Atâ'dan diye söyledi. Ata da: îbn Abbâs'tan söyledi, îbn Abbâs: Ben Peygamber üzerine şehâdet ediyorum ki... demiştir[65].

34- Hadîs Öğrenmeyi Şiddetle Arzu Etmek Babı

40-.....Ebû Hureyre (R) şöyle dedi: Bir kerre: Yâ Rasûlallah! Kıyamet gününde senin şefaatinle en ziyâde mes'ûd olacak in-san kimdir? denildi [66]. Rasûlullah (S): "Yâ Ebâ Hureyre! Hadîs bellemek için sende gördüğüm şiddetli arzuya göre, bu hadîsi senden evvel kimsenin bana sormayacağını zâten tahmin ediyordum. Kıya-met gününde halk içinde şefaatile en ziyâde mes'ûd olacak kimse kalbinden -yâhud içinden-hâlis olarak La ilahe ille'llah.. diyendir" buyurdu [67].

35- İlim Nasıl Kabz Olunacak Bâbı

Ve Umer ibn Abdilazîz (101), Ebû Bekr ibn Hazm(102)'a şöyle yazdı: "Bak Rasûlullah'ın hadîsinden ne bulursan yaz. Zîrâ ben il-min yok olmasından ve âlimlerin göçüp gitmesinden korkar oldum. Zabt esnasında Peygamber'in sözünden başkası kabul edilmesin. Bir de (âlimlere söyleyin) ilmi ifşa etsinler (yânî meydana koysunlar; gizlemesinler, herkese söylesinler). Kezâlik âlimler (muayyen yerlere) otu-rarak ders versinler ki bilmeyenlere öğretilmiş olsun. Zîrâ ilim gizli bir şey hâline getirilmedikçe yok olmaz".

Bize bu Umer ibn Abdilazîz hadîsini "Âlimlerin göçüp gitmesi" sözüne kadar Âlâ ibn Abdi'l-Cebbâr (214) tahdîs edip şöyle dedi: Bi-ze Abdulazîz ibnu Müslim (167), Abdullah ibnu Dinar'dan böylece tahdîs etti [68]..

41-.....Bana Mâlik, Hişâm ibn Urve'den; o da babası Urve'den; o da Abdullah ibn Amr ibni'l-Âs'tan tahdîs etti. Abdullah ibn Amr (R) şöyle demiştir: (Veda haccında) Rasûlullah(S)'tan işittim, şöyle buyuruyordu:

"Allah, ilmi kullarından çekip çıkarmak (yânî silmek) suretiyle değil, âlimleri kabz etmek suretiyle kabz edecektir. Nihayet hiç bir âlim kalmayınca, halk bir takım câhil kimseleri ken-dilerine başkanlar edinirler. Bunlara bir takım suâller sorulur, onlar da ilimleri olmadığı hâlde fetva verirler de hem kendileri dalâlete dü-şerler, hem halkı dalâlete düşürürler"[69]

Firabrî (320) şöyle der: Bize Abbâs ibn Fadl el-Herevî tahdîs edip şöyle dedi: Bize Kuteybe ibn Saîd tahdîs edip şöyle dedi: Bize Cerîr ibn Abdilhamîd, Hişâm ibn Urve'den yukarki Mâlik hadîsi tarzında tahdîs etti [70]

36- Bâb: İlim (Öğretmek)de Sırf Kadınlar İçin Gün Tâ'yîn Edilir Mi?

42-.....Ebû Saîd Hudrî (R) şöyle demiştir: Bir defa kadınlar Peygamber'e:

- Senin sözünü dinlemekte erkekler bize galebe ediyorlar, bi-nâenaleyh kendiliğinden bize bir gün tahsîs et, dediler.

Bunun üzerine Rasûlullah, kadınlara kendileriyle buluşacağı bir gün va'd ve ta'yîn etti. Kadınlar o ta'yîn edilen günde Peygamber'in yanına geldiler. O da kendilerine va'z etti ve onlara bâzı şeyler em-retti. Kadınlara söylediği sözler

arasında: "İçinizden hiçbir kadın yok-tur ki, çocuklarından üçünü (âhirete kendinden) evvel yollasın da cehenneme karşı onun için bir siper peyda olmasın " sözü vardı. Ka-dınlardan biri:

- İki çocuk da (öyle değil mi)? dedi. Rasûlullah (S):

- İki dânesi de (öyledir), buyurdu.

43-.....Bize Şu'be, Abdurrahmân ibni'l-Esbahânî'den; o da Zekvân'dan; o da Ebû Saîd Hudrî(R)'den; o da Peygamber(S)'den yukarıki hadîsi tahdîs etti.

Ve yine Şu'be, Abdurrahmân ibni'l-Esbahânî'den rivayet etti. Abdurrahmân şöyle demiştir: Ben Ebû Hâzım'dan işittim, o da Ebû Hureyre'den: Rasûlullah (mukayyed olarak): "Bulûğ çağına ulaşma-mış üç çocuk" buyurmuştur[71].

37- Birşey İşitip De Anlayamayan Kimsenin, O Şeyi Öğrenmek İçin İşittiği Zâta Tekrar Müracaat Etmesi Babı

44-.....Bize Nâfi' ibn Umer (124) haber verip şöyle dedi: Ba-na İbnu Ebî Muleyke tahdîs edip şöyle dedi: Peygamber'in zevcesi Âişe, bilmediği herhangi birşeyi işitse, öğrenmek için muhakkak Peygamber'e müracaat ederdi. Bu cümleden olarak Peygamber (S): "Kim hesaba çekilirse azâb edilmiş olur" buyurdu. Âişe dedi ki: Bunun üze-rine ben: Allah Taâlâ "işte böylesi kolay bir hesaba çekilir" (el İnşikaak: 84/8) buyurmuyor mu? dedim. Âişe dedi ki: Bunun üzerine Pey-gamber: "Bu senin dediğin ancak arzıdır, yoksa her kim ince hesaba çekilirse helak olur" buyurdu [72].

38- Bâb: "Hâzır bulunup şâhid olanlar gaaib olanlara ilmi tebliğ etsin". Bunu İbn Abbâs, Peygamber(S)'den söyledi [73].

45-..... Bana Leys tahdîs edip şöyle dedi: Bana Saîd el-Makburî, Ebû Şurayh(R-68)'den tahdîs etti. Ebû Şurayh Huzâî, Amr ibn Saîd ibni'1-Âs'a Mekke'ye Abdullah ibn Zubeyr'e karşı ordular sevkettiği sırada şöyle dedi: Ey Emîr, Mekke fethinin ertesi günü Rasûlullah(S)'in ayağa kalkıp îrâd eylediği bir sözü (yânî hutbeyi) sana haber vermekliğime bana izin ver. O hutbeyi şu iki kulağım işitti, kal-bim belledi, söyleyeni de söylerken gözlerim gördü: Yüce Allah'a hamd ve sena ettikten sonra, şöyle buyurdu:

"Mekke'yi (tâ evvelden beri) haram eden Allah'tır. Onu haram kılan, insanlar değildir. Bundan dolayı Allah'a ve âhiret gününe îmân eden kimse için Mekke'de ne kan dökmek, ne de bir ağaca balta vur-mak halâl olmaz. Şayet Rasûlullah burada harb etti diye ruhsat tara-fına kaçan biri bulunursa, ona: Allah yalnız Rasûl'üne izin vermiştir, size izin vermemiştir, deyiniz. Bana da yalnız bir günün bir saati içinde izin verdi. Ondan sonra bugünkü harâmlığı çünkü harâmıhğı derece-sine döndü. Bu dediklerimi burada hâzır bulunup şâhid olanlar bura-da bulunmayanlara (ve müstakbel nesillere) tebliğ etsin".

Ebû Şurayh'a: Amr ne dedi? diye soruldu. Amr da cevaben: Yâ Ebâ Şurayh, ben senden daha âlimim; Mekke hiçbir âsîyi, zimmetinde kan olan bir kaçağı, firar eden hiçbir hırsız kurtaramaz, dedi [74].

46-.....Bize Hammâd, Eyyûb'dan; o da Muhammed ibnu Sî-rîn'den; o da Abdurrahmân ibnu Ebû Bekre'den; oda babası Ebû Bekre'den tahdîs etti. Peygamber zikrolundu (yânî Ebû Bekre, Peygamber'i zikretti de şöyle dedi): Peygamber(S) şöyle buyurdu :

"Şübhesiz kanlarınız, mallarınız -Muhammed ibn Sîrîn: Ebû Bek-re oğlunun şunu da söylediğini zannediyorum dedi- ve ırzlarınız, bu ayınızın içinde bu gününüzün harâmlığı kadar birbirinize haramdır. Dikkat edin, hâzır olanlarınız gaaib olanlarınıza (ve müstakbel nesil-lere) bunu tebliğ etsin. -Muhammed ibn Sîrîn: Rasûlullah (S) doğru söylemiştir, yânî O'nun emrettiği aynen vâki' olmuş, bu tebliğ işi de-vam edip durmuştur, der idi.- Rasûlullah iki kerre: "Dikkat edin, tebliğ ettim mi?" buyurdu [75].

39- Peygamber (S) Üzerine Yalan Söyleyen Kimsenin Günâhı Babı

47-.....Ben Rıb'î ibn Hırâş(101-4)'tan işittim, şöyle diyordu: Ben Alî (R)'den işittim, şöyle diyordu: Peygamber (S): "Benim ağzımdan yalan söylemeyiniz. Her kim benim ağzımdan yalan söylese cehen-neme girsin" buyurdu.

48-.....Bize Şu'be, Cami' ibn Şeddâd (118)'dan; o da Âmir ibn Abdillâh ibn Zubeyr(124)'den; o da babası Abdullâh ibn Zubeyr(72)'den tahdîs etti. Abdullâh (R) dedi ki: Ben Zubeyr ibn Avvâm(36)'a: Ben senden, fulân ve fulân kimselerin tahdîs eder olduğu gibi, Rasûlullah(S)'tan hadîs söylerken işitmiyorum, dedim. Zubeyr: Bana gelince, ben Rasûlullah'tan hiç ayrılmadım. Lâkin ben Rasûlullah'tan işittim ki, O: "Her kim benim ağzımdan yalan söylese, cehennemdeki yerine hazırlansın" buyuruyordu, dedi [76].

49-.....Bize Abdu'l-Vâris, Abdu'l-Azîz'den tahdîs etti. Şöyle demiştir: Enes (R) şöyle dedi: Yemîn olsun beni sizlere çok hadîs ri-vayet etmekten, Peygamber(S)'in "Her kim benim üzerime bilerek yalan söyleirse, cehennemdeki oturacağı yerine hazırlansın" buyur-muş olması men' etmektedir.

50- Bize Yezîd ibn Ebî Ubeyd (146), Seleme ibnu'l- Ekva'(R-74)'dan tahdîs etti. O şöyle demiştir: Ben Peygamber(S)'den işittim, şöyle buyuruyordu:

"Benim söylemediklerimi her kim bana isnâd ederse cehennemdeki yerine hazırlansın."

51-.....Ebû Hureyre (R) şöyle demiştir: Peygamber (S) şöyle buyurdu:

"Benim adımları (kendinize yâhud birbirinize) isim takınız, fakat künyemi (yânî "Ebu'l-Kaasım" künyesini) takınmayınız [77]. (Şu da bilinsin ki) her kim beni ru'yâda görürse, hakikatte beni görmüş olur. Zîrâ şeytân benim suretime temessül edemez. Bir de her kim benim ağzımdan bilerek yalan uydurursa, cehennemdeki yerine hazırlansın"[78]

40- İlmin Yazılması Babı [79]

52-.....Bize Vekî'(197), Sufyân'dan; o da Mutarrıf(133)'dan; o da Şa'bî'den; o da Ebû Cuhayfe(R-72)'den haber verdi. O şöyle demiştir: Ben Alî'ye: Sizin yanınızda (Rasûlullah'tan kalan) bir kitâb, yazılmış bir şey var mıdır? diye sordum. Alî (R): Hayır, bizde Allah'ın Kitâbı'ndan, bir de müslümân olana verilen anlayıştan başka birşey yoktur. Bir de şu sahîfenin içindeki vardır, cevâbını verdi. Ebû Cuhayfe dedi ki: Ben: Peki, bu sahîfenin içinde ne var? diye so-runca: Onun içinde diyetin, esîri kurtarmanın ve bir kâfire bedel müslümânı katil olunmayacağı'nın hükmü vardır, dedi [80].

53-.....Bize Şeybân (164), Yahya ibn Ebî Kesîr(129)'den; o da Ebû Seleme'den; o da Ebû Hureyre(R)'den tahdîs etti ki (o şöyle demiştir): Huzâalılar Câhiliyyet günlerinde öldürülmüş bir müşrik Huzâalı'ya mukaabil Leys oğulları'ndan birini Mekke'nin fethi senesinde diğer bâzı rivayetlerin sevkine göre, fethin ertesi günü-öldürmüşlerdi. Bu hâdis Peygamber'e haber verildi. Peygamber he-men devesine binip hitâb ederek şöyle buyurdu: "Şübhesiz Allah katli yâhud fîli Mekke'den habs (yânî men') etmiştir. -Katil ve fîl kelimele-rinden hangisinin söylendiğinde Ebû Abdillâh Buhârî şübhe etti-[81] Ve Allah, Mekke ahâlîsine (bir kerre) Rasûlullah ile mü'minleri mu-sallat kıldı [82]. Haberinizi olsun, Mekke benden evvel hiçbir kimse için halâl olmadığı gibi, benden sonra da hiçbir kimse için halâl olmaya-caktır. Biliniz ki o yalnız bir günün bir saatinde yalnız benim için ha-lâl olmuştur. Malûmunuz olsun ki, işte bu

saatimde o benim için bile haramdır. Mekke'nin dikenini kesilmez, ağacına balta değdirilmez, yitiği kimse tarafından el uzatılıp alınamaz, meğer ki sahibini araya-cak için olur. O hâlde her kimin bir kimsesi katl olunursa iki şeyden hangisi kendisi hakkında hayırlı ise onu isteyebilir (yânî iki şey ara-sında muhayyerdir): Ya kendisine diyet verilir, ya maktulün ehli kaatili kısas ettirir".

Bunun üzerine Yemen ahâlîsinden bir kimse geldi de: Yâ Rasûlallah, (bu söylediklerini) benim için yaz! dedi. Rasûlallah da: "Ebû Fulân (yânî Ebû Şah) için yazınız" buyurdu. Derken Kureyş'ten bir zât: Yâ Rasûlallah! İzhir (yânî Mekke ayrığı) müstesna olsun. Zîrâ biz onu evlerimizde ve kabirlerimizde kullanıyoruz, dedi. Bunun üzerine Peygamber(S): "İzhir otu müstesna, ızhir otu müstesna" buyur-du [83]. Ebû Abdillâh Buhârî der ki: Kısas edilir ma'nâsma "Kaved" masdarından kaaf harfi ile "Yukaadu" denilir. Ebû Abdillâh Buhârî'ye: Peygamber'in o şahıs için yazdığı hangi şeydir? diye soruldu da, Buhârî: Peygamber o zât için bu hutbeyi yazdırmıştır, dedi.

54-.....Bize Amr ibn Dînâr (126) tahdîs edip şöyle dedi: Ba-na Vehb ibn Müriebbîh (114), kardeşi Hemmâm ibn Münebbîh(131)'den haber verdi. O şöyle demiştir: Ben Ebû Hureyre(R)'den işittim şöyle diyordu: "Peygamber'in sahâbîlerinden Peygamber'in hadîsini benim kadar toplayan bir kimse yoktur. Yalnız Abdullah ibn Amr müstesnadır. Çünkü o yazardı, ben yazmam".

Hemmâm ibn Münebbîh'ten gelen bu hadîsi rivayet etmekte Vehb ibn Münebbîh'e Ma'mer ibn Râşid, Hemmâm ibn Münebbîh'ten; o da Ebû Hureyre'den tarikiyle mutâbaat etmiştir.

55-.....Bana ibnu Vehb tahdîs edip şöyle dedi: Bana Yûnus ibn Yezîd, İbn Şihâb'dan; o da Ubeydullah ibn Abdillâh'tan; o da ibn Abbâs'tan haber verdi. İbn Abbâs (R) şöyle demiştir: Peygam-ber (son hastalığında) ağrısı şiddetlenince: "Yazı yazacak şey getiri-niz, size öyle bir kitâb (vasıyyetnâme) yazayım ki, ondan sonra hiç dalâlette kalmayasmız" buyurdu. Umer (R): Peygamber'in hastalığı ağırlaştı. Bizim elimizde de Allah'ın Kitabı vardır. O bize yeter, de-di. Bunun üzerine oradaki sahâbîler ihtilâfa düştüler. Sözleri birbiri-ne karıştı. Rasûlallah (S): "Yanımdan savulun; benim yanımda nizâlaşmak olmaz" buyurdu. İbn Abbâs, bu sözleri râvî Ubeydullah ibn Abdillâh'a nakl ettikten sonra odadan çıkmaya davranıp: "Âh ne büyük musibettir o musibet ki, Rasûlallah ile yazmak istediği ki-tâb arasına perde oldu" diyerek dışarı çıktı [84].

41- Geceleyin İlim Öğretmek Ve Va'z Etmek Babı

56-.....Bize Sufyân ibn Uyeyne, Ma'mer ibn Râşid'den; o da Zührî'den; o da Hind bintu'l-Hâris el-Firâsiyye'den; o da mü'minlerin annesi Ümmü Seleme(59)'den haber verdi.(Keza İbn Uyeyne de-di ki:) Amr ibn Dinar'dan ve Yahya ibn Saîd el-Ensârî'den; onlar da Zührî'den; o da Hind'den; o da Ümmü Seleme'den. Şöyle demiştir: Bir gece Peygamber (S)

uyandı da: "Subhânellâh, bu gece ne fit-neler indi, ne hazîneler de açıldı! Hücresinin sahibelerini (yânî mü'minlerin annelerini) uyandırınız. Dünyâda nice giyinik kadınlar vardır ki, âhirette çıplakdırlar" buyurdu [85]

42- İlim Uğrunda Gece Uyanık Kalıp Sohbet Ve Lâkırdı Eylemek Babı

57-Abdullah ibn Umer (R) şöyle demiştir:

Rasûlullah (S) hayâtının sonunda bir kerre bize yatsı namazını kıldırdı. Selâm verince ayağa kalktı ve: "Bu gecenizi görüyorsunuz ya, işte bu gecenizden i'tibâren yüz sene başında (bu gün) yeryüzünde olanlardan hiçbir kimse kalmıyacaktır" buyurdu [86].

58-.....İbn Abbâs (R) şöyle demiştir: Bir gece Peygamber'in zevcesi teyzem Meymûne bintu'l-Hâris'in evinde geceledim. Peygam-ber o gece nevbeti dolayısıyla onun yanında idi. Peygamber (mescidde) yatsı namazını kıldırdıktan sonra evine geldi. Dört rek'at namaz kıldıktan sonra uyudu. Sonra kalktı. "Çocuk uyudu mu?" dedi, yâhud buna benzer bir söz söyledi. Sonra namaza durdu; ben de sol tarafına durdum. Beni sağ tarafına geçirip beş rek'at kıldı. Ondan sonra da iki rek'at kıldı, ondan sonra uyudu. O kadar ki, horultusu-nu, duydum. Ondan sonra namaz kıldırma üzere (mescide) çıktı [87].

43- İlmi Hıfz Edip Bellemek Babı

59-.....Ebû Hureyre (R) şöyle demiştir: İnsanlar "Ebû Hureyre çok hadîs rivayet ediyor" deyip duruyorlar. Hâlbuki Allah'ın Kitâbı'nda şu iki âyet olmasaydı hiçbir hadîs nakletmezdim. Ebû Hu-reyre bu sözden sonra: "Hakikat, indirdiğimiz o açık açık âyetleri-mizi ve doğruyu biz Kitâb'da insanlara onu pek aşikâr bir surette bildirdikten sonra gizleyenler, işte onlara hem Allah lâ'net eder ve hem la 'net etmek şânından olanlar la 'net eder. Ancak tevbe edenler, düzeltenler ve (hakikati gizlemeyip) iyice açıklayanlar başka. Ben ar-tık onların günâhlarından geçerim. Ben en çok tevbeyi kabul edenim, en çok merhamet eyleyenim" (el-Bakara: 2/159-160) âyetlerini okuyup, şö-y-le derdi: Muhacir kardeşlerimizi çarşılarda alış veriş etmek işi meş-gul ederdi. Ensâr kardeşlerimizi de mallarında çalışmak meşgul ederdi. Ebû Hureyre ise karın tokluğuna Rasûlullah'tan ayrılmazdı da, on-ların hâzır bulunmadıkları meclislerde hâzır bulunur ve onların belleyemedikleri sözleri bellerdi[88].

60- Bize Muhammed ibn İbrâhîm ibn Dînâr (182), İbn Ebî Zî'b(159)'den; o da Saîd el-Makburî'den; o da Ebû Hureyre(R)'den tahdîs etti. O şöyle demiştir: Yâ Rasûlallah, ben senden birçok hadîs işitiyorum da unutuyorum, dedim. "Ridânı yay!" buyurdu. Yayıdım, iki eliyle bir şey avuçlayıp attı. Sonra: "Topla!" diye emretti. Ridâmı topladım. İşte ondan sonra artık hiçbirşey unutmadım.

Bize İbrâhîm ibnu'l-Munzir tahdîs edip şöyle dedi: Bize Ibnu Ebî Fudeyk tahdîs edip bu hadîsi rivayet etti. Bu rivayete Ebû Hureyre: Rasûlullah eliyle bir şey avuçladı da ridânın içine attı, demiştir.

61-.....Ebû Hureyre (R) şöyle demiştir: Rasûlullah(S)'tan iki kab ilim belledim. Bunlardan birini neşrettim. Diğerine gelince, onu neşretseydim, benim şu boğazım kesilirdi [89].

44- Alimler(in Söyleyecekleri Şeyler) İçin Susup Dinlemek Babı

62-.....Bana Aliyyu'bnu Müdrik (120), Ebû Zur'a'dan; o da Cerîr(R)'den haber verdi ki, Veda hacmda Peygamber (S) Cerîr'e: "insanları sustur da dinlesinler" diye emretti. (Halk sükût ettikten sonra da): "Benden sonra birbirinin boynunu vuran kâfirlere dönmeyiniz" buyurdu [90].

45- İnsanların En Âlimi Hangisidir? Diye Sorulduğu Zaman Âlim Kişiyi Müstehâb Olan Şey, İlmi Allah'a Dayandırmasıdır Babı

63-.....Saîd ibn Cubeyr şöyle demiştir: Ben İbn Abbâs'a: Nevf el-Bikâlî, Hızır'ın sahibi olan Musa, İsrâîl oğulları'nın Musa'sı de-ğildir; o ancak başka bir Musa'dır iddiasında bulunuyor, dedim. Bu-nun üzerine İbn Abbâs şöyle dedi: Allah'ın düşmanı yalan söylemiştir. Bize Ubeyy ibn Ka'b, Peygamber(S)'den tahdîs etti ki, şöyle buyur-muştur:

"Musa Peygamber bir kerre israil oğulları içinde hutbeye kalk-mıştı. Kendisine: İnsanların hangisi en âlimdir? diye soruldu. En âlim benim, diye cevâb verdi. Bu hususta (Allah en iyi bilendir diyerek) ilmi Allah'a havale etmediğinden dolayı Allah ona tevbîh etti. Allah ona: 'iki denizin bitiştiği yerde kullarımdan biri var. O senden daha âlimdir' diye vahyetti. Musa: Yâ Rabb, ona nasıl yol bulayım? dedi. Ona: 'Bir zenbîl içinde bir balık taşı, onu nerede kaybedersen, o ku-lum oradadır' denildi. Musa gitti. Hizmetçisi Yûşâ ibn Nün (aleyhi's-selâm)'ı da beraberinde götürdü. Bir zenbîl içine bir balık koyup yüklendiler, (iki denizin bitiştiği yerdeki) kayanın yanına varınca baş-larını yere koyup uyudular. Derken balık zenbîlden sıyrıldı ve deniz içinde kendine su künkü gibi (bir boşluk bırakarak) yol aldı. Deniz içinde böyle bir yolun açılması Musa ile hizmetçisine hayret edilme-ğe değer acîb bir şey olmuştu [91]. Uyandıktan sonra o gecenin bakıyyesi ile bütün gün gittiler. Sabah olunca Musa hizmetçisine: Kuşluk yemeğimizi getir, andolsun bu

seferimizden bir yorgunluğa kavuştuk, dedi. Hâlbuki Musa, emrolunduğu o yerin ötesine geçinceye kadar yorgunluk duymamıştı. Hizmetçisi: Ne dersin, taşın dibinde barındı-ğımız zaman balığı (n gittiğini haber vermeyi) unuttum, dedi. Musa: Zâten istediğimiz bu idi, dedi[92]. Bunun üzerine kendi izlerine baka baka geriye döndüler. Taşın yanına vardıklarında bir de baktılar ki elbisesine bürünmüş -yâhud elbisesine bürünen- bir zât duruyor. Musa selâm verdi. Hızır:

'Acâib! Bu senin bulunduğun yerde selâm nere-den?'dedi.

'Ben Musa'yım' dedi. O:

'İsrâîloğullan'nın Musa'sı mı?' diye sordu.

'Evet' dedi. Musa ona:

'Sana öğretilen ilimden bana da öğretmen için sana tâbî' olayım mı?' dedi. Hızır:

'Doğrusu sen be-nim beraberimde asla sabredemezsin yâ Musa. Bende Allah 'in bana öğrettiği öyle bir ilim vardır ki, sen onu bilemezsin. Sende de Allah'ın sana öğrettiği öyle bir ilim vardır ki, onu da ben bilemem' cevâbı-nı verdi. Musa:

'Allah isterse beni sabredici bulacaksın, sana hiçbir işte karşı gelmiyeceğim' dedi. Gemileri olmadığı için deniz kıyısında yürüyerek gittiler. Yakınlarına bir gemi uğradı. Kedilerini de yükle-meleri için gemicilerle konuştular. Hızır gemiciler tarafından tanın-dı. O ikisini ücretsiz olarak gemiye aldılar. O sırada bir serçe geminin kenarına konup, denizden bir iki yudum su aldı. Hızır:

"Yâ Musa, benim ilimle senin ilmin, Allah'ın ilmini bu serçenin denizden aldı-ğı bir yudum kadar bile eksiltmez' dedi. Ondan sonra geminin tahta-larından birini el uzatıp söktü. Musa:

'Bizi gemilerine ücretsiz almış olan bir topluluğun gemilerine kasdedip, içindekileri batırmak için mi deliyorsun?'dedi. Hızır:

'Ben sana sen beraberimde asla sabredemezsin demedim mi?' dedi. Musa:

'Unuttuğum şeyden dolayı beni muaheze etme' dedi. Vakiada Musa'nın bu ilk muhalefeti unutma eseri idi. Yine gittiler. Bir de baktılar ki bir çocuk, diğer çocuklarla oynu-yor. Hızır, çocuğun başını yukarısından tuttu ve başını eliyle kopar-dı. Musa:

'Tertemiz bir canı, diğer bir can karşılığı olmaksızın öl-dürdün ha?' dedi. Hızır:

'Ben sana, sen beraberimde asla sabrede-mezsın demedim mi?'dedi. -İbn Uyeyne: Bu ikincisi daha te'kîdlidir, dedi.- Yine gittiler, nihayet bir köye gelince, ahâlîsinden yemek iste-diler. Ahâlî onları müsâfir etmekten çekindiler. Hızır ile Musa orada yıkılmağa yüz tutmuş bir duvar buldular. Hızır o duvarı doğrulttu: Hızır eliyle işaret ederek onu doğrultuverdi. Musa Hızır'a:

'Eğer is-teseydin bunun için bir ücret alabilirdin'dedi. Hızır:

işte bu benim-le senin aynılışımızdır' dedi".

Peygamber (S) (kıssayı buraya kadar naklettikten sonra):

"Al-lah Musa'ya rahmet eylesin. Çok arzu ederdik ki, keşki sabredeydi de aralarında geçecek maceralar (Allah tarafından Kur'ân'da) bize hikâye olunaydı" buyurdu [93].

46- Kendisi Ayakta İken Oturmakta Olan Bir Âlime Suâl Soran Kimse Babı

64-.....Ebû Musa (R) şöyle demiştir: Peygamber'e bir kimse geldi ve: Yâ Rasûlallah! Allah yolunda kıtal ne demektir? Kimimiz öfkesine kapılarak, kimimiz arından dolayı kıtal yapıyor? diye sor-du. Rasûlullah (S) soran kimseye doğru başını kaldırdı. -Râvî der ki [94]: Başını ona doğru kaldırması sırf soran kimsenin ayakta bulunduğundan dolayı idi.- Ve: "Her kim Allah 'm kelimesi en yüksek ol-sun diye kıtal yaparsa, onunkisi aziz ve celîl olan Allah yolundadır" buyurdu [95].

47- Haccda Küçük Taşları (Cemreleri) Atma Sırasında Suâl Ve Cevâb Babı

65-.....Abdullah ibn Amr (R) şöyle demiştir: Ben Peygam ber(S)'i Minâ'da cemrenin yanında gördüm, kendisine suâller soru-luyordu: Bir kimse: Yâ Rasûlallah, cemreyi atmadan önce kurbân kestim, dedi. Rasûlullah: "Cemreyi at, günâhı yok" buyurdu. Diğer biri: Kurbân kesmeden önce tıraş oldum, dedi. Rasûlullah: "Kurbâ-nı kes, günâhı yok" buyurdu. Peygamber'e o gün öne geçirilmiş yâhud geriye bırakılmış hiçbir şey sorulmadı ki (cevâbında) "Yap, günâhı yok" buyurmasın [96].

48- Yüce Allah'ın: "Sana ruhu sorarlar. De ki: Ruh Rabb'imm emrindendir. Size az bir ilimden başkası verilmemiştir" (el-İsrâ: 17/85) Kavli Babı

66-.....Abdullah ibn Mes'ûd (R) şöyle demiştir: Ben Peygam-ber (S)'in maiyyetinde Medîne harabelerinde yürüyordum. Peygam-ber beraberinde bulunan hurma dalından bir deyneğe dayanıyordu. Derken bir kaç Yuhûdî'ye rastladı. Bir takımı diğer takıma: O'na ruhu sorun, dedi. Bir takımı da: O'na birşey sormayın, bunun hakkında hoşlanmayacağınız birşey söyler, dedi. Bunun üzerine biri kal-kıp: Yâ Ebâ'l-Kaasım, ruh nedir? diye sordu. Peygamber sükût etti. Kendi kendime: O'na şübhesiz vahy. olunuyor, dedim. Ve yanından kalktım. Vahiy hâli sıyrılınca: "Sana ruhu sorarlar. De ki: Ruh, Rabbimin emrindendir. Onlara az bir ilimden başkası verilmemiştir" (el-İsrâ: 17/85) âyetini söyledi. Râvî A'meş: Bizim okuyuşumuzda işte böyle "Ve mâ ûtû (= Onlara verilmedi...)" şeklindedir, dedi [97].

49- Bâzı İnsanların Anlayışlarının Kısa Olması Ve Terkten Daha Şiddetli Bir Hâle Düşmeleri Endîşesinden Dolayı Üstün Kılınmış Bâzı Şeyleri Yapmayı Yâhud İlân Etmeyi Terkeden Kimse Babı

67-.....el-Esved (75) şöyle demiştir: ibn Zubeyr bana: Âişe sana çok sırr söyler idi. Binâenaleyh o sana Ka'be hakkında ne tahdîs et-ti? dedi. Ben de ona şunu söyledim: Âişe bana dedi ki: Peygamber (S): "Yâ Âişe, şayet kavminin zamanları yakın olmasaydı -İbn Zu-beyr; küfre yakın olmasaydı dedi- muhakkak Ka'be'yi bozar ve ona biri insanların gireceği, diğeri de çıkacakları iki kapı yapardım" bu-yurdu, işte Ibnu Zubeyr Peygamber'in bu arzusunu yerine getirmiş-tir [98].

50- Anlayamamalarından (Hoşlanmadığı Ve Bu Yüzden Aktarılmasını Hoşgörmediği İçin) İlmi, Bir Topluluktan Başka Bir Topluluğa Tahsis Eden Kimse Babı

Ve Alî (İbn Ebî Tâlib-R): "İnsanlara anlayabilecekleri şeyler söyleyiniz. Siz Allah ve Rasûlü'nün tekzîb olunmasını arzu eder misiniz?" demiştir.

Bize Ubeydullah ibnu Musa, Ma'rûf ibn Harrabûz'dan; o da Ebu't-Tufeyl(110-R)'den; o da Alî (İbn Ebî Tâlib R)'den bu sözü tahdîs etti [99].

68-.....Katâde şöyle demiştir: Bize Enes ibn Mâlik (R) şöyle tahdîs etti:

Muâz ibn Cebel, deve üstünde Peygamber'in terkisinde iken, Pey-gamber (S):

- Yâ Mûaz ibne Cebel! diye nida etti. Muâz:

- Lebbeyk yâ Rasûlallah, ve sa'deyk, dedi. Peygamber yine:

- Yâ Muâz! diye çağırdı. Muâz:

- Lebbeyk yâ Rasûlallah ve sa'deyk, dedi. Bu üç kerre vâki' oldu. Üçüncüde Rasûlullah.

- Hiçbir kimse yoktur ki, kalbinden tasdik ederek Allah 'tan baş-ka ilâh olmadığına ve Muhammed'in Rasûlullah olduğuna şehâdet etsin de Allah onu ateşe haram etmesin, buyurdu.

Muâz:

- Yâ Rasûlallah, bunu insanlara haber vereyim de sevinsinler mi? dedi.

- Haber verdiğin takdirde buna güvenirler, buyurdu. Muâz ibn Cebel, bunu ölümüne yakın günâhtan sıyrılmak için haber verdi.

69-.....Ben Enes (R)'ten işittim, şöyle dedi: Bana zikrolundu ki, Peygamber (S), Muâz'a:

- Allah'a hiçbir şey ortak kılmıyarak Allah'a kavuşan kimse, cennete girdi, buyurmuştur.

Muâz:

- Bunu insanlara müjdeleyeyim mi? dedi. Rasûlullah:

- Hayır, çünkü ben onların buna güvenmelerinden endîşe ede-rim, buyurdu [100]

Ve Mucâhid ibn Cebr: "Haya eden de, büyüklük taslayan da ilim öğrenemez" demiştir. Âişe (R) de: "Ensâr kadınları ne iyi kadınlardır! Hayaları kendilerini dînde fakîhler (derin âlimler) olmalarından men' etmedi" demiştir[101]

70-.....Bize Hişâm, babası Urvetu'bnu'z-Zubeyr'den; o da Üm-mü Seleme(R)'den tahdîs etti. Şöyle demiştir: Ümmü Suleym (R) Rasûlullah'ın yanına geldi de: Yâ Rasûlallah! "Allah hakktan haya etmez" (el-Ahzâb: 33/53). Bir kadın ihtilâm olursa yıkanması îcâb eder mi? diye sordu. Peygamber (S): "Suyu gördüğünde (evet)" cevâbını ver-di. Ümmü Seleme utancından yüzünü örterek: Yâ Rasûlallah! Kadın da ihtilâm olur mu? dedi. Rasûlullah: "Evet. Sağ elin toprağa gel-sin! Bu olmasa çocuğu kendisine nasıl benzeyebilir?" buyurdu.

71-.....Abdullah ibn Umer (R)'den (ki o şöyle demiştir): Ra-sûlullah (S): "Ağaçlardan bir nevi' vardır ki yaprağı düşmez, o ağaç müslümânın benzeridir. Nedir o, bana söyleyin" buyurdu, insanlar çöldeki ağaçları saymağa daldılar. Benim kalbime onun hurma ağacı olduğu düştü. Abdullah dedi ki: Fakat ben söylemeğe utandım. Yâ Rasûlallah, onu bize haber ver, dediler. Bunun üzerine Rasûlullah (S): "O, hurma ağacıdır" buyurdu. Abdullah dedi ki: Müteakiben babama gönlüme düşen şeyi söyledim. Babam: Vallahi onu söylemiş olmaklığın bana, benim şu, şu şeylerim olmasından daha sevimli olur-du, dedi[102].

52- Âlime Bizzat Kendisi Bir Şey Sormaktan Utanıp da Sorma İşini Başkasına Emreden Kimse Babı

72-.....Alî ibn Ebî Tâlib (R) şöyle demiştir: Ben çok mezîsi olan bir adam idim. Peygamber'e sormasını Mıkdâd ibnu'l-Esved'e emrettim. O da sordu. Peygamber (S): "Abdest alması îcab eder" buyurmuştur[103].

53- Mescid İçinde İlim Takrir Etmek Ve Herhangi Bir Suâlin Cevâbını Zikretmek Babı

73-.....Bize Abdullah ibn Umer ibn Hattâb'ın azâdlısı Nâfi', Abdullah ibn Umer (R)'den tahdîs etti (ki şöyle demiştir): Bir kimse mescidde ayağa kalktı ve: Yâ Rasûlallah, nereden ihrama girip telbiye etmemizi emrediyorsun? diye sordu. Rasûlullah (S): "Medine ahâlîsi Zu'l-Huleyfe'den, Şam ahâlîsi Cuhfe'den, Necd ahâlîsi Karn'dan itibâren telbiye

etsinler” buyurdu. Abdullah ibn Umer der ki: Rasû-lullah'm: "Yemen ahâlîsi Yelemlem'den i'tibâren telbiye etsinler" buyurduğunu da söylüyorlar. İbn Umer: Ben bu son sözü Rasûlul-lah'tan anlamadım, der idi.

54- Suâl Soran Şahsa, Sorduğu Şeyden Fazlasıyla Cevâb Veren Kimse Babı[104]

74- Bize Âdem (ibn Ebî İyâs) tahdîs edip şöyle dedi: Bize İbnu Ebî Zî'b, Nâfi'den; o da İbn Umer (R)'den; o da Peygamber (S)'den tahdîs etti. Ve keza (Âdem, o da ibn Ebî Zî'b'den), o da Zührî'den; o da Sâlim'den; o da İbn Umer'den (şöyle demiştir): Bir kimse Peygamber'den: İhrama giren (insan) ne giyer? diye sordu. Peygamber (S): "Ne gömlek, ne sarık, ne don, ne bornus, ne çehrî veya zağferân ile boyanmış bir kumaş giyer. Na'leyn bulamadığı takdirde mest giysin ve onları topukların altına varıncaya kadar kessin" buyurdu.

45- İYİLİK, SİLE VE ÂDÂB BAHSİ

1- Anneye, Babaya İyilik ve Onların Buna En Haklı Layık Babı

2- Anneye-Babaya Taatın Nafile Namaz Vesaireden İleri Tutulması Babı

Bu Hadisden Çıkarılan Hükümler :

3- Anne ve Babasına Yahut Onlardan Birine İhtiyarlığı Anında Yetişip de Cennete Giremeyen Kimsenin Zelil Olacağı Babı

4- Baba, Anne ve Benzerlerinin Dostlarına Sile Yapmanın Fazileti Babı

5- İyilik ve Günahın Tefsiri Babı

6- Sile-i Rahmin Lüzumu, Kati Rahimin Haram Kılınması Babı

7- Birbirine Hasedlik Çekmenin, Düşmanlık Etmenin ve Sırt Çevirmenin Haram Kılınması Babı

8- Şer'i Bir Özür Yokken Üç Gecedan Fazla Dargınlığın Haram Kılınması Babı

9- Sü-i Zan, Tecessüs, Münafese, Müşteri Kızırtırma ve Benzerlerinin Haram Kılınması Babı

10- Müslümana Zulüm ve Tahkir Terzil Etmenin, Kanının, Irzının ve Malının Haram Kılınması Babı

11- Düşmanlığın ve Birbirini Terketmenin Nehyi Babı

12- Allah İçin Sevmenin Fazileti Hakkında Bir Bab

Bu Hadisden Çıkarılan Hükümler:

13- Hasta Dolaşmanın Fazileti Babı

14- Mü'mini Başına Gelen Hastalık, Üzüntü ve Buna Benzer Şeylerden Hatta Batan Dikenden Kazanacağı Sevab Babı

15- Zulmün Haram Kılınması Babı

16- Zalim Veya Mazlum Her Din Kardeşine Yardım Babı

18 — Sövmekten Nehy Babı

19- Af ve Tevazuun Müstehab Oluşu Babı

20- Gıybetin Haram Kılınması Babı

21- Allah Teala'nın Dünyada Kusurunu Gizlediği Kimsenin, Âhirette De Gizleyeceğini Müjdeleme Babı

22- Fuhuşundan Korkulan Kimseye Yumuşak Davranma Babı

23- Yumuşak Davranmanın Fazileti Babı

24- Hayvanlara ve Başkalalarına Lanetin Yasak Edilmesi Babı

25- Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) Bir Kimseye Hak Etmediği Halde Lanet Eder Veya Söver Yahut Beddua Ederse, Bu Onun, O Kimse İçin Zekat, Ecir ve Rahmet Olacağı Babı

Bu Rivayetlerden Çıkarılan Hükümler:

26- İkiyüzlüyü Zem ve Bu Yaptığının Haram Kılınması Babı:

27- Yalanın Haram Kılınması ve Mubah Olanını Beyan Babı

28- Koğuculuğun Haram Kılınması Babı

29- Yalanın Çirkinliği, Doğruluğun Güzelliği ve Fazileti Babı

30- Kızgınlık Ânında Kendini Tutan Kimsenin Fazileti ve Kızgınlığın Ne İle Giderileceği Babı

31- İnsanın Kendine Malik Olamıyacak Şekilde Yaratılmış Olması Babı

32- Yüze Vurmanın Yasak Edilmesi Babı

33- İnsanlara Haksız Yere Azab Eden Kimseye Şiddetli Tehdid Babı

34 — Silahla Mescid, Pazar Yeri Vesaire Gibi İnsanları Bir Araya Toplatan Yerlerden Geçen Kimsenin Silahı Demirinden Tutmasını Emir Babı

35- Bir Müslümana Silahla İşaret Etmekten Nehyolunması Babı

36- Yoldan Eziyet Veren Şeyleri Gidermenin Fazileti Babı

37- Kedi ve Emsali Eziyet Vermeyen Hayvanların Tazib Edilmesinin Haram Kılınması Babı

38- Kibirlenmenin Haram Kılınması Babı

39- İnsana Allah Teala'nın Rahmetinden Ümid Kestirmenin Yasaklanması Babı

40- Zayıflarla Düşkünlerin Fazileti Babı

41- İnsanlar Helak Oldu, Demenin Yasaklanması Babı

42- Komşuyu ve Ona İyilik Yapmayı Vasiyet Babı

43- Karşılaşma Anında Gülüyüz Göstermenin Müstehab Oluşu Babı

44- Haram Olmayan Hususda Şefaatin Müstehab Kılınması Babı

45- İyi Kimselerle Düşüp Kalmanın ve Kötü Arkadaşlardan Kaçınmanın Müstehab Oluşu Babı

Hadis-i Şerif'den Şu Hükümler Çıkarılmıştır:

46- Kızlara İyi Muamelede Bulunmanın Fazileti Babı

47- Çocuğu Ölüp de Bundan Sevab Bekleyen Fazileti Babı

Bu Hadislerden Çıkarılan Hükümler:

48- Allah Bir Kulu Sevdiği Vakit, Onu Kullarına da Sevdirmesi Babı

49- Ruhların Toplu Cemaatlar Oluşu Babı

50- «Kişi Sevdiğiyle Beraberdır» Hadisi Babı

51- Salih Kimse Madh-ü Sena Edilirse, Bu Ona Bir Müjde Olacağı ve Bir Zarar Vermeyeceği Babı

45- İYİLİK, SİLE VE ÂDÂB BAHSİ

1- Anneye, Babaya İyilik ve Onların Buna En Haklı Layık Babı

1- (2548) Bize Kuteybe b. Saîd b. Cemil b. Tarifes-Sakafî ile Zü-heyr b. Harb rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Cerîr, Umara b. Ka'kaâ'-dan, o da Ebû Zûr'a'dan, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti. Ebû Hüreyre şöyle demiş : Bir adam Resûlullah (Saliallahü Aleyhi ve Sellem) 'e ge-lerek :

— Benim güzel sohbet etmeme insanların en lâîk olanı kimdir? diye sordu.

«Annendir!» buyurdular.

— Sonra kimdir? dedi. «Sonra annendir!» buyurdu.

— Sonra kimdir? dedi.

«Sonra annendir!» buyurdu.

— Sonra kimdir? dedi. «Sonra babandır!» buyurdu,

Kuteybe'nin hadîsinde : «Benim güzel sohbet etmeme en lâîk kimdir?» cümlesi vardır. İnsanları anmamıştır.

2- (...) Bize Ebû Küreyb Muhammed b. Alâ' El-Hemdânî rivayet etti, (Dedi ki) : Biae tbni Fudayl babasından, o da Umara b. Ka'kaâ'-dan, o da Ebû ZtirVdan, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti. (Şöyle de-miş) : Bir adam:

— Yâ Resûlallah! Benim gü*el sohbet etmeme en lâîk kimdir? diye sordu,

«Annen, sonra annen, sonra annen, sonra babandır! Sonra sana en yakın, en yakın olanlardır!» buyurdular.

(...) Bize Ebû Bekr b. Ebî Şeybe rivayet etti. (Dedi ki) : Bize mâra ile İbnü Şübrûme'den, onlar da Ebû ZiirVdan, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti. Ebû Hüreyre : Eir adam Peygamber (SallallahüAleyhiveSellem)Je geldi diyerek Cerîr'in hadîsi gibi rivayet et-miş. Şunu da ziyâde eylemiştir : «Bunun üzerine :

«Evet! Baba hakkı için sana mutlaka haber verilecektir!» buyurdular.»

4- (...) Bana Muhammed b. Hatim rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Şebâbe rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Muhammed b. Talha rivayet etti. H.

Bana Ahmed b. Hiraş da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Habban riva-yet etti. (Dedi ki) : Bize Vûheyb rivayet etti. Her iki râvi İbni Şübrü-me'ilen bu isnadla rivayette bulunmuşlardır.

Vûheyb'in hadîsinde : «Kime iyilik edeyim.» Muhammed b. Talha'nın hadîsinde ise : «Taraflımdan güzel sohbet edilmeye insanların hangisi en lâıktır.» cümleleri vardır. Sonra râvi Cerîr'in hadîsi gibi nakletmiştir.

Bu hadîsi Buhârî «Kitâbu'l-Edeb»'de; İbnü Mâce «Ki-tâbu'l-Vasâyâ»'da tahrir etmişlerdir,

Hadîsdeki sahabeden murad; sohbet yâni bir kimsenin hizmetinde bulunmaktır.

Bâzıları Peygamber (Sallallahu Aleyhi veSeltem) 'e gelen adamın Mu-âviye b. Hayyide olduğunu söylemişler. «Çünkü Buhârî (El-Edebü'l-Müfred) adlı eserinde onun hadîsini rivayet etmiştir.» demişlerse de, Aynî bu babda birçok hadîsler vârid olduğunu, hepsinin bura-daki rivayete benzediğini, binâenaleyh gelenin Muâviye olduğu ta-yin edilemeyeceğini söylemiştir.

Hadîs-i şerîf akrabaya iyilikte bulunmaya teşvik etmekte, bunların başında annenin geldiğini, sonra baba ve derecelerine göre diğer yakın-ların onu takip ettiğini bildirmektedir. Ulemâ bunun sebebini şöyle izah ederler : Annenin başta gelmesi; çocuğu uğrunda birçok meşakkatlere kat-lanmasından, onu doğururken, emzirirken ve terbiye ederken pek çok yorulmasındandır. «Elmirkat» nâm eserde şöyle deniliyor: «Kur'ân-ı Kerîm» 'de : Annesi onu meşakkatle taşımış, meşakkatle doğurmuştur. Onun ana karnında bulunmasıyla süttten ayrılması müddeti otuz aydır, bu-yurularak annenin bu üç hakkına işaret olunmuştur. Yâni; üç şey muka-bilinde üç şey anneye mahsusdur ki, bunlar da; hamilelik çilesi, doğurma meşakkati ve emzirme mihnetidir. Bundan dolayı Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve SeUem) anneye hizmeti üç defa tekrar etmiştir. Muhasibi iyilik ve hizmet hususunda annenin, babadan önce geldiğine ulemânın ic-mânını nakletmiştir. Fakat Kaadî İyâz'm beyânına göre bu babda ulemâ arasında hilaf vardır. Cumhur annenin üstünlüğüne kail olmuş, ba-zıları iyilik ve hizmet babında anne ile babanın müsavi derecede hak sa-hibi olduklarını söylemişlerdir. Bu kavil İmam Mâlik'e de nisbet edilmiştir. Fakat Nevevî bu sarih hadisler karşısında doğrunun bi-rinci kavil olduğunu söylemektedir. Kaadî İyâz diyor ki: «İyilik hususunda anne ile babanın haklarının başkalarından daha kuvvetli oldu-

ğuna ulemâ ittifak etmişlerdir.

Bazıları Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)in:

«Sonra en yakınını! En yakınını!» buyurmasına bakarak dedelerle kar-deşler arasında tereddüt göstermişlerdir...»

Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in :

«Evet! Baban hakkı için...» sözünden yeminin hakikati kastedilme-miştir. Bu kelime sözü perçinlemek için dile gelivermiştir.

Nitekim evvelce de görmüştük.

5- (2549) Bize Ebû Bekir b. Ebî Şeybe ile Züheyr b. Harb rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Vekî', Süfyân'dan, o da Habîb'den naklen ri-vayet etti, H.

Bize Muhammed b. Müsennâ da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Yahya (yâni İbnü Saîd El-Kattân) Süfyân ile Şu'be'den rivayet etti. (Demişler ki) : Bize Habîb, Ebû'l-Abbâs'dan, o da Abdullah b. Amr'dan naklen riva-yet etti. (Şöyle demiş) :

Bir adam Peygamber (Sallallahü A leyhi've Sellem)'e cihâd için izin is-temeye geldi. Bunun üzerine (ona) :

«Ebeveynin sağ mı?» diye sordu. Adam:

— Evet! dedi.

«O halde onlar hakkında cihâd eî!» buyurdular.

(...) Bize Ubeydullah b. Muâz rivayet etti. (Dedi ki) : Bize babam rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Şu'be, Habib'den rivayet etti. (Demiş ki) : Ben Ebû'l-Abbâs'dan dinledim. (Dedi ki) : Ben Abdullah b. Amr b. Âs'ı şöyle derkçn işittim :

Bir adam Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'e geldi...

Râvi yukarıki hadîsin mislini anlatmıştır.

Müslim der ki : «Ebû'l-Abbâs'm ismi, Sâib b. Ferrûh El-Mekkî'dir.»

6- (...) Bize Ebû Küreyb rivayet etti. (Dedi ki) : Bize İbnü Bîşr Mis'ar'dan naklen haber verdi. H.

Bana Muhammed b. Hatim de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Muâviye b. Amr, Ebû İshâk'dan rivayet etti. H.

Bana Kaasim b. Zekeriyyâ dahi rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hüseyin b. Aliy El-Cu'fî Zâide'den rivayet etti. Her iki râvi A'meş'den ve hepsi Habîb'den bu isnadla bu hadîsin mislini rivayet etmişlerdir,

(...) Bize Saîd b. Mansûr rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdullah b. Vehb rivayet etti. (Dedi ki) : Bana Amr b. Haris, Yezîd b. Ebî Habîb'den naklen haber verdi. Ona da Ümmü Seleme'nin âzâdlısı Nâim rivayet et-miş ki, Abdullah b. Amr b. Âs şunu söylemiş :

Nebiyullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'e fciir adam gelerek:

— Sana hicret ve cihâd şartı ile bey'at ediyorum. Ecri Allah'dan di-lerim; dedi. Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):

«Annenle babandan sağ biri var mı?» diye sordu. Adam :

— Evet! Hattâ ikisi de! cevâbını verdi. «Allah'dan ecir diler misîn?» dedi. Adam:

— Evet! cevâbını verdi,

«O halde hemen annenle babana don! Ve onlara güzel sohbetle bu-lun!» buyurdular,

Bu hadîsi Buhârî «Kitâbü'l-Cihâd» ile «Kitâbü'l-Edeb»'de; Ebû Dâvûd, Tirmizî ve Nesâî de «Kitâbü'l-Cihâd»'da muhtelif râvilerden tahrîc etmişlerdir.

Peygamber (SaMlahü Aleyhi ve Sellem)'e gelen zâtın Câhime b. Abbâs b. Mirdâs olması muhtemel görülmüştür.' Çünkü bir hadîsde bu zât :

«Ben cihâd hakkında istişare için Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'e geldim de (bana) :

«Validen var mı?» diye sordu. Evet! dedim

«Git de ona ikram et!» Zira cennet onun ayaklarının att;ndad;ri» demiştir.

Bu husûsda daha başka hadîsler de vardır. «Öyle ise onlar hakkında

mücahede et!» sözünden zahirî mânâ kastedümemiştir. Çünkü cihâdın za-hiri mânâsı başkasına zarar vermeyi tazamrın eder. Burada maksad ci-hâdın külfetidir. ki o da rnal sarfetmek ve bedenen yorulmaktır. Binâen-aleyh hadîsin mânâsı. Anne ve babanı razı etmek için malını sarfet ve bedenini yor, demek olur. Hadîs-i şerif, anneye-babaya itaatin şiddetle lü-zumuna, haklarının büyüklüğüne, onlara itâattan dolayı kazanılacak se-vabın çokluğuna delildir. Ulemâdan bazıları bu hadîsle istidlal ederek ana-baba hakkının cihâddan daha üstün olduğunu... Her ikisi veya birisi müslüman olduğu takd'irde, onlardan izinsiz cihâda gitmenin caiz olma-dığını söylemişlerdir. Müşrik olurlarsa izinleri şart değildir. Ancak düş-man müslürnanların karşısına gelir de, onunla çarpışmak zaruret hâlini ahrsa, onlardan izinsiz cihâd etmek caiz olur.

Anneye-babaya isyanın büyük günahlardan sayıldığını iman bahsinde görmüştük.

2- Anneye-Babaya Taatin Nafile Namaz Vesaireden İleri Tutulması Babı

7- (2550) Bize Şeyban b. Ferruh rivayet etti. (Dedi ki) ; Bize Sü-leyman b. Muğîra rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Humeyd b. Hilâl, Ebû Râfi'den, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti ki, şöyle demiş : Cü-reyc bir manastırda ibâdet ediyordu. Derken annesi geldi.

Humeyd demiş ki: Resûlüllah (Salîialihü Aleyhi ve Seîiem)'ın annesi onu çağırdığı vakit, elini nasıl kaşının üstüne koyduğunu, sonra başını ona kaldırarak çağırdığını tavsif buyurmasını Ebû Hüreyre'nin nasıl gös-terdiğini bize Ebû Râfi' tavsif etti. Annesi şöyle demiş :

— Yâ Cüreyc! Ben senin annenim, benimle konuş! Annesi ona namaz kılarken tesadüf etmiş. Cüreyc :

— Allahım! Biri annem, biri namazım! demiş ve namazını tercih et-miş. Bunun üzerine annesi dö'nmüş. Sonra ikinci defa tekrar gelerek:

— Yâ Cüreyc! Ben senin annenim. Binâenaleyh benimle konuş! de-miş. Cüreyc:

— Allahım! Biri annem, biri namazım! demiş ve (yine) namazını

tercih etmiş. Annesi de:

— Allahım! Şüphesiz bu Cüreyc'dir. O benim oğlumdur. Kendisiyle konuştum, fakat o benimle konuşmayı kabul etmedi. Allahım! Ona fahi-şeleri göstermedikçe canını alma! demiş.

Humejd : Annesi onun fahiŝe fitnesine dūŝmesi için duâ etseydi, bu fitneye dūŝerdi, demiŝ. (Ve sözüne devamla...) Ŗunları söylemiŝ: Bir ko-yun çobanı onun manastırına sığınrmıŝ. Derken köyden bir kadın çıkmıŝ ve onunla oban zina etmiŝ. Kadın hâmile kalmıŝ. Ve bir oğlan doğur-muŝ. Kendisine :

— Bu ne? demişler.

— Ŗu manastırın s  libindendir, demiş. Bunun   zerine köylüler bal-talarıyla, bel kürekleriyle gelmiŝler ve Cüreyc'e seslenmiŝler. Fakat onu namaz kılarken bulmuŝlar. Bu sebeple onlarla konuŝmamıŝ. Manastırını yıkmağa baŝlamıŝlar. Bunu görünce yanlarına inmiş. Kendisine :

— Ŗu kadına sor! demişler. O da gülümsemiŝ. Sonra bebeğin başını sıvazlayarak :

— Senin baban kim? demiş. Bebek :

— Benim babam koyun çobanıdır!., demiş. Köylüler çocuktan tunu iŝitince (Cüreyc'e) :

— Senin manastırından yıktığımız yeri altın ve gümüŝle bina ede-lim, demişler. O:

— Hayır! Lâkin siz onu eskisi gibi toprakla yapın! demiş. Sonra ma-nastıra çıkmıŝ.

8- (...) Bize Züheyr b. Harb rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Yezîd b. Harun rivayet etti. (Dedi ki) ; Bize Cerîr b. H  z  m haber verdi. (Dedi ki) : Bize Muhammed b. Ŗ  r  n, Eb   H  rey  -e'den, o da Peygamber (SallaHah   Aleyhi ve Sellem)'den naklen rivayet etti. Ŗ  yle buyurmuş:

«Beşikte yalnsz    kişi konuşmuştur : Biri Meryem'in oğlu U  , diğeri Cüreyc'in arkadaşı. Cüreyc   bid bir adamdı. B  r manastır yaptırdı. Onun içinde yaŝıyordu. Derken annesi geldi, Cüreyc namaz kılıyordu. Ve :

— Y   Cüreyc! dedi. Cüreyc :

— Yâ Rabbi! Annem ve namazım! Dedi. Ve namazına yöneldi. Annesi gitti. Ertesi gün olunca ona tekrar geldi. Cüreyc namaz kılıyordu :

— Y   Cüreyc! diye seslendi. Cüreyc :

— Yâ Rabbi! Annem ve namazım! dedi. Ve yine namazına yöneldi. Annesi gitti. Ertesi gün olunca tekrar geldi. Cüreyc namaz kiyordu.

— Yâ Cüreyc! diye seslendi. Cüreyc :

— Ey Rabbîm! Annem ve namazım! dedi. Ve yine namazına yöneldi. Annesi :

— Allâhım! Fahîşelerin yüzünü görmedikçe, bunun canını alma! diye dua etti. Derken Benî israil Cüreyc'i ve ibadetini müzâkere ettiler. Fahîşe bir kadın vardı. Ki güzelliği dillere destan olmuştu. (Bu kadın) :

— İsterseniz sizin için onu fitneye düşürüvereyim, dedi. Ve ona sataştı. Fakat Cüreyc kendisine iltifat göstermedi. Müteakiben kadın Cüreyc'in manastırında mekân tutan bir çobana geldi. Ve ona kendisiyle zina im-kânını verdi. O da onunla zina etti. Kadın hâmile kaldı. Doğurduğu vakit :

— Bu çocuk Cüreyc'dendir! dedi. (Köylüler) Cüreyc'e gelerek onu aşâ-ğî indirdiler. Ve manastırını yıktılar. Kendisini de dövmeğe başladılar. Bu-nun üzerine Cüreyc :

— Size ne oluyor? dedi.

— Bu fahişe ile zina ettin ve senden çocuk doğurdu, dediler. Cüreyc :

— Çocuk nerede? diye sordu. Hemen onu getirdiler. Cüreyc :

— Beni bırakın da namaz kılayım! dedi. Ve namaz kıldı. Namazdan çıktıktan sonra çocuğa gelerek onun karntna dokundu ve :

— Ey çocuk! Senin baban kimdir? dedi. Çocuk :

— Filân çobandır, cevâbını verdi. Bunun üzerine köylüler Cüreyc'e yöneldiler. Onu öpüyor ve sıvazlıyorlardı.

— Sana manastırını altından yapalım, dediler. O :

— Hayır! Onu eskisi gibi çamurdan yapın, dedi. Onlar da yaptılai'. Üçüncüsü : Bir zamanlar bir çocuk annesini emiyordu. (Oradan) Şah-lanmış bir ata binmiş, kılık kıyafeti güzel bir adam geçti. Çocuğun annesi :

— Allah'ım! Oğlumu bunun gibi yap! diye duâ etti. Çocuk hemen memeyi b:raktı. Ve adama doğru dönerek ona baktı da :

— Allah'ım! Beni bunun gibi yapma! dedi. Sonra memesine dönerek emmeye başladı.

Ebû Hüreyre : Ben Resûlüllâh (Sallaîlahü Aleyhi ve Seliem) 'in şehadet parmağı ağzında ve onu emmeye başlayarak çocuğun nasıl emdiğini an-latmasını hâlâ görür gibiyim, demiş.

Buyurmuşlar ki: (Sonra) Oradan bir câriye geçirdiler. Sahipleri onu dövüyor ve : Sen zina ettin! Çaldın! diyorlardı. Câriye ise :

— Bana Allah yeter! O ne güzel vekildir, diyordu. Çocuğun annesi : Allah'ım! Oğlumu bu câriye gibi yapma! diye duâ ettî. Çocuk hemen em-meyi bıraktı ve cariyeye bakarak :

— Allah'ım! Beni bu câriye gibi yap! dedi.

Artık burada konuşmaya başladılar. Anne dedi ki :

— Boğazı tıkanası! Güzel kıyafeti! bir adam geçti. Ben : Allah'ım! Oğlumu bunun gibi yap! dedim. Sen : Allah'ım! Beni bunun gibi yapma! dedin. Bu cariyeyi döverek ve : Sen zina ettin! Çaldın! diyerek yanımızdan geçirdiler. Ben : Allah'ün! Oğlumu bunun gibi yapma! diye duâ ettim. Sen : Allah'ım! Beni bunun gibi yap! dedin.

Çocuk şu karşılığı verdi :

— O adam bir zâlim idi. Bundan dolayı : Allah'ım! Beni onun gibi yapma! dedim. Bu cariyeye ise : Sen zina ettin! diyorlar. Halbuki zina er-memiştir. Çalın! diyorlar. Halbuki çalmamıştır. Bu sebeple : Allah'ım! Beni bunun gibi yap! dedim.

Bu hadisi Buharî «Ehâdîsül-Enuiya» bahsinde lahric etmiştir.

Kurtutâî : «Beşikte konuşanların üçe inhisar ettirilmesinde na-zar ve teemmül vardır.» demişse de Aynî , Peygamber (Sallaîlahü Aleyhi ve SeUemi'in hadîsine karşı bu süzün edebe aykırı düştüğünü belb-lorek şunları söylemiştir: «İlesaiülfâh fSaUallahü Aleyhi ve Seliem) bunu be-şikte konuşanların üçten ziyâde olduğunu bilmezden önce söylemiştir. O kendisine gelen vahye istinad ederek üç kişinin beşikte konuştuğunu lıy-ber vermiştir. Yoksa beşikte konuşan çocukların sayısı yedidir.» Yûsuf (Aleyhisselam) 'a şâhidlik eden çocuk, Fir'avn'm ateşe atmak iste-diği kadının çocuğu, Yahya (Aleyhisselam) v.s. bunlar meyâmindadır.

Savmea ve Deyr : Şehirlerden uzakta hristiyan papazlarının ibâdet için çekildikleri manastır ve kiliselerdir.

Burada şöyle bir sual hatıra gelebilir. Namazda konuşmak namazı bozduğu halde Cüreyc neden namazda konuşmuştur?

Cevab: Hâdis e Benî İsrail zamanında geçmiştir. Onların şeriatında namazda konuşmak mubah idi. Nitekim İslâmiyetin ilk zaman-larında müslümanlara da mubahtı. Sonra bu hüküm neshedilmiştir. Maa-maiih Cüreyc 'in konuşmasını kelâmı nefsiye hamledenler de olmuş-tur. Yâni; hakîkaten konuşmuş değil, içinden geçirmiştir.

Görülüyor ki : Cüreyc iki şeyden birini tercih etmek mecbu-riyetinde kalmıştır. Yâ annesine cevap verecek, ya namazına devam ede-cektir. O namaza devamı tercih etmiş, fakat Allah Teâlâ annesinin duası-nı kabul buyurarak Cüreyc 'i bir fahişe ile karşı karşıya getirmiştir. Ulemâ diyorlar ki : «Bu hal Cüreyc'in annesine cevâb vermesinin daha doğru olduğuna delildir. Çünkü kıldığı namaz nafîle idi. Annesine itaat ederek cevap vermesi ise vâcîb idi. Anneye âsî olmak haramdır. Na-mazını hafif tutarak çabuk bitirmesi annesine cevap verdikten sonra tek-rar kılması da mümkündü. İhtimal ki, annesinin kendisini ibadethanesin-den ayrılıp dünyaya müteallik işlere davet edeceğinden çekinmiştir.»

Çocuğa : «Senin baban kimdir?» denilmesi iki vecîhle izah olunur :

1- İslâm dininde zinadan neseb sabit olmazsa da, ihtimal Benî İsrâîl'in şeriatında bu caizdi.

2- Burada zina eden kimseye mecazen baba denilmiştir. Çocuğun cariyeye bakarak: «Allahım! İfienî bunun gibi yap! demesi... Günahı ol-mayan bu câriye gibi, beni de günahlardan salim kıl.» manasınadır.

Bu Hadisden Çıkarılan Hükümler :

1- Anne-baba hakkı büyüktür. Annenin hakkı babaninkinden daha kuvvetli ve duası müstecabdır.

2- Yapılacak vazifeler birbirine zıt düştüğü vakit en mühim olanın-dan işe başlanır.

3- Allah Teâlâ musibetlerle imtihan ettiğı veli kullarına ekseriya

kurtuluş yolu halkeder.

4- Evliyanın kerameti haktır. Ehl-i sünnetin mezhebi budur. Dalâlet fırkalarından Mu'tezile keramete inanmazlar. Velinin istediğı zaman ke-ramet gösterip gösterememesi ulemâ arasında ihtilaflıdır.

5- Büyük günah işleyen kimse için hürmet yoktur.

3- Anne ve Babasına Yahut Onlardan Birine İhtiyarlığı Anında Yetişip de Cennete Giremeyen Kimsenin Zelil Olacağı Babı

9- (2551) Bize Şeybân b. Ferruh rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû Avâne, Süheyl'den, o da babasından, o da Ebû Hüreyre'den, o da Peygam-ber (SaHallahU Aleyhi ve Sellem)'den naklen rivayet etti:

«Burnu yere sürünsün! Sonra burnu yere sürünsün! Sonra burnu yere sürünsün!» buyurmuşlar.

— Kimin yâ Resûlallah? diye sorulmuş.

«İhtiyarlığı anında annesi ile babasından birine yahut her ikisine yetişip de, onlar sebebiyle cennete giremeyenini» buyurmuşlar.

10- (...) Bize Züheyr b. Harb rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Cerîr, Süheyl'den, o da babasından, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti. (Şöyle demiş) Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):

«Burnu yere sürünsün! Sonra burnu yere sürünsün! Sonra burnu yere sürünsün!» buyurdular.

— Kimin yâ Kesûlallalı? denildi.

«ihtiyarlığı anında annesi ile babasından birine yahuî her ikisine ye-tişîp de, sonra cennete giremeyenini!» buyurdular.

(...) Bize Ebû Bekr b. Ebî Şeybe rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hâlid b. Mahled, Süleyman b. Bilâl'den naklen rivayet etti. (Demiş ki) : Bana Süheyl, babasından, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti. (Şöyle demiş) : Resûlullah (SaüallahÜ Aleyhi ve Sellem) üç defa:

«Burnu yere sürünsün!» buyurdular.

Sonra râvi yukarki hadîsin mislini rivayet etmiştir.

«Rağime enîfü» tâbiri asıl itibariyle burnu toprağa süründü mânâsı-na gelirse de, burada ondan murad zelil ve hakîr oldu, demektir. Bazıları kötü ve kepaze oldu mânâsına geldiğini söylemişlerdir. Hadîs-i şerif ana-ya, babaya itâata teşvik etmekte ve bunun sevabının büyük olduğunu bildirmektedir. Anneye, babaya bilhassa ihtiyarladıkları zaman nafaka-larını vermek ve hizmetlerinde bulunmak gibi itâatlar cennete girmeye sebepdir. Bu hususda kusur eden, o nimete nail olamayacaktır. İşte burnu yere sürünsün tâbirinin mânâsı budur.

4- Baba, Anne ve Benzerlerinin Dostlarına Sile Yapmanın Fazileti Babı

11- (2552) Bana Ebû't-Tahîr Ahmcd b. Amr b. Şerh rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdullah b. Vehh haber verdi. (Dedi ki) : Hana Saîd b. Ebî Eyyûb, Vclid b. EM'l-Velid'den, o da Abdullah b. Dinar'dan, o da Ab-dullah b. Ömer'den naklen haber verdi kî, Bedevilerden bir adam, kendi-sine Mekke yolunda rastlamış. Abdullah una sılâam vermiş ve kendisini binmekte olduğu bir eşeğe bindirmiş. Basında bulunan bir sarığı da ona vermiş, İbnü Dinar demiş ki: Biz kendisine :

— Allah hay fim versin! Bunlar bedevilerdir; tunlar aza da razı olur-lar, dedik. Bunun üzerine Abdullah sunu söyledi:

— Bunun bahası Ömer b. Hattab'm dostu idi. Hakikaten ben Resûlullah (Salîalluhü Aleyhi ve Sellem. 'i :

«Şüphesiz ki, iyiliğin en iyisi, evlâdın baba dostlarını siede bulunma-sıdır.» buyururken işittim.

12- (...) "Bana Ebû't-Tâhir rivayet etti. (Dodi ki) : Bize Abdullah b. Vehb haber verdi. (Dedi ki) : Bana îlayve b, Şureyh, İhnü'l-Hâd'dan, o da Abdullah b. Dinar'dan, o da Abdullah b. Ömer'den naklen haber verdi ki : Peygamber (Sallaühü Aleyhi ve Sellem):

«İyiliğin en iyisi, kişinin baba dostuna sslede bulunmasıdır.» buyurdular.

13- (...) Bize Hasen b. Ali El-Hulvânî rKâyet etti. (Dedi ki) : B.ze Y,'kub b ibrahim b. Sa'd rivayet etti. (Dedi ki) : Bize babamla Leys b SVd hep birden Yezid b. Abdillâh b. Usfime b. Hâd'dan, o da Abdullah b. Dinar'dan, o da İbni Ömer'den naklen rivayet etti ki, kendisinin Vır eşeği varmış. Mekke'ye çıktığında deveye binmekten bıktığı zaman onun üzerinde rahatlanırım*; Bir de başına sardığı sarığı varmış. Bir gün bu eşeğin üzerinde iken aniden yanından bir bedevi geçmiş. Abdullah (ona) :

— Sen filân oğlu filânın oğlu değil misin? diye sormuş. Bedevi :

— Evet! cevâbını vermiş. Abdullah hemen eşeği ona vermiş. Ve :

— Buna bin! demiş. Sarığı dahi vererek :

— Bunu basma sar! demiş. Bunun üzerine arkadaşlarından biri Ab-dullah'a :

— Allah sana mağfiret buyursun. Bu bedeviye üzerinde rahatlandığın bir eşek verdin. BİR de sarık verdin ki, onu kendi başına sarıyordun, demiş. Abdullah ;

— Ben Resûlullah (SaUatlahü Aleyhi ve Sellem) 'i:

«Kişinin babası öldükten sonra baba dosîlanna s:ilede bulunması, iyi-liğin en iyisindendir.» buyururken işittim. Bunun babası da Ömer'in dostu idi, demiş.

Bu hadîs-i şerif baba dostlarına şilede bulunmanın faziletine delildir.

Şilede bulunmaktan murad; onların ziyaretlerine gitmek, kendilerine ikram ve ihsanda bulunmak, gerekirse yardımlarına koşmaktır. Buna se-bep baba olduğu için, dostuna yapılan her nevi ihsan ve ikram babaya da yapılmış gibi olur. Annelerle dedelerin, hocaların, karı ve kocaların dostlarına yapılan ikram da aynı hükümdedir. Resûlullah (SaUaUahü Aleyhi ve Seliem)'in Hz. Hatice 'nin dostlarına yaptığı ikramı evvelce gör-müştük.

Hadîs-i şerif baba hakkının pek büyük olduğuna da işaret etmekte-dir. Çünkü babanın dostlarına yapılan ikram ve ihsan, iyiliğin en fazilet-lisi olunca bizzat babaya yapılan ikramın faziletini dille ta'rife imkân kalmaz.

5- İyilik ve Günahın Tefsiri Babı

14- (2553) Bana Muhammed b. Katim b. Meymûn rivayet etti. (Dedi ki) : Bize İbnii Mehdî, Muâviye b. Sâlih'den, o da Ahdurrahman b. Cü-beyr b. Nûfeyr'den, o da tabasından, o da Nevvâs b. Scm'ân El-Ensârî'den naklen rivayet etti. {Şöyle demiş} : Resûlullah (Sallailahü Aleyhi vt Sellem)'& iyilik ve günahı sordum da şöyle buyurdular :

«İyilik, ahlâkın güzelliğidir. Günah ise, kalbinde gıcık yapan ve başka-larının muttali olmasından hoşlanmadığın şeydir.»

15- (...) Bana Harun b. Saîd El-Eylî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdullah b. Vehb rivayet etti. (Dedi ki) : Bana Muâviye (yâni İbni Sa-lîh) Abdurrahman b. Cübeyr b. Nüfeyr'den, o da babasından, o da Nev-vâs b. Sem'an'dan naklen rivayet etti. (Şöyle demiş) : Uesûlullah (Sallailahü Aleyhi ve Sellem)'e birlikte Medine'de bir sene kaldım. Suâl sormaktan başka beni hicretten men eden bir şey yoktu. Bizden bîrimiz hicret etti mi,' Resûlullah (Sallailahü Aleyhi ve SeHem)'c bir şey sormazdı. Ben kendi-sine iyilik ve günahı sordum. Bunun üzerine Resûlullah (Sallailahü Aleyhi ve Sellem);

«iyilik, ahlâk güzelliğidir. Günah ise, kalbinde gıcık yapan ve başka-larının muttali olmasını istemediğin şeydir.» buyurdular.

Hadîsin metnindeki ensârî tâbiri hakkında Ebû Ali E1 -Ceyyânî : «Bu vehmdir. Doğrusu Kîlâb'î olacaktır. Çünkü Nevvâz meşhur bir Kîlâbîdir.» demiştir. Kaadî İyâz ile Ma'zirî dahi onun Kîlâbî adıyla meşhur olduğunu söylemiş-lerdir. İhtimal ensârın müttefiki imişdir.

Ulemânın beyânına göre birr : Sile, lütuf, iyilik, güzel geçinmek ve tâat mânâlarına gelir. Hadisdeki «Ahlâk güzelliği» ifadesi bu mânâların hepsine şâmilidir.

Kalbde gıcık yapmaktan murad; şüphe hâsıl etmek ve günah olaca-ğına korku vermektir. Kaadî İyâz ile başkalarına göre «Suâl sor-maktan başka, beni hicretten inen eden bir şey yoktu.» cümlesinden mu-rad Medîne'de ziyaretçi gibi kalmasıdır. Oraya hicretine mâni olan şey Peygamber (Sallailahü Aleyhi ve Sellem) 'e din hususunda suâl sormak-tır. Çünkü Resûlullah (Sallailahü Aleyhi ve Sellem) ziyaretçilerin suâl sorma-sına müsaade eder, muhacirlere etmezdi. Muhacirler gelen ziyaretçilerin suâl sormalarından memnun kalırlardı. Çünkü kendileri de bundan isti-fâde ederlerdi. Bu husûsda bedevi vesâir ziyaretçiler ma'zur görölürlerdi.

6- Sile-i Rahmin Lüzumu, Kati Rahimin Haram Kılınması Babı

16- (2554) Bize Kuteybe b. Saîd b. Cemil b. Tarif b. Abdillâh Es-Sekafî ile Muhammd b. Ahbâd rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Katim (bu zât İbni İsmail'dir), Muâviye'den rivayet etti. Bu zât Benî Hâşim'ini azatlısı İbnü Ebî Müzerri'dir. (Demiş ki) : Bana amcam Ebû'l-Hubab Saîd b. Yesâr, Ebû Hüreyre'den rivayet etti. (Şöyle demiş) : Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) buyurdular ki:

«Şüphesiz Allah mahlûkatı yaratmıştır. Onlardan fariğ olduğu vakit rahm ayağa kalkmış : Bu, kat'edilmekîen sığınanın makamıdır, demiş. Te-âlâ Hazretleri : Evet! Sana sile yapana, benim sile yapmama; senden alâ-kayı kesene, benim de alâkayı kesmeme razı değil misîn? buyurmuş. Rahm : Evet, razıyım, demiş. Teâîu Hazretleri de : Bu sana verilmiştir.» buyur-muştur.

Bundan sonra Resûlullah (Sallailahü Aleyhi ve Sellem):

«İsterseniz : (Siz döner de yeryüzünde fesad çıkarır ve akrabalık alâ kasını keser misiniz? Bunlar öyle kimselerdir ki, Allah kendilerine iânet i etmiş; kulaklarını sağır, gözlerini kor eylemiştir. Acaba bunlar Kur'âtı'ı te-! debbür mü eimiyorlar. Yoksa kaîblerin üzerinde kilitleri mi var!} [1] âyet-i karîme'sini oküyüverin!» buyurdular.

Bu hadisi Buhârî «Tevhîd», «Edeb» ve «Tefsir» bahislerinde; Mesâî «Tefsîr»de muhtelif râvilerden tahrir etmişlerdir;

Kaadi İyâz diyor ki : «Sile yapılan, kendisinden alâka kesilen ve iyilik edilen rahim ancak ve ancak mânâlardan bir mânâdır; cisim de-ğildir. O hısımlık ve nesebten ibaret olup, bunları ana rahmi bir araya toplar ve birbirlerine eklenirler. İşte bu eklenmeye rahim denilmiştir. Rahimden ayağa kalkmak ve konuşmak beklenemez. Binâenaleyh burada onun ayağa kalkması ve Arş'a asılması, Arapların âdetine göre bir darb-ı mesel ve güzel bir istiare olur. Maksud : Sılâ-i rahim yapanların şanını ve faziletini yükseltmek, yapmayıp alâkayı kesenlerin bu isyanları se-bebi ile işledikleri günahın büyük olduğunu anlatmaktır. Bundan dolayıdır ki, isyana «kesmek» denilmiştir. Sanki bu isyan, ekleyen vasıtayı kes-miştir.»

Silenin hakikati : Atıyye, şefkat ve merhamet mânâlarına gelir, ki Allah'ın kullarına bir lütf-u ihsanı ve bir rahmetidir. Daha açık tâbirle sılâ-i rahim: Akrabayı ziyaret ederek hallerini sormak, gerekirse yar-dımlarına koşmak, uzakta iseler mektuplaşmak, selâm göndermek sureti ile aradaki manevî bağın kopmamasına dikkat etmektir. Bağın kopmasına «kat-i rahim» denir ki, büyük günahdır. Mamafih sılâ-i rahimin dereceleri vardır. En yüksek derecesi farzdır, bunu terk eden günahkâr oîur. En aşağı derecesi de selâmı-kelâmı kesmektir. Silenin kimlere farz olduğu ulemâ arasında ihtilâflıdır. Bâzıları biri erkek, diğeri kadın olsa birbir-lerine nikâh düşmeyecek derecede yakın akrabaya farz olduğunu söyle-nmişlerdir. Bu takdirde amca oğulları ile dayı oğullarına larz değildir. Bir takımlarına göre miras babında zevil erhâm denilen bütün akrabaya farz-dır. Nevevi bu ikinci kavlin daha doğru olduğunu söylüyor.

Hadjsde zikri geçen âyet-i kerime Benî Ümeyye ile Benî Hâşim kabileleri hakkında nazil olmuştur.

17- (2555) Bize Ebû Bekr b. Ebî Şeybe ile Züheyr b. Harb rivayet ettiler. Lâfız Ebû Bekr'indir. (Dediler ki) : Bize Vekî', Muâviye b. Ebî Müzerri'den, o da Yezid b. Rûmân'dan, o da Urve'den, o da Âişe'den naklen rivayet etti. (Şöyle demiş) : Resûlullah (Sallallâhü Aleyhi ve Sellem):

«Rahim Arş'a asılıdır. Beni sile edeni, Allah sile eylesin! Beni (mle alâ-kayı) keseni Allah da kat' etsin! der.» buyurdular.

18- (2556) Bana Züheyr b. Harb ile İbnü Ebî Ömer rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Süfyân, Zührî'den, o da Muhammed b. Cübeyr b. Mut'im'den, o da babasından, o da Peygamber (Sallallâhü Aleyhi ve Sellem)'den naklen rivayet etti:

«Sılayı terk eden cennete giremez!» buyurmuşlar.

İbnü Ebî Ömer şunu söyledi: «Süfyân : Sıla-i rabimi terkedeni kas-dediyor; dedi.»

19- (...) Bana Abdullah b. Muhammed b. Esmâ' Ed-Dubâî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Cüveyriye, Mâlik'den, o da Zührî'den naklen riva-yet etti. Ona da Muhammed b. Cübeyr b. Mut'ını haber vermiş. Ona da babası haber vermiş ki, Resûlullah (Sallâlahü Aleyhi ve Sellem):

«Sıla-i rahimi kesen cennete giremez!» buyurmuşlar.

(...) Bize Muhammed b. Râfî' ile Abd b. Humeyd, Abdürrazzâk'dan, o da Ma'mer'den, o da Zührî'den naklen bu isnâdla bu hadîsin mislini ri-vayet etmiş ve: «Resûlullah (Sallâlahü Aleyhi ve Sellem) Men dinledim.» demiştir.

Cübeyr b. Mut'im rivayetini Buhârî «Kitâbü'l- Edeb»'de; Ebû Dâvûd «Zekât» bahsinde; Tirmizî «Kitâ-bü'l-Birr»'de muhtelif râvilerden tahrîc etmişlerdir.

îmân bahsinde de görüldüğü vecihle bu gibi hadîsler iki suretle te1-vü olunurlar. Bunlardan biri: Hiç bir sebep ve şüphe yokken haram ol-duğunu bile bile kat'ı rahimi helâl i'tikad etmesidir. Böylesi kâfirdir; ebediyyen cehennemde kalacak, cennet yüzü görmeyecektir.

İkinci te'vîl: Cennete ilk girenlerle beraber giremez; cehennemde cezasına kadar azâb gördükten sonra girer. Çünkü sıla-i rahmi inkâr et-memiş; yalnız îcâbmı yapmamakla günahkâr olmuştur. îmânını kurtaran bir kimse er geç mutlaka cennete girecektir.

20- (2557) Bana Harmele b. Yahya Et-Tücîbî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize İbnü Vehb haber verdi. (Dedi ki) : Bana Yûnus, İbni ŞihâV-dan, o da Enes b. Mâlik'den naklen hafcer verdi. Enes şöyle demiş : Ben Resûlullah (Saîlâlahü Aleyhi ve Sellem)'i:

«Her kim rızkının bollaştırılmasını yahut ecelinin geciktirilmesini arzu ederse sıla-i rahimini yapıversin!» 1. uy ürürken işittim.

21- (...) Bana Abdülmeîik b. Şuayb b. Leys de rivayet etti. (Dedi ki) : Bana babam, dedemden rivayet etti. (Demiş ki) : Bana Ukayl b. Hâlid rivayet etti, (Dedi ki) : İbnü Şihâb şunu söyledi : Bana Enes b. Mâlik haher verdi ki, Resûlüllah {Sallallahü Aleyhi ve Sellem) :

«Her kim rızkının boilaştinlmasmı ve ecelinin geciktirilmesini arzu eder-se islam rahimini yapıversin!» buyurmuşlar.

Bu hadîsi Buharı «Kitâbü'l~Büyû»'da; Ebû Dâvûd «Ze-kât» bahsinde; Nesâî «Tefsîr»'de muhtelif râvilerden tahrîc etûnişlerdir.

Hadîs-i şerif sıla-i rahimin rızkı arttıracağına, eceli geciktireceğine delâlet etmektedir. Burada hemen meşhur sual karşımıza çıkar: Ecel-lerle rızıklar takdir edilmiştir. Onlar ne artar, ne eksilir. Cenâb-i Hak:

«Ecelleri geldiği vakit ne bir an geri bırakılırlar, ne de bir an evvele alınırlar!» buyurmuştur. Ulemâ bu suâle birkaç vecihle cevap vermiş-lerdir :

1- Ziyadeden murâd rızık bolluğu ve beden sağlamlığıdır. Araplar zenginliğe hayât, fakirliğe memat derler.

2- Ziyade ve te'hîr meleklerle nisbetledir ve Levh-i Mahfuz'da ya-zılıdır. Allah'ın ilmi başka, yazılan şey başkadır. Yazılan bazan bozula-bilir; fakat'ilmi asla değişmez. Bundan dolayıdır ki, Hz. Ömer: «Yâ Rab! Beni şakı yazdınsa sil!» dermiş. «Senin ilminde şakî isem değişmiştir.» demezmiş. Çünkü Allah'ın olacak bir şeyi bilmesi asla değişmez; bildiği şekilde olur.

3- Ziyâde ve te'hîr kullara nisbetle muallak olarak takdir buyurul-muş; ve sanki: «Filân süa-i rahim yaparsa altmış sene; yapmazsa elli se-ne yaşayacaktır.» denilmiş gibidir. Allah'a nisbetle muallak taraf yoktur.

4- Ecelin ziyadeliği ömrün bereketiyle ve sahibini hayırlı işlere mu-vaffak kılmakla olur. Bu suretle kısa ömürde, başkalarının uzun ömür-lerinde yapamadıkları hayırlı işleri yapar; onlardan çok yaşamış gibi olur. İmam Nevevî bu son kavli en sahîh bulmaktadır. Kaadi İyâz bazılarının : «Ziyadeden murâd: Öldükten sonra hayırla anılmak-tır.» dediklerini hikâye etmiştir. Fakat Nevevî: «Bu kaviil zayıf yahut bâtıldır!» demiştir.

22- (2558) Bana Muhammed b. Müsennâ iîe Muhammed b. Beşşâr rivayet ettiler. Lâfız İbnü Müsennâ'nmdır. (Dediler ki) : Bize Muhammed b. Ca'fer rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Şu'be rivayet etti. (Dedi ki) : Alâ' b. Abdirrahman'ı, babasından, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet eder-ken dinledim ki, bir adam :

— Yâ Resûlallah! Benim hısımlarım var! Ben onlara sıla yapıyorum; onlar benimle alâkayı kesiyorlar! Ben onlara iyilik ediyorum; onlar bana kötülük! Ben onlara yumuşak davranıyorum; onlar bana karşı cahillik ediyorlar! Demiş. Bunun üzerine :

«Eğer dediğin gibi isen, sanki onlara sıcak kül yediriyor gibisin! Sen bu minval üzere devam etikçe Allah ıas-afından onlara karşı: seninle daima bir yardımcı bulunacaktır!» buyurmuşlar.

Mell: Sıcak kül demektir. Zahir: Arka dayak, yardımcı mânâsına gelir.

Buradaki cahillikten murad : Kötü sözdür.

Hadîs-i şerif bir teşbihtir. Resûlüh (SalâUahü Aleyhi ve Selletn) bu zâtın örnek davranışı karşısında akrabasının gösterdikleri küstahlıktan dolayı başlarına gelecek elem ve ıztırâbı, sıcak kül yiyenin ıztırabına ben-zetmiştir. Yâni onunla akrabalık alâkasını kesip kendisine ezâ ettikleri için büyük vebal altında kalmışlardır.

Bâzılarına göre hadîsin mânâsı: «Sen onlara iyilik etmekle kendi-lerini tahkir ve rezil ediyorsun! Yaptıkları aşağılıktan sıcak kül yemiş gi-bi elem duyuyorlar!» demektir. Bir takımları da: «Bu hadîsten murad: (Senin yedirdiğin ni'metler, sıcak kül gibi onların mi'de ve bağırsaklarını yakacaktır!» demek olduğunu söylemişlerdir.

7- Birbirine Hasedlik Çekmenin, Düşmanlık Etmenin ve Sırt Çevirmenin Haram Kılınması Babı

23- (2559) Bana Yaliya b. Yahya rivayet elti. (Dedi ki) : Mâlik'e, İbnü Şihâb'dan dinlediğim, onun da Enes 1). Malik'den rivayet ettiği şu hadîsi okudum: Resûlüh (SalâUahü Aleyhi ve ScÜeni):

«Birbirinize buğz etmeyin! Birbirinize hasedük çekmeyin! Ve birbiri-nize sırt çevirmeyin! Ey Allah'ın kulları! Kardeş olun! Bir müslümana kar-deşini üç gecedan fazla terk etmesi helâl olamaz!» buyurdular.

(...) Bize Hâcib b. Velîd rivayet etti, (Dedi ki) : Bize Muhammed b. Harb rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Muhammed b. Velîd Ez-Zübeydî, Zührî'den rivayet etti. (Demiş ki) : Bana Enes b. Mâlik haber verdi ki, Resûlüh (SalâUahü Aleyhi ve Seüem) şöyle buyurmuşlar, H.

Bana bu hadîsi Harmele b. Yahya da rivayet etti. (Dedi ki) : Bana İbnü Vehb haber verdi. (Dedi ki) : Bana Yûnus, İfcnü Şihâb'dan, o da Enes'den, o da Peygamber (SalâUahü Aleyhi ve Sellem) 'den naklen Mâlik'in hadîsi gibi rivayette bulundu.

(...) Bize Züheyr b. Harb üe İbnü EM Ömer ve Anıru'n-Nâkid, hep birden İbnü Uyeyne'den, o da Zührî'den naklen bu isnâdla rivayette tu-lundular. İbnü Uyeyne : «Birbirinizle alâkayı kesmeyin!» cümlesini ziyâde etmiştir.

(...) Bize Ebû Kâmil rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Yezîd (yâni İbni Zürey') rivayet etti. II.

Bize Muhammed b. Râfi' ile Abd b. Humeyd de ikisi birden Abdür-razzâk'dan rivayet ettiler. Bu râvilerin hepsi Ma'mer'den, o da Zührî'den bu İsnadla rivayette bulunmuşlardır.

Yezîd'in Ma'mer'den rivayeti, Süfyân'ın Zührî'den rivayeti gihidir; dört hasleti birden zikreder. Abdürrazzâk'ın rivayetinde ise : «Birbirinize hasedlik çekmeyin! Birbirinizle alâkayı kesmeyin! Ve birMrinze sırt çe-virmeyin!» şeklindedir.

24- (...) Bize Muhammed b. Müsennâ da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû Dâvûd rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Şu'be, Katâde'den, o da Enes'den naklen rivayet etti ki, Peygamber (SalâUahü Aleyhi ve Sellem) :

«Birbirinize hasedlik çekmeyin! Birbirinize buğz etmeyin. Ve birbiri-ri'izle alâkayı kesmeyin! Kardeş olun ey Allah'ın kulları!» buyurmuşlar.

(...) Bu hadîsi bana Aliy b. Nasr El-Cehdamî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Vehb b. Cerîr rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Şu'be, bu isnâdla bu ha-dîsin mislim rivayet etti. Ve: «Allah'ın size emrettiği gibi- ifadesini de ziyâde eyledi.

Bu hadîsi Buhârî «KitâbüTI-EdeWin bir iki yerinde Ebû Hüreyre ve Enes Radîyailahu anh) 'dan tahrîc etmiştir. ! Hased: Bir ni'metin dîn kardeşinden alınıp kendisine verilmesini is-temektir, ki pek çirkin bir şeydir. : Buğz : Sevginin zıddıdır.

Tedâbü: Birbirlerine S'rt çevirmek demektir. Kaadî İyâz'a göre bundan murad : Birbirinize düşmanlık etmeyin! demektir. «Birbiri-nizi terk etmeyin!» mânâsına geldiğini söyleyenler de vardır.

Taberânî diyor ki: «Bu gibi şeyler kazanmakla elde edilmez. Binâenaleyh onları teklif de doğru değildir. Buradaki nehiy onların se-beplerine hamledilir. Yâni buğzu, hasedliğı ve kûşüşmeyi îcabeden işleri yapmayın! demektir.»

Zührî'nin rivâyetindeki dört hasletten murad: Buğzetmemek, ha-sedlik çekmemek, birbirine sırt çevirmemek ve kardeş olmaktır. Şafîî'ler'e göre bu hadîs bir müslümanın dîn kardeşi ile üç günden fazla dar-gın kalmasının haram; üç gün dargınlığının ise mubah olduğuna delildir. Üç günden fazla süren dargınlığının haram olduğuna nassı ile, üç günlük dar-gınlığının mubah olduğuna ise mefhûm-ı muhalifi ile delâlet etmektedir. Üç günlük dargınlığının affedilmesi, insanın yaradılışında gadab ve kötü huyluluk bulunduğuandır.

Hanefîler'e göre mefhum-ı muhalefet sahih delîl değildir. On-larca üç günden fazla dargınlıgm haram olduğunu beyân, üç gün dargın durmanın helâl olmasını iktizâ etmez.

Bâzıları bu dargınlığının dünyaya aid bir iş için üç gün olduğunu, âhi-ret için olursa üç günden fazla dargın durmanın meşru' kılındığını söyle-miş; Peygamber (Sallallahii Aleyhi ve SeUem) 'in Tebûk gazasına iştirak etmeyen üç kişi ile elli gün konuşmadığını, ashabına da onlarla konuş-mamalarını emrettiğini buna misal göstermişlerdir. Bilâhare bu zevatın tevbeleri kabul buyurulduğuna dair âyet inmiş ve müslümanlar kendileri ile konuşmaya başlamışlardır.

Dargınlığının sırf bir selâmla sona erip ermiyeceğı ulemâ arasında ih-tilaflıdır. Cumhura göre mücerred bir selâm vermek veya almakla dar-gınlık sona erer. Bu rivayette İmam Mâlik'in kavli de budur. İmam Ahmed'e göre dostluk eski haline dönmedikçe dargınlık geç-miş sayılmaz. Mâlikiler 'den İbni Kaasim'in kavli de budur.

8- Şer'i Bir Özür Yokken Üç Gecedan Fazla Dargınlığının Haram Kılınması Babı

25- (2560) B,ize Yahya h. Yahya rivayet etti. (Dedi ki) : Mâlik'e, İbnî Şîhâb'dan dinlediğim, onun da Ata' b. Yezîd El-İ'eyis'den, onun da Ebû Eyyûb El-Ensârî'den naklen rivayet ettiği şu hadîsi okudum : Resûlül-lah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):

«Bir müslümana kardeşini üç gecedan fazla terk etmesi helâl değildir. Birbirlerine karşı gelirler; o yüz çevirir; bu da yüz çevirir. Bunların hayır-lısı, baştan selâm verendir.» buyurdular.

(...) Bize Kuteyhe b. Saîd ile Ebû Bekir b. Ehî Şeyle ve Züheyr b. Harb rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Süfyân rivayet etti. H.

Bana Harmele b. Yahya da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize tbnü Vehb haber verdi. (Dedi ki) : Bana Yûnus haber verdi. H.

Bize Hâcib b. Velîd dahî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Muhammed karb, Zübeydî'den rivayet etti. H.

Bize İshâk b. İbrahim El-Hanzalî ile Muhammed b. Râfi' ve Abd b. Jrmeyd, Abdürrazzâk'dan, o da Ma'mer'den naklen rivayet ettiler. Bun-,]'în hepsi Zührî'den Mâlik'in isnadı ile onun hadîsi gibi rivayette bu-rirnuşlardır. Yalnız : «O yüz çevirir; bu da yüz çevirir.» cümlesi müs-ihâî Çünkü bu râvilerin Mâlik'den mâda hepsi hadîslerinde : «O yan |cfter; bu da yan döner.» demişlerdir.

26- (2561) Bize Muhammed b. RâfV rivayet etti. (Dedi ki) : Bize jammed b. Ebî Füdeyk rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Dahhâk (Bu zât 'önü Osman'dır) Nâfi'den, o da Abdullah b. Ömer'den naklen haber verdi

Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):

«Mü'mine, kardeşini üç günden fazla terk etmesi helâl değildir.» İyurmuşlar.

27- (2562) Bize Kuteybe b. Saîd rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ab İîlazîz (yâni İbnü Muhammed) Alâ'dan, o da babasından, o da Ebû Hü:-:eVre'den naklen rivayet etti ki, Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):

«Uç geceden fazla terk etmek yoktur.» buyurmuşlar.

Ebû Eyyûb hadîsini Buharî «Kitâbü'l-Edeb» ve «Kitâ-tlu'l-Istîzan»'da; Ebû Dâvud «Kitâbu'l-Istîzan»'da; Tirmizî «Kitâbu'l-Birr»'de muhtelif râvilerden tahrir etmişlerdir. Hüküm itibariyle Hadîs-i şerif bundan önceki rivayetler gibidir, mam Şafiî, İmam Mâlik ve diğer bir takım ulemâ selâ-n dargınlığa son verdiğine bununla istidlal etmişlerdir. Mektubla veya Slâm göndermekle dargınlığın sona erip ermeyeceği hususunda iki kavil vardır. Birinci kavle göre sona ermez; çünkü konuşmamalardır. Esah olan ikinci kavle göre ise selâm göndermekle dargınlık ortadan kalkar.

«Kâfirler imanla muhababdır; namaz, oruç gibi fer'i amellere muha-tjab değildir.» diyen Hanefiler bu hadîsle istidlal etmişlerdir.

Şafiîler'e göre küffâr hem iman, hem de amellerle muhababdırlar. Onlarca bu hadîsdeki müslüman kaydışeriatın teklifini müslüman kabul ettiği içindir.

Hadis-i şerif dargınlardan ilk söze başlayanın daha hayırlı olduğuna delildir. Çünkü selâm vermek veya hal-hatır sormak gibi sözlerle ilk ko-nuşan taraf hayr işlemiş, karşıdakini de hayr işlemeye yâni cevap ver-meye teşvik etmiş olur.

9- Sü-i Zan, Tecessüs, Münafese, Müşteri Kızıştırma ve Benzerlerinin Haram Kılınması Babı

28- (2563) Bize Yahya b. Yahya rivayet etti. (Dedi ki) : Mâlik'c, Ebû'z-Zinâd'dan dinlediğim, onun da A'rac'dan, onun da Ebû Hüreyre'-den naklen rivayet ettiği şu hadîsi okudum: Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):

«Zandan sakının! Çünkü zan sözün en yalanıdır. Başkalarının konuş-tuğunu dinlemeyin! Tecessüs ve münâfese yapmayın! Birbirinize hasedlik çekmeyin! Birbirinize buğz etmeyin! Birbirinize sırt çevirmeyin! Kardeş olun ey Allah'ın kulları!» buyurdular.

29- (...) Bize Kuteybe b. Saîd rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdül-âzîz (yâni İbni Muhammed) Alâ'dan, o da babasından, o da Ebû Hüreyre'-den naklen rivayet etti ki, Ucsulullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) t

«Hezeyan konuşmayın! Birbirinize sırt çevirmeyin! Başkalarının konuş-tuğunu dinlemeyin! Biriniz diğerinin satışı üzerine satış yapmasın! Kardeş olun ey Allah'ın kulları!» buyurmuşlar.

30- (...) Bize İshâk b. İbrahim rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Cerîr, Â'meş'den, o da Ebû Sâlih'den, o da Ebû Hüreyre'den naklen haber verdi. şöyle demiş) : Resûlühâ (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) :

«Birbirinize hasedlik çekmeyin! Birbirinize buğz etmeyin! Tecessüsde bulunmayın! Başkalarının konuştuğunu dinlemeyin! Müşteri kızıştırması da yapmayın! Kardeş olun ey Allah'ın kulları!» buyurdular.

(...) Bize Hasen b. Aliy El-Hulvânî ile Aliy b. Nasr El-Cehdamî ri-vayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Vehb b. Cerîr rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Şu'be, Â'meş'den bu isnâdla :

«Birbirinizle şileyi kesmeyin! Birbirinize sırt çevirmeyin! Birbirinize buğz etmeyin! Birbirinize hasediik çekmeyin! Allah'ın size emrettiği gibi kardeş olun!» şeklinde rivayette bulundu.

31- (...) Bana Ahmed b. Saîd Ed-Dârimî de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Habbân rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Vüheyb rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Süheyl, babasından, o da Ebû Hüreyre'den, o da Peygamber (Sallallahti Aleyhi ve Sellem)'den naklen rivayet etti:

«Birbirinize buğz etmeyin! Birbirinize sırt çevirmeyin! Birbirinize mü-nâfese yapmayın! Kardeş olun ey Allah'ın kulları!» buyurmuşlar.

Bu hadîsi Buharı «Kitâbu'l-Edeb»'de tahrîc etmiştir. Buradaki zandan murad başkalarına sû-i zanda bulunmaktır. Hattabî diyor ki : «Sû-i zan hatırdan gelip geçen şeyler değil, zannı hakikat kabul edip tasdikde bulunmaktır. Zira hatırdan gelip geçen şeyle-rin önünü almak elde değildir.

Kaadî İyâz, Süfyân'mşu sözünü nakleder : «Kulu gü-naha sokan zan, kabul edip konuştuğu zandır. Hatırından geçeni soyle-mezse günaha girmez.» Bu hususta evvelce izahat vermiştik.

Tecessüs : Casusluk etmek, başkalarının gizli şeylerini araştırmaktır. Bu kelime ekseriyetle şer hususunda kullanılır. Gizli şerrin sahibine ca-sus derler. Nitekim hayrı gizleyene de namus denilir.

Tahassüs: Başkalarının sözünü dinlemektir. Bazıları; tecessüs bir sır-rı başkası için dinlemektir; tahassüs ise kendisi için dinlemektir, demiş. Bir takımları her ikisinin aynı mânâya geldiğini ve ikisinin de bilinmeyen hal ve haberleri Öğrenmek istemek mânâsına geldiğini söylemişlerdir.

Tenâfüs ve münafese; bir şeyin yalnız kendisinde olmasını istemektir.

Hücr: Çirkin söz mânâsına gelir.

Müşteri kızıştırmak, başkalarının pazarlığı üzerine pazarlık yapmak meseleleri aîş-veriş bahsinde görülmüştü.

Sû-i zan; tecessüs hasedlik ve emsali şeyler Kur'ân âyetleriyle de haram kılınmışlardır.

Sû-i zannın mukabili hüsn-ü zan'dır Sısn-ü zan yâni bir kimsenin hal-ü tavrını iyiye yorarak ondan hayır beklemek müslümana yaraşan bir harekettir. Hüsn-ü zan'nın vâcib olduğu ^«rler bile vardır. Meselâ; Teâlâ Hazretleri hakkında hüsn-ü zan'da bulunmak vâcibdir.

10- Müslümana Zulüm ve Tahkir Terzil Etmenin, Kanının, İrzinin ve Malının Haram Kılınması Babı

32- (2564) Bize Abdullah b. Mesîeme b. Ka'neb rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Dâvud (yâni İbni Kays) Âmir b. Küreyz'in azatlısı Ebû Saîcden, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti. (Şöyle demiş) : Kcsûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Seîlem):

|«Birbirinize hasedlik çekmeyin! Müşteri kızıştırmayın! Birbirinize buğz-etmeyin! Birbirinize sırt çevirmeyin! Biriniz diğerinin pazarlığı üzerine satış yapmasın! Kardeş olun ey Allah'ın kulları! Müslüman müslümamn karde-şidir. Ona zulmetmez; onu yardımsız bırakmaz; onu tahkir etmez. —Uç defa kalbine işaret ederek—Takva şuradadır. Kişiye kötülük namına müs-lüman kardeşini tahkir etmesi kâfidir. Müslümamn her şeyi, kanı, malı ve İrzı müslümana haramdır.» buyurdular.

33- (...) Bana Ebû't-Tâhir Ahmed b. Anır b. Şerh rivayet etti. (Dedi d) : Bize İbni Vehb Üsâme'den (bu zat İbnü Zeyd'dir) rivayet etti. O da Abdullah b. Amir b. Küreyz'in azatlısı Ebû Saîd'i şöyle derken işitmiş : Ben Ebû Hüreyre'yi şunu söylerken dinledim: Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Seilem) buyurdular kî...

, Kavi Davud'un hadîsi gibi nakletmiş, biraz ziyâde ve noksan yapmış-tır. Yaptığı ziyâdeden biri şudur :

«Şüphesiz ki, Allah sizin bedenlerinize ve suretlerinize bakmaz, lâkin kalblerinize bakar.» Ve parmaklarıyla göğsüne işaret etmiştir.

34- (...) Bize Amru'n-Nâkîd rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Kesîr b. Hişâm rivayet etti, (Dedi ki) : Rize Ca'fer b. Burkan, Yezîd b. Esam'dan, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti. (Şöyle demiş) : Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Seilem):

«Şüphesiz ki, Allah sizin suretlerinize ve mallarınıza bakmaz; lâkin kalblerinize ve amellerinize bakar.buyurdular.

Müslümamn müslümanla kardeş olduğunu evvelce izah etmiştik,

Hazl: Yardımsız bırakmak, rezil etmek mânâlarına gelir. Burada maksad dinde olduğu halde, bir müslüman din kardeşini zâlîme karşı mü-dafaadan ve ona yardımdan geri kalmaz, demektir.

«Takva şuradadır...» sözünden murad : Zahirî amellerle takva hâsıl olmaz. Takva ancak kalbde yer eden Allah'ın azameti Allah korkusu ve murakabesi ile olur, demektir. Allah'ın bakması müzacet ve muhasebe-sinden kinayedir. Bu muhasebe zahire bakarak değil, kalbdeki inanca gö-redir. Nevevî : «Allah'ın bakması her şeyi ihatalı bir şekilde gör-mesidir.» diyor. Ulemâdan bâzıları bu hadîsle istidlal ederek : «Akıl baş-ta değil, kalbdedir.» demişlerdir. Bu mes'ele : «Dikkat edin ki, cesedde bir parça et vardır...» hadîsinde izah edilmişti.

Hadîs-i şerif bir müslümanın din kardeşini tahkir, rezil rüsvay et-mesinin ve müslümanın müslümana canının, ırzının, malının haram oldu-ğuna delildir.

11- Düşmanlığın ve Birbirini Terketmenin Nehyi Babı

35- (2565) Bize Kuteybe b. Saîd, Mâlik b. Enes'den, ona okunanlar meyanından Süheyl'den, o da babasından, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti ki, Resûlüllalî (Sallallahü Aleyhi ve Seilem) şöyle buyurmuşlar:

«Cennet kapıları pazartesi ve perşembe günleri açılır. Ve Allah'a hiç bir şeyi şerik koşmayan her kula (günahları) mağfiret buyrulur. Yalnız din kardeşi ile aralarında düşmanlık bulunan kimse müstesna! (Onlar hak-kında) şu iki kişiye barışmcaya kadar mühlet verin! Şu iki kişiye barışın-caya kadar mühlet verin! Şu iki kişiye barışmcaya kadar mühlet verin! denilir.»

(...) Bana bu hadîsi Züheyr b. Harb rivayet etti. (Dedi ki) : Bize

Bile KuteSt b." Saîd ile Ahmed b. Abdeted Dabbî de Abdü'l-Aziz Ed Derâverdî'den rivayet ettiler. Her iki râvi Süheyl'den o da babasm-dan naklen Mâlik'in isnad.yle onun hadîsi gibi rivayette bulunmuşlar*, ya"nu Derâverdî'nin hadîsinde ibni Abde'nin rivayetinden olmak üzere: ^III,, hırbirini terk eden iki kîŞi.... denümi, K.Ueybe ,se : -Y.In» b.r- birlerine çirkin söx söyleyen iki kişi müstesna!» dem.şt.r.

36- (...) Bize İbni Ebî Ömer rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Süfyân, Müslim b. Ebî Meryem'den, o da Ebû Sâlih'den naklen rivayet etti. Ebû Salih, Ebû HÜreyre'yi bir defa mertu olarak şunu söylerken işitmiş :

«Ameller her perşembe ve pazartesi günleri Allah'a arz olunur. Ve o gün Allah (Azzeve Celle) Allah'a hiç bir şeyi şerik koşmayan herkesi af buyurur. Yalnız din kardeşi ile aralarında düşmanlık bulunan kimse müs-tesna! (Bunlar hakkında) Bu iki kişiye barışincaya kadar mühlet varin! Bu iki kişiye barışincaya kadar mühlet verin! denilir.»

(...) Bize Ebû't-Tâhir ile Amr b. Sevvâd rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize tbnü Vehb haber verdi. (Dedi ki) : Bize Mâlik b. Enes, Müslim b. Ebî Meryem'den, o da Ebû Sâlih'den, o da Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellemi'den naklen haber verdi. Şöyle buyurmuşlar :

«İnsanların amelleri pazartesi ve perşembe günleri olmak üzere her hafta iki defa arz olunur ve her mü'mîn kula mağfiret buyrulur. Yalnız dîn kardeşi ile aralarında düşmanlık bulunan kul müstesna! (Onlar hakkında) Bu iki kişiyi (barışa) dönünceye kadar bırakın! Yahut mühlet verin! denilir.» bulunmak ve Allah'ın onu kendi muhafaza ve himayesine almasıdır, (Sul-tan yeryüzünde Allah'ın gölgesidir) sözü bundan alınmıştır.» diyor. Bu-radaki gölge rahat ve nimetten ibarettir, diyenler.de vardır.

Gölgenin Allah'a izafe edilmesi teşrif içindir. Çünkü bütün gölgeleri halkeden Allah'dır.

12- Allah İçin Sevmenin Fazileti Hakkında Bir Bab

38- (2567) Bana Abdü'l-A'lâ b. Hammad rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hammad b. Seleme Sâbit'ten, o da Ebû Râfi'den, o da Ebû Hüreyre'-den, o da Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'den naklen rivayet etti ki:

«Bir adam başka bir köydeki kardeşini ziyaret etmiş. Bunun üzerine Allah onun için yoluna bir gözcü melek oturtmuş. Adam meleğin yanına gelince (ona) :

— Nereye gitmek istiyorsun? diye sormuş. Adam :

— Şu köydeki kardeşime gitmek istiyorum! cevâbını vermiş. Melek :

— Onun üzerinde ıslâhına çalıştığın bir nimetin var mı? diye sormuş. Adam :

— Hayır! Şu kadar var ki, ben onu Allah (Azze ve Celle) için sevdim, cevabını vermiş. Melek :

— O halde ben senin o kardeşini Allah için sevdiğin gibi, Allah da seni sevdiğini bildirmek üzere Allah'ın sana gönderdiği elçiyim.» demiş.

(...) Şeyh Ebû Ahmed demiş ki: Bana Ebû Bekr Muhammed b. Zen-cûyete'l-Kuşeyrî haber verdi, (Dedi ki) : Bize Abdü'l-A'lâ b. /Hammad ri-vayet etti. (Dedi ki) : Bize Hammad b. Seleme bu isnadla bu hadîsin ben-zerini rivayet etti.

Medrace: Yol demektir. Ulemânın beyânlarına göre Allah'ın kulunu sevmesinden murad; ona rahmet etmesi, ondan razı olması ve ona hayrı irâde buyurmasıdır. Kullar hakkında muhabbet kalbin meylidir. Fakat Teâlâ Hazretleri bundan münezzehdir.

Bu Hadisden Çıkarılan Hükümler:

1- Hadis-i şerif Allah için birbirini sevmenin faziletine ve bu mu-habbetin Allah'ın kulunu sevmesine sebep olacağına delildir.

2- Sulehâyı ve dostları ziyaret müstehabdır.

3- İnsanlar bazen melekleri görebilirler.

13- Hasta Dolaşmanın Fazileti Babı

39- (2568) Bize Saîd b. Mensur ile Ebû'r-Rabi'a Zehrânî rivayet et-tiler. (Dediler ki) : Bize Hammad (yâni İbni Zeyd) Eyyûb'dan, o da Ebû Kılâbe'den, o da Ebû Esmâ'dan, o da Sevtan'dan naklen rivayet etti. Ebû'r-Râbi': Onu Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'e ref etti, dedi. Saîd'in hadîsinde ise: (Dedi ki) : Resûlüllah (Sallallahli Aleyhi ve Sellem) :

«Hastayı dolaşan, geri donünceye kadar cennetin hurmalık yolunda-dır.» buyurdular, denilmiştir.

40- (...) Bize Yahya b. Yahya Et-Temîmî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hüseyim Hâlid'den, o da Ebû Kılâbe'den, o da Ebû Esmâ'dan, o da Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)Yin azatlısı Sevban'dan naklen haber verdi. Sevhan şöyle-demiş: Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):

«Her kim bir hastayı dolaşırsa, dönünceye kadar cennetin hurmala-rındadır.» buyurdular.

41- (...) Bize Yahya b. Habib El-Hârisî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Yezid b. Zürey' rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hâlid, Ebû Kilâbe'den, o da Ebû Esmâ' Er-Rahabî'den, o da Sevban'dan, o da Peygamber Sallallah'u Aleyhi ve Sellem)'den naklen rivayet etti. (Şöyle buyurmuşlar) :

«Gerçekten müslüman kardeşi müslüman dolaştığı vakit, dönünceye kadar cennetin hurmalarındadır.»

-Bize Ebû Bekr b. Ebî Şeybe ile Züheyr b. Harb hep birden Yezid'ded rivayet ettiler. Lâfız Züheyr'indir. (Dediler ki) : Bize Yezid b. Hârûn rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Âsim El-Ahvel, Abdullah b. Zeyd'den (bu zat Ebû Kilâbe'dir), o da Ebû'l-Eş'as Es-San'ânî'den, o da Ebû Esmâ Er-Rahabî'den, o da Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)"m azatlısı Sev-ban'dan, o da Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Selletn)den naklen haber ver-di. (Şöyle buyurmuşlar) :

«Bir kimse bir hastayı dolaşırsa, cennetin hurfesinde olur.» — Yâ Resûlallah! Cennetin hurfesi nedir? diye sorulmuş. «Onun devşirilmiş yemişidir.» buyurmuşlar.

(...) Bana Süveyd b. Saîd rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Mervân b. Muâviye, Âsim El-Ahvel'den bu isnadla rivayette tulündü.

Mahrafe,: İki sıra hurma arasındaki yoldur. O yoldan yürüyen hangi sıradan dilerse hurma toplayabilir. Bâzıları mahrefenin sadece yol demek olduğunu söylemişlerdir. Kaadî İyâz: «Mahrefe, içinde devşiri-lecek yemiş bulunan bahçedir» demiştir.

Hadîsten murâd : Hasta bir müslüman dolaşmaya giden, onun yanın-dan dönünceye kadar içinden yemiş topladığı bir bahçe gibidir, demektir. Yâni; hasta dolaşmaya giden kimsenin kazandığı sevab, yemiş toplayan kimsenin devşirdiği meyveye benzetilmiştir. Kaadî İyâz diyor ki : «Hasta dolaşmanın ecri pek büyüktür. Hasta dolaşmak farz-ı kifâyedir. Çünkü dolaşılmazsa hâli perişan olur. Ölebilir. Bilhassa gurbette olan-larla zayıflar buna muhtaçtırlar.»

«Müslim» sarihlerinden Übbiye göre hasta dolaşmak hususunda örf ve âdete bakılır. Ziyaretten memnun kalan hasta dolaşılır. Ziyaretten hoşlanmayan hasta dolaşmaz. Hastanın yanında kendisini rencide ede-cek hastalık hâli konuşulmaz.

Ulemâ, hasta dolaşmanın faziletine ittifak etmişlerdir. Bu husûsda evvelce gördüğümüz hasta ziyareti babında izahat geçmişti.

43- (2569) Bana Muhammed b. Hatim b. Meymun rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Behz rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hammad b. Seleme, Sâbit'-den, o da Ebû Râfi'den, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti. (Şöyle demiş) : Resûlullah (Saüallahü Aleyhi ve Seilem) buyurdular ki:

«Şüphesiz Allah (Azze ve Celle) kıyamet gününde : Ey âdemoğlu! Ben hasta oldum da, sen beni dolaşmadın! diyecek. Âdemoğlu :

— Yâ Rabbi! Ben seni nas'ı dolaşabilirim. Sen âlemlerin Rabbisin! ce-vabını verecek. Teâlâ Hazretleri :

— Bilmez miydin ki, filân kulum hasta oldu. Sen onu dolaşmadın. BİL-mez miydin ki, onu dolaşmış olsan, beni onun yanında bulurdun, buyura-cak. Ey âdemoğlu! Senden yiyecek istedim; beni doyurmadın! diyecek. Âdemoğlu :

— Yârabbi! Seni nasıl doyurabilirim ki! Sen âlemlerin Rabbisin! diye-iek. Teâlâ Hazretleri :

— Bilmez misin ki, filân kulum senden yiyecek istedi, sen onu doyur-...ad:n. Bilmez miydin ki, onu doyurmuş olsan; bunu benim nezdimde bu-lacaktın! buyuracak.

— Ey Âdemoğlu! Senden su istedim; beni sulamadın! diyecek. Âdemoğlu :

— Yâ Rabbi! Ben seni nas'ı sularım! Sen âlemlerin Rabbisin! cevâbını ecek. Teâlâ Hazretleri :

Filân kulum senden su istedi; ona su vermedin! Onu sulamış olsay-dın bunu (n karşılığını) benim nezdimde bulurdun! buyuracaktır.»

Ulemânın beyânına göre Teâlâ Hazretlerinin hastalığı kendisine izafe etmesi kulunu şerefliendirmek ve kendisine yakınlığını bildirmek içindir. Maksat kulun hastalığıdır.

«Beni onun yanında bulurdun...» cümlesinin mânâsı: Benim sevab ve ikramımı bulurdun, demektir. Hastalık hakkında : «Beni onun yanında bulurdun.» Yiyecek ve İçecek hakkında ise :

«Bunun mükâfatım benim nezdimde bulurdun...» buyurulması hasta dolaşmanın sevabı daha çok olduğuna işaret içindir.

44- (2570) Rize Osman b. Ebî Şeybe ile îshâk b. İbrahim rivayet ettiler. îshâk : Ahberunâ: Üsmau ise : Tladdesenâ tabirlerini kullandılar. (Dedilet ki) : Bize Cerîr A'meş'den, o da Ebû Vâil'den, o da Mesrûk'dan naklen rivayet etti. (Demiş ki): Âişe şunu söyledi: «Ben hastalığı Ue-sûlülluh. (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in hastalığından daha şiddetli bir kim-se görmedim.» Osman'ın rivayetinde : «El-Veceu» yerine «Veccan» denil-miştir.

(...) Bize Ubeydullah b. Muâz rivayet etti. (Dedi ki) : Bana babam haber verdi. H.

Bize İbni Müsennâ ile İbni Beşşâr da rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize İbnü Ebî Adiy rivayet etti. H.

Bana Bişr b. Hâlid dahi rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Muhamrhed (yâ-ni İbni Ca'fer) haber verdi. Bu râvüerin hepsi Şu'be'den, o da A'meş'den naklen rivayet etmişlerdir. H.

Bana Ebû Bekr b. Nâfi' de rivayet etti, (Dedi ki) : Bize Abdurrah-man rivayet etti. H.

Bize İbnü Nümeyr dahi rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Mus'ab b. Mik-dam rivayet etti. Her iki râvi Süfyân'dan, o da A'meş'den Cerîr'in isna-diyle onun hadîsi gibi rivayette bulunmuşlardır.

Bu hadîsi Buhârî «Kitâbu'l-Merdâ'da; Nesâî «Kitâbu't-Tıbb'da; İbnü Mâce «Cenaze» bahsinde muhtelif râvilerden tah-ric etmişlerdir.

Veca': Aslında ağrı-sızı demekse de, burada ondan murad hastalık-tır. Arablar her ağrıya-sızıya hastalık derler. Teâlâ Hazretleri bil-hassa Peygamberlerini şiddetli ağrı-sızı veren hastalıklarla ibtilâ etmiş-tir. Çünkü onlara herkesten ziyade iman kuvveti, şiddetli sabır ihsan bu-yurmuştur. Tâ ki bu sayede onlara vereceği sevabı tekmil ve hayrı ta'mim buyursun.

45- (2571) Bize Osman b. Ebî Şeybe ile Züheyr b. Harb ve îshâk b. İbrahim rivayet ettiler. îshâk : Ahberanâ, ötekiler : Haddesenâ tâbirle-rini kullandılar. (Dediler ki) : Bize Cerîr A'meş'den, o da İbrahim Et-Teymî'den, o da Haris b. Süveyd'den, o da Abdullah'dan naklen rivayet etti, Abdullah [2] şöyle demiş: Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Selletn) 'in yanına girdim. Kendisi şiddetli hasta idi. Elimle ona dokundum. Ve :

— Yâ Resûlallah! Gerçekten sen şiddetli ızdırab nevbeti geçiriyor-sûn! dedim. Bunun üzerine Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sette m):

«Evet! Ben sizden İki adamın nevbet geçirdiği gibi, şiddetli nevbet ge-çiriyorum.» dedi. Ben :

— Bunun sebebi senin için iki ecir olmasıdır, dedim. Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):

«Evet!» dedi. Sonra Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem): «Kendisine hastalık veya başka bir şeyden eza isabet eden hiç bîr müslüman yoktur ki, Allah onunla günahlarını ağacın yapraklarını dök-tüğü gibi dökmesin!» buyurdular.

Züheyr'in hadîsinde: «Elimle ona dokundum...» cümlesi yoktur.

(...) Bize Ebû Bekr b. Ebî Şeybe ile Ebû Küreyb rivayet ettiler. (De-diler ki) : Bize Ebû Muâviye rivayet etti. H.

Bana Muhanimed b. Eâfi' de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdürrez-zâk rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Süfyân rivayet etti. H.

Bize îshâk b. İbrahim dahi rivayet etti. (Dedi ki) : Bize İsa b. Yûnus ile Yahya b. Abdi'l-Melik b. Ebî Ganiyye haber verdiler. Bu râvilerin hepsi A'meş'den Cerîr'in isnadiyle onun hadîsi gibi rivayette bulunmuş-lardır.

Ebû Muâviye'nin hadîsinde:

«Evet! Nefsim yed-i kudretinde olan Allah'a yemin olsun! Yeryüzün-de hiç bir müslüman yoktur ki... buyurdu.» ziyâdesi vardır.

Bu hadîsi Buhârî «Kitâbu'l-Merdâ»'nm bir iki yerinde biraz ziyâde ve noksan farkıyla tahrir etmiştir.

Ubbî diyor ki : «Hasta dolaşan kimsenin doktor olmasa bile has-tanın elinden tutması, hasta dolaşmanın âdabından olabilir:»

Va'k: Bâzılarına göre sıtma demektir. Bir takımları sıtmanın verdiği elem ve titreme olduğunu söjdemişlerdir.

Bundan önceki babda hastanın yanında hastalığının onu üzecek şe-kilde ağır veya fena olduğunu söylememek gerektiğine tenbih etmiştik. Burada ise bilâkis Hz. Abdullah b. Mes'ud'un bu tenbihin hilâfına konuştuğunu görüyoruz. Fakat onun kiminle konuştuğu düşü-nülürse hilâfına konuşma olmadığı anlaşılır. Hastalığın ağırlığından bah-sedilmemesi, hastayı üzeceği ve ye'se düşüreceği içindir. Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) ise bundan

müteessir olmazdı. Hastalığının şid-detü söylenince; evet, diyerek tasdik etmesi de bunu gösterir. Hastalığı-nın fazla elem vermesi, ecrinin kat kat artması içindir. Nitekim bir hadîs-i şeriflerinde :

«insanların en şiddetli belâyâ maruz kalanları biz Peygamberleriz, sonra evliya, daha sonra derece derece suleha gelir.» buyurmuşlardır.

«Ben sizden iki adamın nevbet geçirdiği gibi, şiddetli nevbet geçiri-yorum.» buyurması da bunun ecir kat kat artmak için olduğuna işarettir.

46- (2572) Bize Züheyr b. Harb ile İshâk b. İbrahim hep birden Cerîr'den rivayet ettiler. Züheyr dedi ki: Bize Cerîr, Mansûr'dan, o da İbrahim'den, o da Esved'den naklen rivayet etti. Esved şöyle demiş : Âişe Minâ'da iken yanına Kureyş'den bir takım gençler girdi. Gülüyorlardı. Âişe :

— Niye gülüyorsunuz? diye sordu.

— Filân çadır ipinin üzerine düştü. Az daha boynu yahut gözü gidi-yordu, dediler. Bunun üzerine Âişe :

— Gülmeyin! Çünkü ben Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)^ : «Hiç bir müslüman yoktur ki, (ayağına) bir diken veya ondan büyük

bir şey batsın da, onun sebebiyle kendisine bir derece verilmesin ve bir günahı silinmesin!» buyururken işittim, dedi.

47- (...) Bize Ebû Bekr b. Ebî Şeybe ile Ebû Küreyb de rivayet ettiler. Lâfız her ikisininindir. H.

Bize İshâk El-Hanzalî dahi rivayet etti. İshâk : Ahberanâ; ötekiler : Haddesenâ tâbirlerini kullandılar, (Dediler ki) : Bize Ebû Muâviye A'meş'-den, o da İbrahim'den, o da Esved'den, o da Âişe'den naklen rivayet etti. (Şöyle demiş): Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) :

«Mü'mine bir diken veya daha büyük bir şey İsabet ederse, Allah onun sebebiyle kendisini bir derece yükseltir. Yahut ondan bir günah in-dîrir.» buyurdular.

48- (...) Bize Muhammed h. Abdillâh b. Nûmeyr rivayet etti. Bize Muhammea" b. Bîşr rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hîşâm babasından, o da Âişe'den naklen rivayet etti. (Şöyle demiş) : Resûlüllâh {Sallallahü Aleyhi ve Sellem):

«Mü'mine bir diken veya daha büyük bir şey isabet ederse, Allah onun sebebiyle günâhından eksiltir.» buyurdular.

(...) Bize Ebû Küreyb rivayet elti, (Dedi ki) : Bize Ebû Muâviye rî- (Dedi ki) : Bize Hîşâm bu isnadla rivayette bulundu.

49- (...) Bana Ebû't-Tâhir rivayet etti. (Dedi ki) : Bize İbnü Vehb haber verdi, (Dedi ki) : Bana Mâlik b. Enes ile Yûnus b. Yezid, İbnü Şi-hab'dan, o da Urve b. Zübeyr'den, o da Âişe'den naklen haber verdi ki, Resûlüllâh (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):.

«Müslümanın başına gelen hiç bir musibet yoktur ki, onun sebebiyle günahı affolunmasın.'Hattâ (ayağına) batan dikenle bile!» buyurmuşlar.

50- (...) Bize Ebû't-Tâhir rivayet etti. (Dedi ki) ; Bize İbnü Vehb haber verdi. (Dedi ki) : Bana Mâlik b. Enes, Yezîd b. Husayfe'den, o da Urve b. Zübeyr'den, o da Peygamber {Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in zevcesi Âişe'den naklen haber verdi ki, Resûlüllâh (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) :

«Mü'minin başına bir musibet gelir. Hatta (ayağına) diken batarsa, Al-lah onun sebebiyle günahlarını eksiltir. Yahut onun sebebiyle günahların-dan bazıları örtbas edilir.» buyurmuşlar.

Yezid Urve'nin bu iki cümleden hangisini söylediğini bilemiyor.

51- (...) Bana Harniele b. Yahya rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ab-dullah b. Vehb haber verdi. (Dedi ki) : Bize Hayve haber verdi. (Dedi ki) : Bize İbni Hâd, Ebû Bekr b. Hazm'den, o da Amra'dan, o da Âişe'-den naklen rivayet etti. (Şöyle demiş) : Ben Resûlüllâh (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'i:

«Mü'minin başına gelen hiç bir şey, hattâ ayağına batan diken yok-tur kî, Allah onun sebebiyle kendisine bir sevab yazmasın! Yahut onun sebebiyle kendisinden bir günah düşülmesin!» buyururken işittim.

Bu hadîsi Buhârî «Kitâbu'l-Merdâ»'da tahrir etmiştir.

Musibet: Okla vurmak demektir. Sonra başa gelen her belâya musi-bet denilmiştir.

H. Âişe 'nin gençleri gülmekten men etmesi musibete uğrayan müslümanın kalbi kırılacağı içindir. Birinin başına musibet geldiği vakit ona gülmek çirkin bir şeydir. Meğer ki, kasden değil de kendni tutamaya-rak gülmüş olsun.

Bu hadîslerde müslümanlara büyük müjde vardır. Müslümanlar has-talık vesâir dünya musibetlerinden pek az hâli kalırlar.

Bunlarsa onların derecelerini artırmaya ve günahlarının affına sebep olurlar. Cumhûr-u ulemânın kavli de budur. Kaadî İyâz bazı ule-manın : «Musibetler sadece günahlara keffâret olur. Derece artırmaz se-vab kazandırmaz.» dediklerini rivayet etmiştir. Böyle bir kavil Abdul-lah b. Mes'ûd Hazretlerinden de rivayet olunmuştur. Nevev î : «Müs1im'in zikrettiği derecelerin kaldırıldığını ve sevab yazıl-dığını açıkça bildiren hadîsler onun kulağına varmamıştır.» diyor.

52- (2573) Bize Ebû Bekr b. Ebî Şeybe üe Ebû Küreyb rivayet et-tiler. (Dediler ki) : Bize Ebû Üsâme Velid b. Kesir'den, o da Muhammed b. Amr b. Ata'dan, o da Ata' b. Yesâr'dan, o da Ebû Saîd ile Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti. Ebû Saîd ile Ebû Hüreyre Resûlüllah (Salîallahü Aleyhi ve Sellem)yi şöyle buyururken işitmişler:

«Mü'minin başına sabit bir sızı veya bir meşakkat, bir hastalık, bir hüzn, hattâ kendini üzen bîr keder gelirse, onunla günahlarından bâzısı örtbas edilir.»

Bu hadîsi Buhârî «Kitâbu'l-Merdâ»'da; Tirmizî' «Kitâbu'l-Cenâiz'te tahrir etmişlerdir.

Nasab: Meşakkat; Vasab : Sabit hastalık demektir. Hem : Düşündüğü şeyde insana ânz olan nahoş haldir. Hazen veya Hüzn ise geçmişte vuku' bulan nahoş bir hadîse sebebiyle duyulan üzüntüdür. Bunların ikisi de iç hastalıklarından sayılırlar. Bu ve emsali hadîsler: «Sevab ve azab hak edilen şeylerdir. Musibetler bunlardan değildir. Musibetlerden-dolayı ve-rilen sevablar onlara sabredildiği ve rıza gösterildiği içindir.» diyenlerin sözünü reddetmektedir. Çünkü mücerred musibet gelmekle sevab hasıl olacağını açıkça bildirmektedirler. Sabır ve rızaya gelince : Bunlar se-vabın ziyâdeliğine sebep olurlar.

(2574) Bize Kuteybe b. Saîd ile Ebû Bekr t. Ebî Şeybe İki birden İbni Uyeyne'den rivayet ettiler. Lâfız Kuteybe'nindir. (Dediler ki) : Bize Süfyân, Kureyş'den bir şeyh olan İbnü Muhaysın'dan rivayet etti. O da Muhammed b. Kays b. Mahremey'i Ebû Hüreyre'den naklen rivayet eder-ken dinlemiş. Ebû Hüreyre şöyle demiş

«Her kim bir kötülük işlerse, onun sebebiyle ceza görür.»[3] âyeti inince müslümanlara pek şiddetli tesir etti. Bunun üzerine Resûlullah (Salîallahü Aleyhi ve Sellem)

«Orta yolu tutun ve doğruyu arayın! Müslümanın başına gelen her musibette bir keffâret vardır. Hatta vücudundan sıyrılan her sıyrıkta veya batan her dikende bile!» buyurdular.

Müslim der ki : İbnü Muhaysın, Ömer b, Abdurrahmân b. Muhaysm'-dır. Mekkelilerdendir.

Bazıları Müslim'in ta'rif ettiği bu zâtın Ömer değil Abdurrahman olduğunu söylemiş ise de Nevevî bunun hata olduğunu bildirmiş; «Doğrusu birincisidir.» demiştir.

Nekbe : Sıyrıntı demektir. Ki çok defa parmağı yaralar. Nekbin aslı kapanmak ve çevirmektir.

Resûlullah (Salîallahü Aleyhi ve Sellem) bu hadîsi ile ashabını teselli buyurmuş; ifrat ve tefritde bulunmamak ve doğruyu aramak şartıyla işlenen hatalara, musibetlerin keffâret olacağını bildirmiş; siz beşeriyet ik-tizası kötülük işleseniz de daha dünyada iken onları affettiren sebepler vardır. Bunlardan biri de musibetlerdir, demek istemiştir. Allahua'lem.

53- (2575) Bana Ubeydullah b, Ömer El-Kavârî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Yezid b. Zürey' rivayet etti. (Dedi ki) ; Bize Haccâc Es-Savvâf rivayet etti. (Dedi ki)* : Bana Ebû'z-Züheyr rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Câbir b. Abdillâh rivayet etti ki, Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) Ümmü Sâib'in — yahut Ümmü Müseyyeb'in — yanına girmiş de : I «Sana ne oldu ey Ümmü Sâib —yahut ey Ummü Müseyyeb— titri-yorsun.» diye sormuş. (O da) :

— Sıtma! Allah hayrını vermesin! demiş. Bunun üzerine : «Sıtmaya sitem eîme! Çünkü o âdemoğullannın günahlarını körüğün demir pasını giderdiği gibi giderir.» buyurmuşlar.

54- (2576) Bize Ubeydullah b. Ömer El-Kavârî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Yahya Jb. Saîd ile Bîşr b. Mufaddal rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Ebû Bekr 'İmran rivayet etti. (Dedi ki) : Bana Ata' b. Ebî Rebah rivayet etti. (Dedi ki) : Bana İbni Abbas :

— Saha cennetliklerden bir kadın göstereyim mi? dedi.

— Hay hay! dedim.

— Şii siyah kadın! dedi. Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)^ ge-lerek Beni sara tutuyor da açılıyorum. Allah'a benim için dua ediver! dedi. Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'.

«Dilersen sabret de cennet senin olsun! İstersen sana şifa vermesi için Allah'a dua edeyim!» buyurdular- Kadın :

— Sal-ırcderim! Ama ben açılıyorum! Allah'a dua et de açılmayayım!

dedi. O da kendisine dua etti.

İbni Abbâs rivayetini Buhâri «Kitâbu'l-Merda»'da; Nesâi «KHâbu't-Tib»'da tahrir etmişlerdir.

Bir rivayette kadının Habeşli iri yarı sarı bir kadın olduğu bildirilmiştir. İsmi Suayra veya Şukayra olduğu söyle-nir. Bir rivayette Sükeyra denilmiştir.

Sar'a illetinin sebebi ulemânın beyânına göre tıbbîdir. Dimağın men-fezlerine heva veya buhar dolmak suretiyle içinde şiddetli bir taarruz meydana gelir. A'zâyı dumura uğratar. Bazan sar'a cin çarpmasından ileri gelir. Cinler bunu ya insanlara karşı duydukları aşk ve şehvet yahut düş-manlık sebebiyle yaparlar. Meselâ; insanlardan bazıları cinlere eziyet verir, onları görmedikleri için üzerlerine bevleder yahut sıcak su atarak ölümlerine sebep olurlar. Onlar da suçluyu çarpmak suretiyle cezalandı-rırlar. Mu'tezi1e'den bir taife sar'alı insanın bedenine cinlerin gir-mesini imkânsız görmüşlerdir. Buhârî sârini Aynî bunun hata olduğunu söylemiştir.

Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) sar'alı kadını sabretmekle dua arasında muhayyer bırakmıştır. Kadın saralı haline sabredeceğini söyle-miş, fakat o halde avret yerleri açıldığı için Resûlülâh (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) den açılmaması hususunda dua istemiş: O da kendisine dua et-miş ve bir daha kadın açılmamıştır.

Hadîs-i şerif sabrın sonu cennet olduğuna ve takatına güvenenler için meşakkat ve azimetle amelin ruhsattan daha faziletli olduğuna delildir.

15- Zulmün Haram Kılınması Babı

55- (2577) Bize Abdullah b. Abdirrahman b. Behrâm Ed-Dârimî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Mervân (yâni İbni Muhammed Ed-Dimeşki) rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Saîd b. Abdil-Aziz, Rabîa b. Yezid'den, o da Ebu İdris El-Havlânî'den, o da Ebû Zer'den, o da Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'den naklen Allah Tebârekt ve Teâlâ'dan rivayet ettikleri meyânında şunu rivayet etti:

«(Allah) Buyurdu ki : Ben zulmü kendime haranı kılmışım. Onu sizin aranızda da haram kıldım. Binâenaleyh birbirinize zulmetmeyin! Ey kulla-rım! Hepiniz dalâlettesiniz, yalnız benim hidâyete erdirdiğim müstesna! İmdi benden hidâyet dileyin ki, sizi hidâyete erdireyim. Ey kullarım! He-piniz açsınız! Yalnız benim doyurduğum müstesna. İmdi benden yiyecek isteyin ki, sizi doyurayım. Ey kullarım! Hepiniz çıplaksınız, yalnız benim giydirdiğim müstesna! Şu halde benden giyecek isteyin ki, sizi giydireyim. Ey kullarım! Siz gece-gündüz günah işliyorsunuz. Bütün günahları affeden de benim. Şu halde benden af dileyin ki, sizi affedeyim! Ey !iular;m! Sizin bana zarar vermeye elbet gücünüz yetmez ki, zarar veresiniz. —Bana fayda vermeye de gücünüz yetmez ki, fayda veresiniz. — Ey kullarım! Sizin evveliniz âhiriniz, insiniz cinnîsizden en takva sahibi bir adamın kalbi üzre olsalar, bu benim mülküm bir şey ziyâde etmez. Ey kullarım! Sizin evveliniz âhiriniz ve insiniz cinnîsiz en sapık bir adamın kalbi üzere olsa-lar, bu benim mülkümden bir şey eksiltmez. Ey kullarım! Sizin evveliniz âhiriniz ve insanınız cinnîsiz bir toprağın üzerinde ayağa kalkarak ben-den isteseler, ben de her insana dilediğini versem; bu bende olandan an-cak iğnenin denize batırıldığı vakit azalttığı kadar azaltır. Ey kullarım! Bunlar ancak sizin ameilerinizdir. Onları size sayıyorum. Sonra onların karşılığını size tastamam veriyorum. İmdi (verileni) kim hayır bulursa Al-lah'a hamdetsin! Hayırdan başka bulan ancak kendini muaheze eîsin!»

Saîd demiş ki: Ebû tdris El-Havlânî bu hadîsi rivayet ettiği vakit dizlerinin üzerine çökerdi.

(...) Bana bu hadîsi Ebû Bekr b. îshâk rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû Müshir rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Saîd b. Abdi'1-Aziz bu isnadla rivayette bulundu. Şu kadar var ki, Mervân'ı hadîsi her ikisinininkinden daha tamamdır.

(...) Ebû îshâk dedi ki: Bize Bu hadîsi Bîşrin iki oğlu Hasan ve Hüseyin ile Muhammed b. Yahya rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize E~û Müshir rivayet etti. Ve hadîsi bütün uzunluğu ile anlatmışlardır.

(...) Bize îshâk b. İbrahim ile Muhammed b, Müsennâ ikisi birden Abdüssamed b. Abdi'l-Vâris'den rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Hem-mam rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Katâde, Ebû Kılâbe'den, o da Ebû Es-mâ'dan, o da Ebû Zer'den naklen rivayet etti. Ebû Zer demiş ki: Re-sûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) Rabbi Tebâreke ve Teâlâ'dan rivayet ettikleri meyânında şöyle buyurdular :

«Ben zulmü kendime ve kullarıma haram kıldım. Binâenaleyh birbiri-nize zulmetmeyin!..»

Ve râvi hadîsi yukarki gibi nakletmiştir. Ama zikrettiğimiz Ebû İd-ris hadîsi bundan daha tamamdır.

Bu hadîs Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in Allah Teâlâ'dan naklettiği kutsî hadîslerdendir. Zulüm, haksız' yere başkasının malını al-mak; ırzına sataşmak ve emsali şeylerdir. Ulemâ onu : Bir şeyi icabının aksine yapmaktır, diye tarif ederler. Teâlâ Hazretlerinin kullarına zulmetmesi müstehil yâni imkânsızdır. Zira onun fevkinde itaat edeceği bir kim-se yoktur. Bütün âlem onun mülküdür. Başka bir mülk sahibi olmadığına göre Allah Teâlâ'nın

başkasının mülküne tecâvüz ve zulmü de tasavvur olunamaz. Haram kılmak, men etmek manasınadır. Bu itibarla Teâlâ Haz-retleri zulümden münezzehe oluşuna Sıram kıldım ismini vermiştir. Zira bir şeyin esasen bulunmaması niemnûa benzer. Men edilen şeyden mak-sat da o şeyin bulunmamasıdır.

«Hepiniz dalâlettesiniz...» cümlesi hakkında Mâzirî şunları söy-lemiştir : «Bunun zahirî mânâsı bütün kulların dalâlet üzere yaratılmış olması yalnız Allah'ın hidâyet verdiklerinin dalâletten kurtulmasıdır. Hal-buki meşhur bir hadiste ;

«Her doğan çocuk fitrat üzere doğar.» buyurulmuştur. Buna göre bi-rinci hadîsten murad; insanların Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)yu\ gönderilmesinden önceki halleri olabilir. Ve : Tabiatlarındaki şehvet, ra-hat düşkünlüğü ile düşünceyi ihmal halleri üzerine bırakılsalar dalâlete düşerlerdi, mânâsı kastedilmiş olabilir.»

Nevevî, Mâzirî 'nin bu ikinci tevcihini daha muvafık bul-maktadır.

Mihyât: İğne demektir. Teâlâ Hazretlerinin bu beyânı mânâyı zihin-lere daha kolay yerleştirmek içindir. Maksud her insana istediği verilse, bu benim hazinemden hiç bir şey eksiltmez, demektir. Çünkü Allah'ın mülküne noksanlık arız olmaz. Noksanlık sınırlı ulan finî şeylere mah-sustur. İğne ile denizden su almak bir darb-ı meseldir. İnsanlar bunu bir şeyin azlığını anlatmak için kullanırlar. Çünkü deniz müşahade edilen şeylerin en büyüğü, iğne ise en küçüğüdür. Bu küçük nesnenin incecik ucuna yapışacak su yok denecek kadar azdır. Bundan dolayı bütün in-sanlara verilecek isteklerinin Allah'ın hazînesinden hiç bir şey eksiltme-yeceği bu darb-ı meselle ifâde buyurulmuştur.

56- (2578) Bize Abdullah h. Mesleme b. Ka'neb rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Dâvud (yâni İbni Kays) Ubeydullah b. Miksem'den, o da Câ~ bir h. Abdillâh'dan naklen rivayet etti ki: Kesûlullah (Sallallahii Aleyhi ve Sellem):

—«Zulümden sakının! Çünkü zulüm kıyamet gününde karanlıklar olacak-tır. Cimrilikten del sakının! Çünkü cimrilik sizden öncekileri helak etmiş, onları birbirlerinin kanlarını dökmeye, haramlarını helâl saymaya sevk etmiştir.» buyurmuşlar.

57- (2579) Bana Muhammed b. Hâthn rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Şebâbe rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdü'l-Aziz El-Mâcîşûn, Abdullah b. Dinar'dan, o da İbni Ömer'den naklen rivayet etti. Şöyle demiş: Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):

«Şüphesiz ki, zulüm kıyamet gününde karanlıklar (olacak) dir.»buyur-dular.

İbni Ömer rivayetini Buhârî «Kitâbu'l-Mezâlim»'de; Tirmizî -Kitâbu'l-Birr»'de tahrir etmişlerdir. Tirmizî onun hakkında : «Bu İjâdis Hasen Garibdir» demiştir.

Kaadî İyâz'm beyânına göre ulemâdan bazıları: «Bu hadîsden murad zahirî mânâsıdır. Yapılan zulüm kıyamet gününde sahibine karan-lıklar şeklinde tecelli edecek, mü'minlerin nuru önlerinde, yanlarında par-layıp dururken, o yolunu bulamayacaktır.» demişlerdir.

Nevevî buradaki karanlıklardan kıyametin şiddet ve dehşetleri kastedilmiş olabileceğini de söylemiştir.

İbnü Cevzî diyor ki : «Zulüm iki suça şâmilidir : Biri haksız yere başkasının malını almak, diğeri adaleti emreden kimseye karşı gel-mektir. Bu ikincisi daha beterdir. Çünkü zulüm hemen hemen Allah'dan başka yardımcısı olmayan zayıfa yapılır. Bu ancak kalbin kararmasından neş'et eder. Zira hidâyet nuruyla aydınlanmış olsa, yaptıklarının sonunu düşünür.»

Kaadî İyâz: Cimrilikten dolayı helak olanlardan murâd; dün-ya helakinin de, âhiret helakinin de olabileceği ihtimâli üzerinde durmuş-tur. Nevevî ikinci İhtimâli yâni âhirette helak olacakları mânâsını daha münâsib bulmuştur. Hem dünyada, hem de âhirette helak olacak-ları mânâsına gelmesi de muhtemeldir. Ulemâdan bir cemâat şuh ile buhl arasında fark görmüşlerdir. Bunların ikisi de cimrilik mânâsına gelmekle beraber; şuh, buhl'den daha şiddetlidir. Eazılan şuh'un cimrilikte hırs gös-termek olduğunu söylemiş, bir takımları da : «Bu hal ferdî işlerdedir. Şuh ise her şeye âm ve şâmilidir.» demişlerdir. Bu husûsda daha başka tarif-ler de yapılmıştır.

58 - (2580) Bize Kuteybe b. Saîd rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Leys Ükayl'den, o da Zührî'den, o da Sâlim'den, o da babasından naklen riva-yet etti ki, Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):

«Müslüman müslümanın kardeşidir. Ona zulmetmez; onu tehlikeye atmaz. Bir kimse din kardeşinin hacetinde bulunursa, Allah da onun hace-tinde bulunur. Her kim bir müslümanın bir sıkıntısını-giderirse, onun se-bebiyle Allah kendisinden kıyamet sıkıntılarında birini giderir. Ve her kim bir müslümanın suçunu örtbas ederse kıyamet gününde Allah onu Örtbas eder.» buyurmuşlar.

Bu hadîsi Buhârî «Kitâbu'l-Mezâlim» ile «Kitâbu'l-İkrah»'da; Ebû Dâvud ile Tirmizî «Hudûd» bahsinde; Nesâî «Ki-tabu'r-Recm>»'de tahrir etmişlerdir.

Onu İbni Mâce. Hâkim, Taberânî ve İmam Ahmed de muhtelif lâfızlarla rivayet etmişlerdir.

Müslümanların kardeşliği İslâmiyet itibariyledir. Aralarında ittifak ve mutabakat bulunan iki şeye Arabcada kardeş denilir. Müslüman tabiri ; Hür, köle, balığ ve mümeyyiz olan her ferde şâmilidir, Binâenaleyh müs-lümanlıkta kölelerle sahipleri de kardeşlerdir.

«Ona zulmetmez...» cümlesi emir manasınadır. Ve te'kid kabililindendir. Çünkü müslümanın müslümana zulmetmesi haramdır.

İbnü Battal: «Mazluma yardım etmek farz-ı kifâyedir. Sul-tana ise bu farz-ı ayn olur.» demiştir. İbnü Tîn ; «Müslümanın müslümana zulmetmemesi farz; onu tehlikeye atmaması ise müstehabdır.» demişle de, Aynî bunların yerine göre değışeğini söylemiştir.

Müslümanın suçunu örtbas etmek, kendisine gizlice tenbih ve nasi-hatta bulunmaya mâni değildir. Bu hüküm aşikâre suç işlemeyenler hak-kindadır. Zamanımızda olduğu gibi, her suçu pervasızca göz önünde ya-panlar bundan hariçtir. Bunlara fasık denilir ki, gıybetleri mubahtır. Re-sûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) bu husûsda :

«Fâciri âlem bilip dururken anmaktan çekiniyor musunuz? Onu ken-disinde bulunan marifetiyle anın kir insanlar ondan sakınsın!» buyur-muştur.

Kürbe: Gam, keder mânâsına gelir. Bir kimsenin gam ve kederini, sıkıntısını gidermek malla, canla veya mevki ile olabilir. Nevevî di-yor ki: «Burada mendûb olan örtbasdan murad; eziyet ve fesadla meşhur olmayan iyi hal sahipleridir. Eziyet ve fesadla meşhur olan kimseye ge-lince onun suçunu örtbas etmemek ve mefsedetinden korkulmazsa ken-disini Ulu'1-Emre şikâyet etmek müstehab olur. Çünkü Örtbas etmek, onu daha ziyâde ezâ ve fesada tama'landırır. Hürmetleri çiğnemeye ve daha başkalarını yapmaya cesaretlendirir. Bütün bunlar olmuş bitmiş bir suçu Örtbas etmek hakkındadır. Henüz yapılmakta olan bir suçu gören kimseye ona itiraz etmek ve elinden geliyorsa men etmek vâcibdir. Tehiri helâl değildir. Men etmekten âcizse meseleyi —Bir mefsedet terettüb etmiye-ceğinden emin olmak şartıyla— Ulu'1-Emre şikâyet etmesi lâzım gelir. Râvilerin, şâhidlerin; sadaka, evkaf ve yetim mallarına nezâret eden emin kimselerin ve emsalinin cerh edilmelerine gelince : Hacet zamanında bun-ları cerh etmek vâcibdir. Ehliyetlerine dokunan bir halleri görülürse onu örtbas etmek helâl değildir. Bu hâl haram olan gıybetten değil, vâcib olan nasihattan ma'duddur. Ulemâ bu hususa ittifak etmişlerdir.»

59- (2581) Bize Kuteybe b. Saîd'le AH b. Hucr rivayet ettiler. (De-diler ki) : Bize İsmail (bu zât İbni Ca'fer'dir) Alâ'dan, o da babasından, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti ki: Resûlullah (Sallallahü Aleyhi Sellem):

«Müflis kimdir bilir misiniz?» buyurmuş. Aşab :

— Bizim aramızda müflis hiç bir dirhemi ve eşyası olmayan kimse-dir, demişler. Bunun üzerine :

«Hakikaten benim ümmetimden müflis, kıyamet gününde namaz, oruç ve zekâtla gelecek olan kimsedir. Ama şuna sövmüş, buna zînâ isnadında bulunmuş; şunun malını yemiş; bunun kanını dökmüş, diğerini de dövmüş olarak gelecek. Ve buna hasenatından şuna hasenatından verilecektir. Şa-yet dâvası görülmeden hasenatı biterse, onların günahlarından alınarak bunun üzerine yüklenecek, sonra cehenneme atılacaktır.» buyurmuşlar.

Bu hadîste Resûlullah {Sallallahü Aleyhi ve Sellem) müflisin hakikatim tarif etmiştir. İnsanlar arasında hiç malı bulunmayan veya malı pek az olan kimseye müflis denilirse de, hakikî müflis bunlar değildir. Çünkü bu hâl Ölümlle yahut sonradan zenginlemekle değışebilir. Hakikî müflis bu hadiste bildirilen kimsedir. Böylesi kamilen mahv-ü helak olmuş tam yoksuldur!. İşlediği hayır ve hasenatın sevabları borçlularına verilecek, bunlar bitince borçlularının günahları bunun üzerine yüklenecek, sonra cehennemi boylayacaktır ki, zarar ve ziyânı helak ve iflâsı bu suretle ta-mam olacaktır. Ma'ziri 'nin rivayetine göre bid'atçılardan bazıları bu hadîsin :

«Hiç bir günahkâr başkasının günahını yüklenmez...» âyet-i kerîmesine muarızdır, diye itirazda bulunmuşsa da bu itiraz cehaletten ileri ge-len bir hatâdır. Çünkü müflis kendi fiili ve zulmüyle hak ettiğinin ceza-sını çekecektir. Hiç bir kabahati yokken cezalandırılacak değildir. Ehl-i sünnetin ;mezhebi budur.

60- (2582) Bîze Yahya b. Eyyûb ile Kuteybc ve İbni Hucr rivayet ettiler. (Dediler ki) ; Bize İsmail (yâni İbnü Cafer) Aîâ'dan, o da baba-sın'dan, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti ki : Resûlüllah (Salhllahü Aleyhi ve Sellem):

«Kıyamet gününde hakları mutlaka sahiplerine vereceksiniz. Hattâ boynuzsuz koyun İçin boynuzlu koyundan kısas alınacaktır.» buyurmuşlar.

Bu hadîs kıyamet gününde insanların, çocukların, delilerin ve ken-dilerine İslâmiyete da'vet ulaşmayanların haşredildikleri gibi, hayvanla-rın da dirilerek mahşer yerine getirileceklerine açık delildir. Kitap ve Sün-netin bütün delilleri de bunu isbat etmektedir. Teâlâ Hazretleri :

«Bütün vahşîler haşrolunduğu vakit...» [4] buyurmuştur. Akleı veya şer'an bir mâni bulunmadığı takdirde, serî bir sözü zahir mânâsı üzerine bırakmak vâcibdir. Ulemânın beyânına göre kıyamet gününde mahşer yerine toplanmak için sevab veya ceza vermek şart değildir. Boynuzsuz koyun için de boynuzludan kısas almak mükelleflere mahsus olan kıcas değil, Kısas-ı' Mukabele'dir. Çünkü hayvanlar mükellef değildir.

61- (2583) Bize Mubammed b. Abdillâh b. Nümeyr rivayet etti. (De-di ki) : Bize Ebû Muâviye rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Büreyde b. Ebî Bürde tabasından, o da Ebû Musa'dan naklen rivayet etti. Şöyle demiş: Resûlüllah (Sailaühahu A İeyhi ve Sellem) :

«Şüphesiz ki, Allah (Azze ve Celle) zâlîme mühlet verir. Ama bir de yakalarsa onu bırakmaz.» buyurdu. Sonra şu âyeti okudu:

«İşte şehirler zulmeder de, Rabbin onları azab eylerse, Rabbinin azabı böyledir. Gerçekten onun azabı eüm ve şiddetlidir.» [5]

Bu hadîsi Buhârî, Nesâî ve İbni Mâce Hûd Sû-resi'nin tefsirinde tahrir etmişlerdir.

Yünîlî: Tehir etmek ve mühlet vermektir.

Bu kelime müleve veya mileve aslından alınmıştır. Müleve: Müddet ve zaman mânâsına gelir. Râgıb'ın beyânına göre ahz : Bir şeyi elde etmek ve almaktır. Bu bazan ele almak, bazan da kahretmek suretiyle olur. Âyetteki ahz kahretmek manasınadır.

Şehirlerin zulmünden murad; halkının zalimliğidir. Zulüm; mahalli zikir, hâili murad kabilinden mecazen şehirlere izafe olunmuştur.

Zemahşerî diyor ki : «Bu Mekke kâfirlerinden olsun, başkalarından olsun ahâlisi zâlim olan her belde hattâ başkasına yahut günah işlemek suretiyle kendine zulmeden herkes hakkında zulmün aki-betinin vahim olacağından sakındırmaktır. Binâenaleyh her günahkâra Rabbinin elim ve şiddetli azabından korunmak ve mühlete aldanmayarak hemen tevbeye şitâb etmek gerekir,

16- Zalim Veya Mazlum Her Din Kardeşine Yardım Babı

62- (2584) Bize Ahmed b. Abdillâh b. Yûnus rivayet etti. (Dedi ki) BizeZühreyy rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebu'z-Zühreyy, Câbir'den rivayet etti. Câbir şöyle demiş : Biri muhacirlerden, diğeri ensârdan iki Çocuk kavga ettiler. Bunun' üzerine muhacir yahut muhacirler:

— Yetişin ey muhacirler! Ensârî de:

— fetişin ey ensâr! diye haykırdılar. Derken Resûlullah (Salâilâhü Aleyhi vö tellem) çıkarak :

«Ne bu cahiliyet halkı dâvası?» diye sordu. Ashâb ;

— Er şey yok yâ Resûlallah! Yalnız iki çocuk kavga ettiler de biri diğeri] kığına vurdu, dediler. Resûlullah (Sallallahii Aleyhi ve Sellem):

«O halde zararı yok. Kişi zâlim de olsa, mazlum da olsa din karde-şine yardım etsin. Zâlimse onu men etsin. Zira bu onun için bir yardım-dır. Mazlum ise ona yardımda bulunsun!» buyurdular.

(...) Bize Ebû Bekr b. EM Şeybe ile Zühreyy b. Harb, Ahmede'd-Dabî ve İbnü Ebî Ömer rivayet ettiler. Lâfız İbni Ebî Şeybe'nindir. İbni Abde : Ahberanâ tâbirini kullandı. Ötekiler : Bize Süfyân b. Uyeyne rivayet etti dediler. Süfyân demiş ki: Amr Câbir b. Abdîltah, şunu söylerken işitmiş: Bir gazada Peygamber (Salâilâhü Aleyhi ve Sellem) le birlikte bulunuyorduk. Muhacirlerden bir adam ensârdan birinin kığı-na vurdu. Derken ensârî :

— Yetişin ey ensâr! Muhacir de :

— Yetişin ey muhacirler! dediler.

Bunun üzerine Resûlullah {Salâilâhü Aleyhi ve Sellem):

«Bu câhiliyyet dâvası ne oluyor?» buyurdu. Ashâb :

— Yâ Resûlallah! Muhacirlerden bir adam, ensârdan birinin kışına vurdu, dediler. O da :

«Bu dâvayı bırakın! Çünkü o kokmuş bîr şeydir.» buyurdular. Derken Abdullah b. Übey bu daveti işitti. Ve :

— Vallahi onlar bunu yaptılar! Medine'ye dönersek şerefli olan şe-refsizi oradan mutlaka çıkaracaktır, dedi. Ömer:

— Bana müsaade et de şu münafığın boynunu vurayım! dedi. Re-sûlullah (Salâilâhü Aleyhi ve Sellem):

«Bırak onu! İnsanlar Muhammed ashabını Öldürüyor diye konuşma-sınlar.» buyurdular.

64- (...) Bize İshâk b. İbrahim ile İshâk b. Mansûr ve Muhammed b. Râfi' rivayet ettiler. İbnü Râfi': Haddesenâ; Ötekiler : Ahberanâ tâbir-lerini kullandılar. (Dediler ki) : Bize Abdürrezzâk haber verdi. (Dedi ki) : Bize Ma'mer, Eyyûb'dan, o da Amr b. Dinar'dan, o da Câbir b. Abdil-lah'dan naklen haber verdi. Câtir şöyle demiş : Muhacirlerden bir adam, ensârdan birinin kışına vurdu. O da Peygamber (Salâilâhü Aleyhi ve Sellem)'e gelerek'ondan kısas istedi. Bunun üzerine Peygamber (Salâilâhü Aleyhi ve Sellem):

«Bırakın bu dâvayı! Çünkü o kokmuş bir şeydir.» buyurdular.

İbnü Mansur kendi rivayetinde : «Amr işitmiş demiş ki : Ben Câbir'-den dinledim.» demiştir.

Bu hadîsi Buhârî «Edeb» ve «Tefsir» bahislerinde; Tirmizi <Tefsir> de; Nesâî «Siyer» ile «El-yevm ve'1-leyle» ve «Tefsir» bahislerinde muhtelif râvilerden tahrir etmişlerdir.

Kes': Bir kimsenin kışına elle veya ayakla vurmaktır. Zikri geçen kavga Beni Mustalik gazasında olmuştur. Kavga eden muha-cir Cehcah b. Kays, ensârî de Sinan b. Vebra'dır, Zehcah , Hz, Ömer 'in maiyetinde olup, onun atını yedermiş. Bu sata tbnü Saîd El-Gifârî de denilir.

Kat âde 'nin rivayet ettiği mürsel bir hadîsde şöyle denilmektedir : «Onlardan büyük bir münafık şunu söyledi : Bunların misâli öbür adam

İkÖpeğini semizlet de seni yesin, dediği gibidir.»

Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'m bu kavgaya câhiliyet dâvası demesi, ondan hoşlanmadığı içindir. Çünkü tarafların kabilelerini yardıma çağırmaları hakikaten câhiliyet devrinden kalma bir âdet idi, Câhiliyet devrinde Arablar birbirlerinden haklarını almak için akraba ve kabile-lerini yardıma çağırırlardı. İslâmiyet bu âdeti iptal etmiş, dâvaların hal-lini şer'î hükümlere bağlamıştır. Bir insan başkasının hakkına tecavüz ederse, haklıyı haksızı hâkim ayırır.

Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in bu kıssanın sonunda: «Zararı yok...» buyurması : Bu kıssadan benim korktuğum şiddet hâ-sıl olmadı manasınadır. Çünkü fitne ve fesadı mûcib olacak câhiliyet gaşalığı zuhur edeceğinden endişe duymuştu.

Hadîs-i şerîf Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in sâhib olduğu sabır ve tahammülü göstermekte ve daha büyük mefsedetlere sebep ola-cak bazı yolsuzluklara sabır gerektiğine işaret etmektedir. Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) dâima müslümanlarm. kalblerini yatıştırmaya çalışır. Müslümanlığın kuvvet bulması, imanın kalblere yer etmesi için bedevilerle münafıkların gösterdikleri kabalıklara sabreder, bu maksatla onlara bol bol ihsanlarda bulunurdu. Münafıkları da bundan dolayı öldür-memişti. Kaadî İyâz bu hükmün neshedilip edilmediği hususun-da ulemânın ihtilâf ettiklerini söylemiştir. Bâzıları : «Münafıkların affe-dilmesi nifaklarını meydana çıkarmadıklarmdandır. Nifakları zuhur eder-se Öldürülürler.»: demişlerdir.

17- Mü'minlerin Birbirlerine Acımaları, Şefket Etmeleri ve Yardımlaşmaları Babı

65- (2585) Bize Ebû Bekr b. Ebî Şeybe ile Ebû Âmir El-Eş'arî ri-vayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Abdullah b. İdris ile Ebû Üsâme rivayet ettiler. H.

Bize Ebû Küreyb Muhammed b. Alâ' da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize tbnü Mübarek ile İbnü İdris ve Ebû Üsâme hep birden Büreyd'den, o da Ebû Bürde'den, o da Ebû Musa'dan naklen rivayet ettiler. Ebû Musa şöyle demiş : Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):

«Mü'min için mü'min birbirini perçinleyen duvar gibidir.» buyurdular.

Bu hadîsi Buhârî «Namaz», «Edeb» ve «Mezâlim» bahislerinde; Tirmizî «Kitâbu'l-Bin de; Nesâî «Zekât» bahsinde muhtelif râvilerden tahrir etmişlerdir.

Buhârî 'nin rivayetinde :«Parmaklarını birbirine geçirdi...» ibaresi de vardır. Hadîs-İ şerif bir teşbihden ibaret olup : «Birbirini -perçinleyen» ve «Parmaklarını birbirine geçirdi» cümleleri teşbihin vechini beyân et-mektedirler. Yâni mü'minler birbirini tutmakta ve yardımlaşmakta duvar eczasının birbirine kaynaşmasına benzerler. Bu hadîs sözünü mübalağa ile beyân etmek istiyen bir kimsenin muhatabına daha tesirli olsun diye hareketiyle mübalağayı temsil etmesinin caiz olduğunu göstermektedir.

66- (2586) Bize Muhammed b. Abdillâh b. Nümeyr rivayet etti. (De-di ki) : Bize babam rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Zekerîyya, Şam'den, o da Nu'man b. Beşîr'den naklen rivayet etti. Nu'man şöyle demiş: Resûlüllâh

67- (...) Bize Ebû Bekr b. Ebî Şeybe ile Ebû Saîd El-Eşec rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Veki' A'meş'den, o da Şa'bî'den, o da Nu'man b. Beşîr'den naklen rivayet etti. Şöyle demiş: Resûlüllâh (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):

«Mü'minler bir adam gibidir. Başı ağırsa cesedin sair yerleri humma ve uykusuzlukla ona (iştirake) çağnşırlar.» buyurdu.

(...) Bana Muhammed b. AbdîUah b. Nümeyr rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Humeyd b. Abdirrahman, A'meş'den, o da Hayseme'den, Nu'man b. Beşîr'den naklen rivayet etti. Şöyle demiş: Resûlüllâh (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):

«Müslümanlar bir adam gibidir. Gözü ağırsa bütün vücudu ağırtr. Baş da ağırsa bütün vücudu ağırır.» buyurdular.

(...) Bize İbnü Nümeyr rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Humeyd b. Ab-dirrahman A'meş'den, o da Şa'bî'den, o da Nu'man b. Beşîr'den, o da Pey-gamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellemi'den naklen bu hadîsin benzerim riva-yet etti.

Bu hadîsi Buhârî «Kitâhu'l-Edeb»'de tahrir etmiştir.

Bu hadîs dahî bir teşbihdir. Vechi şebah zahmet ve rahmet hususun-da birbirine uymaktır. Uykusuzluğun sebebi duyulan acıdır. Humma ise uykusuzluk sebebiyle daha da artan bir hastalıktır. Kirmanı: «Hum-ma garib bir hararettir. Kalbde yanar ve beden her tarafına yayılarak tabîi fiillerle zararlı bir şekilde alevlenir.» demiştir. Hummanın Türkçe adı sıtmadır.

Bu hadîsler müslümanların birbirlerinin haklarına riayeti gerektiğine açık delil olup, onları birbirlerine karşı saygılı, merhametli, şefkatli ol-maya günah sayılmayan hususlarda yardımlaşmaya teşvik etmektedirler.

18 — Sövmekten Nehy Babı

68- (2587) Bize Yahya b. Eyyûb ile Kuteybe ve İbni Hucur rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize İsmail (yâni İbnü Ca'fer) Alâ'dan, o da baba-sından, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti ki: Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):

«Sövüşen iki kişinin söyledikleri (nîn vebali), mazlum olan tecâvüzde bulunmadıkça başlayana aittir.» buyurmuşlar.

Bu hadîsten murâd şudur : Birbirine söven iki kimsenin günahları söv-meye ilk başlayana aittir. Meğer ki, sövülen kimse haddini aşarak ona daha fazla sövmüş ola!

Hadîs-i şerîf mütecevizden karşılık vermenin caiz olduğuna delildir. Bu hususta ihtilâf yoksa da sabırlı davranarak affetmek yine efdaldır.

Haksız yere bir müslümana sövmek haramdır. Fakat sövülen kimse-nin de karşılık verirken ondan ileri gitmemesi icab eder. Ancak söven kimse yalan söyler, zina iftirasında bulunur veya geçmişine söverse, bu takdirde ona : Ey zâlim, ey ahmak gibi sözlerle mukabelere bulunabilir. Ve bu suretle ondan hakkını almış olur. Söven de onun hakkından kurtulur. Yalnız söze başlaması suçu yahut Allah için hak ettiği günahı ka-lır. Bâzıları hiç bir günahı kalmadığını söylemişlerdir. Bu takdirde söze ilk başlayanın vebalinden murad günah değil zemmedilmesi olur.

19- Af ve Tevazuun Müstehab Oluşu Babı

69- (2588) Bize Yahya b. Eyyûb ile Kuteybe ve İfcni Hucr rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize İsmail (bu zat İbni Ca'fer'dir) Alâ'dan, o da babasından, o" da Ebû Hüreyre'den, o da Resûlullah (Sallaâhü Aleyhi ve Sellem)'ın naklen rivayet etti:

«Sadaka hiç bir malı eksiltmez. Af sebebiyle Allah bir kulun ancak Şerefini artırır. Ve bir kimse Allah için tevazu gösterirse Allah onu ancak yükseltir.» buyurmuşlar.

Ulemâ bu hadîsin her cümlesi hakkında iki vecih beyan etmişlerdir.

«Sadaka hiç bir malı eksiltmez...» cümlesinin birinci veçhe göre mâ-nası: Allah o mala bereket verir; ondan zararı def eder; bu suretle azal-mış görünen kısım gibi bereketle yerine gelir, demektir. Bu cihet hissen ye âdeten anlaşılır. İkinci veçhe göre mânâ şudur : Mal sûreten azalsa da ona verilen sevab ile noksanı tamamlandığı gibi, kat kat ziyâdesi de Verilir.

Af sebebiyle Allah bir kulun ancak şerefini artırır.» cümlesinin bi-rinci veçhe göre mânâsı af ve semahatla meşhur olan bir kimse kalblerde büyür. Şerefi artar. Ona herkes ta'zim ve ikramda bulunur, demektir, ikinci veçhe göre bundan murad âhiretteki ecr-ü mükâfatı ve oradaki şe-refidir.

«Bir kimse Allah için tevazu gösterirse; Allah onu ancak yükseltir.» cümlesi de öyledir. Yâni birinci veçhe göre : Allah onu dünyada yükseltir. Herkesin kalbinde yer eder. İkinci veçhe göre âhirette kendisine se-vab ve yüksek dereceler verir, demektir. Maamafih bu cümlelerden hem dünyada, hem âhirette derecesinin yükseltileceği mânâsı kastedilmiş de 'olabilir.

20- Gıybetin Haram Kılınması Babı

70- (2589) Bize Yahya b. Eyyûb ile Kuteybe ve İbnü Hucr rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize İsmail, Alâ'dan, o da babasından, o da Ebû Hü-reyre'den naklen rivayet etti ki, Resûlullah (Sallallahû Aleyhi ve Selleni):

«Gıybet nedir bilir misiniz?» buyurmuş. Ashâb :

— Allah ve Resulü bilir demişler.

«Kardeşini hoşlanmadığı bir şeyle anmanehr.» buyurmuş,

— Yâ kardeşimde benim söylediğim bulunursa, ne buyurursun? de-nilmiş.

«Söylediğin onda varsa, onu gıybet ettin demektir. Eğer onda yoksa, ona büh-tan etmiş olursun.» buyurmuşlar.

Gıybet, bir kimsenin arkasından onun hoşlanmayacağı şeyleri söyle-mektir. Büh-tan, yalan bâtil demektir. Bunun aslı bir kimsenin yüzüne karşı bâtili söylemektir.

Gıybet ile büh-tanın ikisi de haram ise de, şer'î bir maksatla gıybet etmek mubah olur. Gıybeti mubah kılan sebepler altıdır :

1- Zulme uğradığını anlatmak için gıybette bulunmak caizdir. Binâ-enaleyh bir mazlum hükümdar veya hâkim gibi velayet ve kudret sahibi birinin huzura çıkarak, filân bana zulmetti. Yahut, şöyle şöyle yaptı; diye şikâyetle bulunabilir.

2- Kötülüğü değiştirmek ve âsiyi yola getirmek için yardım istemek caizdir. Binâenaleyh kudreti olduğunu sandığı bir kimseye giderek : Filân şöyle şöyle kötü hareketlerde bulunuyor; onu bunlardan men et, demek caizdir.

3- Fetva almak için. gıybet caizdir. Bir kimse müftiye giderek ; Fi-an bana zulmetti yahut babam veya kardeşim şöyle şöyle yolsuzluklarda julundular. Bunları yapmağa hakları var mıdır? Benim onların zulüm-erinden kurtulmama çare nedir? diyebilir.

4- Müslümanları serden sakındırmak için gıybet caizdir. Bunun bir-çok vecihleri vardır. Biri râvileri, şahitleri ve musanmfları cerhetmektir. Bu bilicma caizdir. Hattâ Nevevî : «Şeriatı korumak için bu vâcib-nir.» diyor. Müşavere anında bir kimsenin kusurunu söylemek, kusurlu mal satarken müşteriye o malın kusurlu olduğunu bildirmek, satılan kö-lenin hırsız, zâni veya sarhoş olduğunu haber vermek; fasık bir âlimden fıkıh dersi almaya giden kimseye onun fişkini söylemek hep bu caiz ve-cihlerden ma'duddur.

5- Fasikhğı veya bid'atçılığы yüze vuran bir kimseyi aşikâre irtikab ttığı günahlar sebebiyle gıybet etmek caizdir.

6- Tarif için bir kimsenin körlük, topallık, kısıklık, uzunluk gibi hal-lerini söylemek caizdir. Fakat bunları o şahsı küçültmek niyetiyle söy-llemek haramdır. Hattâ sakathğmı anmadan tarifi mümkünse o suretle tarif yapmak evlâdır.

21- Allah Teala'nın Dünyada Kusurunu Gizlediğı Kimsenin, Âhirette De Gizleyeceğini Müjdeleme Babı

71-(2590) Bana Omcyye b. Blslam El-Ayşî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Yezîd (yâni ibni Zürey') rivayet ett. (Dedi ki) : Bize Ravh Suheyî den, o da tabaından, o da Ebû Hüreyre'den, o da Peygamber (Sallaüahu Aleyhi ve Sellem)'den naklen rivayet etti:

«Allah dünyada bir kulunu (n günah.nı) örterse onu Inyamet gjnundo de örter.» buyurmuşlar.

72- (...) Bize Ebû Bekr b. EM Şeybe rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Affân rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Vüheyb rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Süheyî bahasından, Q d» Ebû Hürayrc'den, o da Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)'den naklen rivayet etti:

«Dünyada bir kul bir kulu (n günahını) örterse, kıyamet gününde cnu Allah da örtbas eder.» buyurmuşlar.

Kaadî İyâz'ın beyânına göre bu hadîsin dahi ıkı veçhe ihtimali vardır. Birinci veçhe göre Allah dünyada günahını örtbas ettiği kulunun kusur ve günahlarını mahşerde de gizler. Ve mahşer halkı onu bilmezler. İkinci veçhe göre o suçtan dolayı kulunu hesaba çekmekten ve suçu söy-lemekten vaz geçer. Birinci mânâyı Kaadî İyâz daha muvafık görmüştür.

Din kardeşinin suçunu affeden kimse hakkındaki izahatı bundan bir bâb önce görmüştük.

22- Fuhşundan Korkulan Kimseye Yumuşak Davranma Babı

73- (2591) Bize Kuteybc b. Saîd ile Ebû Bckr b. Ebî Şeybe, Amru'n-Nâkid, Züheyr b. Harb ve İbni Nümeyr hep birden İbni Uyeyne'den rî-vâyet ettiler. Lâfız Züheyr'ıdır. (Dedi ki) : Bize Süfyân (bu zât İbni Uyeyne'dir) İbnü Münkedir'den rivayet etti. O da Urve b. Zübeyri şöyle derken işitmiş. Bana Âişe rivayet etti ki, bir adam Peygamber (Saltallahü Aleyhi ve SeÜemfm yanına girmek için izin istemiş. O da:

«Ona izin verin. Bu aşiretin oğlu ne fenadır. Yahut bu aşiretin adamı ne fenadır!» buyurmuş. Adam yanına girince Resûlullah (SallaUahu Aleyhi veSellem) onunla yumuşak konuşmuş. Âişe demiş ki, ben:

— Yâ Resûlallah! Onun hakkında söylediğini söyledin. Sonra kendi-siyle yumuşak konuştun? dedim.

«Yâ Âişe! Şüphesiz ki, kıyamet gününde Allah nezdinde insanların en kötü mertebelisi, insanların fuhşundan korkarak kendisine ^e6a ettiği ya-hut kendisini terk ettiği kimsedir.» buyurdular.

(...) Bana Muhamrned b. Râû' ile Abd b. Humeyd ikisi birden Ab-dürrezzâk'dan rivayet ettiler. (Demiş ki) : Bize Ma'mer İüni Münkedir'-den bu isnadda bu hadîsin mânâsının mislini haber verdi. Yalnız o:

«Bu kavmin kardeşi ve aşiretin oğlu ne fenadır.» dedi.

Bu hadîsi Buhârî «Kitâbü'l--Edeb»'in bir iki yerinde; Ebû Dâvud <Kitâbu'l-Edeb>'de; Tirmizî «Kitâbu'l-Birr»'de muh-telif râvilerden tahrir etmişlerdir.

İbni Battal'in beyânına göre gelen adamın ismi Uyeyne b. Hısn El-Fezârî 'dir. Kendisine ahmak denilirmiş. O gün he-nüz inüslüman değilmiş. Fakat müslüman görünürmüş. Peygamber ^Sallalâhü Aleyhi ve Sellem) herkesin bilmesi

ve hâline aldanmaması için onu ashabına tanıtmak istemiştir. Bu adam Peygamber (Sallalâhü Aleyhi ve Sellem)'in sağlığında olsun, vefatından sonra olsun imanının zayıflığına delâlet eden işler yapmış. Mürtedlerle beraber o da dinden dönmüş ve esir edilerek Hz. Ebû Bekr'e getirilmiştir. Peygamber (Sallalâhü Aleyhi ve Sellem) in onu :

«Bu aşiretin kardeşi ne fenadır...» diye vafsetmesi nübüvvetine delâlet eden mucizelerindendir. Çünkü sonraları hâli onun vafsettiği gibi zu-hur etmiştir. ResûlüUah (Sallalâhü Aleyhi ve Sellem) 'in ona yumuşak davranması ve huzuruna geldiği vakit konuşmakta olduğu Abdullah İbni Ümmi Maktum'u bırakarak onunla yumuşak konuşması kavminin müslüman olmasını ümit ettiği içindir. Bunun üzerine Teâlâ Hazretleri Abese Sûresinin ilk âyetlerini indirmişti, Hadîsteki aşiretten murad kabiledir.

Hadîs-i şerif kötülüklerinden korkulan bir kimseye karşı yumuşak davranmanın ve fişkını ilân eden fasıkın zemmi caiz olduğuna delildir. fPeygamber (Sallalâhü Aleyhi ve Sellem) bu adamı methetmemiş, yalnız dün-Lyaya ait bazı hususatta kalbini İslâm'a yatıştırmak için kendisiyle yumuşak konuşmuştur.

23- Yumuşak Davranmanın Fazileti Babı

74- (2592) Bize Muhammed b. Müsennâ rivayet etti. (Dedi ki) : Ba-na Yahya b. Saîd Süfyân'dan rivayet etti. (Demiş ki) : Bize Mansûr, Te-mim b. Seleme'den, o da Abdurrahman b. Hilâl'den, o da Cerîr'den, o da Peygamber (Sallalâhü Aleyhi ve Sellem) 'den naklen rivayet etti:

«Bir kimse yumuşak davranmaktan mahrum ise, hayırdan mahrum olur.» buyurmuşlar.

75- (...) Bize Efcû Bekr b. Ebî Şeybe ile Ebû Saîd Eî-Eşec ve Muhammed b. Abdillâh b. Nümejr rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Veki' rivayet etti. H. Bize Ebû Küreyi de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû Muâviye rivayet etti. H.

Bize Ebû Saîd Eî-Eşec dahi rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hafs (yâni İbni Gıyas) rivayet etti.

Bunların hepsi A'meş'den rivayet etmişlerdir. H.

Bize Züheyr b. Harb ile İshâk b. İbrahim de rivayet ettiler. Lâfız her ikisininindir. Züheyr: Haddesenâ; İshâk ise: Ahberanâ tâbirini kullandı. (Dedi ki) : Bize Cerîr A'meş'den, o da Temim b. Seleme'den, o da Abdurrahman b. Hilâl El-Absî'den naklen haber verdi. Demiş ki: Cerîr'i şu-nu söylerken işittim: Ben Resûlüllah (Sallalâhü Aleyhi ve Sellem)'i:

«Bir kinse yumuşak davranmaktan mahrum ise, hayırdan mahrum [olur.]» buyu: urken işittim.

76- (..) Bize Yahya h. Yahya rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdü'l-Vâhid b. Zıyad, Muhahıraed b. Ebî İsmail'den, o da Abdurrahman b. Hi-lâl'den naklen haber verdi. (Demiş ki) : Ben Cerîr b. Abdillâh'ı şunu söy-lerken işittim. Resûlullah {Sallallahü Aleyhi ve Sellem);

«Bir kimse yumuşak davranmaktan mahrumsa, hayırdan mahrumdur. Yahut bir kimse yumuşak davranmaktan mahrum olursa, hayırdan mahrum olur.» buyurdular.

77- (2593) Bize Harmele b. Yahya El-Tücîbî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdullah b. Vehb haber verdi. (Dedi ki) : Bana Hayve haber verdi. (Dedi ki) : Bana İbnü Hâd, Ebû Bekr b. Hazm'den, o da Amra'dan (yâni binti Abdurrahman'dan), o da Peygamber (SallaVahü Aleyhi ve Sellem)'in zev-cesi Âişe'den naklen rivayet etti ki: Resûlullah {Sallallahü Aleyhi ve Sellem):

«Yâ Âişe! Şüphesiz ki, Allah refikdir. Rıfkı sever. Rıfk karşılığında şid-det ve başkası için vermediğini verir.» buyurmuşlar.

78- (2594) Bize Ubeydullah b. Muâz El-Anberî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize babam rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Şu'be Mikdam'dan, (bu zât İbnü Şureyh b. Hânî'dir), o da hatasından, o da Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in zevcesi Âişe'den, o da Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'den naklen rivayet etti:

«Şüphesiz ki, yumuşak davranmak bir şeyde bulunursa, onu linetler. Bir şeyden de alınırsa, onu lekeler.» buyurmuşlar.

79- (...) Bize bu hadîsi Muhammed b. Müsennâ ile İbni Beşşâr rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Muhammed h. Ca'fer rivayet etti. (De-di ki) : Bize Şu'be rivayet etti. (Dedi ki) ; Ben Mikdam b. Şureyh b. Hâ-nî'den bu isnadla dinledim. Bu hadîsde o şunu da ziyâde etmiştir: «Âişe bir deveye bindi. Devede hırçınlık vardı. Âişe onu ileri geri çevirmeye başladı. Bunun üzerine Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) ona:

«Yumuşak davran...» Sonra râvi yukarki hadîsin mislini zikretmiştir.

Unf: Rıfkın zıddı yâni sert davranmaktır. Bu kelimenin ilk harfi üstün ve esre de okunabilir. Hattâ anf ve inf şeklindeki kıraati daha fa-sih ve meşhurdur.

Bu hadîsler yumuşak davranmanın faziletine ve şiddet göstermenin kötülüğüne delildirler. Yumuşak davranmak her hayrın sebebidir. Bu sa-yede Allah Teâlâ kuluna başka bir şeyden dolayı vermediği sevabı verir. Kaadî İyâz'a göre hadîsin mânâsı: Yumuşak ve mülayim dav-ranmakla insan başka suretle eremediği muradına kolaylıkla erer de-mektir.

«Şüphesiz ki, Allah refîkdir.» cümlesi Allah Teâlâ'nın refik sıfatıyla tesmiye ve tavsif edilebileceğine açık delildir. Ma'zirî 'nin beyânına göre Allah Teâlâ ancak kendi verdiği isimlerle yahut Resulünün beyân buyurduğu veya ümmetin icma ettiği sıfatlarla anılabilir. Allah'a itlâkı hususunda şer'an izin verilmemiş, fakat yasak da edilmemiş bir sıfatla onu anmak ihtilaflıdır. Ulemâdan bazılarına göre bu mes'ele şeriat gelmez-den önceki hâl üzere bırakılır. Ve Allah helâl, haram gibi sıfatlarla anı-lamaz. Bir takımları bunun aksini söylemişlerdir. Haber-i Vâhid'le sabit olan sıfatlar hususunda usûlü fıkıh ulemâsının müteahhirleri ihtilâf etmiş-lerdir. Eş'arîler'den bâzılarına göre caizdir. Çünkü Haber-i Vahid onlarca ameli icabeder. Bu da amel babındandır. Ancak Allah'ın isimlerini şer'î kıyaslarla isbât caiz değildir. Bazıları bunu kabul etmemişlerdir. Mazirî diyor ki: «Allah'a refik denilmesi bu hadîsten başka bir dehile sabit olmamışsa, aynı hilaf burada da mevcuttur. Maamafih refik ke-limesinin bir fiil sıfatı olması ihtimâli de vardır.» Bu mes'ele iman bah-sinde izah edilmiştir.

24- Hayvanlara ve Başkalalarına Lanetin Yasak Edilmesi Babı

80- (2595) Bize Ebû Bekir b. Ebî Şeybe ile Züheyr b. Harb hep bir-den İbni Ulayye'den rivayet .ettiler. Züheyr (Dedi ki) : Bize İsmail b. İb-rahim rivayet etti. (Dedi ki) ; Bize Eyyûb, Ebû Kılâbe'den, o da Ebû Mühelleb'den, o da İmran b. Husayn'dan naklen rivayet etti. Şöyle demiş : Bir defa Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Seilem) seferlerinden birinde iken ensârdan bir kadın da bir dişi deve üzerinde bulunuyordu. Kadın bıkkın-lık göstererek deveye lanet etti. Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Seiletn) de bunu işitti. Ve :

«Bu devenin üzerindeki eşyayı alın ve deveyi bırakın! Çünkü o lanet-lenmiştir.» buyurdular.

İmran : «Ben onu bâlâ insanlar arasında yürürken görür gibiyim. Ona kimse sataşmıyordu.» demiş.

81- (...) Bize Kuteybe b. Saîd ile EbuVRabi' rivayet ettiler. (De-diler ki) : Bize Hammad (bu zât İbnü Zeyd'dir) rivayet etti, H.

Bize İbnü Ebî Ömer de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Sakafî rivayet etti.

Her iki râvi Eyyûb'dan İsmail'in isnâdiyle onun hadîsi gibi rivayette bulunmuşlardır. Şu kadar var ki, Hammad'ın hadîsinde de : «İmran dedi ki: Sanki ben onu görür gibiyim. Boz bir deve idi.» Sakâfî'nin hadîsinde ise:

«Devenin üzerindeki eşyayı ahn ve onu çıplak bırakın! Çünkü o la-netlenmiştir.» cümleleri vardır.

82- (2596) Bize Ebû Kâmil El-Cahderî Fudayl b. Hüseyin rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Yezid (yâni İbni Zürey') rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Teymî, Ebû Osman'dan, o da Ebû Berzete'l-Eslemî'den naklen rivayet etti. Bir defa bir cariyeye, üzerinde cemâatin bazı eşyası bulunan dişi bir deveye binmişti. Aniden Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'i gördü. Dağın da dar yerine gelmişlerdi. Kadın :

— Deh! Allahım, buna lanet et! dedi.

Bunun üzerine Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):

«Üzerinde lanet bulunan bîr deve bizimle beraber olmasın!» buyur-dular.

83- (...) Bize Muhammed b. Abdi'l-A'lâ rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Mu'temir rivayet etti, H.

Bana Ubeydü'Uah b. Saîd de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Yahya (yâ-ni İbni Saîd) rivayet etti. Bu râviler toptan Süleyman Et-Teymî'den bu isnadla rivayette bulunmuşlardır. Mu'temir'in hadîsinde şu ziyâde vardır :

«Hayır! Allah'a yemin olsun üzerinde Aliah'dan lanet bulunan bir deva bizimle beraber olmasın. Yahut buyurduğu gibidir.»

«El-Mebârik» nâm eserde Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in bu deveyi kabul etmemesi, kadının bedduası kabul edildiğini bildiği içindir, denilmiştir. Fakat Nevevî'nin tevcihi daha güzeldir. Ona göre Pey-gamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) bu sözü kadını men etmek için söyle-miştir. Daha önce kadına, hayvanlara vesâireye lanet etmemesini tenbih buyurmuş; bu suretle dili alıştırarak insanlara da lanet etmesini önlemeye çalışmıştı.

Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in nehyine imtisal etmediği an-laşılınca, o da kendisine bir ceza olmak üzere devesini başı boş bıraktı-r-dı. Bundan maksat yolda o deve ile beraber olmamaktır. Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in beraberinde olmamak şartıyla o deveye bin-mek veya satmak yahut kesmek caizdir.

Hal, deveyi yürütmek için söylenilen sözdür. Bu kelime tekrarlanarak «Hal! Hal!» yahut «Halil Hali!» veya «Halin! Halin!» şekillerinde kullanılır.

«Üzerinde Allah'dan lanet bulunan bir deve bizimle beraber olmasın!»

cümlesi nefi' şeklinde de okunabilir. Bu takdirde mânâsı:

«Üzerinde Allah'dan lanet bulunan bir deve bizimle beraber olamaz.» demek olir. Ki nehiy hususunda bu şekil daha belîğ ve daha te'kidlidir.

84- (2597) Bîze Harun b. Saîd El-Eylî rivayet etti, (Dedi ki) : Bize rivayet etti. (Dedi ki) : Bana Süleyman (bu zât İbnü Bilâl'dır) Alâ' b. Abdirrahman'dan naklen haber verdi. AlâJ ona tabasından, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etmiş ki, Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)ı

«Siddîk bir kimseye lânetçi olması yakışmaz.» buyurmuşlar.

(...) Bana bu hadîsi Ebû Küreyb rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hâlid b. Mahled, Muhammed b. Ca'fer'den, o da Alâ' b. Abdirrahman'dan bu isnadla bu hadisin mislini rivayet etti.

85- (2598) Bana Süveyd b. Saîd rivayet etti. (Dedi ki) : Bana Hafs b. Meysera, Zeyd b. Eslem'den naklen rivayet etti ki: Abdü'l-Melik b. Mervan Ümmü Derdâ'ya kendinden bazı ev eşyası göndermiş. Geceler-den birinde Abdü'l-Melik gecedan kalkarak hizmetçisini çağırmış. Galiba hizmetçisi yanma gelmekte gecikmiş de ona lanet etmiş. Sabah olunca Ümmü Derdâ ona :

— Bu gece hizmetçini çağırdığın vakit ona lanet ettiğini işittim, de-miş. Ve sözüne şöyle devam etmiş : Ben Ebu'd-Derdâ'yı şunu söylerken işittim : Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):

«Lânetçiler kıyamet gününde ne şefî' olabilirler, ne de şehid!»"buyur-dular.

(...) Bize Ebû Bekr b. Ebî Şeybe ile Ebû Gassân El-Mismaî ve Âsim b. Nadr Et-Teymî rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Mu'temir b. Süley-man rivayet etti. H.

Bize îshâk b. İbrahim de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdürrezzâk haber verdi.

Her iki râvi Ma'mer'den, o da Zeyd b. Eslem'den naklen bu isnadda Hafs b. Meysera'mn hadîsi mânâsında rivayette bulunmuşlardır.

86- (...) Bize Ebû Bekr b. Ebî Şeybe rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Muâviye b. Hişâm, Hişâm b. Sa'd'dan, o da Zcyd b. Eşlem ile Ebû Hâ-zim'den, onlar da Ümmü Dcrdâ'dan, o da Ebu'd-Derdâ'dan naklen rivayet etti. Şöyle demiş: Ben Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellemi'ii

«Şüphesiz ki, lânetçiler kıyamet gününde ne şehit olurlar, ne de şefî1!» buyururken işittim.

87- (2599) Bize Muhammet! b. Abhad ile İbni Ebî Ömer rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Mervân (yâni El-Fezârî) Yezid'den (ki bu zat İbnü Keysan'dır), o da Ebû Hâzim'den, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti. Şöyle demiş :

— Yâ Resûlallah! Müşriklerin aleyhine dua et! denildi.

«Ben lânetçi olarak gönderiimedîmi Ben ancak ve ancak rahmet olarak gönderildim!» buyurdular,

Siddîkdan murad; İslâm'ı kavli ve ameliyle tasdik eden hâlis müslümandır.

Bu rivayetler lânetden men etmekte ve onu âdet edinen kimsenin kıyamet gününde şefî1 olmak, şehâdet etmek gibi güzel sıfatlara nail olamayacaklarına delildirler. Çünkü duada lanetten murad Allah'ın rahme-tinden uzaklaştırılmasıdır. Bu şekilde dua mü'minlerin ahlâkı olamaz. Allah'Teâlâ mü'minleri birbirlerine acımak, yardımda bulunmak sıfatlarıyla vasıflandırmış; onları bir vücut gibi yaratmıştır, Mü'min kendisi için dinlediğini, din kardeşi için de isteyen kimsedir. Lanet duasında bulunan kimse ise din kardeşinin Allah'ın rahmetinden uzaklaştırılmasını ister ki; bu .zıtlaşmanın ve birbirleriyle alâkayı kesmenin son noktasıdır. Bundan dolayıdır ki; sahih bir hadiste :

«Mü'mine lanet etmek, onu Öldürmek gibidir.» buyurulmuştur. Zira katil Öldürdüğü kimseyi sadece dünya menfaatlarından mahrum eder. Lâ-netçi ise, âhiret nimetlerinden ve Allah'ın rahmetinden mahrum bırakır. Görülüyor ki, laneti âdet edinenler kıyamet gününde başkalarına şefa-at-Çi ve şehîd olamayacaklardır. Halbuki orada mü'minler günahkâr din kar-deşlerine şefa-at edeceklerdir.

Hadîsdeki şehidden ne kastedildiği hususunda üç kavil vardır. Bun-ların en sahih ve meşhuruna göre lânetçiler kıyamet gününde ümmetlere Peygamberlerinin tebligatta bulunduklarına şahitlik edemeyeceklerdir.

İkinci kavle göre dünyada şâhid olarnıyacaklar; yâni fasıklıklarından do-layı şâhidlikleri kabul edilmeyecektir. Üçüncü kavle göre Allah yolunda öldürölmek suretiyle şehid olarnıyacaklardır.

Buradaki lânetçilerden murad; onu âdet edinip dâima söyleyenlerdir. Bir defa lanet eden kimse bu hükümde dâhil olmadığı gibi, şeriatın mu-bah kıldığı zâlimlere lanet, yahudilerle hıristiyanlara lanet; içkicüere, riba yiyenlere vesâireye lanet de bu hükümden hâricdir.

25- Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) Bir Kimseye Hak Etmediği Halde Lanet Eder Veya Söver Yahut Beddua Ederse, Bu Onun, O Kimse İçin Zekat, Ecir ve Rahmet Olacağı Babı

88- (2600) Bize Züheyr b. Harb rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Cerîr, A'meş'den, o da Ebu'd-Duhâ'dan, o da Mesrûk'dan, o da Âişe'den naklen rivayet etti. Şöyle demiş: Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in yanma iki adam girdi. Ve onunla ne olduğunu bilmediğim bir şey konuştular da gadablandıldılar. O da kendilerine lanet ve sitem etti. Çıktıkları vakit ben :

— Yâ Resûlallah! Şu iki adamın kazandığı bayırdan kim bir şey ka-zanabilir, dedim ;

«Ne o?» buyurdu.

— Sen onlara lanet ve sitem ettin! dedim.

«Sen benim Rabbîme koştüğüm şartı bilmiyor musun? Allahım! Ben ancak bir beşerim, müslümanlardan hangisine lanet veya sitem edersem bunu onun için bir zekât ve ecir kıl, dedim.» buyurdular.

(...) Btze bu hadîsi Ebû Bekr b. Ebî Şeybe ile Ebû Küreyb rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Ebû Muâviye rivayet etti. H.

Bİ2e bunu AH b. Hucur Es-Sa'dî ile İshâk b. İbrahim ve AH b. Haş-rem dahî hep birden İsa b. Yûnus'dan (Ebû Muâviye ile İsa b. Yûnus) ikisi birden A'meş'den bu isnadla Cerîr'in hadîsi gibi rivayette bulunmuş-lardır. İsa'nın hadîsinde râvi:

«Onunla başbaşa kaldılar. O da kendilerine sitem ve lanet etti; on-ları dışarı çıkardı.» demiştir.

89- (2601) Bize Muhammed b. Abdillâh b. Nümeyr rivayet etti. (Dedi ki) : Bize babam rivayet etti. (Dedi ki) : Bize A'meş, Ebû. Sâlih'-den, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti. Şöyle demiş: Resûlullah (Sailallahü Aleyhi ve Sellem)*',

«Allahım! Ben ancak bir beşerim! İmdi müslümanlardan herhangi bi-rine sitem eder, lanette bulunur veya dayak atarsam, bunu onun için bîr zekât ve rahmet kıl!» dedi.

(2602) Bize İbni Nümeyr rivayet etti. (Dedi ki) : Bize babam riva-yet etti. (Dedi ki) : Bize A'meş, Ebû Süfyân'dan, o da Câbir'den, o da Peygamber (Sailallahü Aleyhi ve Sellem) 'den naklen bu hadîsin mislini riva-yet etti. Yalnız bunda :

«Bir zekât ve ecir kil.» ibaresi vardır.

(...) Bize Ebû Bekr b. Ebî Şeybe ile Ebû Küreyb rivayet ettiler. (De-diler ki) : Bize Ebû Muâviye rivayet etti. Bize İshâk b. İbrahim de riva-yet etti. (Dedi ki) : Bize İsâ b. Yûnus haber verdi. Her iki râvi A'meş'-den, Abdullah b. Nümeyr'in isnadiyle onun hadîsi gibi rivayette bulun-muşlardır. Yalnız İsa'nın hadîsinde: «ve ecir» kelimesini Ebû Hüreyre rivayetinde; «ve rahmet» kelimesini Câbir rivayetinde zikretmiştir.

90- (2601) Bize Kuteybe b. Saîd rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Muğîra (yâni İbni Abdîrrahman El-Hizâmî) Ebu'z-Zinâd'dan, o da A'rac'-dan, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti ki; Peygamber (Sailallahü Aleyhi ve Sellem):

«Allahım! Ben senden ahd-ü peyman alıyorum. Elbette bu ahdi bana bozmazsın. Ben ancak bir beşerim. İmdi mü'minlerden hangisine eziyet eder, söver; lanet eyler; döversen bunu onun için namaz, zekât ve kıya-met gününde onu kendisiyle sana yaklaştıracığın bir ibâdet yap!» dedi.

(...) Bize bu hadîsi İbni Ebî Ömer rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Süf-yân rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû'z-Zinad bu isnadla bu hadîsin ben-zerini rivayet etti. Yalnız o: demiştir.

Ebû'z-Zinad : «Bu, Ebû Hüreyre'nin lüğatidir. Kelime şek-lindedir.» demiştir.

(...) Bana Süleyman b. Ma'bed rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Süley-man b. Harb rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hammad b. Zeyd, Eyyûb'dan, o da Abdurrahman El-A'rac'dan, o da Ebû Hüreyre'den, o da Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'den naklen bu hadîsin benzerini rivayet etti.

91- (...) Bize Kuteybe b. Saîd rivayet etti, (Dedi ki) : Bize Leys, Saîd b. Ebî Saîd'den, o da Nasrîlerin azatlısı Salim'den naklen rivayet etti. (Demiş ki) : Ebû Hüreyre'yi şunu söylerken işittim : Ben Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'i:

«AHahım! Muhammed ancak bir beşerdir. Beşerin kızdığı gibi kızar. Ben senden ahd-ü peyman aldım. Elbette onu bana bozmazsın. İmdi hangi mü'mine eziyet veya sitem ettim yahut dövdü isem, bunu onun için bir keffâret ve kıyamet gününde onu kendisiyle sana yaklaştıracığın bir ibâ-det kıl!» derken işittim.

92- (...) Bana Harmle b. Yahya rivayet etti. (Dedi ki) : Bize İbnü Vehb haber verdi. (Dedi ki) : Bana Yûnus, İbni Şihab'dan, naklen haber verdi. Bana Saîd b. Müseyyeb, Efcû Hüreyre'den naklen haber verdi ki, Ebû Hüreyre, Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'i şöyle buyururken işitmiş :

«Allahım! Herhangi bir mü'min kula sitem ettimse, bunu onun için kı-yamet gününde sana bir ibâdet yap!»

93- (...) Bana Züheyr b. Harb ile Abd b. Humeyd rivayet ettiler. Zühcyr (Dedi ki) : Bize Ya'kub b. İbrahim rivayet etti. (Dedi ki) : Bize İfcni Şihâb'ın kardeşi oğlu, amcasından rivayet etti. (Dedi ki) : Bana Said b. Müseyyeb, Ebû Hüreyre'den rivayet etti. Şöyle demiş : Ben Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'i:

«Allahım! Ben senden ahd-ü peyman aldım. Elbette bunu bana boz-mazsın, imdi herhangi bir mü'mine sitem ettim yahut dayak vurdumsa; kıyamet gününde bunu onun için bir keffâret yap!» derken işittim.

94- (2602) Bana Harun b. AhdiHah ile Haccâc b. Şâir rivayet et-tiler. (Dediler ki) : Bize Haccâc b. Muhammed rivayet etti. (Dedi ki) : İbnü Cüreyc şunu söyledi: Bana Ebû'z-Züjeyr şunu söyledi ki: Câbir b. Abdillâh'ı, şöyle derken işitmiş. Ben Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'i şunu söylerken işittim :

«Ben ancak bir beşerim. Ve ben Rabbim (Azze ve Celle) 'ye müslüman-lardan herhangi bir kula sitem ettim veya sövdümse, bunun ona bir zekât ve ecir olmasını şart koştum.»

(...) Bu hadîsi bana İbnü Ebî Halef rivayet etti. (Dedi ki) : Bize İUvh rivayet etti. H.

Bize bu hadîsi Afcd b. Humeyd de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû Asım rivayet etti.

Bu râviler hep birden İbnü Cüreyc'den bu isnadla bu hadîsin mislini rivayet etmişlerdir.

95- (2603) Bana Züheyr b. Harb ile Ebû Ma'n Er-Rakâşî rivayet ettiler; Lâfız Züheyr'indir. (Dediler ki) : Bize Ömer b. Yûnus rivayet. etti. (Dedi ki) : Bize İkrime b. Ammar rivayet etti. (Dedi ki) : Bize İshâk b, EM Talha rivayet etti. (Dedi ki) : Bana Enes b. Mâlik rivayet etti. (Dedi ki) : Ümmü Süleym'in yanında yetim bir kız vardı. Ümmü Süleym Enes'in annesidir. Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) bu yetim kızı gö-rerek :

«O sen misin? Hakîkaten büyümüşsün! Yaşın büyümesin!» dedi. Bu-nun üzerine yetim kız ağlayarak Ümmü Süleym'e döndü. Ümmü Sü-leym:

— Sana ne oldu ey kızcağız? diye sordu. Cârîye :

— Nebiyyullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) fcana yaşın büyümesin diye beddua etti. Şimdi artık benim yaşımlı ebediyen büyümeyecek. Yahut öm-rüm uzamayacak! dedi.

Ummü Süleym acele baş örtüsünü sarınarak hemen çıktı. Ve Re-sûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'e rastladı. Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) ,ona :

var yâ Ummü Süleym?» diye sordu. O da : Nehiyyallah! Sen benim yetim kızıma beddua mı ettin? dedi. «Neymiş o yâ Ummü Süleym?» buyurdular. Ümmü Süleym :

— Ona yaşı büyümesin ve ömrü uzamasın diye duâ ettiğini söyledi, dedi. Bunun üzerine Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) güldü. Sonra şöyle buyurdular :

«Yâ Ummü Süleym! Bilmez misin kir benim Rabbime şartım vardır. Ben Rabbime şart koştum da, söyle dedim : Ben ancak bir beşerim. Beşerin razı olduğu gibi razı olur; beşerin kızdığı gibi kızartm. İmdi ümmetimden herhangi biri

aleyhine hak etmediği halde duada bulunursam, bunu onun için bir temizlik suyu, bir zekât ve kıyamet gününde onu kendisiyle Allah'a yaklaştıracak bir ibâdet yapmalısın, dedim.»

Ebû Ma'n hadîsin üç yerinde de yetime kelimesini ismi tasgirle yü-teyyime okumuştur.

96- (2604) Bize Muhammed b. Müsennâ El-Anezî rivayet etti. H.

Bize İbnü Beşşâr da rivayet etti. Lâfız İbnü Müsennâ'nıdır. (Dediler ki) : Bize Ümeyye b. Hâlid rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Şu'be, Ebû Ham-zate'l-Gassâb'dan [6], o da İbni Abbâs'dan naklen rivayet etti. Şöyle de-miş : Çocuklarla beraber oynuyordum. Derken Resûlullah {Sallallahü Aleyhi

ve Sellem) geldi. Ben hemen bir kapının arkasına gizlendim, lerek avucuyla omuzlarımın arasına bir dokundu. Ve :

«Git bana Muaviye'yi çağır!» dedi. Ben derhal (gittim)

Fakat o geldim. Ve :

— O yemek yiyor! dedim. Sonra bana tekrar:

«Git bana Muaviye'yi çağır!» dedi. Hemen (gittim) gejdim. Ve:

— O yemek yiyor! dedim. Bunun üzerine : «Allah onun karnını doyurmasın!» buyurdular.

İbnü Müsennâ dedi ki: Ümeyye'ye Hataenî ne demektir? diye sor-dum. Elinin içiyle bana bir vurdu, demektir cevâbını verdi.

97- (...) Bana İshâk b. Mansûr rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Nadr b. Şümeyl haber verdi. (Dedi ki) : Bize Şu'be rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ehû Hamze haber verdi. (Dedi ki) : İbnü Abbas'ı şunu söylerken işittim : Çocuklarla beraber oynuyordum. Derken Rcsûlullah (Sallaüahü Aleyhi ve Seliem) geldi. Ben hemen ondan gizlendim... Ve râvi yukarki ha-dîs gibi rivayette bulunmuştur.

Bu rivayetlerden Ebû Füreyre hadîsini Buharî «Ki-tâbu'd-Deava'da tahrir etmiştir.

Bu rivayetler Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in ümmetine gösterdiği dikkat ve şefkati beyân etmektedirler. Rivayetlerin umumun-dan anlaşılıyor ki, Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellein) 'in bedduası lanet ve sitemi bunları hak etmeyen bir kimseye yapılmışsa, o kimse için rah-met, keffâret ve zekât olur. Yoksa hak edenler için böyle bir şey mevzu bahis olamaz. Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sel}lem) kâfirlerle münafıklara beddua etmiş, fakat bu onlara rahmet olmamıştır. Burada şu sual hatıra gelebilir. Bedduayı hak etmeyen kimseye Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) nasıl beddua eder? Bu suale ulemâ iki vecihle cevap vermişlerdir. Birinci veçhe göre bedduayı hak etmemekten murad kulun batında yârii Allah indinde onu hak etmemiş olmasıdır. Zahire göre o kul bedduayı hak etmiştir. Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) şer'î bir emareye göre onun bedduayı hak ettiğine hüküm vermiştir. Çünkü o zahirle hüküm ver-meye memurdur. Sırları bilen yalnız Allah'dır. İkinci veçhe göre Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellemjin beddua etmesi, sitemde bulunması ve emsali şeyler kasten söylenmiş olmayıp, Arablarm âdetine göre niyetsiz olarak dile gelen sözlerdir. Hz. Muâviye hakkında :

«Allah onun karnını doyurmasın!» Yetim kıza :

«AHah senin yaşını büyütmesin!» demesi hep bu kabildendir. Bunlar-dan duanın hakikati kastedilniemiştir. Maamafih Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) bu sözlerden birinin icabet saatına rastlayarak kabul edi-leceğinden endişe duymuş ve Teâla Hazretlerine niyaz ederek bu sözlerin muhatabları hakkında rahmet, keffâret ve sevab olmasını dilemiştir. Şu da muhakkaktır ki, Rsûlullah (Saiîallahü Aleyhi ve Sellem) bu gibi sözleri pek nadir söylemiştir. Kendisi kötü söz söylemez, kimseye lanet etmez, şahsı için kimseden intikam almazdı. Nitekim ashab D e v s kabilesine bed-dua «etmesini istedikleri halde, o:

«Yâ Rab! Devs'e hidâyet ver!» diye dua etmiş. Kavmi kendisine nice eza ve cefalarda bulundukları halde :

«AHahım! Kavmimi af buyur. Çünkü onlar bilmiyorlar!» diye niyazda bulunmuştu.

Karn: ömür hakkında sinnin müteradifidir. Bunların ikisi de yaş mânâsına gelirler.

Resûlullah (Saiîalhha Aleyhi ye Sellem) 'in Hz.1bni Abbas'in omuzları arasına dokunması ona mülâtefe ve şaka içindir.

Bu Rivayetlerden Çıkarılan Hükümler:

1- Çocukların haram olmayan şeylerle oynamalarına müsaade etmek caizdir,

2- Bir insanı davet etmek, hediye göndermek, dükkândan bir şey aldirmek gibi şeyler hususunda çocuklara itimad edilebilir.

3- Bu gibi şeyler için başkasının çocuğunu göndermek de caizdir. Bunlar çocuğun menfaatına da aykırı sayılamaz. Çünkü ehemmiyetsiz şeylerdir. İhtiyaçtan dolayı şeriat buna müsaade etmiş. Müslümanların örf ve âdeti de bu yolda cereyan edegelmiştir.

26- İkiyüzlüyü Zem ve Bu Yaptığının Haram Kılınması Babı:

98- (2526) Bize Yahya b. Yahya rivayet etti. (Dedi ki) : Mâlike EbûVZinâd'dan dinlediğim, onun da A'rac'dan, onun da Ebû Hüreyre'-den naklen rivayet etüjji 5u hadîsi okudum. Kesûltilah (SallallahU Aleyhi ve Sellem):

«Şüphesiz insanların en kötülerinden biri : Bir yüzle şunlara, bir yüzle bunlara gelen iki yüzlü kimsedir.» buyurmuşlar.

99- (...) Bize Kuteybe b. Saîd rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Leys rivayet etti. H.

Bize Muhammed b. Rumh da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Leys Ye-zid b. Ebî Habib'den, o da Irak b. Mâlik'den, o da Eöû Hüreyre'den nak-len haber verdi ki; Efeû Hüreyre, Resûlüllah(Sallalâhü Aleyhi ve Seilem) 'i şöy-le buyururken dinlemiş :

«Şüphesiz insanların en kötüsü şunlara bir yüzle, bunlara da bir yüzle gelen iki yüzlü kimsedir.»

(...) Bana Harmele b. Yahya rivayet etti. (Dedi ki) : Ban.a İbni Vehb haber verdi. (Dedi ki) : Bana Yûnus, İbni Şihab'dan naklen haber verdi, (Demiş ki) : Bana Saîd b. Müseyyeb, Ebû Hüreyre'den nak-len rivayet etti ki: Resûlüllah (Sallalâhü Aleyhi ve Seilem)... H.

Bana Züheyr b. Harb da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Cerîr, Umâra1-dan, o da Ebû Zür'a'dan, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti. Şöyle demiş: Resûlüllah (Sallalâhü Aleyhi ve Seilem):

«İnsanların en kötülerinden bir yüzle şunlara, bir yüzle bunlara gelen iki yüzlüyü bulacaksrmz.» buyurdular.

Bu hadîsin şerhi «Fadâili Sahabe» bahsinin «İnsanların en hayırlı-ları» babında geçmişti.

Kurtubî diyor ki : İki yüzlünün insanların en kötüsü olması hâli münafıkların hâline benzediği içindir. Çünkü iki yüzü kimse yalanla-dolanla ona buna yaltaklık eder. İnsanlar arasına fesadlık sokar. Nevevî de : «İki yüzlü kimse her taifeye

onu razı edecek şekilde gelir ve o tâifedenmiş gibi görünür. Onun bu yaptığı mahzûn nifak yalan ve hile-dir Fakat bunu iki taifeyi barıştırmak maksadiyle yapan kimse makbul-dür. Övülür.» diyor.

27- Yalanın Haram Kılınması ve Mubah Olanını Beyan Babı

101- (2605) Bana Harmele b. Yahya rivayet etti. (Dedi ki) : Bize tbni Vehb haber verdi. (Dedi ki) : Bana Yûnus, İbni Şihâb'dan naklen haber verdi. (Demiş ki) : Bana Humeyd b. Abdîrrahman b. Avf haber verdi ki : Kendisine annesi Ümmü Gülsüm binti Ukbe b. Ebî Muayt ha-ber vermiş. —Bu kadın Peygamber (Sallâllâhü Aleyhi ve Seilem) 'e bey'at eden ilk muhacirlerdendir.— Ümmü Gülsüm, Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'i şöyle buyururken dinlemiş :

«Yalancı, insanların arasını bulan ve hayır söyleyip hayır tebliğ eden kimse değildir.»

İbni Şihâb demiş ki : İnsanların söylediklerinden hiç bir şeyde yalana ruhsat verildiğini işitmedim. An«ak üç haslette müstesna! Harbde, insan-ların arasını bulmakta, kocanın karısına ve karısının kocasına söyledik-lerinde

(...) Bize Amru'n-Nâkıd rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Yâkub b. İb-rahim b. Sa'd rivayet etti. (Dedi ki) : Bize babam, Sâlih'den rivayet etti. (Demiş ki) : Bize Muhammed b. Müslim b. Ubeydillah b. Abdillâh b. Şihâl) bu isnadla bu hadîsin mislini rivayet etti. Yalnız Salih'in hadîsinde Yûnus'un İhni Şihâb'ın kavlini yaptığı gibi: «Ümmü Gülsüm dedi ki: İnsanların konuştukları şeylerden hiç birinde onun ruhsat verdiğini işit-medim. Yalnız Üç haslette müstesna!» cümlesi vardır.

(...) Bize bu hadîsi yine Amru'n-Nâlıd rivayet etti. (Dedi ki) : Bize İsmail b. İbrahim rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ma'mer, Zübri'den naklen bu isnadla «Hayr tebliğ eden...» sözüne kadar haber Verdi. Ondan sonra-sını anmadı.

Bu ikisi Buhârî «Kitâbu's-SulhVda; Tirmizî «Kitâbu'l-Birr»'de: Nesâî «Siyer» ve «İşretü'n-Nisa» bahislerinde muhtelif râvilerden lahric etmişlerdir.

Kaadi İyâz üç yerde yalan söylemenin bilittifak caiz olduğu-nu söylemiştir. Ancak bu yerlerde mubah olan yalandan murad ne oldu-ğu ihtilâfıdır. Ulemâdan bir cemaata göre, bir maslahattan dolayı bu üç yerde yalan söylemek mutlak surette caizdir. Memnu yalan zararlı olan-dır. Bir zâlim, birinin yanında gizlenmekte olan kimseyi öldürmek İstese, nerede olduğunu bilmiyorum diyerek yalan söylemesi bilittifak vâcib olur. Diğer bir rakım ulemâya göre yalan söylemek hiç bir hususta caiz değildir. Onlarca üç yerde yalan söylemenin caiz olmasından murad; tevriyeli yâni kapalı ve ihtimalli söz söylemektir, Meselâ : Bir adam karısına iyi baka-cağını, ona şöyle şöyle elbise giydireceğini va'd eder

de, kalbinden Alâh takdir ettiyse yaparım, diye niyet eder. Bu bir tevriyedir. Dargın kimse-leri barıştırmak için iki taraftan birbirlerine güzel sözler nakleder ve tev-riye yapar. Harbde de aynı şekilde hareket eder. Düşmana giderek : Sizin en büyük kumandanınız öldü, der. Fakat bununla onun geçmişteki bir ku-mandanını niyet eder. Karı-kocamn birbirlerine yalan söylemelerine gelin-ce : Bundan murad birbirlerine sevgi göstermeleri ve icrası lâzım gelme-yen şeyleri vadetmeleridir. Birbirlerine olan borçlarını vermemek yahut hakkı olmayan şeyleri birbirinden istemek gibi hususlarda yalan söyle-meleri bilicmâ haramdır.

28- Koğuculuğun Haram Kılınması Babı

102- (2606) Bize Muhammed b. Müsennâ ile İbnü Beşşâr rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Muhammed b. Ca'fer rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Şu'be rivayet etti. (Dedi ki) : Ebû İshâk'ı, Efcû'l-Ahvâs'dan, o da Abdullah b. Mes'ud'dan naklen rivayet ederken dinledim. Abdullah şöyle demiş: Gerçekten Muhammed (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):

«Dikkat edin, size ahdin ne olduğunu söyleyeyim. O insanlar arasında alıp yürüyen koğuculuktur.» buyurdu. Ve gerçekten Muhammed (Saîlaîlahü Aleyhi vt Sellem)\

«Şüphesiz kî, kişi doğru söylemekte devam ederek nihayet doğrucu yazılır. Ve yalan söylemekte devam ederek nihayet yalancı yazılır.» buyurdular.

Adh yahut Idah: Koğuculuk ve yalancılık mânâlarına gelir.

Koğuculuk : Ara bozmak için birinden diğerine lâf taşımaktır. Hadîs-i şerîfden murad : Size şiddetle haram kılınmış olan en çirkin yalancılığı haber vereyim, demektir.

Hadîs-i şerîf doğru söylemekte devam eden bir kimsenin nihayet Al-lah indinde siddîk yâni doğrucu; yalan söylemekte devam edeninse niha-yet yalancı diye tescil edileceğini bildirmektedir ki, bu iki zıddın dünya-daki mertebeleri düşünülürse, âhirette mahşer halkının huzurunda birinin ne kadar mes'ud, diğerinin ne derece rezil-rüsvey olacağı tasavvur edi-lebilir.

29- Yalanın Çirkinliği, Doğruluğun Güzelliği ve Fazileti Babı

103- (2607) Bize Züheyr b. Harb ile Osman b. Ebî Şeybe ve Ishâk rivayet ettiler. İsbâk: Ahberanâ; ötekiler : Haddesenâ tâbir-lerini kullandılar. (Dediler ki) : Bize Cerîr, Mansûr'dan, o da Ebû Vâil'-den, o da Atdullah'dan naklen rivayet etti. Şöyle demiş : Resûlülâh (Sallalkûü Aleyhi ve Sellem)'.
«Şüphesiz doğruluk hayra, hayır da cennete götürür. Kişi doğru söy-leye söyleye nihayet doğrucu yazılır. Yalancılık sapıklığa götürür. Şüphe-siz sapılckk da cehenneme götürür. Kişi yalan söyleye söyleye nihayet ya-lancı yazılır.» buyurdular.

104 - (...) Bize Ebû Bekr b. Ebî Şeybe ile Hennad b. Seriy rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Ebu'i-Ahvâs, Mansûr'dan, o da Ebû Vâil'-den, o da Abdullah b. Mesûd'dan naklen rivayet etti. Şöyle demiş : Resûlülâh (Sallallahü Aleyhi ve Setlem'ı

«Şüphesiz doğruluk hayırdır. Hayır da cennete götürür. Kul doğruluğu araya araya nihayet Allah indinde doğrucu yazılır. Yalancılık da sapıklık-tır. Şüphesiz sapıklık cehenneme götürür. Kul yalancılığı araya araya ni-hayet yazılır.» buyurdular.

İbnü Ebî Şeybe kendi rivayetinde: «Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellemyden nakjen» dedi.

105- (...) Bize Mubammed b. Abdillâh b. Nümejr rivayet etti. (De-di ki) : Bize Ebû Muâviye ile Veki' rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize A'meş rivayet etti. H.

Eize Ebû Küreyb de rivayet etti. (Dedi ki) ; Bize Ebû Muâviye ri-vayet etti. (Dedi ki) : Bize A'meş, Şakik'den, o da Abdülâh'dan naklen rivayet etti. Şöyle dt-niş : Resûlülâh (Sallallahü Aleyhi ve Seilem):

«Doğruluğu iltizam edin! Çünkü doğruluk hayra götürür. Hayır 6a cennete götürür. Kişi doğru söyleyip, doğruluğu a rast ıra a rast ıra nihayet Allah indinde doğrucu yazılır. Yatandan sakının! Çünkü yalan sapıklığa götürür. Şüphesiz sapıklık da cehenneme götürür. Kişi yalan söyleyip, ya-lanı oraşttra a rast ıra nihayet Allah indinde yalancı yazılır.» buyurdular.

(...) Bize Mincâb b. Haris Et-Temîmî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize İbnü Müshîr haber verdi. H.

Bize İshâk b. İbrahim Eî-Hanzalî de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize İsâ b. Yûnus haber verdi. Her iki râvi A'meş'den bu isnadla rivayette bulunmuşlardır. İsa'nın hadîsinde:

«Doğruluğu araştırır ve yalancılığı araştırır.» cümlelerim anmamıştır. İbnü Müshir'in hadîsinde ise:

«Nihayet Allah onu yazar...» cümlesi vardır.

Bu hadîsi Buhâri «Kitâhu'l-Edeb»'de tahrir etmiştir.

Birr : Hâlis amel-i sâlih demektir. Bu kelime bütün hayırlara şâmil cem'iyetli bir isimdir. Bâzıları birrden murad cennet olduğunu söylemişlerdir.

Fücur: Doğruluktan ayrılmaktır. Günahlara dalmak mânâsına gel-diğini söyleyenler de vardır. Bu kelime de bütün serlere şâmilidir. Ve birrin zıddıdır. Kişinin doğrucu veya yalancı yazılmasından murad hüküm verilmesi ve kullara bildirilmesidir.

Hadîs-i şerif doğruluğu araştırmaya yâni daima doğru söylemeye teş-vik etmekte; yalancılıktan ve bu hususta müsamaha göstermekten sakın-dırmaktadır. Çünkü yalan hususunda müsamaha gösteren yavaş yavaş yalana alışır ve nihayet yalan söylemeyi âdet haline getirir. Ve yalancı damgasını alır. Doğru söylemeyi âdet edinen de Allah TeâU nezdinde doğ-rucu diye tescil edilir.

30- Kızgınlık Ânında Kendini Tutan Kimsenin Fazileti ve Kızgınlığın Ne İle Giderileceği Babı

106- (2608) Bize Kuteybe b. Saîd ile Osman b. Ebî Şeybe rivayet ettiler. Lâfız Kuteybe'nindir. (Dediler ki) : Bize Cerîr, A'meş'den, o da İbrahim Et-Teymî'den, o da Haris b. Süveyd'den, o da Abdullah b. Mes*-ud'dan naklen rivayet etti. Şöyle demiş: Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)

«Aranızda rakûb kime dersiniz?» diye sordu. Biz : — Çocuğu doğmayana! cevâbını verdik.

«Rakûb bu değildir. Lâkin rakûb çocuklarından hiç birini (kendinden önce) âhirete göndermeyendir.» buyurdu.

«Aranızda pehlivan kime dersiniz?» diye sordu. Bir:

— Kendisini erkeklerin yenemediği kimseye! eevübünü verdik. «O değildir. Lâkin pehlivan kızgınlık anında kendini tutan kimsedir.» buyurdular.

(...) Bize Ebû Bekr b. Ehî Şeybe ile Ebû Ktireyb rivayet ettüer. (De-diler ki) : Bixe Ebû Muâviye rivayet etti. H.

Bize İshfik b. İbrahim de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize İsâ b. Yûnus haber verdi.

Her iki râvi A'meş'den bu isnadla bu hadisin manâsı gibi rivayet etmişlerdir.

107- (2609) Bize Yahya b. Yahya ile Abdü'l-A'lâ b. Hammad riva-yet ettiler. İkisi de (Dediler ki) : Mâlike İbnü Şihâb'dan dinlediğim, onun da Saîd b. Müseyyeb'den, onun da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet ettiği şu hadîsi okudum, Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Seliem):

«Pehlivan kavî kimse değildir. Kavî, ancak kızgınlık anında kendini tutan kimsedir.» buyurmuşlar.

108- (...) Bize Hâcib "b. Velid rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Muham-med b. Harb Zübeydî'den, o da Zührî'den naklen rivayet etti. (Demiş ki) : Bana Humeyd b. Abdirrahman haber verdi ki: Ebû Htireyre şöyle de-miş : Ben Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Selîem) 'i:

«Kuvvetli kimse pehlivan değildir.» buyururken işittim. Ashâb : O halde kuvvetli kimdir yâ Resûlallah? dediler.
«Kızgınlık ânında kendini tutandır.» buyurdular.

(...) JBize bu hadîsi Muhammed b. Râfi' ile Abd b. Humeyd de hep birden Abdurrezzak'dan rivayet ettiler. (Demiş ki) : Bize Ma'mer haber verdi. H

Bize Abdullah b. Abdirrahman b. Behram dahî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebu'l-Yeman haber verdi. (Dedi ki) : Bize Şuayb haber verdi.

Her iki râvi Zührî'den, o da Humeyd b. Abdirrahman b. Avfdan, o da Ebû Hüreyre'den, o da Peygamber (Saîlallahü Aleyhi ve Seilem) 'den nak-len bu hadîsin mislini rivayet etmişlerdir.

Bu hadîsin Ebû Hüreyre rivayetini Buharî «Kitâbu'l-Edeb»'de; Ne,,sâî «Kitâbu'1-Yevm ve'l-Leyle>'de tahrir etmişlerdir.

Rakûb : Esasen çocuğu yaşamayan mânâsına gelir. Resûlullah (Saîlallahü Aleyhi ve Sellemh

«Siz rakûbu çocukları ölen ve mahzun olan mânâsına alıyorsunuz. Ama rakûb bu değil, bilâkis kendi sağlığında çocuklardan hiç biri ölme-yen ve evlât acısına katlanıp sevab kazanamayan kimsedir. Siz pehlivanı da kuvvetli kimseden ibaret biliyorsunuz. Halbuki şer'an pehlivan bu de-ğil, kızdığı zaman kendini tutan kimsedir, övülecek faziletli pehlivan işte budur.» demek istemiştir.

Hadîs-i şerif evlâdı ölüp de acısına katlanmanın ve sabretmenin fazi-letine delildir. Yine bu hadîs evlenmenin faziletine kail olan Hanefî1er'le bazı Şâfiî1er'in mezheblerine zımnem delâlet etmektedir.

Kızdığı zaman kendini tutmak, öfkesini belli etmemek dahî bu hadî-sin delâlet ettiğı hükümler cümle sin dendir.

109- (2610) Bize Yahya b. Yahya ile Muhammed b. Alâ' rivayet et-tiler. Yahya : Abberanâ; tbnü Ala' ise : Haddesenâ tâbirlerini kullandılar. (Dediler ki) : Bize Ebû Muâviye, A'meş'den, o da Adiy b. Sâbit'den, o da Süleyman b. Sürad'dan naklen rivayet etti. (Şöyle demiş) : İki adam Peygamber (Saîlallahü Aleyhi ve Seilem) 'in huzurunda sövüştüler de birinin gözleri kızarmağa ve şahdamarları şişmeye başladı. Resûlullah (Sallallahü A leyhi ve Seilem):

«Ben bîr kelime biliyorum ki, (bu adam) onu söylese, bu hâl ondan giderdi. (Bu kelime) Kovulmuş şeytandan Allah'a sığınırım (kelimesidir).» buyurdu. Bunun üzerine o adam:

— Yoksa bende bir delilik mi görüyorsun? dedi.

İbnü Alâ' : «Bunun üzerine yoksa tende delilik mi görüyorsun?» dedi. Adamı zikretmedi.

110- (...) Bize Nasr b. Ali El-Cehdamî rivayet etti. (Dedi ki) : Biz.e Ebû Üsâme rivayet etti. (Dedi ki) : A'meş'i şunu söylerken işittim. Ben Adiy b, Sabî'ti şöyle derken dinledim : Bize Süleyman b. Sürad rivayet etti. (Dedi ki) ; İki adam Peygamber (Saîlallahü Aleyhi ve Seilem) 'in huzu-runda sövüştüler de biri kızmağa ve yüzü kızarmaya başladı. Peygamber (Saîlallahü Aleyhi ve Seilem) ona bakarak :

«Ben bir kelime biliyorum ki, onu söylemiş olsa bu hal kendisinden giderdi. (Bu kelime) Koğulmuş şeytandan Allah'a sığınırım (kelimesidir),» buyurdular. Derken Peygamber (Saîlallahü Aleyhi ve Sellem)'i dinleyenler-den biri kalkarak o adamın yanma gitti. Ve:

— Az evvel Resûlullah (Saîlallahü Aleyhi ve Sellem)'in ne söylediğini bi-liyor musun?

«Ben bir kelime biliyorum ki, onu söylese bu hâl ondan giderdi. (Bu kelime) Koğulmuş şeytandan Allah'a sığınırım (kelimesidir).» buyurdu, de-di. Bunun üzerine o adam:

— Sen beni deli mi görüyorsun? dedi.

(...) Bize Ebû BeUr b. Kbi Şeyhe tle rivayet etti. (Dedi ki) ; Bize HaFs iyyas, A'meş'den bu isnadla rivayette bulundu.

Bu hadîsi Buhârî «Kitâbu'l-Edeb»'in birkaç yerinde tahrir etmiştir.

Gadabmdan gözleri kızaran adamın : »Yoksa sen bende delilik mi görüyorsun?» demesi din namına bir şey bilmediğini ve şeriatın nurların-dan hissemend olamadığını gösterir. O istiazenin delilere mahsûs olduğu-nu sanmış; kızgınlığın şeytanın tesiriyle meydana gelen bir hal olduğunu bilmemiştir. Bu adamın münafıklardan yahut kaba saba bedevilerden ol-ması muhtemeldir. Kızgınlık şeytanın tesiriyle meydana geldiği içindir ki, kızan kimse itidalini kaybeder. Bâtıl şeyler söylemeye ve çirkin işler yap-maya başlar. Karşısındakine buğz ve kin besler. Bundan dolayıdır ki, Peygamber (SalîllahÜ Aleyhi ve Sellem) kendisinden hayırlı bir tavsiye is-teyen zâta «Kızma!» diye tavsiyede bulunmuş; o zat talebini tekrarladıkça kendisi de bu sözü tekrarlamıştır. Bu gösterir ki, kızmanın meisedeti bü-yük, doğuracağı neticeler vahimdir.

Hadîs-i şerîf dünyevî bir sebepten dolayı kızan bir kimsenin Eûzü çekerek Allah'a sığınması gerektiğine ve bunun gadabı söndürmeye se-bep olacağına delildir.

31- İnsanın Kendine Malik Olamıyacak Şekilde Yaratılmış Olması Babı

111- (2611) Bize Ebû Bekr b. Ebi Şeybe rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Yûnus b. Muhammed, Hammad b. Seleme'den, o da Sâbit'den, o da Enes'den naklen rivayet etti ki; Resûlullah (Sallaühü Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuşlar :

«Allah cennette Âdem'e suret verdiği vakit, onu dilediği kadar îerketii. Bunun üzerine İblis onun ne olduğunu görmek için etrafında dolaşmaya başladı. Onu içi kof görünce bildi ki, kendine mâlik olamıyacak bir şe-kilde yaratılmıştır.»

(...) Bize Ebû Bekr fe. Nâfi' rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Behz rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hammad bu isnadla bu hadîsin benzerim rivayet etti.

Ecvef: Cevü yâni karnı olan demektir. Bâzıları içi kof mânâsına gel-diğini söylemişlerdir. Şeytan Hz. Âdem'in karınlı yahut içi kof yara-tıldığını görünce, onun yalnız başına kendine mâlik olamayacağını, şeh-vetlerinin Önüne geçemeyeceğini, bu hususta mutlaka doğruyu gösterecek birine muhtaç olacağını anlamıştır. Bundan murad Âdem (Aleyhisselam) in kendisi değil Benî Âdem'in cinsidir. Bâzıları kendine mâlik ola-mıyacağı sözünden, kızdığı vakit kendini tutamayacağı mânâsım çıkar-mış. Bir takımları da bundan murad; şeytanın vesveselerini def edeme-mesi olduğunu söylemişlerdir.

32- Yüze Vurmanın Yasak Edilmesi Babı

112- (2612) Bize Abdullah b. Mesleme b. Ka'neb rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Muğîra (yâni El-Hızârî) Ebû'z-Zinad'dan, o da A'rac'dan, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti. Şöyle demiş : Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):

«Biriniz kardeşikle kavga ettiği vakit yüzs vurmaktan sakınsın.»buyur-dular.

(...) Bize bu hadîsi Anıru'n-Nâkıd ile Züheyr b. Harb rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Süfyân b. Uyeyne, Ebû'z-Zinad'dan bu isnadla rivâyet etti. Ve:

«Biriniz vurduğu vakit,..» dedi.

113- (...) Bize Şeybân b. Ferrûh rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû Avâne, Süheyl'den, o da babasından, o da Ebû Hüreyre'den, o da Pey-gamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'âen naklen rivayet etti:

«Biriniz kardeşikle kavga ederse, yüzden sakınsın!»

114-(...) Bize Ubeydullah b. Muâz El-Anberî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize 'babam rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Şu'be Katâde'den rivayet etti. O da Ebû Eyyûb'u, Ebû Hüreyre'den naklen rivayet ederken dinle-miş, Ebû Hüreyre şöyle demiş: Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Selim):

«Biriniz kardeşikle kavga ederse, sakın yüze vurmasın!» buyurdular.

115- (...) Bize Nasr b. Ali El-Cehdamî rivayet etti. (Dedi ki) : Bana babam rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Müsennâ rivayet etti. H. Band İMuhammed b. Hatim de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdur-rahman b. Mehdi, Müsennâ b. Saîd'den, o da Katâde'den, o da Ebû Ey-yûb'dan, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti. Ebû Hüreyre, Re-sûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) buyurdu demiş. İbnü Hâtim'in hadîsin-de ise Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'den naklen ibaresi vardır:

«Bîriniz kardeşiyle kavga ederse yüzden kaçın! Çünkü Allah Âdem'i kendi suretinde yaratmıştır.» buyurmuşlar.

116- (...) Bize Muhammed b. Müsennâ rivayet etti. (Dedi ki) : Ba-na Abdü's-Samed rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hemmam rivayet etti. (De-di ki) : Bize Katâde, Yahya b. Mâlik El-Merâğî'den (bu zât Ebû Eyyûb'-dur), o daEbû Hüreyre'den naklen rivayet etti ki: KesûlüUah (Sallallahü Aleyhi ve Seliem):

«Bîriniz kardeşiyle kavga ederse yüzden kaçın!» buyurmuşlar.

Bu hadîsi Buharî «Kitâtu'l-Itk»'da tahrir etmiştir.

Bu hadîsler bir insanı döverken yüzüne vurmaktan sarahaten nehy etmektedirler. Nehyin zahiri yüze vurmanın haram olduğunu gösterir. Bu nehyin sebebi; yüz, insanın-güzelliklerini toplayan bir uzuv olmasıdır. Ona vurmak noksanlığına veya çirkinleşmesine sebep olabilir. Çünkü yüz açıktır. Korunması mümkün değildir. Kocanın karısını veya çocuğunu yahut kölesini terbiye için dövmesi hükümde dahildir. Yüze vurmaktan sakınması gerekir.

«Çünkü Allah Âdem'i kendi suretinde yaratmıştır...» cümlesi sıfat ha-dîsletindendir. Bu hadîslerin hükmünü iman bahsinde görmüştük. Hula-saten burada da arzedelim ki, ulemeden bazılarına göre cümledeki zamir dövülen kimseye aittir. Bu takdirde mânâ : Allah Âdem 'i Âdem suretinde yaratmıştır, demek olur. Bir takımları zamirin Allah'a râci olduğunu söylemişlerdir. Çünkü hadîsin bazı tariklerinde:

«Allah Teâlâ Âdem'i Rahmanın suretinde yaratmıştır.» denilmiştir. Bu rivayete bakarak ulemâdan bazıları: «Biz bu cümlelerin hak olduğuna iti-kâd eder; te'vîlinden kaçınırız. Cümlelerin zahiri mânâsı murad değildir. Onun kendine lâıyk bir mânâsı vardır.» demişlerdir. Selefin mezhebi bu-dur. En doğru ihtiyat yolu da budur. Bir takımlarına göre İse Allah Teâlâ'nın tenzihine lâıyk şekilde te'vil olunur. Mazirî'nin beyânına gö-re İbnü Ku tey.be. bu hadîsi zahirî mânâsı üzerine ele almış ve ; «Allah Teâlâ'nın sureti vardır. Fakat başka suretler gibi değildir.» demiş-se de, bu mütalâa'hata ve fasittir. Çünkü suret terkibi ifâde eder. Mürek-keb olan her şey ise hâdisdir. Allah Teâlâ hadis değildir. Binâenaleyh mürekkeb ve musavver de değildir. İbnü Kuteybe 'nin sözü : «Allah.cisimdir. Ama başka cisimler gibi değildir.» diyen Mücessime fırkasının bâtil sözüne benzer. Cümledeki zamirin Allah'a ızafe edil-mesi teşrif ve ihtisas içindir. Nitekim Nâkatullah ve Beytuİlah gibi ter* kiblelerde de hüküm budur.

33- İnsanlara Haksız Yere Azab Eden Kimseye Şiddetli Tehdid Babı

117- (2613) Bize Ebû Bekr b. Ebî Şeyhe rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hafs b. Gıyâs, Hisara b. Urve'den, o da babasından, o da Hişam b. Hakim b. İfiizam'dan naklen rivayet etti. Şöyle demiş : Hişam Şam'da bir takım İnîRtılann yanma uğradı ki, güneşe karşı dikilmişler; başlarının tilerine de zeytinyağı dökülmüştü.

— B-iine? diye sordu.

— V:rgi için azab olunuyorlar! denildi. Bunun üzerine:

— Bîri bakın, Ben Resûlülâh (Saliallahü Aleyhi ve Sellem): «Şüphesiz ki, Allah dünyada azab edenleri azab edecektir.», buyu-rurken işittim, dedi.

118- (...) Bize Ebû Küreyb rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû Üsâme, Hişsm'dan, o da babasından naklen rivayet etti. (Demiş ki) : Hişâm b. Haldı h. Hizanı Şam'da Acem fellahlarındau bazı kimselerin m yanına uğradı, bunlar güneşe karşı dikilmişlerdi.

— Bunlara ne olmuş? dedi.

— Vergi için hapsedildiler! dediler. Bunun ürerine llişânı şunu söy-ledi :

— Şehâdet ederim ki, ben Resûlüllah (Saliallahü Aleyhi ve Seîlem):

«Şüphesiz ki Allah dünyada insanları azab edenleri azab edecektir.» buyururken işittim.

(...) Bize Ebû Küreyb rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Veki' ile Ebû Muâviye rivayet ettiler. H.

Bize İshâk b. İbrahim de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Cerîr haber verdi.

Bu râvilerin hepsi Hişâm'dan bu isnadla rivayet etmişlerdir. Cerîr'in hadîsinde şu ziyâde vardır : «Dedi ki: O gün onların Filistin'deki emîri Umeyr b. Sa'd idi. Hişâm onun yanına girerek (hali) kendisine anlattı. O da emir verdi ve fellahlar serbest bırakıldılar.»

119 — Bana Ebu't-Tâhir rivayet etti. (Dedi ki) : Bize İbnü Vehb ha-ber verdi. (Dedi ki) : Bana Yûnus İbnü Şihâb'dan, o da Urve b. Zübeyr'-den naklen haber verdi kî, Hişâm b. Hakîm Hıms'da iken Acem fellahla-rından bir takım insanları cizyeyi ödemek için güneş altında tutan bir adam bulmuş ve :

— Bu ne? Ben Resûlullah (Saliyallahu Aleyhi ve Sellem)'i

«Şüphesiz Allah dünyada insanları azab eden kimseyi azab edecektir.» buyururken işittim, demiş.

Bu hadîs insanları haksız yere azab edenler hakkındadır. Binâenaleyh kısas hudud ve ta'zir gibi haklı olarak yapılan tazibler hükümde dâhil değildir.

Hadîsin bâzı nüshalarında Umeyr b. Sa'd yerine Umeyr b. Saîd denilmiştir. Kaadî İyâz ekseri nüshalarda bu zâtın ismi Umeyr, b. Sa'd şeklinde zikredildiğini söylemiş, «Doğrusu da budur...» demiştir. Kendisini Hz. Ömer Hıms'a vali tayin et-mişti. Hz. Umeyr, Kur'ân-ı K rîm'i bir araya toplayan-lardan biridir.

34 — Silahla Mescid, Pazar Yeri Vesaire Gibi İnsanları Bir Araya Toplatan Yerlerden Geçen Kimsenin Silahı Demirinden Tutmasını Emir Babı

120- (2614) Bize EM Bekr b. Ebî Şeybe ile İshâk h. İbrahim riva-yet ettiler İshâk: Ahberanâ; Ebû Bekr ise: Haddesenâ tâbirlerini kullan-dılar. (Dediler ki) : Bize Süfyân b. Uyeyne Amr'dan rivayet etti. O da Câfair'i şunu söylerken işitmiş : Bir adam oklarla mescide uğradı da Re-sûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) ona :

«Bunların demirlerinden tut!» buyurdular.

121- (...) Bize Yahya b. Yaliya ile Ebu'r-Rabi' rivayet ettiler. Ebu'r-Rabi1 ; Haddesenâ; Yahya : Ahberanâ tâbirlerini kullandılar. Lâfız Yah-ya'nındır. (Dedi ki) : Bize Hamniad b. Zeyd, Amr b. Dinar'dan, o da Câbir b. Abdillâh'dan naklen haber verdi. Ki bir adam bir takım oklarla mescide uğramış. Okların demirlerini meydana çıkarmış imiş. Bunun üze-rine bir müsiümanı yaralamasın diye okların demirlerinden tutması emir duyurulmuş.

Bize Kuteybe b. Saîd rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Leys Bize Muhammed b. Rumh da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Leys, Ebu'z-Zübeyr'den, o da Câbir'den, o da Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'den naklen haber verdi ki: Mescidde ok tasadduk eden bîr adama onları de-mirlerinden tutmadan mescide sokmamasını emir buyurmuş.

İbnü Rumh yerine demiştir.

123- (2615) Bize Heddâb b. Hâlid rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ham-nıad b. Seleme, Sâbit'ten, o da Ebû Bürde'den, o da Ebû Musa'dan nak-len rivayet etti ki: Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):

«Biriniz elinde ok olduğu halde bir meclisden veya pazar yerinden geçerse, onları demirlerinden tutsun! Sonra onları demirlerinden tutsun! Sonra onları demirlerinden tutsun!» buyurmuşlar.

Râvi diyor ki : Ebû Musa : Vallahi biz onları birbirimizin yüzüne doğ-rultmadan ölmedik, dedi.

124- (...) Bize Abdullah b. Berrâd El-Eş'arî ile Muhammed b.Alâ rivayet ettiler. Lâfız Abdullah'ındır. (Dediler ki) : Bize Ebû Üsâme, Bü-reyd'den, o da Ebû Bürde'den, o da Ebû Musa'dan, o da Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)"den naklen rivayet etti:

«Biriniz yanında ok olduğu halde bizim mescidimize veya pazar ye-rimize uğrarsa, müslümanlardan birine onlardan bir şey isabet etmemesi için ovucuyla demirlerinden tutuversin!» Yahut «Demirlerinden tutsun.» buyurmuşlar.

Bu hadîsin Câbir -rivayetini Buhârî «Kitâbu's-Salât»'da; Ebû Muisa rivayetini de «Kitâbu'l-Fiten»'de tahrir etmiştir.

Bu hadîsler mescid, çarşı ve pazar gibi yerlerden geçerken âdaba riâyeti tâlim başkalarının Peygamber Bilmektedir. Müslüman kimseye zarar vermemeye çalışacak; zararından da korunacaktır. Hz. Ebû Musa 'nm sözü

'Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'den sonra İslâm fırkaları arasında zuhur eden fitnelere işarettir. Übbî diyor ki: «Bence Peygamber (Sallallahü Altyhi ve Sellem) in buradaki emri ümmetine acıdığı içindir. Ebû Mûsâ söylediklerini bunun için söylemiş : Biz Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve kellem /in emrini tutup birbirimize acımadık demek is-temiştir.'

35- Bir Müslümana Silahla İşaret Etmekten Nehyolunması Babı

125- (2616) Bana Amru'n-Nâkıd ile tbnü Ebî Ömer rivayet ettiler.- (Dedi ki) : Bize Süiyân b. Uyeyne Eyyûb'dan, o da İbni Sîrîn'den naklen rivayet etti. (Demiş ki) ; Ebû Hüreyre'yi şunu söylerken işittim :

Ebu'l-Kaâşım (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) :

. «Bir Hmşe kardeşine bir demirle işaret ederse, muhakkak melekler ona lanet eder. Tâ (bırakıncaya) kadar. İsterse anne, baba bir kardeşine olsun.» buyurdular,

(...) b. Harun da Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'den naklen bu hadîsin mislini ri-vayet etti.

ize Ebû Bekr b. Ebî Şeybe rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Yczid İbni Avn'den, o da Muhammed'den, o da Ebû Hüreyre'den, o

126-.(2617) Bize Muhammed b. Râfi' rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdürrezzâk rivayet etti. (Dedi ki):. Bize Ma'mer, Hemmâm b. İMuneb-bih'den naklen haber verdi. (Demiş ki) : Ebû Hüreyre'nin, Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) den bize rivayet ettiği şudur. Hemmâm bir ta-kım hadîsler zikretmiştir. Onlardan biri de şudur : Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve kelle)m):

«Biriniz kardeşine silâhla işaret edemez. Çünkü bÜmez olabilir ki, şey-tan elinden çıkarır da, bu sebeple ateşten bir çukura düşer.» buyurdular.

Bu hadîsin Ebû Hüreyre rivayetini Buhârî «Kitâbu'l-Fiten»'de tahrir etmiştir.

Bu hadîsler müsümanm hürmetini te'kîd etmekte; onu korkutmak, telâşlandırmak ve eza etmek gibi şeyleri şiddetle yasaklamaktadır.

«İsterse anne baba.bir kardeşine olsun...» cümlesi nehyin herkese âm ve şâmil olduğunu mübalâğalı bir şekilde göstermektedir. Binâenaleyh akrabası olsun, yabancı olsun şaka veya oyun için yapılsın, bir müslü-manı korkutmak herhalde haramdır. Zira ikinci rivayette tasrih buyurul-duğu vecihle silâhı kaçıırır da şaka yapayım derken

karşısındakini vura-bilir. Silâhla din kardeşini korkutan kimseye meleklerin lanet etmesi, bu işin haram olduğuna delildir.

Birinci hadîste hattâ kelimesinden sonra mahzuf vardır. Bu mahzuf «Bırakıncaya kadar...» diye takdir olunur.

İkinci hadîs nehiy mânâsında bir haberdir. Evvelce de işaret ettiği-miz gibi bu şekil cümleler nehy lâfzından da belîğdirler.

36- Yoldan Eziyet Veren Şeyleri Gidermenin Fazileti Babı

127- (1914) Bize Yahya b. Yahya rivayet etti. (Dedi ki) : Mâlik'e, Ebû Bekr'ın azatlısı Sümeiden dinlediğim, onun da Ebû Sâlih'den, onun da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet ettiği şu hadîsi okudum : Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):

«Bir defa bir adam yolda yürürken yol üzerinde bir diken dalı bularak onu çeldirdi. Allah da ona teşekkür etti ve onu af eyledi.» buyurdular.

128- (...) Bana Züheyr b. Harb rivayet etti, (Dedi ki) : Bize Cerîr Süheyl'den, o da babasından, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti. Şöyle demiş: Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) :

«Bir adam yol üzerinde bir diken dalına rastladı da : Vallahi bunu müslümanlardan uzaklaştıracağım, onlara ezâ vermesin, dedi. Bu sebeple cennete konuldu.» buyurdular.

129- (...) Bize bu hadîsi Ebû Bekr b. Ebî Şeybe rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ubeydullah rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Şeyban, A'meş'den, o da Ebû Sâlih'den, o da Ebû Hüreyre'den, o da Peygamber {Sallallahü Aleyhi ve Sellem}den naklen rivayet etti :

«Gerçekten bir adam gördüm ki, yol üzerinden insanlara eziyet veren bir ağacı kestiği için cennette nimetpezir oluyordu.» buyurmuşlar.

130- (...) Bana Muhammed b. Hatim rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Behz rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hamnıad b. Seleme Sâbit'ten, o da Ebû Râfi'den, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti ki: Resûlullah

(Sallahu Aleyhi ve Sellem):

«Bir ağaç müslümanlara eziyet veriyordu. Bir adam gelerek onu kesti ve cennete girdi.» buyurmuşlar.

131- (2618) Bana Züheyr b. Harb rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Yah-ya b. Saîd, Eban b. Sam'a'dan rivayet etti. (Demiş ki) : Bana Ebû'1-Vâzi' [7] rivayet etti. (Dedi ki) : Bana Ebû Berze rivayet etti. (Dedi ki) :

— Yâ Nebiyyallah! Bana faydalanacağım bir şey öğret, dedim.

«Müslümanlara yolundan ezâ (veren şeyi) gider!» buyurdular.

132- (...) Bize Yahya b. Yahya rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû Bekr b. Şuayb b. Habhâb, Ebû'1-Vâzi' Er-Râsibî'den, o da Ebû Berzete'l-Eslemî'den naklen haber verdi ki: Ebû Berze şöyle demiş: Resûlullah

(Sallallahü Aleyhi ve Sellem) :

— Yâ Resûlallah! Ben bilmiyorum. Olur da sen (dünyadan) gidersin, ben senden sonraya kalırım. İmdi bana bir şey lütfet ki, onunla Allah bana fayda versin! dedim. Bunun üzerine Kesûlullah (Sallallahü Aleyhi vt Sellem)'.

«Şöyle şöyle yap! (Ebû Bekr bunu unutmuştur.) Bir de yoldan ezâ (ve-ren şeyi) gider!» buyurdular.

Bu hadîsin Ebû Hüreyre rivayetini Buhârî «Kitâbul-Ezan» ile «Kitâbu's-SfcüâU'da; Nesâî «Kitâbu's-Salât»'da; Tirmizî «Kitâbu'l-Birr»'de .muhtelif râvilerden tahrir etmişlerdir.

Allah'ın şükür veya, teşekkür etmesinden murâd verdiği-ihsanını me-leklerine bildirmesi yahut sevab vermesidir.

Bu hadîsler yol üzerinden gelip geçenlere eziyet veren diken, ağaç, ag, pislik ve laşe gibi şeyleri giderip temizlemenin faziletine delildirler. İziyet veren şeyleri yoldan gidermenin imanın dallarından biri olduğunu vvelce görmüştük.; Übbî diyor ki:

«Anlaşılan bu 'ağaç o zatın mîlki değilmiş. Birinin milki olup dalları oîa sarkan ve geliri geçenlere eziyet veren ağacın dallarını yolcular ke-ebilir. Yahut sahibini davaya verebilirler.»

Bu hadîslerde İnîüslümanlara fayda veren her işin faziletine ve onla-•a zarar veren her şeyin giderilmesine tenbih vardır.

37- Kedi ve Emsali Eziyet Vermeyen Hayvanların Tazib Edilmesinin Haram Kılınması Babı

133- (2242) Bana Abdullah b. Muhammed b. Esmâ' b. Ubeyd Ed-Dutaî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Cüveyriye (yâni İbni Esmâ) Nâii'den, o da Abdullah'dan naklen rivayet etti ki: Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'.

.«Bir kadın, bîr kedi sebebiyle azab olundu. Onu ölünceye kadar hap-setti. Ve bundan dolayı cehenneme girdi. Onu hapsettiğinde ne doyurdu, suladı; ne de yerin haşeratından yemesine müsaade etti buyurmuşlar.

(...) Bana Harun b. Abdullah ile Abdullah b. Ca'fer b. Yahya b. Hâ-lid hep birden Ma'n b. İsa'dan, o da Mâlik b. Enes'den, o da Nâfi'den, o da İbnü Ömer'den, o da Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellern) 'den naklen Cüveyriye'nin hadîsi mânâsında rivayette bulundular.

134- (...) Bana bu hadîsi Nasr b. Alî El-Cehdamî de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdu'1-A'lâ, Ubeydullah b.. Ömer'den, o da Nâfi'den, o da İbnü Ömer'den naklen rivayet etti. Şeyle demiş : Resûlullah (Saîlalahii Aleyhi ve Sellem):

«Bir kadın, bir kedi sebebiyle azab olundu. Onu bağlamış; doyurup sulamamış; yerin haşeratından yemesine de müsaade etmemişti.» buyur-dular.

(...) Bize Nasr b. Alî El-Cehdamî rivayet etti, (Dedi ki) : Bize Abdü'l-A'lâ, Ubeydullah'dan, o da Saîd El-Makburî'den, o da Ebû Hiireyre'den, o da Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'den naklen bu hadîsin mislini rivayet etti.

135- (2619) Bize Muhammed b, Râfi' rivayet etti. (Dedi iri) : Bize Abdürrezzâk rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ma'mer, Hemmâm b. Müneb-bih'den rivayet etti. (Demiş ki) : Bize Ebû Hüreyre'nin, Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'den rivayet ettikleri budur. Hemmâm bir takım hadîsler zikretmiştir. Onlardan biri de sudur. Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):

«Bir kadın kendisinin bîr dişi veya erkek kedisi sebebiyle cehenneme girdi. Onu bağlamış; ne doyurmuş, ne de yerin haşeratmdan yemeye bı-rakmıştı. Nihayet hayvan zayıflıktan öldü.» buyurmuşlar.

Bu hadîsin Abdullah b. Ömer rivayetini Buhârî «KHâbu'l-Enbiya»'da tahrir etmiştir.

Haşâş : Böcek ve fare gibi hâşerattır. Bu kelime huşâş ve hışâş şekil-lerinde de okunabilir.

Kedi sebebiyle azab olunan kadının Hımyer kabilesine mensub olduğu söylenir. Benî İsrail 'den bir kadın olduğunu söyleyenler de vardır.

Hadîs-i şerîf «Selâm» bahsinde geçmişti.

38- Kibirlenmenin Haram Kılınması Babı

136- (2620) Bize Ahmed b. Yûsuf El-Ezdî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ömer b. Hars b. Giyas rivayet etti. (Dedi ki) : Bize babam rivayet etti. (Dedi ki) ; Bize A'meş rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû İshâk, Ebû Müslim El-Egar'dan rivayet etti. Ona da Ebû Saîd-i Hudrî ile Ebû'Hü-reyre rivayet etmişler. Demişler ki: Resûlullah (Sallüllahu Aleyhi ve Sellem):

«İzz onun gömleği, kibriya da kaftanıdır. Benimle kim münazaa eder-se, onu azab ederim.» buyurdular.

' Bu hadîsdeki zamirler Allab'a râcidir. Malûm olduğu için Teâlâ Haz-retleri tamirle ifade olunmuştur.

Hadîsde mahzuf vardır. Takdiri şudur: «Allah Teâla buyurdu ki: Bu husûsda benimle kim münazaa ederse, ben onu azabederim.» Buradaki münazaadan murad; Allah'a mahsus olan İzz yâni şeref ve kudret ile kibriya ve azameti ahlâk edinip, bu hususlarda âdeta ona ortak olmaktır. Hadîs-i şerîf kibri şiddetle haram kılmaktadır. İzz ve kibriyaya gömlek ve kaftan denilmesi güzel bir istiaredir. Buradaki istiarenin mânâsı göm-lekle kaftanın insanın vücuduna sarılması ve ona güzellik vermesidir. İzz ve kibriya Allah Teâlâ'ya en lâyük ve elzem sıfatlar olduğu için bu istiareyle temsil edilmişlerdir.

39- İnsana Allah Teala'nın Rahmetinden Ümid Kestirmenin Yasaklanması Babı

137- (2621) Bize Süveyd b. Saîd, Mu'temir b. Süleyman'dan, o da babasından naklen rivayet etti. (Demiş ki) : Bize Ebû Imran El-Cevnî, Cündeb'den naklen rivayet etti ki, Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuşlar :

«Bir adam : Vallahi fülânı Allah affetmez, dedi. Halbuki Allah Teâlâ : Kimdir o? Benim filânı affetmeyeceğime yemin eden! Ben gerçekten filânı affettim; senin amelini de mahvettim, buyurdu.» Yahut Resûlullah'ın bu-yurduğu gibidir.

Taberî diyor ki: «Bu adamın Allah hakkındaki hükmü kesin vermesi bu hususdaki ahkâmı bilmemekten ileri gelir.»

Hadîs-i şerîf ehl-i sünnetin delillerindendir, Onlara göre Allah Teâlâ dilerse günahları tevbesiz de affeder. Mu'tezile taifesi bu hadîsle istidlal ederek : «Büyük günahlar amelleri mahveder» demişlerdir. Ehl-i Sünnet'e göre amelleri yalnız küfür mahveder. Bu hadîsdeki amelin mah-vedilmesi kötülüklerinin mukabilinde sevabları kalmamıştır diye te'vil olunur. İhtimal ki, bu adam küfrü mucib olacak başka bir amelde de bu-lunmuştur. Bahsedilen adamın bizim şariatımızdan önce yaşamış olması da ihtimal dahilindedir. Bu takdirde onların şariatına göre büyük günah-lar amelleri mahvedermiş denilir.

40- Zayıflarla Düşkünlerin Fazileti Babı

138- (2622) Bana Süveyd b. Saîd rivayet etti. (Dedi ki) : Bana Hafs b. Meysera Alâ'.J). Abdirrahman'dan, o da babasından, o da Ebû Hürey-re'den naklen rivayet etti ki: Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):

«Nice kapıldım kokulmuş pejmürde İnsan vardır ki, Allah'a yemin etse Allah onu yemininde'sadık çıkarır.» buyurmuşlar.

Eş'as : Saçı keçeleşmiş. taranmamış, kır ve paslı mânâsına gelir.^Böy-le bir kimsenin kapılardan konulması insanîar_ nazarında kıymetsiz ve hakir görüldüğü içindir. Halbuki o zatın Allah indinde rn.erte*besi çok yük-sek olabilir. Hattâ bir şeyin-vukuuna yemin etse Allah Teâlâ onu yemi-ninden döndürmemek için dileğini kabul eder. Bu suretle kendisine ik-ramda bulunur. Ve olacağına yemin ettiği şey olur. Bâzıları buradakf'ye-minin dua; yeminde sâdık kalmanın da duanın kabulü mânâsına geldiğini söylemişlerdir.

41- İnsanlar Helak Oldu, Demenin Yasaklanması Babı

139- (2623) Bize Abdullah b. Mesleme b. Ka'neb rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hammad b. Seleme, Süheyl b. Ebî ^âlih'den^ o da babasından, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti. (Demiş ki) : Resûlullah (SaUalâhü Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdular. H.

Bize Yahya b. Yahya da rivayet etti. (Dedi ki) : Mâlik'e Süheyl h. Ebî Sâîih'den dinlediğim, onun da babasından, onun da Ebû Hüreyre'den naklettiği şu hadîsi okudum. Resûlullah (SaîlallahÜ Aleyhi ve Seî(em):

«Bir kimse İnsanlar helak oldu derse, kendisi onların en ziyâde helak olanıdır.» buyurmuşlar.

Ebû İshak: «Ehlete kelimesi mansub mu okunacak, merfu mu bilmi-yorum...» demiştir.

(...) Bize Yahya b. Yahya rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Yezîd b. Zü-rey' Ravh b. Kaâsim'den naklen haber verdi, H.

Bana Ahmed b. Osman b. Hakim de rivayet etti. (Dedi ki) ; Bize Hâ-lid b. Mahled, Süleyman b. Bilâl'den rivayet etti. Her iki râvi Süheyl'den bu isnadla bu hadîsin mislini rivayet etmişlerdir.

Bu hadîsdeki «Ehleke» kelimesi kâfin üstün ve ötresiyle iki şekilde rivayet olunmuştur. Ötreyle yâni «Ehlekü» şeklindeki rivayeti daha meş-hurdur. Biz hadîsin mânâsını buna göre verdik. Kâf üstün okunduğuna göre cümlenin mânâsı : «Onları bu sözü söyleyen kimse helak etmiştir.^ demek olur.

İnsanlar helak oldu diyen kimse bu sözüyle başkalarını tahkir, ken-disini üstün görmeyi kastediyorsa, hadîs-i şerif onun hakkında bilittifak zemdir. Çünkü kimin kimden üstün olduğunu ancak Allah bilir. Fakat kendi hatalarını ve din hususunda başkalarının noksanlıklarını görerek buna üzüldüğü için söylerse zararı yoktur. Hattabî diyor ki: «Ha-dîsin mânâsı şudur : Bir kimse başkalarını ayıplar durur, daima kötülük-lerini anar ve insanlar bozuldu, battı gibi sözler söylerse; kendisi onlar-dan daha ziyâde batmış, yâni onları ayıplamakla girdiği günah sebebiyle kendi hâli onlarınkinden berbâd olmuştur. Bu hal onu çok defa kendini beğenmeye, kendini başkalarından daha hayırlı görmeye sevkeder.»

42- Komşuyu ve Ona İyilik Yapmayı Vasiyet Babı

140- (2624) Bize Kuteybe b. Saîd, Mâlik b, Enes'den rivayet etti. H. Bize Kuteybe ile Muhammed b. Rumh dahi Leys b. Sa'd'dan rivayet ettiler. H.

Bize Ebû Bekr b. Ebî Şeybe de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abde ile Yezid b. Harun rivayet ettiler.

Bu râvilerin hepsi Yahya b. Saîd'den rivayet etmişlerdir, H.

Bize Muhammed b. Müsennâ da rivayet etti: Lâfız onundur. (Dedi ki) : Bize Abdü'l-Vahhab (yâni Sekâfî) rivayet etti. (Dedi ki) : Ben Yah-ya b. Saîd'den dinledim. (Dedi ki) : Bana Ebû Bekr (bu zât İbni Muham-med b. Amr b. Hazm'dir) haber verdi. Ona da Amra rivayet etmiş ki: Kendisi Âişe'yi şöyle derken işitmiş: Ben Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve

Sellemyi:

«Cibril bana komşuyu o derece tavsiyede bulundu ki, onu mutlaka

bana mirasçı yapacak sandım.» buyururken işittim.

(...) Bana Amru'n-Nâkıd rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdü'l-Aziz b, Ebî Hâzim rivayet etti. (Dedi ki) ; Bana Hişâm b. Urve, babasından, o da Âişe'den, o da Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Setlem) 'den naklen bu hadîsin mislini rivayet etti.

141- (2625) Bana Ubeydullah b. Ömer El-Kavârî rivayet etti. (De-di ki) : Bize Yezid b. Zürey', Ömer b. Muhammed'den, o da babasından naklen rivayet etti. (Dedi ki) : Ben İbni Ömer'i şunu söylerken işittim : Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):

«Cibril bana komşuyu o derece tavsiyede bulundu ki, onu bana mirasçı yapacak sandım.» buyurdular.

(...) Bize ELû Kamil El-Cahderî ile İshâk b. İfcrâhîm rivayet ettiler. Lâfız İsbâk'ındır. Ebû Kamil: Haddesenâ; İshâk ise : Ahberanâ tâbirlerini kullandılar. (Dediler ki) : Bize Abdü'l-Aziz b. Abdî's-Samed El-Ammî haber verdi. (Dedi ki) : Bize Ebû Imrân El-Cevnî, Abdullah b. Sâmit'den, o da Ebû Zer'den naklen rivayet etti. (Şöyle demiş) : Resûlül-lah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) :

«Yâ Ebâ Zer! Çorba pişirdiğin vakit suyunu çok koy ve komşularını gözet!» buyurdular.

143- (...) Bize Ebû Bekr b. EM Şeybe rivayet etti. (Dedi ki) : Bize İbnü İdris rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Şu'be haber verdi. II.

Bize Ebû Küreyb de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize İbnü İdris rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Şu'be, Ebû İmran El-Cevnî'den, o da Abdullah b. Sâmit'den, o da Ebû Zer'den naklen haber verdi. Ebû Zer şöyle demiş: Gerçekten dostum (Sallaîlahu Aleyhi ve Sellem) bana:

«Çorba pişirdiğin vakiî suyunu çok koy, sonra komşularından bir ev halk-na bak ve kendilerine ondan ma'ruf üzere ver!» diye vasiyette bu-lundu.

Bu rivayetleri Buhârî, Ebû Dâvud ve İbni Mâce «Kitâbu'l-Edeb*'de; Tirmizî «Kitâbu'l-Birr»'de muhtelif râvilerden tahrir etmişlerdir.

«Beni mirasçı yapacak sandım...» cümlesinden murad : Bana bu hu-sûsda yakında Allah'dan bir emir getirecek sandım, demektir. Bu cümle komşu hakkının şiddetle riâyât ve muhafazasını ifade için mübalâğa mev-kiine çıkarılmıştır.-Komşu ismi müslüman, kâfir, âbid, fâsık, dost, düşman, yabancı, hemşeri, faydalı, zararlı, akraba ve ecnebi bütün civar halkına şâmindir. Bunların hukuku en yakından başlamak üzere sırayla uzaklara doğru gider. Komşuluğun hududu hakkında ihtilâf vardır. Hz. A1î'den bir rivayete göre birbirinin seslerini duyanlar komşudurlar. Bazıları sabah namazını mescidde birlikte kılanlar komşudur, demişlerdir. Hz. Âişe'den bir rivayete göre komşuluk hakkı evin her tarafından kırk haneye kadar devam eder. Evzâî'den de böyle bir kavil rivayet olunmuştur. Komşuların hakkı herbirine hâline göre muamele yapmak, hayır dilemek, zarar vermemek lâka irşad ve , nasihat etmek gibi şeylerdir. Buradaki emir güzel ah-içindir.

43- Karşılaşma Anında Gülüyüz Göstermenin Müstehab Oluşu Babı

144- (2626) Bana Ebû Gassan El-Mismaî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Osman b. Ömer rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû Âmir (yâni El-Hazzâz) Ebû İmran Ei-Cevm'den, o da Abdullah b. Samü'den, o da Ebû Zer'den naklen rivayet etti. (Şöyle demiş) : Bana Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Setlem):

«Sakin maruftan hiç bir şeyi hakir görme! Vele din kardeşini güier yüzle karşılayan olsun!» buyurdular.

Talk: Güler yüz göstermek demektir. Bu kelime talik ve talîk şekil-lerinde de rivayet olunmuştur.

Ma'rui: Örfen bilinen iyilik ve ihsandır. Hadîs-i şerif güler yüz gös-termek gibi az bir şeyle de olsa ma'rufda bulunmanın faziletine delildir..

44- Haram Olmayan Hususda Şefaatin Müstehab Kılınması Babı

145- (2627) Bize Ebû Bekr b. Ebî Şeybe rivayet etti. ' (Dedi ki) : Bize Ali b. Müshir ile Hafs b. Gıyâs, Büreyd b. Abdullah'dan, o da Ebû Bürde'den, o da Ebû Musa'dan naklen rivayet ettiler. Ebû Musa şöyle demiş: Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) kendisine bir hacet isteyen geldiği vakit yanında oturanlara döner ve :

«Şefaât edin! Ecir kazanın! Allah Peygamberinin dilinden dilediğini hükmetsin!» buyururdu.

Bu hadîsi Buhârî «Zekât», «Edeb» ve «Tevhid- bahislerinde; Ebû Dâvud «Kîtâbu'l-Edeb»'de; Tirmizî «İlim» bahsinde; Nesâî de «Zekât»'da muhtelif râvilerden tahrir etmişlerdir.

Hadîsin mânâsı şudur : Birbirinize şefaâtçi olun. Benden bir şey is-temeye gelen olur da, siz de ona şefaâtçilik yaparsanız Allân Teâlâ onun hacetini benim vasıtamla görür. Bu suretle hem isteyen muradına erer, hem de siz sevab kazanırsınız.

Meşru istekler hususunda aracılık yapmak, gerek hükümdar, kuman-dan, vali gibi büyükler huzurunda, gerekse halkın birbirleri nezdinde şe-faatta bulunmaları müstehabdır. Fakat hudud-u şeriyye hakkında şefaât haramdır. Bâtılı tamamlamak, bir hakkı iptal etmek gibi şeylerde dahî şefaât caiz değildir.

45- İyi Kimselerle Düşüp Kalmanın ve Kötü Arkadaşlardan Kaçınmanın Müstehab Oluşu Babı

146- (2628) Bize Ebû Bekr b. Ebî Şeybe rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Süfyân b. Uyeyne, Büreyd b. Abdullah'dan, o da dedesinden, o da Ebû Musa'dan, o da Peygamber (Saiktllahü Aleyhi ve Setlemj 'den naklen ri-vayet etti. H.

Bize Muhammed b. Ala' El-Hemdânî de rivayet etti. Lâfız onundur. (Dedi ki) : Bize Ebû Üsâme Büreyd'den, o da Ebû Bürde'den, o da Ebû Musa'dan, o da Peygamber (SallallaJü Aleyhi ve Scellem)*den naklen rivayet etti. Şöyle buyurmuşlar:

«İyi arkadaşla kötü arkadaşın misâli mîik yaşıyanla, körük üfüren gi-bidir. Mîsk taşıyan ya sana (ondan) verir yahut satın alırsın yahut da o miskderi güzel bîr koku duyarsın. Körük üfüren ise : Ya senin elbiseni ya-kar; yahut ondan pis bir koku duyarsın!»

Bu hadîsde Peygamber (Sallallahü A leyhi ve Sellem) iyi arkadaşı misk taşıyana; kötü arkadaşı da körük üfürene benzetmek suretiyle her ikisin-den sirayet edecek halleri beyân buyurmuştur.

Hadis-i Şerif'den Şu Hükümler Çıkarılmıştır:

- 1- Ahlâklı, mürüvvet sahibi, hayırsever, ehl-i takva, âlim ve sâlih kimselerle düşüp kalkmak faziletli bir iştir. Kötülerle düşüp kalkmak ise memnudur.
- 2- Misk temizdir. Satması caizdir. Bu husûsda yalnız Şî'ler mu-halefet etmiş, miskin necis olduğunu söylemişlerse de, onların sözüne iti-bar yoktur. Ulemânın icmaı ve bu hadîs onun teiniz olduğuna delâlet eder. Çünkü pis olsa satılmasına cevaz verilmezdi,
- 3- Misk kullanmak müstehabdır. Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) onu bedenine ve başına sürer; onun en güzel koku olduğunu söy-lerdi.

46- Kızlara İyi Muamelede Bulunmanın Fazileti Babı

147- (2629) Bize Muhammed b, Abdillâh b. Kuhzâz rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Seleme b. Süleyman rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdullâh haber verdi. (Dedi ki) : Bize Mamer İbni Şihab'dan naklen haber verdi. (Demiş ki) : Bana Abdullâh b. Ebî Bekr b. Hazm, Urve'den, o da Âişe'den haklen rivayet etti. H.

Bana Abdullâh b. Abdirrahman b. Behram ile Ebû Bekr b. İshâk da rivayet etkiler. Lâfız her ikisininindir. (Dediler ki) ; Bize Ebûl-Yeman ha-ber verdi. (Dedi ki) : Bize Şuayb Zührî'den naklen haber verdi. (Demiş ki) : Bana Abdullâh b. Ebî Bekr rivayet etti. Ona da Urve h. Zübeyr ha-ber vermiş ki: Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)"m zevcesi Âişe şunu söylemiş: Bana bir kadın geldi. Beraberinde de iki kızı vardı. Benden bir şeyler istedi. Ama yanımda bir tek kuru hurmadan başka bir şey bu-lamadı. Onu kendisine verdim. Kadın onu alarak iki kızma taksim etti. Kendisi ondan bir şey yemedi. Sonra kızlarıyla birlikte kalktı, gitti. Ar-kacığından yanıma Peygamber (Sallallahü A leyhi ve Sellem) girdi. Kadının hikâyesini ona anlattım. Bunun üzerine Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'.

«Bir kimse kız evlâdından bir şeyle ipîlâ olunur da, onlara iyi ba-karsa kızlar kendisine cehenneme perde olur.» buyurdular.

148- (2630) Bize Kuteybe b. Saîd rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Bekr (yâni İbni Mudarj İbni Had'dan rivayet etti. Ona da İbnü Ayyaş'ın azat-lısı Ziyad b. Ebî Ziyad, Irak h. Mâlik'ten naklen rivayet etmiş. (Irak de-miş ki) : Ben bu hadîsi Âişe'den naklen Ömer b. Abdi'l-Aziz rivayet eder-ken dinledim. .Âişe (Şöyle demiş) : Fakir bir kadın, iki kızını yüklenmiş hana geldi. Ben de kendisine üç kuru hurma verdim. Kızların her birine birer hurma verdi. Yemek için bir hurma da ağzına attı. Derken kızları onu da yemek istediler. Kadın yemek istediği hurmayı hemen ikisinin arasında pay etti. Onun bu hâli tenim hoşuma gitti. Yaptığını Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'e anlattım da:

«Muhakkak bu hurma sebebiyle Allah ona cenneti vâcib kılmıştır. Ya-hut bu hurma sebebiyle onu cehennemden azad etmiştir.» buyurdular.

149- (2631) Bana Amru'n-Nakid rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû Ahmed Es-Zübeyrî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Muhammed b. Ahdi'l-Aziz Ubeydullah b. Ebî Bekr b. Enes'den, o da Enes b. Mâlik'den naklen rivayet etti. Enes şöyle demiş: Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Setlehn) :

«Bir kimse iki kiza bulûğa erinceye kadar bakarsa, kıyamet gününde benimle beraber (şöyle) gelir.» buyurdu. Ve parmaklarım bir araya getirdi.

H. A. rivayetini Buhârî «Zekât» ve «Edeb» bahislerin-de; Tirmizî «Kitâbu'l-Birr»'de tahrir etmişlerdir. Tirmizî : «Bu hadîs hasen sahihtir.» demiştir.

Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in kızlar hakkında ibtilâ kelime-sini kullanması; âdetleri icâbı insanlar kız evlâdından hoşlanmadıkları içindir. Eski Arablarm kızlardan hoşlanmadıklarını, birinin kızı doğduğu haber verilince efkârından yüzünün simsiyah karardığını Teâlâ Hazret-leri' Kur'ân-ı Kerîm'de haber vermiştir. Bu hadîsler kız evlâdı-na iyi muamelede bulunmanın nafakalarını vererek terbiyelerine dikkat etmenin, faziletine delildir. Mûnâvî'nin beyânına göre :

Babalar üzerinde kız çocuklarının hakkı erkeklerinkinden daha çok-tur. Çünkü erkekler hem daha kuvvetli, hem de tasarrufa muktedirler.

Kaadî parmaklarını

İyâz diyor ki ; «Peygamber (Sallâllâhü Aleyhi ve Sellem) - araya getirmekle iki kız büyüten kimsenin cennette kendisiyle beraber olacağını, yahut cennete beraber gireceğini anlatmak iste-miştir ki, fazilet namına bu kâfidir. Bu fazilet kendinin olsun, başkasının olsun kız evlâdını büyütüp terbiye edene mahsustur.»

47- Çocuğu Ölüp de Bundan Sevak Bekleyenin Fazileti Babı

150- (2632) Bize Yahya b. Yahya rivayet etti. (Dedi ki) : Malik'e İbnü Şihab'dan dinlediğim. Onun da Saîd b. Müseyyeb'derr, onun da Ebû Hüreyre'den, onun da Peygamber (Sallallahü A leyhi ve Sellem) 'den naklen rivayet ettiğı şu hadîsi okudum: Kesûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):

«Müslümanlardan birinin üç çocuğu ölsün de, kendisine (cehennem) ateş (i) dokunsun olamaz. Yalnız yemini bozmayacak kadarı müstesna!» buyurmuşlar.

(...) Bize Ebû Bekr b. EM Şeybe ile Amru'n-Nâkid ve Züheyr b. Harb rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Süfyân b. Uyeyne rivayet etti. H.

Bize Abd b. Huneyd ile İbnü Râfi' dahi Abdürrezzâk'dan rivayet ettiler. (Demiş ki) : Bize Ma'mer haber verdi. Her iki râvi Zührî'den Mâ-lik'in isnadı ile onun hadîsi mânâsında rivayette bulunmuşlardır. Şu kadar var ki, Süfyân'm hadîsinde:

«Cehenneme girsin olamaz. Yalnız yemini bozmayacak kadarı müs-tesna!» ibaresi vardır.

151- (...) Bize Kuteyfçe b. Saîd rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdü'l-Aziz (yâni İbni Muhammed) Sühey'l'den, o da babasından, o da Ebû Hü-reyre'den naklen rivayet etti ki: Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) ensardan bazı kadınlara:

«Sizden birinizin üç tane oğlu ölür de, onların sevabını dilerse mut-laka cennet'e girer.» buyurmuşlar. Bunun üzerine kadınlardan biri: — Yahut iki yâ Resûlallah! demiş. (O da) : «Yahut iki!» buyurmuşlar.

152- (2633) Bize Ebû Kâmil El-Cahderî Fudayl b. Hüseyin rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû Avâne, Abdurrahman b. Esbahânî'den, o da Ebû Salih Zekvan'dan, o da Ebû Saîd-i Hudrî'den naklen rivayet etti. (Şöyle demiş) : Bir kadın Resûlullah (SallaUahü Aleyhi ve Seilem)'e gelerek:

— Yâ Resûlallah! Erkekler senin hadîsini götürdü. Sen bize kendin-den bir gün ayır da, enda sana gelelim. Bize Allah'ın sana öğrettiğinden öğretirsin, dedi. (O da) :

«Filân ve filân gün toplanın!» buyurdu. Ve kadınlar toplandılar. Re-sûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Seilem) de yanlarına gelerek Allah'ın kendisine bildirdiğinden onlara (bir şeyler) Öğretti. Sonra şöyle buyurdu :

«Sizden hiç bir kadın yoktur ki : (Gözü) 'Önünde çocuklarından üç ta-nesini (âhirete) göndersin de, bu çocuklar ona cehennemden bir perde ol-masınlar.» buyurdu. Bunun üzerine bir kadın :

— İkiyi de, ikiyi de, ikiyi de! dedi.

Resûlullah (SallaUahü Aleyhi ve Seilem) dahi: «ikiyi de, ikiyi de, ikiyi de!» buyurdular.

153- (2634) b. Müsennâ Ue tbnl BeŞşâr rivayet el-tiler (Dediler ki) • Bize Muhanımed b. Ca'fer rivayet etti H.

Bize Ubeydu'llah b. Muâz da rivayet etti. (Dedi ki) : Bizihatam n-vâye^etti (Dedi ki) : Bize Şu'be, Abdurrahman b. Esbahânî'den bu ısradda yuka M hadîsin mânâ. gibi rivayette bulundu. İki râvi hep hır-den Şu'be'den, o da Ahdurrahman b. Esbahânî'den naklen şunu ziyade

Dedi ki Ben Ebû Hâzimi, Ehû Hüreyre'den naklen rivayet ederker dinledim. O bulûğa ermemiş üç çocuğunu, dedi.»

154- (2635) Bize Süveyd b. Saîd ile Muhammed b. Abdi'1-A'lâ ri-vayet ettiler. Lâfızları birbirine yakındır, (Dediler ki) : Bize Mu'temir babasından, o da Ebu's-Se'İH'den, o da Ebû Hassân'dan naklen rivayet etti. (Şöyle demiş) : Ebû Hüreyre'ye;

— Gerçekten benim iki oğlum öldü. Bana Resûlullah (SallaUahü Aleyhi ve Seilem) den nasıl bir hadîs rivayet edeceksin ki, onunla ölenlerimizden dolayı kalblerimizi ferahlan dır a sın! dedim, Ebû Hüreyre :

— Evet (söyleyeyim) î dedi, (Ve şu hadîsi rivayet etti) :

«Onların (vefat eden) küçükleri cennetin kurtlarıdır. Birisi babasına — ychut annesine, babasına demiş, rastlar da, benim şu senin elbisenin kenarından tuttuğum gibi elbisesinden tutar— yahut elinden, demiş.. Bir daha kendisini Allah babasıyla birlikte cennete koyuncuya kadar bırak-maz.»

Süveyd'in rivayetinde hadîs şöyledir: Dedi ki: Bize Ebu's-Selil ri-vayet etti. (Dedi ki) : Bana bu hadîsi tîbeydullah b. Saîd de rivayet etti.

(Dedi ki) : Bize Yahya (yâni İbni Saîd) Teymî'den bu isnadla rivayet etti. Ve şöyle dedi:

___ Sen Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)den ölenlerimizden dola-yı bizim kalblerimizi ferahlandıracak bir şey işittin mi? Ebû Hüreyre :

— Evet! cevâbını verdi.

155- (2636) Bize Ebû Bekr b. Ebî Şeybe ile Muhammed b. Abdillab, ve Ebû Saîd E!-Eşec rivayet ettiler. Lâfız Ebû Bekr'indir. : Bize Hafs (yâni İbni Gıyas) rivayet etti. H.

Bize Ömer b. Hafs b. Giyâs da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize babam dedesi Talk b. Muaviye'den, o da Ebû Zûr'a b. Amr b. Cerîr'den, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti. (Şöyle demiş) : Bir kadın Peygam-ber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'c bir çocuğunu getirerek:

— Yâ Nebiyyallah! Bunun için Allah'a dua et! Gerçekten üç tanesini (toprağa) gömdüm, dedi.

«Uç çocuk mu gömdün?»

— Evet!

«Muhakkak cehennemden kuvvetli bir mâni ile korundun!» buyur-dular.

Râviler arasından Ömer: «Dedesinden" dedi. Geri kalanlar «Talk'-dan» dediler. Dede lâfzını anmadılar.

156- (...) Bize Kutcybe b. Saîd ile Züheyr b. Harb rivayet ettiler.

(Dediler ki) : Bize Cerîr Ebû Gıyas Talk b. Muaviye En-Nehaî'den, o da Ebû Zûr'a b. Amr b. Cerîr'den, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti. (Şöyle demiş) ; Bir kadın Peygamber (Satlatlahü Aleyhi ve SeUem)*e bir oğ-lunu getirerek :

— Yâ Resûlallah! Bu çocuk rahatsızdır. Ben ondan korkuyorum. Ger-çekten (toprağa) üç tane gömdüm, dedi. Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):

«Muhckkak cehennemden kuvvetli bir mâni ile kovundun!» buyur-dular.

Züheyr : Talk'dan, dedi. Künyeyi anmadı.

Bu hadîsleri Buhârî «Cenaze» bahsinde; Ebû Hüreyre rivayetini Nesâî «Tefsîr»'de; İbnii Mâce «Cenâiz» bahsinde; Ebû Said rivayetini Nesâî «Tefsîr» bahsinde muhtelif râvi-lerden tahrir etmişlerdir.

Bu babda muhtelif hadîs imamları otuz dokuz sahabeden hadîsler rivayet etmişlerdir.

«Yemini bozmayacak...» tâbirinden murad; az bir zamandır. Bir adam bir yere ineceğine yemin etse, yemininde durmuş olmak için bir an oraya inmesi kâfidir. Arabîar buna «Tahilletü'l-Kasem» derler. Ki yeminini he-îâl kılmak mânâsına gelir. Bu tâbiri azlıktan kinaye olarak kullanırlar. Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) bu hadîsde :

«Müslümanlardan birinin üç çocuğu ölürse, o cehenneme girmez. Girse de orada pek ar kal;r.» demek istemiştir.

Hadîsin Ebû Saîd rivayetinde Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'e geldiği bildirilen kadın Hz. Enes'in annesi Ümmü Süleym Mir. Bazı rivayetlerde bu kadının Ümmü Hânı, bazıla-rında da Ümmü Eymen. olduğu bildiriliyor. Şu halde hâdis bir-kaç defa tekrerr etmiş ve Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'e muhte-lif kadınlar müracaatta bulunmuş demektir. Hz. Ümmü Süleym 'in: «Erkekler senin hadîsini götürdü...» sözünden muradı: Onlar dâima se-nin yanında bulunuyor, din hususunda bilgi alıyorlar. Biz kadınlar bunu yapamıyoruz. Bize de bir gün ayır da senden dinimize ait bilgi alalım, demektir.

Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem), Ümmü Süleym'in ri-casını kabul etmiş ve kadınlara bir gün tahsis ederek kendilerine Allah'ın emir ve nehiyelerini bildirmiş; bu arada üç çocuğu'ölen kadının cehenneme girmeyeceğini de müjdelemiştir. Ümmü Süleym iki çocuğu öle-nin de bu hükümde dâhil olup olmadığını anlamak istemiş; Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) o anda kendisine gelen bir vahy ile yahut daha önceden telâkki ettiği bir vahye rstinad ederek :

«İki çocuğu ölen de öyle!» sözünü üç defa tekrarlamıştır.

Müslim 'den başkalarının rivayetinde :

«Bir çocuğu ölen de öyle!» cümlesi de vardır. Nesâî'nin rivaye-tinde :

«Üç çocuğu ölen bir kimse bunlardan sevab beklerse cennete girer.» buyurdu. Bunun üzerine bir kadın kalkarak:

— Yahut iki çocuğu ölen! dedi. Resûlüllah (SallaHahü Aleyhi ve Sellem): «İki çocuğu ölen de öyle!» buyurdular. Kadın :

— Keşke bir çocuğu ölen de deseydim! dedi.» buyurulmaktadır. Ulemâ ölen çocukların bulûğa ermemiş olmaları meselesinde hayli söz

etmişlerdir. Bâzılarına göre bu annelerin küçük çocuklarına karşı daha fazla muhabbet, şefkat ve sevgi gösterdikîlerindenir. Bu sebepten ölen küçük yavrularına daha çok acır ve buna katlanmaları nisbetinde daha çok sevab kazanırlar. Zira âkil baliğ olan çocukları rahmet ve şefkate münafi harekette bulunarak anne ve babalarına isyan etmiş olabilirler. Küçüklerden böyle bir* şey tasavvur olunamaz. Onlar muhatab değildir.

Bir takımları küçük çocukların evleviyetle bu hükümde dâhil olduğu-nu söylemişlerdir. Onlara göre henüz anne ve babasına hiç bir yardımı olmayan bir küçük hakkında hüküm bu olunca yardımı dokunmaya^ baş-lamış çocuk hakkında evleviyetle aynı hüküm sabit olur. Hadîs-i şerifin muhtelif rivayetlerinden anlaşıldığına göre torunlar bu hükümde dahil değildir.

Deâmîs : Dü'mûsun cem'idir. Dü'mûs esasen suda yaşayan küçük bir kurttur. Sudan hiç ayrılmaz. Burada ondan murad; küçükken Ölen çocuk-lardır. Onlar cennetin küçükleridir. Cennetten ayrılmazlar. Kıyamette anne ve babalarına şefaath ederek, cennete girmelerine sebep olurlar,

Bu Hadislerden Çıkarılan Hükümler:

1- Kadınlar erkeklerle konuşarak dinî meselelerini vesâir muhtaç oldukları şeyleri sorabilirler.

2- Bit'sey hakkında va'dde bulunmak caizdir.

3- Ölen müslüman çocukları cennetliklerdir. Ulemâdan bir cemâat bu hususta icma bulunduğunu nakletmişlerdir. Ma'zirî : «Peygani-berlerin çocuklarının cennetlik olduklarına ise ulemânın icmaı muhakkak-tır» demiştir.' Müşriklerin çocukları hakkında ise ihtilâf edilmiştir. Ulemâ-dan bir cemâat onlar hakkında hiç bir şey söylemeyip tevakkuf etmişler-dir. Bazılarına göre onlar da cennetliklerdir.

48- Allah Bir Kulu Sevdiği Vakit, Onu Kullarına da Sevdirmesi Babı

157- (2637) Bize Züheyr b. Harb rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Cerîr Süheyl'den, o da babasından, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti. (Şöyle demiş) : Resûlühâ (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) :

«Şüphesiz ki, Allah bir kulu sevdiği vakit, Cibril'i çağırır da : Ben fî-lâni seviyorum, onu sen de sev! der. Ve onu Cibril de sever. Sonra semâ-da seslenerek : Gerçekten Allah filânı seviyor; onu sîz de sevin! der. Artsk onu semâ ehli de severler. Sonra onun için yeryüzüne kabul konur. Bir kuta da buğzetti mi Cibril'i çağırarak : Ben filâna buğzediycrum, ona sen de buğzet! der. Ve Cibril ona buğzcder. Sonra semâ ehli arasında : Allah filâna buğzediyor, ona sîz de buğzedin! diye seslenir. Onlar da kendisine buğzederler. Sonra o kul için yeryüzüne buğz konur.» buyurdular.

(...) Bize Kuteybe b. Saîd rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ya'kub (yâni İbnr Abdîrrahrnan El-Kaâri) rivayet etti. Yine Kuteybe dedi ki: Bize Ahdu'1-Aziz (yâni Ed-Derâverdî) rivayet etti. H.

Bize bu hadîsi Saîd b. Anır El-Eş'asî de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abser, Alâ' b. MüseyyeVden naklen haber verdi. H.

Bana Harun b. Saîd El-Eylî dahi rivayet etti. (Dedi ki) : Bize İbm Vehl rivayet etti. (Dedi ki) : Bana Mâlik (bu zat İbnü Enes'dir) rivayet etti. Bu râvilerin hepsi Süheyl'den bu isnadla rivayette bulunmuşlardır. Şu kadar var ki: Alâ' b. Müseyyeb'in hadîsinde buğz zikredilmemiştir.

158- (...) Bana Amru'n-Nâkıd rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Yezid b. Harun rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdu'1-Aziz b. Abdillâh b, EM Se-lemete'l-Mâcişun, Süheyl b. Ebî Sâlih'den naklen haber verdi. Süheyl şöyle demiş : Arafat'da idik. Derken Ömer b. Abdi'1-Aziz geçti. Kendisi hac emîri idi. İnsanlar ona bakmaya kalktılar. Ben babama :

— Babacığım! Görüyorum ki, Allah Ömer b. Abdi'l-Aziz'i seviyor, dedim. (Babam) :

— Ne o? diye sordu.

— Çünkü insanların kalblerinde onun sevgisi ver, dedim. Bunun üze-rine babam ;

— Baban hakkı için yemin ederim ki, ben Ebû Hüreyre'yJ Resûlüllâh

(Sallallahü Aleyhi ve Sellem) dan rivayet ederken dinledim, dedi. Sonra Ce-rîr'in Süheyl'den rivayet ettiği hadîs gibi anlattı.

Bu hadîsin Ebû Hüreyre rivayetini Buharî «Kitâbu'l- Edeb» ile «Kitâbu't-Tevhid»'de tahrir etmiştir.

Allah'ın kulunu sevmesinden murad; onun için hayr irâde buyurması, kendisine hidayet ve nimet vermesidir. Buğzu da azabım veya şekavetini irâde buyurmasıdır. Semâ ehlinden maksad meleklerdir. Cebrail (Aleyhisselâm) ile diğer meleklerin bir kulu sevmeleri, ya onun için is-tiğfar ve duada bulunmaları yahut sair insanlar %p.bi sevmeleridir. Ki bu sevgi kalbin meylinden biriyle mülakat için şevk duymasından ibarettir. Meleklerin bir kulu sevmeleri Allah-ü Teâlâ'ya itaat ettiği ve onun rıza-sını kazandığı içindir. Kabulün yeryüzüne konmasından murad; insanla-rın o kulu sevmeleri ve ondan razı olmalarıdır. Bunun zıddı da buğz et-meleridir.

Cebrail (Aleyhisselâm)'ın meleklerle seslenmesi, o kul hakkında istiğfar ve niyazda bulunsunlar diyedir.

49- Ruhların Toplu Cemaatlar Oluşu Babı

159- (2638) Bize Kuteyfe b. Saîd rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ab-dü'l-Azia (yâni İbni Muhammed) Süheyl'den, o da babasından, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti ki : Resûlul\ah(Sallallahü Aleyhi ve Sellem) :

«Ruhlar toplu cemaatlardır. Onlardan birbirleriyle tanışanlar kayna-şır, tanışmayanlar da ayrılırlar.» buyurmuşlar.

160- (...) Bana Züheyr b. Harb rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Kesir b. Hişâm rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ca'fer b. Burkan rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Yezîd b. Esam, Ebû Hüreyre'den merfu bir hadîs rivayet etti. Resûlül\ah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) :

«insanlar gümüş ve altın madenleri gibi madenlerdir. Câhilivye* dev-rinde hayırlı olanları fak'ih olmak şarfiyle İslâm'da da hayırlıdır. Ruh-lar da toplu cemaatlardır. Onlardan birbirleriyle tanışanlar kaynaşır; tanış-mayanlar ayrılırlar.» buyurmuşlar.

Hadîs-i şerifin mânâsı ruhlar toplu cemaatlardır. Yahut muhtelif nev'ilerdir, demektir. Onların birbirleriyle tanışmaları Allah'ın yarattığı bir şeyden dolayıdır. Bâzıları Allah ruhların sıfatlarını tenasüp ve ahlâk-larını birbirlerine uygun yarattığı için tanıştıklarını; bir takımları da ruh-ların toplu olarak, yaratıldığını, sonra cesetlere dağıtıldıklarını; bundan dolayı tabiatları birbirine uyanların kaynaştıklarını, uymayanlara ise birrine muhalefet edip dağıldıklarını söylemişlerdir. Hattâbî ile dize bazı ulemâya göre ruhların birleşmesi, mebde' itibariyle yaratıldıkları aadet ve şekâvete göredir.-Ruhlar birbirlerine zıt iki kısım olarak ya-kılmışlardır. Dünyada bedenlere girdikleri vakit,

hilkatlerine göre ya ;aynaşırlar; yahut birbirinden ayrılırlar. Bu suretle hayırlılar hayırlılara, .ötüler de kötülere meyleder.

50- «Kişi Sevdiğiyle Beraberdır» Hadisi Babı

161- (2639) Bize Abdullah b. Mesleme b. Ka'neb rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Mâlik, İshak b. Abdillâh b. Ehî Talha'dan, o da Enes b. Mâlik'i ki Bi bedevi Kesûlüllâh (Sallailahü Aleyhi veSellem) den naklen rivayet etti ki:

Bir bedevi Resûlüllâh (Sallailahü Aleyhi ve Sellem

___ Kıyamet ne zaman kopacak? diye sormuş. Resûlüllâh (Sallailahü Aleyhi ve Sellem) ona :

«Sen kıyamet için ne hazırladın?» demiş. Bedevi: — Allah ile Resulünün sevgisini! cevâbını vermiş, «Sen sevdiklerinle berabersin!» buyurmuşlar.

162- (...) Bize Ebû Bekr b. Ebî Şeybe ile Amru'n-Nâkıd, Züheyr b. Harb, Muhammed b. Abdillâh b. Nümeyr ve İbni Ebî Ömer rivayet ettiler Life Züheyr'indir. (Dediler ki) : Bize Süfyân Zührî'deu, o da s den naklen rivayet etti. Enes şöyle demiş: Bir adam: — Yâ Resûlallah! Kıyamet ne zaman kopacak? diye sordu Resûlühafa (Sallailahü Aleyhi ve Sellem);

«Sen onun için ne hazırladın?» dedi. Adam büyük bir şey söylemedi. Lâkin :

— Ben Allah ve Resulünü severim! dedi.

Resûlüllâh (Sallailahü Aleyhi ve Sellem) :

«O halde sen sevdiklerinle berabersin.» buyurdular.

(...) Bana bu hadîsi Muhammed b. RâfV ile Abd b. Humeyd rivayet ettiler. Afcd : Ahberanâ; İbnü Râfi' ise : Haddesenâ tâbirlerini kullandılar. (Dediler ki): Bize Abdürrezzâk rivayet etti. (Dedi ki): Bize Ma'mer, Zührî'den naklen haber verdi.

(Demiş ki) : Bana Enes b. Mâlik rivayet etti ki: Bedevilerden bir adam Resûlullah (Salhllahü Aleyhi ve Sellem)'e gel-miş...

Râvi yukarki hadîs gibi rivayet etmiştir. Yalnız o:

«Kıyamet için kendimi övecek çok bir şey hazırlamadım.» demiştir.

163- (...) Bana Ebû'r-Rabî' El-Atekî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hammad (yâni İbni Zeyd) rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Sabit El-Bûnânî, Ertes b. Mâlik'den rivayet etti. Enes şöyle demiş : Bir adam Resûlullah ü Aleyhi ve Sellem'e gelerek :

— Yâ Resûlallah! Kıyamet ne zaman kopacak? diye sordu. (O da) ; «Sen kıyamet için ne hazırladın!» dedi. Adam:

— Allah ile Resulünün sevgisini! cevâbını verdi. «O halde sen sevdiklerinle berabersin!» buyurdular.

Enes demiş ki; İslâm'dan sonra artık Peygamber (Sallallahü Aleyh! Ve Sellem)ını

«O halde sen sevdiklerinle berabersini» sözünden daha çok hiç bir şeye sevinmedik,

Enes şöyle demiş [8] : İşte ben de Allah ile Resulünü ve Ebû Be-kir'le Ömer'i seviyorum! Onların amelleri gibi amel etmediysem de, on-larla heraber olmayı ümid ediyorum.

(...) Bize bu hadîsi Muhammed b. Ubeyd El-Guberî rivayet etti. (De-di ki) : Bize Ca'fer b. Süleyman rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Sabit El-Bûnânî, Enes b. Malik¹ den, o da Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'den naklen rivayet etti. Ama Enes'in : «Ben de Allah ve Resulünü seviyorum» sözünü ve ondan sonrasını anmadı.

164- (...) Bize Osman b. Ebî Şeybe ile İshâk b. İbrahim rivayet et-tiler. İshâk: Ahberanâ, Osman ise : Haddesenâ tâbirlerini kullandılar. (Dediler ki) : Bize Cerîr Man sur'dan, o da Salim b. EM'1-Ca'd'dan naklen rivayet etti. (Demiş ki) : Bize Enes b. Mâlik rivayet etti. Enes şunu &b'y-ı lemiş: Bir defa ben ve Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) mesciddeı ^İtiyorduk. Bize mescidin eşiğinde bir adam rastladı. Ve :

— Yâ Resûlallah! Kıyamet ne zaman kopacak? diye sordu.

Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) :

«Sen onun için ne hazırladın?» dedi. Galiba adam tevazu gösterdi. sonra :

— Yâ Resûlallah! Ben onun için çok namaz, oruç ve sadaka hazırla-madım. Lâkin ben Allah'ı ve Resulünü severim, dedi. «O halde sen sevdiklerinle berabersin!» buyurdular.

(...) Bana Muhammed b. Yahya b. Abdi'1-Aziz El-Yeşkûrî rivayet et-ti. (Dedi ki) : Bize Abdullah b. Osman K Cebele rivayet etti. (Dedi ki) : Bana babam, Şu'be'den, o da Amr b. Murra'dan, o da Salim b. Ebi'1-Ca'd'-dan, o da Enes'den, o da Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) den naklen bu hadîsin mislini rivayet etti.

(...) Biae Kuteybe rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû Avâne, Katâde'-den, o da Enes'den naklen rivayet etti. H.

Bize İbnü Müsennâ ile İbnü Beşşâr da rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Muhammed b. Ca'fer rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Şu'be Katâde'den rivayet etti. Katâde, ben Enes'den dinledim, demiş. H.

Bize Ebû Gassan El-Mismaî ile Muhammed b. Müsennâ dahî rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Muâz (yâni İbni Hişam) rivayet etti. (Dedi ki) : Bana babam Katâde'den, o da Enes'den, o da Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)den naklen bu hadîsi rivayet etti.

165- (2640) Bize Osman b. Ebî Şeybe ile İshâk b. İbrahim rivayet ettiler. İshâk: Ahberanâ; Osman ise: Haddesenâ tâbirlerini kullandılar, (Dediler ki) : Bize Cerîr, A'meş'den, o da Ebû Vâil'den, o da Abdullah'dan naklen rivayet etti. Abdullah şöyle demiş: Bir adam Resûlühâh (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)e gelevek :

— Yâ Resûlallah! Bir kavmi oulara yetinmediği hnlde seven bir adam hakkında ne buyurursun? dedi. Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):

«Kişi sevdikleriyle beraberdir.» buyurdular.

(...) Bize Muhammed b. Müsennâ ile İbni Beşşâr rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize İbnü Ebî Adiy rivayet etti. H.

Bana bu hadîsi Bîşr b. Hâlid de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Mu-hammed (yâni İbnü Ca'fer) haber verdi.

Her İkr râvi Şu'be'den rivayet etmişlerdir. H.

Bizö İbnü Nümeyr de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû'l-Cevvâb ri-vayet etti (Dedi ki) : Bize Süleyman b. Karnî [9] rivayet etti;

Bu râviler toptan Süleyman'dan, o da Ebû Vâil'den, o da Abdullah'-dan, o'da Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)¹ den naklen bu hadîsin mislini rivâyet etmişlerdir.

(2641) Bize Ebû Bekr b. Ebi Şeybe ile Ebû Küreyb rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Ebû Muaviye rivayet etti. H.

Bize İbnü Nümeyr de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû Muâviye ile Muhammed b. Ubeyd, A'meş'den, o da Şakîk'dnn, o da Ebû Musa'dan naklen rivayet ettiler. Ebû Musa şöyle demiş : Peygamber (Sallallahü Aleyhi veSellem)Ye bir adam geldi.,.

Ve Cerîr'in A'meş'den rivayet ettiği hadîs gibi rivayette bulundu. Bu rivayetleri Buhârî «KHâbu'l-EdehVde tahrir etmiştir. .

Hadîs-i şerif müslümanların cennette sevdikleriyle beraber, olacaklın-rını bildirmektedir. İbnü Battal: -Bir kimse bir kulu Allah için severse muhakkak Allah onları cennetinde biraraya getirecektir. VeleVKi ameli, sevdiği" zâtın amelinden az olsun. Bunun sebebi o zatın sulehâyı tâat ve ibâdetlerinden dolayı sevmesidir. Allah Teâla sulehâyâ verdiği se-vabı ona da verir. Çünkü niyet asıldır. Amel, niyete bağlıdır. Allah fadl-u ihsarım dilediğine verir.» demiştir.

«Kıyamet için büyük bir şey hazırlamadım...» diyen zatın muradı kıl-dığım nafile namazlar, tuttuğum nafile oruçlar, verdiği nafile sadakalar çok değildir, demektir.

Bu. rivayetler Allah ve Resulünü, sulehâyı ve hayr ehlini sevmenin faziletine delildirler. Sulehâyı sevmenin faydasını görmek için onların yaptıklarını yapmak şart değildir.

51- Salih Kimse Madh-ü Sena Edilirse, Bu Ona Bir Müjde Olacağı ve Bir Zarar Vermeyeceği Babı

166- (2642) Bize Yahya b. Yahya Et-Temîmî Ue Ebû'r-Rabî' ve Ebû Kâmil Fudayl b. Hüseyin rivayet ettiler. Lâfız Yahya'nındır. Yahya, Ahberanâ; ötekiler Haddesenâ tâbirlerini kullandılar. (Dediler ki) : Bize Hammad b. Zeyd, Ebû İmran El-Cevnî'den, o da Abdullah b. Sâmit'den, o da Ebû Zer'den naklen rivayet etti. (Şöyle demiş) : Resûlullah (Sallâllahu Aleyhi ve Sellem'e :

— Bir adam hayr nâmına bir iş yapar da bunun üzerine halk onu överse ne buyurursun? dediler.

«Bu mü'minin âcil müjdesidir.» buyurdu.

(...) Bize Ebû Bekr b. Ebî Şeybe ile İshâk b. İbrahim Vekî'den ri-vayet ettiler. H.

Bize Muhammed b. Beşşâr da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Muhammed b. Ca'fer rivayet etti. H.

Bize Muhammed b. Müseynâ dahi rivayet etti, (Dedi ki) : Bana Abdilssamcd rivayet etti. H.

Bize tshâk dahi rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Nadr haber verdi.

Bu râvilerin hepsi Şu'be'den, o da Ebû İmran El-Cevnî'den naklen İammad b. Zeyd'in isnadiyle onun hadîsi gibi rivayette bulunmuşlardır. Şu kadar var ki: Ahdüssamed'den maada hepsinin Şu'be'den rivayet et-tikleri hadîsde: «Bundan dolayı halk onu severse...» cümlesi vardır. Ab-diissamed'in hadîsinde ise : Hamina d'm dediği gibi: «Halk onu överse» denilmiştir.

Ulemânın beyânına göre bu hadîsdeki âcil müjdeden murad hayrdır. Bu Allah Te&Ift'nın o kuldan razı olduğunu ve onu sevdiğini gösterir. Allah onu kullarına da sevdirebilir.

Nevevi diyor ki: «Bütün bunlar o kimse kulların övmesine ka-rışmadığına göredir. Yoksa Övmeleri için müdahalede bulunmak çirkin bir geydir.»